

JSSRA

E-ISSN 2408-1647

วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์

SOCIAL SCIENCES RESEARCH AND ACADEMIC JOURNAL

ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2566
Volume No. May - August 2023

**SOCIAL
SCIENCES
RESEARCH AND
ACADEMIC JOURNAL**

วารสารนี้อยู่ในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (<http://tci.trf.or.th>) และได้รับการรับรองจาก สมศ. แล้ว
 วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ตีพิมพ์และเผยแพร่บทความวิชาการและผลงานวิจัย เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้และวิทยาการด้านสังคมศาสตร์ โดยมุ่งเน้นงานวิจัยและบทความวิชาการในสาขาสังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ พัฒนาสังคม และสหวิทยาการทางด้านสังคมศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างนักวิชาการ จากสถาบันอุดมศึกษา องค์กรต่างๆ รวมทั้งนักวิชาการอิสระ ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้มีผลงานทางวิชาการที่จะก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการและเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม

เจ้าของ

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ 398 หมู่ที่ 9 ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000 โทรศัพท์ 0-5621-9100-29 ต่อ 1211 โทรสาร 0-5688-2523 Mobile 09-7924-5216

<http://apr.nsruc.ac.th/>

วารสารฉบับอิเล็กทรอนิกส์ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSSRA>

ที่ปรึกษาด้านการบริหารงานวิชาการ

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ที่ปรึกษาด้านวิชาการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิตา อินสมบัติ สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา คุณคิดกัญฐา สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.วิรุณศิริ ใจมา	สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
รองศาสตราจารย์ ดร.จารุณี ทิพย์มณฑล	สาขาวิชาหลักสูตรการสอนและการเรียนรู้	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ อินตะขัน	สาขาวิชาการบัญชี	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษดา ชันกลีกรรม	สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์ ดร.ลักษมี งามมีศรี	สาขาวิชาการตลาด	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์ ดร.อชิปต์ บุญเหมาะ	สาขาวิชาภาษาศาสตร์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอี่ยมพร หลินเจริญ	สาขาวิชาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริพร เสมาทอง	สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ต้นฉบับ วิสัยทัศน์ ถิ่นทางพัฒนา/ วรรณกรรม เอี่ยมมี

กำหนดออก ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ฉบับแรกของปี	เดือนมกราคม - เมษายน	กำหนดออก เดือนมกราคม	ปีได้รับบทความ 30 กันยายน
ฉบับที่สองของปี	เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม	กำหนดออก เดือนพฤษภาคม	ปีได้รับบทความ 30 มกราคม
ฉบับที่สามของปี	เดือนกันยายน - ธันวาคม	กำหนดออก เดือนกันยายน	ปีได้รับบทความ 30 พฤษภาคม

บทความวิจัย บทความวิทยานิพนธ์ และบทความทางวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ได้รับการตรวจอ่านและแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังรายนามต่อไปนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.เอกนถุน บางท่าไม้
รองศาสตราจารย์ ดร.นันทน์ เรืองฤทธิ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ ท้ายเรือคำ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาภรณ์ สุดหนองบัว
รองศาสตราจารย์ ดร.ประสพท เนืองเฉลิม
รองศาสตราจารย์ ดร.วิรุณศิริ ใจมา
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญขาวรรณ วิงวอน
รองศาสตราจารย์ ดร.ลักษมี งามมีศรี
รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษดา ชันกลีกรรม
รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัยวรรณ ภูเทศ
รองศาสตราจารย์ ดร.อธิปัตย์ บุญเหมาะ
รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี จิรินัง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้ำผึ้ง อินทะเนตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังคณา อ่อนธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอี่ยมพร หลินเจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อจลรา ศรีพันธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาเรียม นิลพันธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลธิชา สามีโต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญญาภัทร ชาติพัฒนานันท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรารณา โกวิทยางกูร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ สงวนศักดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญญ์ณภัทร์ เจริญพานิช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถพล รอดแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติพิทย์ งามนิล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิตา อินสมบัติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อวีพร ปานทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรคำ
อาจารย์ ดร.จิรัชชา เขียวก๊ก
อาจารย์ ดร.ศิริรัตน์ จรรย์รัตน์
อาจารย์ ดร.รุจิกาญจน์ สานนท์

มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

บทความที่นำมาตีพิมพ์ในแต่ละฉบับ กองบรรณาธิการจะตรวจสอบเป็นขั้นแรก แล้วจัดให้มีการ
ภายนอกร่วมกลั่นกรอง (Peer Review) และประเมินบทความตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนดในลักษณะเป็น
Double-blind peer review คือปกปิดรายชื่อผู้เขียนบทความและผู้เกี่ยวข้อง

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีเปิดทางวิชาการให้นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้สนใจ ได้เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ งานวิจัยและผลงานสร้างสรรค์อื่น ๆ อันเป็นประโยชน์เพื่อร่วมกัน “สรรค์สร้างความรู้ นำสู่สังคม”

สาระในวารสารฉบับนี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 9 บทความ บทความวิทยานิพนธ์ 6 บทความ ได้แก่ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน 4 บทความ สาขาวิชาบริหารธุรกิจ 1 บทความ และสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา 1 บทความ โดยเป็นบทความจากภายนอกสถาบัน 13 บทความ และบทความจากภายในสถาบัน 2 บทความ

หวังอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะใดในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขออ้อมรับไว้ด้วยความยินดี

บรรณาธิการ

สารบัญ

ที่

หน้า

บทความวิจัย

1	การเปลี่ยนแปลงของผลคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดลพบุรี และอ่างทอง.....	1
	บุญยานุช เจริญหงส์, เนติ เกลียววาศ	
2	แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.....	15
	วัลลภา พัฒนา, อัมรินทร์ ทิพย์จำนงค์	
3	การสร้างชุดฝึกอบรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ฐานสมรรถนะ สำหรับนักศึกษา ค.บ. 4 ปี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.....	33
	กฤติยา อริยา, สายรุ้ง ชิตา, จันทร์จิรา ชัยภมรฤทธิ์, มลฤดี แซ่ม้า	
4	กระบวนการในการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมเพื่อสนับสนุน การพัฒนาชุมชนปากน้ำประแส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง.....	47
	กาญจนา เหล่าโชคชัยกุล	
5	ระบบและกลไกการดำเนินงานโครงการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลาชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก	61
	สุวิมล ทาริวังค์, จิตศิริ ก้อนคง, อรรถพล รอดแก้ว	
6	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมกลุ่มเครื่องสำอางและบำรุงผิว	77
	ศุภกัญญา จันทรุกขา, ทิพย์รัตน์ เลาหิเชียร	
7	ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตนิสัยทางสะเต็ม.....	93
	อนงค์นาฏ คุ้มรัมย์, ณัฐพร มีสวัสดิ์	
8	แนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพึ่งตนเอง ช่วงวิกฤตโรคระบาดโควิด-19 ของชุมชนมาบแก ตำบลมาบแก อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์.....	109
	ธนสิทธิ์ คณา	
9	รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ โรงเรียนตะคร้อพิทยา อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์.....	125
	ศรีภาวรรณ ไสโสภา	

บทความวิทยานิพนธ์

10	การพัฒนาแบบเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ และผลิตภาพตามทฤษฎีสร้างสรรค์ความรู้ผ่านชิ้นงานร่วมกับแนวคิดการเสริมต่อความรู้.....	137
	วัชรพงศ์ โนนะ, วารินทร์ แก้วอุไร	

สารบัญ

ที่

หน้า

บทความวิทยานิพนธ์

11	การพัฒนารูปแบบเสริมสร้างความสามารถในการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ทางการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและแนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกันสำหรับครูบรรจุใหม่.....	153
	กฤติยา ขัตติยะ, วาริรัตน์ แก้วอุไร	
12	การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์.....	169
	ฐิติพร ไชแสง, จักรกฤษณ์ จันทะคุณ, วิเชียร ช่างโสดิสกุล	
13	การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	185
	ณัฐวัฒน์ อนันตะสุข, วาริรัตน์ แก้วอุไร	
14	อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของการมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่ง การประสานงานภายในที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร.....	201
	ประทีป จตุรพงษ์, สุจินดา เข้มศรีพงษ์, ฤชชา ยาวีเศษ	
15	การพัฒนาเว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท.....	217
	มนัสวีร์ โตกระแสร, ดวงใจ พุทธเกษม, ไกรวิชญ์ คีเอม	

Contents

No.		Page
	Articles	
1	The Variance of Ordinary National Educational Test Scores (O-NET) of Prathomsuksa 6 Students Studying in Lopburi and Ang-Thong Province, Thailand..... <i>Bunyanuch Chawianghong, Neti Chaloeeywares</i>	2
2	The Development Approach for Marketing Strategy of Community Products in Thakham, Hat Yai District, Songkhla Province..... <i>Wanlapa Phattana, Auntika Thipjumnong</i>	16
3	Construction of the Competency- based Training Packages on Teacher Profession Experience 1 for B.Ed. 4 year Students, Faculty of Education, Chiangrai Rajabhat University..... <i>Kritiya Ariya, Sairung Thita, Janjira Chaiphamornrit, Monruedee Sae-Ma</i>	34
4	The Process of Studying History and Socio - Culture to Support Pak Nam Prasae Community, Rayong Province Development..... <i>Kanjana Laochockchaikul</i>	48
5	System and Mechanism for Implementation of A Center for Promotion and Development of Quality of Life for Elderly people (Senior School) in Plai Chumphon Subdistrict Municipality, Muang District, Phitsanulok Province..... <i>Suwimol Thariwong, Chitsirin Konkong, Atthaphol Rodkaew</i>	62
6	Factors Influencing Green Purchase Intention of the Cosmetic and Skin Care Product..... <i>Supakanya Juntarukka, Tipparat Laohavichien</i>	78
7	Effcet of Learning the Stem Education to Enhance the Stem Habits of Mind..... <i>Anongnat Karunram, Nataporn Meesawat</i>	94
8	Development of self-reliance skills according to the Sufficiency Economy Philosophy..... <i>Thanasit Conta</i>	110
9	A Model of Active Learning Competency Development for Teacher with Professional Learning Community: Takhro Pittaya School, Phaisali District, Nakhon Sawan Province..... <i>Sripawan Saisopa</i>	126
	Dissertations	
10	The Development of A Model for Enhancing Teachers Competency in Science Learning Management with Creativity and Productivity Based Using Constructionism Theory Together with Scaffolding Approach..... <i>Watcharapong Notana, Wareerat Kaewurai</i>	140

Contents

No.		Page
	Dissertations	
11	A Model Development to Enhance Critical Reflection Thinking in Teaching Ability Through Transformative Learning Theory and Lesson Study Approach for Novice Teacher..... <i>Krittiya Katiya, Wareerat Kaewurai</i>	154
12	The Development of Training Curriculum to Enhance the Ability of Thai Language Teaching Based on Translanguaging Theory for the Teachers of Ethnic Group..... <i>Thitiporn Khaisaeng, Jakkrit Jantakoon, Wichian Thamrongsottisakul</i>	170
13	The Development of Instructional Model Using Context Based Learning with Geographic Information System to Enhance Creative Problem Solving for Upper Secondary Students..... <i>Nattawat Anantasuk, Wareerat Kaewurai</i>	186
14	Direct and Indirect Effects of Customer Orientation Competitor Orientation Inter-functional Coordination that Effecting Performance of Agriculture Cooperative..... <i>Preteep Jaturapongsaton, Sujinda Chemsriping, Kitcha Yawised</i>	202
15	The Development of Web Based Training for Learning Management of Computing Science Based on TPACK Concept for Teachers Under Chainat Primary Educational Service Area Office..... <i>Manatsawee Tokrasae, Duangjai puttasem, Kraiwit Dee-aim</i>	218

การเปลี่ยนแปลงของผลคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดลพบุรี และอ่างทอง*

บุญยานุช เจริญหงษ์¹ เนติ เกลียววาท²

(วันที่รับบทความ: 13 พฤษภาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 15 มิถุนายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 17 มิถุนายน 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของผลคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดลพบุรีและอ่างทอง และ 2) ศึกษาวิธีการพัฒนาผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐานของสถานศึกษาที่มีผลการทดสอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สูงขึ้น การดำเนินการวิจัยมี 2 ขั้นตอน คือ 1) สำรวจผลคะแนนการทดสอบทางการศึกษาชั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และ 2) สัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร ครู และศึกษารายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียน เกี่ยวกับวิธีการพัฒนาผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน เครื่องมือใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกผลคะแนนและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเปลี่ยนแปลงของคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสถานศึกษาในจังหวัดลพบุรีและอ่างทองมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในทางที่สูงขึ้น และ 2) วิธีการพัฒนาผลคะแนนการทดสอบระดับชาติด้านพื้นฐานของโรงเรียนในจังหวัดลพบุรีและอ่างทองที่มีผลคะแนนการทดสอบสูงขึ้น ได้แก่ การสอนให้ครบตามตัวชี้วัดโดยวิธีการสอนที่หลากหลาย การกระตุ้นให้นักเรียนได้ฝึกทบทวนการทำข้อสอบการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐานย้อนหลัง 2-3 ปี ก่อนที่จะมีการทดสอบทางการศึกษาชั้นพื้นฐาน 1-2 เดือน และการสอนเพิ่มเติมในช่วงเวลาเช้า พักกลางวัน และในช่วงเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้

คำสำคัญ: การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน, การเปลี่ยนแปลงผลการทดสอบ

* ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักบริหารโครงการวิจัย โครงการส่งเสริมการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ, 2565

¹ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, E-mail: bunyanuchail@yahoo.co.th

² อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

The Variance of Ordinary National Educational Test Scores (O-NET) of Prathomsuksa 6 Students Studying in Lopburi and Ang-Thong Province, Thailand*

Bunyanuch Chawianghong¹ Neti Chaloeeywares²

(Received: May 13, 2022; Revised: June 15, 2022; Accepted: June 17, 2022)

Abstract

The objectives of this research study were 1) to investigate the variance of the Ordinary National Educational Test Scores (O-NET) of Prathomsuksa 6 students studying in Lopburi and Ang-Thong province and 2) to explore the methods used in improving the Ordinary National Educational Test Scores (O-NET). The research methods were 2 stages which were 1) investigate O-NET of Prathomsuksa 6 students and 2) interviewed the educational supervisors, the administrators of the schools, teachers and investigated the school performance reports in the point of the strategies used in improving O-NET of Prathomsuksa 6 students. The research instruments were records on test scores and interviewed scripts. Data were analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation and content analysis. The findings showed that:

The research results revealed that 1) the variance of O-NET of Prathomsuksa 6 students studying in Lopburi and Ang-Thong province tend to be higher and 2) guidelines suggested in improving O-NET of Prathomsuksa 6 students were covering all indicators when teaching, applying different teaching methods, stimulating the students by using the previous O-NET Test before the real testing at least one month or more and providing extra classes during the morning time before class , lunch time, and in Moderate Class, More Knowledge hours.

Keywords: the ordinary national educational test scores, the variance of test scores

* The research is supported by Office of Project Management in the Higher Education Research Promotion and National Research University Development

¹ Lecturer in Faculty of Education, Rajabhat University, E-mail: bunyanuchoil@yahoo.co.th

² Lecturer in Faculty of Education, Rajabhat University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

การทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนจากการวัดผลสัมฤทธิ์รวบยอดของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) เป็นผู้ดำเนินการประเมินผู้เรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นที่ทราบกันดีว่า ตั้งแต่เริ่มมีการจัดสอบในปีแรกจนถึงปัจจุบันในปี 2558 นั้น ผลการทดสอบของนักเรียนในทุกระดับมีแนวโน้มลดลงในแต่ละปีอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) ไว้ว่า เป้าหมายเชิงปริมาณใน ข้อแรก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระหลักเกินกว่าร้อยละ 50 แต่ภาพรวม ยังไม่ถึงร้อยละ 50 (บุญมี พันธุ์ไทย, 2554, 9) ไม่ว่าจะเป็นวัดโดยผลสัมฤทธิ์การสอบวิชาสำคัญของผู้เรียน การประเมินความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นยังส่งผลให้เกิดปัญหาการศึกษาในระดับสูงขึ้น นั่นก็คือ การศึกษาในระดับอุดมศึกษาหรือระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และเนื่องจากที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทยใช้คะแนนสอบเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยเพียง 5 กลุ่มสาระหลัก ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และภาษาไทย แต่ละคะแนนเฉลี่ยนักเรียนทั่วประเทศจากการทดสอบระดับชาตินี้ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในวิชาหลัก ๆ ยังอยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนด สะท้อนให้เห็นว่า โดยภาพรวมทั้งประเทศได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 และมีหลายวิชาที่ได้คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 40 ด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555, 34-35)

ดังนั้น สิ่งที่น่าสนใจและเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือ ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่มีแนวโน้มลดลงทุกปีโดยเฉพาะวิชาหลัก ๆ แต่การลดลงของคะแนนผลสัมฤทธิ์ จากการทดสอบนั้นจำเป็นต้องมีวิธีการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบโดยการวัดคะแนนการเปลี่ยนแปลงหรือคะแนนพัฒนาการ ซึ่งมีจุดสำคัญคือ นอกจากจะทำให้ทราบถึงพัฒนาการของผู้เรียนแล้วยังเป็นประโยชน์ต่อการประเมินประสิทธิภาพระบบการจัดการศึกษาว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ถ้าคะแนนการเปลี่ยนแปลงหรือคะแนนพัฒนาการมีค่ามาก ก็ย่อมแสดงได้อย่างหนึ่งว่าการจัดการศึกษาหรือการจัดการเรียนการสอน มีประสิทธิภาพอย่างมาก แต่ถ้าคะแนนการเปลี่ยนแปลงหรือคะแนนพัฒนาการมีค่าน้อย ก็แสดงว่าการจัดการศึกษาหรือการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพน้อย (Willett, 1994, 674) นอกจากนี้ ยังพบว่า คะแนนผลการสอบยังมีความแตกต่างกันสูงระหว่างสถานศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดเล็ก และการกระจายตัวของนักเรียนต่อห้องในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยมีลักษณะแตกต่างกันมาก ระหว่างเขตพื้นที่การศึกษาและในโรงเรียนขนาดเล็กในชนบท

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการเปลี่ยนแปลงของผลคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดลพบุรีและอ่างทอง อันจะทำให้ทราบผลการเปลี่ยนแปลงของคะแนน และวิธีการที่โรงเรียนใช้ในการบริหาร และจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผลของคะแนนสูงขึ้น เพื่อใช้เป็นสารสนเทศในการกำหนดนโยบายในการวางแผนจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของผลคะแนนทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดลพบุรีและอ่างทอง
2. ศึกษาวิธีการพัฒนาคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสถานศึกษาที่มีผลการทดสอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สูงขึ้น

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของผลคะแนนทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดลพบุรีและอ่างทอง โดยใช้ข้อมูลปี 2556 – 2558 ซึ่งมีการดำเนินงานตามขั้นตอนดังนี้

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งตามวัตถุประสงค์การวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของคะแนน การสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ รายงานผลคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์อ่างทอง จำนวน 471 โรงเรียน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์การพิจารณาคือ เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ลพบุรี และอ่างทองที่มีผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างปี 2556-2558 รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ร้อยละของสถานศึกษาเมื่อจำแนกตามขนาดและจังหวัด

จังหวัด	ขนาด สถานศึกษา	จำนวน สถานศึกษา	ร้อยละ
ลพบุรี	ขนาดเล็ก (1-120 คน)	186	58.31
	ขนาดกลาง(121-300 คน)	101	31.66
	ขนาดใหญ่ (≥ 301 คน)	32	10.03
	รวม	319	100.00
อ่างทอง	ขนาดเล็ก (1-120 คน)	101	66.45
	ขนาดกลาง(121-300 คน)	44	28.95
	ขนาดใหญ่ (≥ 301 คน)	7	4.60
	รวม	152	100.00
รวมทั้งสิ้น		471	100.00

2. การศึกษาวิธีการพัฒนาคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดย

2.1 การสัมภาษณ์ ศึกษานิเทศก์ที่ดูแลเกี่ยวกับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) จำนวน 3 คน ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่ดูแลเกี่ยวกับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของสถานศึกษาที่มีการทดสอบ ทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ที่เพิ่มขึ้นช่วงปี 2556-2558 อย่างต่อเนื่อง จำนวน 6 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

2.2 การศึกษาเอกสารรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียนที่มีผลคะแนนการสอบที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2556-2558

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แบบบันทึกผลคะแนนทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1 ฉบับซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของสถานศึกษา และส่วนที่ 2 เป็นแบบบันทึกผลคะแนนทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Analysis) ระหว่าง 0.80 – 1.00

2. แบบสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และครูเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ซึ่งกำหนดแนวทางการสัมภาษณ์ไว้ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1

ผลข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 วิธีการในการพัฒนาคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติดัชนีพื้นฐาน (O-NET) และส่วนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลต่อคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติดัชนีพื้นฐาน (O-NET) ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ระหว่าง 0.80 – 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ติดต่อประสานงานผู้รับผิดชอบและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวัดและประเมินผลการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง โดยแจ้งวัตถุประสงค์ของการใช้ข้อมูล แนวทางในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และกำหนดช่วงวันเวลาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติดัชนีพื้นฐาน (O-NET) จากฐานข้อมูลที่ได้รับผิดชอบของแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่ดำเนินการจัดเตรียมให้ ด้วยการบันทึกลงในแบบบันทึกผลคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติดัชนีพื้นฐาน (O-NET) ที่สร้างขึ้น
3. คัดเลือกสถานศึกษาที่มีผลคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติดัชนีพื้นฐาน (O-NET) ที่มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของผลคะแนนผลการทดสอบ ช่วงปี 2556-2558 สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติดัชนีพื้นฐาน (O-NET)
4. ประสานงาน และนัดหมายการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติดัชนีพื้นฐาน (O-NET) ที่มีผลคะแนนการทดสอบช่วงปี 2556-2558 สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

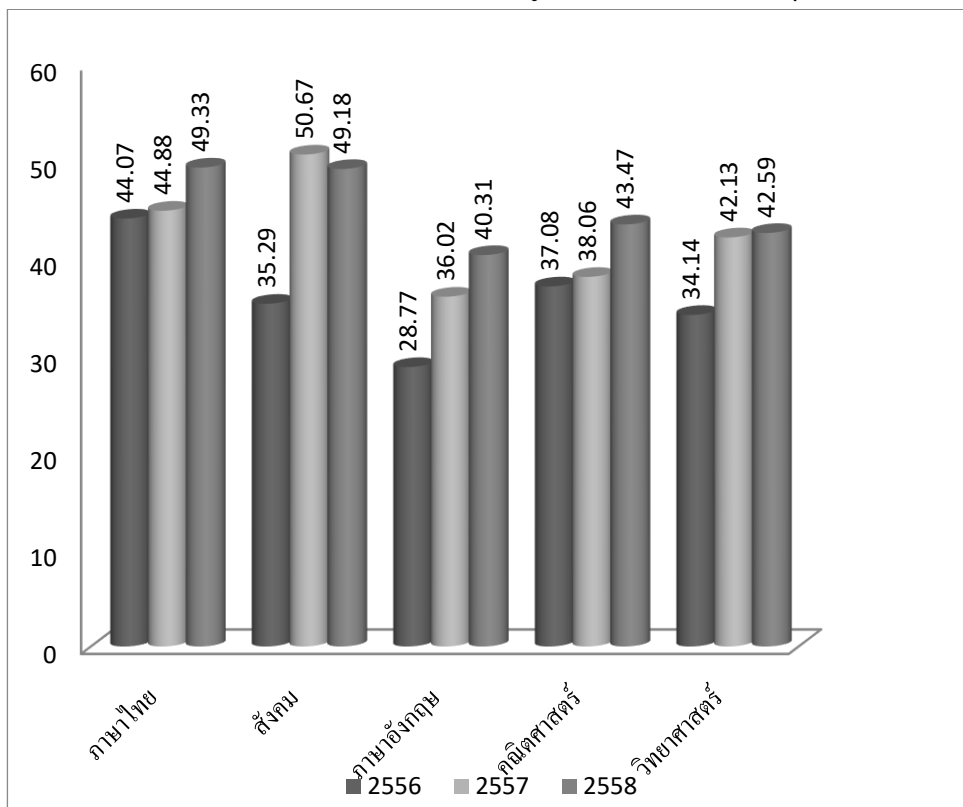
การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติดัชนีพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสถานศึกษาในจังหวัดลพบุรีและอ่างทอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และนำเสนอในรูปของแผนภูมิแท่ง
2. การศึกษาวิธีการพัฒนาผลคะแนนการทดสอบระดับชาติดัชนีพื้นฐานของโรงเรียนในจังหวัดลพบุรีและอ่างทอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปี 2556-2558 แสดงดังตารางที่ 2 - 4

จากการศึกษาผลคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสถานศึกษาในจังหวัดลพบุรีและอ่างทอง จำนวน 471 โรงเรียน แยกเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 จำนวน 179 โรงเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 จำนวน 140 โรงเรียน และโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง จำนวน 152 โรงเรียน พบว่าคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสถานศึกษาในจังหวัดลพบุรีและอ่างทอง ในช่วงปี 2556-2558 ผลการเปลี่ยนแปลงของคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสถานศึกษาในจังหวัดลพบุรีและอ่างทองมีแนวโน้ม การเปลี่ยนแปลงในทางที่สูงขึ้น รายละเอียดปรากฏดังภาพที่ 1-3

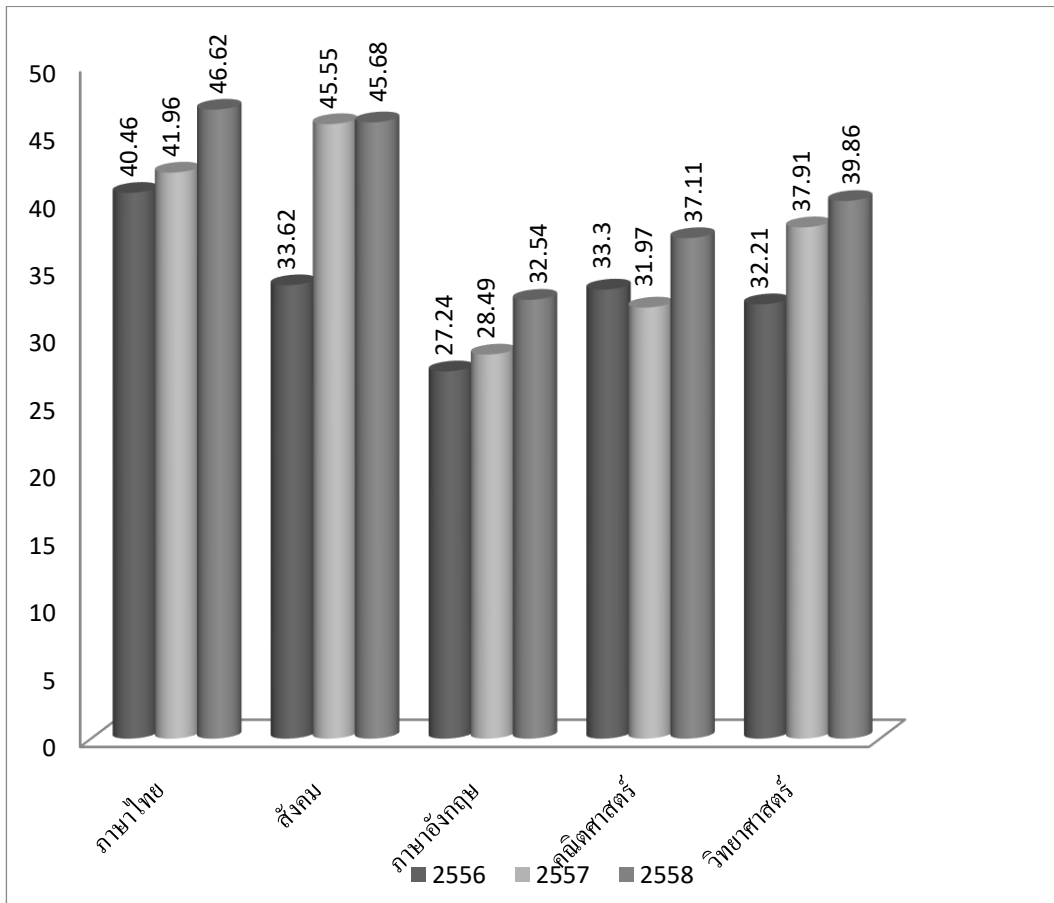

ภาพที่ 1 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET)

ช่วงปี 2556-2558 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 1

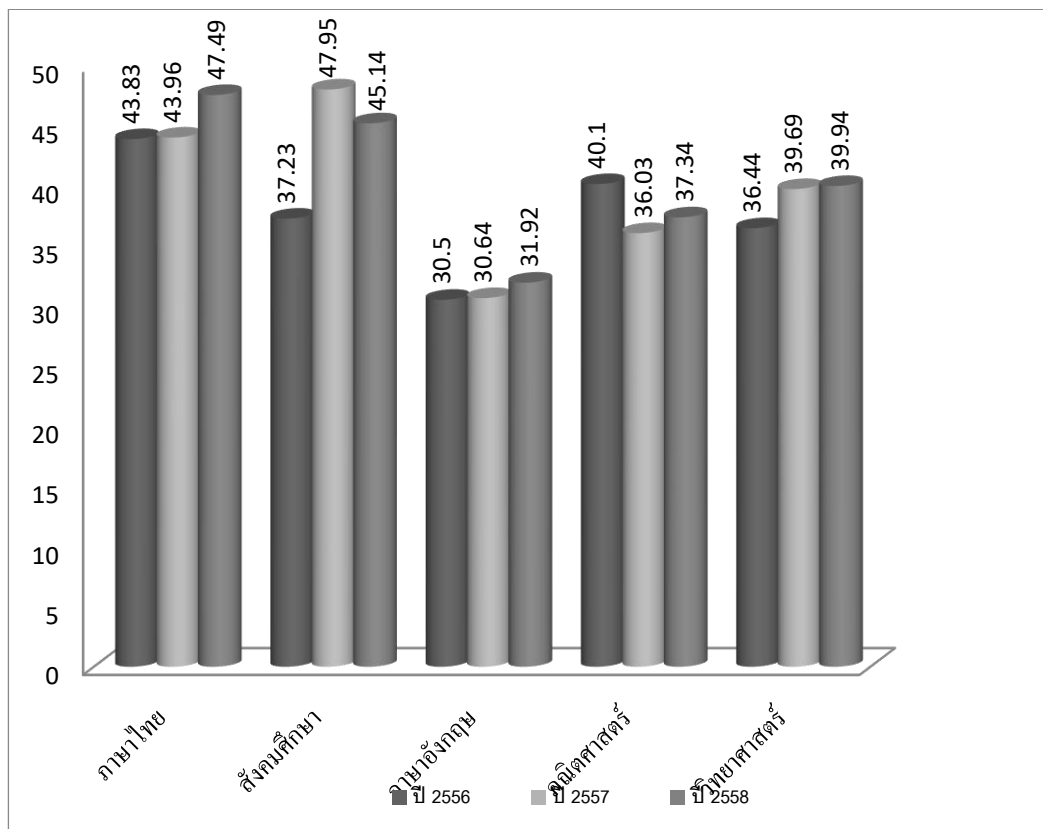
ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2566

จากภาพที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ในช่วงปี 2556-2558 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนในปี 2556-2558 สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จำนวน 4 รายวิชา ยกเว้นรายวิชาสังคมศึกษา ที่คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ในช่วงปี 2557 สูงกว่าปี 2556 แต่ช่วงปี 2558 ต่ำกว่าปี 2557

ภาพที่ 2 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ช่วงปี 2556-2558 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 2

จากภาพที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ในช่วงปี 2556-2558 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนในปี 2556-2558 สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จำนวน 4 รายวิชา ยกเว้นรายวิชาคณิตศาสตร์ ที่คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ในช่วงปี 2557 ต่ำกว่าปี 2556

ภาพที่ 3 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET)

ช่วงปี 2556-2558 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 2

จากภาพที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ในช่วงปี 2556-2558 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนในปี 2556-2558 สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจำนวน 3 รายวิชา ยกเว้นรายวิชาสังคมศึกษาที่คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ในช่วงปี 2558 ต่ำกว่าปี 2557 และรายวิชาคณิตศาสตร์ที่ที่คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ในช่วงปี 2557 และ 2558 ต่ำกว่าปี 2556

2. วิธีการพัฒนาผลคะแนนการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในจังหวัดลพบุรีและอ่างทองที่มีผลคะแนนการทดสอบสูงขึ้น ได้แก่ การสอนให้ครบตามตัวชี้วัดโดยวิธีการสอนที่หลากหลาย การกระตุ้นให้นักเรียนได้ฝึกทบทวนการทำข้อสอบการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานย้อนหลัง 2 – 3 ปี ก่อนที่จะมีการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1 – 2 เดือน และการสอนเพิ่มเติมในช่วงเวลาเช้า พักกลางวัน และในช่วงโมเมนต์เวลาเรียนเพิ่มเวลารู้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการเปลี่ยนแปลงของคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสถานศึกษาในจังหวัดลพบุรีและอ่างทอง โดยภาพรวมมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในทางที่สูงขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและมีความสนใจใฝ่รู้ มองเห็นความสำคัญและประโยชน์ของรายวิชา รายวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และสังคมศึกษา ว่าสามารถนำไปใช้ในการสอบเข้าศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้นได้ รวมทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ช่วยผู้ปกครองค้าขายฯลฯ ได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอี่ยมพร หลินเจริญ และคณะ (2552) ที่พบว่า นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เห็นความสำคัญของการสอบน้อย เนื่องจากนักเรียนในวัยนี้ยังมองไม่เห็นความสำคัญของการนำผลจากการสอบไปใช้เป็นข้อมูลเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของตนเอง ของโรงเรียน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และในระดับชาติ หรือมีความสำคัญต่อการนำไปใช้ในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นอย่างไร ดังนั้น แนวทางการในการพัฒนาคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติให้สูงขึ้นอีกวิธีการหนึ่งคือ สถานศึกษาหรือโรงเรียนควรแนะนำให้ นักเรียนเกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญ และประโยชน์ของการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O NET) โดยการสอดแทรกในการเรียนการสอนของผู้สอนในแต่ละรายวิชา หรือผ่านกิจกรรมแนะแนว เป็นต้น

นอกจากนี้ยังพบว่า คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสถานศึกษาในจังหวัดลพบุรี และอ่างทอง ใน 5 รายวิชา ส่วนใหญ่ สถานศึกษาขนาดใหญ่มีผลคะแนนการทดสอบสูงกว่าสถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดเล็ก ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาขนาดใหญ่ และขนาดกลาง มีบุคลากรเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน สอนตรงกับรายวิชา สอนครบชั้น มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดการเรียนการสอนที่มากกว่า เช่น มีห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ประกอบทั้ง นักเรียนที่เข้ามาศึกษาในสถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพร้อมมากกว่า ครอบครัวมีความสามารถในการสนับสนุนการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนในสถานศึกษาขนาดเล็ก ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับ สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2557) ที่ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กที่ต้องเร่งรัดแก้ไขพบว่า สาเหตุหลายประการที่โรงเรียนขนาดเล็กยังมีปัญหาด้านคุณภาพผู้เรียน เช่น 1) งบประมาณไม่เพียงพอสำหรับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ทำให้มีปัญหาด้านแคลนทั้งครุภัณฑ์และอุปกรณ์การเรียนการสอน

ที่จำเป็น 2) จำนวนครูไม่ครบชั้น และไม่ครบสาระวิชาตามหลักสูตร ซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา มากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีครูไม่ครบชั้นทำให้ครูดูแลนักเรียนไม่ทั่วถึง และการมีครูไม่ครบสาระวิชา ทำให้ครูต้องสอนในวิชาที่ตนเองไม่มีความเชี่ยวชาญ 3) ขาดโอกาสที่จะได้เรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์ เป็นต้น ทั้งนี้เพราะโรงเรียนขาดแคลนงบประมาณและขาดแคลนครู ที่มีความรู้ในการใช้ เทคโนโลยีดังกล่าว และโรงเรียนบางส่วนอยู่ในถิ่นทุรกันดารที่ไม่มีไฟฟ้าเข้าถึง และ 4) ผู้ปกครองเด็ก ขาดความเอาใจใส่ลูกหลานของตน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอัครนัย ขวัญอยู่ (2558) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ แนวทางการแก้ไขปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก ที่พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก ยังมีปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดจากการขาดแคลนครู และการขาดประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากร นอกจากนี้ เอี่ยมพร หลินเจริญ และคณะ (2552) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ทำให้คะแนนการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่ำ ซึ่งพบว่า สถานศึกษานานาชาติใหญ่มีที่ตั้งอยู่ในเมือง ซึ่งมีการแข่งขัน ด้านวิชาการสูง ตัวบ่อน (นักเรียน) ของโรงเรียนเกือบร้อยละ 90 จะมีความตั้งใจกระตือรือร้นและให้ ความสำคัญกับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน(O-NET) มาก จึงส่งผลให้ผลการทดสอบทาง การศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) นโรงเรียนนั้นสูง

2. วิธีการพัฒนาผลคะแนนการทดสอบระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในจังหวัดลพบุรีและ อ่างทองที่มีผลคะแนนการทดสอบสูงขึ้น ได้แก่ การสอนให้ครบตามตัวชี้วัดโดยวิธีการสอนที่หลากหลาย การกระตุ้นให้นักเรียนได้ฝึกทบทวนการทำข้อสอบการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน ย้อนหลัง 2-3 ปี ก่อนที่จะมีการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1-2 เดือน และการสอนเพิ่มเติมในช่วง เวลาเช้า พักกลางวัน และในช่วงเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสร้างแบบทดสอบ ระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) จะสร้างตามตัวชี้วัด ประกอบกับการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตาม ตัวชี้วัดได้นั้น ผู้สอนมีความจำเป็นต้องใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้ เกิดการเรียนรู้ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับชาติรี เกิดธรรม (ม.ป.ป.) ที่กล่าวว่า ในการจัดการเรียนการสอนครูจะต้องใช้รูปแบบกระบวนการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน ที่หลากหลาย เพื่อให้การเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจริง ๆ นอกจากนี้การกระตุ้นให้ผู้เรียนศึกษา และฝึกทำข้อสอบย้อนหลังยังส่งเสริมให้ ผู้เรียนได้มีการทบทวนเนื้อหา และฝึกกระบวนการคิด วิเคราะห์ เพื่อหาคำตอบ ประกอบทั้งยังสามารถวิเคราะห์ถึงแนวทางการออกข้อสอบเพื่อนำไปใช้ในการคาดคะเน แนวทางการออกข้อสอบอีกด้วยแต่อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาผู้เรียนยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลการ เรียนรู้ของนักเรียน เช่น ความรู้พื้นฐานของผู้เรียน (Ambrose, Bridges, Dipietro, Lovett, & Norman, 2010) เจตคติ และทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน (Schunk, 2005) ซึ่งครูผู้สอนจะต้องพัฒนาควบคู่กันไป

ข้อเสนอแนะ**ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้**

1. สถานศึกษาควรวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง ของสถานศึกษาเพื่อนำข้อมูลสารสนเทศไปกำหนดแนวทางในการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะสถานศึกษาที่มีครูผู้สอนไม่ครบชั้น หรือครูผู้สอนที่สอนในรายวิชาที่ไม่ตรงกับสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา
2. สถานศึกษาควรสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งครูผู้สอน ผู้ปกครอง และนักเรียนให้เห็นความสำคัญของการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) เพื่อมิให้การทดสอบเป็นเพียงกระบวนการที่ถูกกำหนดขึ้นโดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) เท่านั้น
3. สถานศึกษาควรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน เช่น การจัดสอนเสริมพิเศษการจัดกิจกรรมค่ายวิชาการที่สอดคล้องเนื้อหาหรือตัวชี้วัดตามมาตรฐานของหลักสูตร โดยเน้นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแผนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) กับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา รวมถึงการออกแบบและวางแผนการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ
2. ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนสอนของสถานศึกษาที่มีครูไม่ครบชั้น และสอนไม่ตรงกับสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษานั้นต่อไป
3. ควรวิจัยเพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจและเจตคติของนักเรียนในสถานศึกษาที่มีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) ที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง กับสถานศึกษาที่มีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) ต่ำ

เอกสารอ้างอิง

ชาติรี เกิดธรรม (ม.ป.ป.). เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. จาก

<http://edu.vru.ac.th/sct/cheet%20download/2.pdf>

บุญมี พันธุ์ไทย. (2554). การศึกษาไทยยิ่งทำคุณภาพก็ยิ่งลง. *มติชนรายวัน*. 10 พฤษภาคม 2554. หน้า 7.

สมบัติ ชำรงชัยวงศ์. (2557). ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กที่ต้องเร่งรัดแก้ไข. จาก <https://www.facebook.com/Prof.SombatThamrongthanyawong/posts/787389251302068>

Com /Prof.SombatThamrongthanyawong/ posts/ 787389251302068

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2555). รายงานการวิจัยเรื่อง นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา
คุณภาพการศึกษาของประเทศสมาชิกองค์การระดับนานาชาติ. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- อักรณัย ขวัญอยู่. (2558). แนวทางการแก้ไขปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก. รายงาน TDRI. ฉบับที่ 113 มีนาคม
2558: 1-16.
- เอี่ยมพร หลินเจริญ. (2552). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ทำให้คะแนนการทดสอบ O-NET ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่ำ. สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).
- Ambrose, S. A., Bridges, M. W., Dipietro, M., Lovett, M. C., & Norman, M. K. (2010). *How learning
works*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Schunk, D. H. (2005). Self-regulated learning: The educational legacy of Paul R. Pintrich. *Legacy*,
40(2), 85–94.
- Willett, J.B. (1994). Change, Measurement of In Torsten, Husen and Postlethwaite, T. N. (Eds.),
The International Encyclopedia of Education. 2(2), 671-678.

แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม

อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา*

วัลลภา พัฒนา¹ อัมรินทร์ ทิพย์จำนงค์²

(วันที่รับบทความ: 20 มีนาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 17 กรกฎาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 19 กรกฎาคม 2565)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม 2) เพื่อศึกษากลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้ามของผู้บริโภค และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการเจาะจงเลือกสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารจำนวน 7 กลุ่ม เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 21 คน ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้างและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปประเด็นและนำไปสู่การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้บริโภคที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม ซึ่งไม่ทราบขนาดประชากร จึงใช้สูตรคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างของ Cochran โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก จำนวน 385 ราย ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนแบบประเมินค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า 1) ผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้ามมีจุดแข็งในด้านผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น จุดอ่อน ในด้านรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ยังไม่ค่อยเป็นที่สนใจของผู้บริโภค โอกาสในด้านมีการส่งเสริมการบริโภคผลิตภัณฑ์ชุมชนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนและอุปสรรคของผลิตภัณฑ์ชุมชนคือมีสินค้าทดแทนจำนวนมาก 2) กลยุทธ์การตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้ามของผู้บริโภค ($R = 0.756$) โดยตัวแปรต่าง ๆ สามารถอธิบายการผันแปรของการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้ามได้ร้อยละ 71.40 และ 3) แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม กลุ่มวิสาหกิจควรให้ความสำคัญกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ที่สร้างความแตกต่างในด้านเอกลักษณ์ทรัพยากรเฉพาะพื้นที่ กลยุทธ์ด้านราคาควรกำหนดราคาขายแบบมัดรวมสินค้า เพื่อให้ผู้บริโภครู้สึกถึงความคุ้มค่า กลยุทธ์ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายควรมีการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายออนไลน์ให้สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภค และกลยุทธ์ด้านการสื่อสารการตลาดควรมีการโฆษณา การประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการบริโภคผลิตภัณฑ์ชุมชนและสร้างการรับรู้แก่ลูกค้า

คำสำคัญ: กลยุทธ์การตลาด, ผลิตภัณฑ์ชุมชน, ตำบลท่าข้าม, กลยุทธ์การตลาดมุมมองของผู้บริโภค (4 C's)

* บทความวิจัยคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาการตลาด, คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา, E-mail: wanlapa9222@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาการตลาด, คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา

The Development Approach for Marketing Strategy of Community Products in Thakham, Hat Yai District, Songkhla Province*

Wanlapa Phattana¹ Auntika Thipjumnong²

(Received: March 20, 2022; Revised: July 17, 2022; Accepted: July 19, 2022)

Abstract

The objectives of this research were to: 1) to study the internal and external environment of Thakham sub-district community products, 2) to examine marketing strategy affecting consumers' purchasing decisions of Thakham community products, and 3) to find out the guidelines for the development of a marketing strategy for community products in Thakham. This research was a qualitative and quantitative research using a purposive sampling method in selecting members from 7 groups of food product community enterprises. Twenty-one food product community enterprise members were selected as key informants. A semi-structured in-depth interview and non-participant observation were used to collect data. To attain the qualitative results, data analysis was used to examine the strengths, weaknesses, opportunities, and obstacles. Regarding obtaining the quantitative results, the data were gathered from the consumer groups who have bought products in Thakham Sub-District community but the population size was in the large scale. Therefore, Cochran, the formula for calculating the number of samples, was used to determine the size of population. 385 participants from Cochran method chosen by using convenient sampling method were required to complete 5-point Likert scale questionnaire. Data were then analyzed by means of descriptive statistics and multiple regression analysis.

Research findings were as follows: 1) Thakham community products have strengths in terms of products that are very unique, whereas weaknesses in terms of form of packaging are found uninteresting to consumers. Having many substitute products revealed opportunities in promoting the consumption of community products from both government and private sectors and the obstacles of community products, 2) marketing strategy affects consumers' purchasing decisions of Thakham products ($R = 0.756$), with various variables of 71.40 percent in purchasing decisions of products in Thakham, and 3) regarding the guidelines for developing a marketing strategy for community products in Thakham. It is suggested that the enterprises should focus on product strategies that differentiate themselves in terms of local resource identity. The pricing strategy should be used to determine the bundled selling price to make consumers feel worthwhile. The distribution channel strategy should be developed as online distribution channels to be in accordance with the lifestyles of consumers. In addition, marketing communication strategies should include advertising or public relations in order to promote local product consumption as well as create customer awareness.

Keywords: Marketing Strategy, Community Products, Thakham Sub-district, Consumer Perspective Marketing Strategy (4 C's)

* Research Article from Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Srivijaya

¹ Assistant Professor, Marketing Department, Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Srivijaya

E-mail: wanlapa9222@gmail.com

² Assistant Professor, Marketing Department, Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Srivijaya

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

วิสาหกิจชุมชนเป็นการนำเอาแนวทางเศรษฐกิจชุมชนหรือแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเป็นระบบที่ได้จากการเรียนรู้ภายใต้กิจกรรมของชุมชน ไม่ใช่กิจกรรมที่ทำเพื่อมุ่งสู่ตลาดใหญ่ และไม่ใช่งานที่ซับซ้อน แต่เป็นการจัดการระบบการผลิตและบริโภคที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน การจัดการเรื่องเครื่องอุปโภคบริโภคในครัวเรือนหรืออื่น ๆ ที่ชุมชนทำได้เองโดยไม่มีขั้นตอนที่ซับซ้อน การทำกินทำใช้ทดแทนการซื้อขายเป็นการลดรายจ่ายและยังช่วยให้ระบบเศรษฐกิจใหญ่เข้มแข็งขึ้น ตลอดจนเป็นแนวคิดในการแปรรูปผลผลิตตามธรรมชาติ หรือสร้างผลิตภัณฑ์โดยครอบครัวคนในชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยมีหลักคิดสำคัญคือ สร้างความหลากหลายของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ในชุมชน เพื่อการบริโภคแบบพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายให้ครอบครัวสร้างเสริม สุขภาพอนามัยที่ดีให้ตนเอง และมีคุณธรรมรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมกันในชุมชนไม่เห็นแก่ประโยชน์ด้านกำไรสูงสุดและเอาเปรียบผู้บริโภค (วิมลสิริ ภูขุนทด และคณะ, 2563, 671) ในขณะเดียวกันการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของวิสาหกิจชุมชน ยังพบว่าการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ก่อเกิดเศรษฐกิจชุมชนจำนวนหนึ่งยังอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะแข่งขันทางการค้าทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ จำเป็นต้องให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนยังทำให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใด ทั้งนี้รวมถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการขนาดย่อมและขนาดกลางต่อไป

ปัจจุบันผู้ประกอบการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนยังประสบปัญหา เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายด้าน เช่น ข้อจำกัดด้านการตลาด ด้านเงินทุน ด้านแรงงานที่มีคุณภาพ ด้านเทคโนโลยี ด้านการบริหารจัดการด้านการเข้าถึงบริการของรัฐและด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ข้อจำกัดดังกล่าวอาจส่งผลให้ผู้ประกอบการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนไม่สามารถดำเนินการและอยู่รอดได้ จึงทำให้วิสาหกิจชุมชนรายใหม่มีความจำเป็นที่ต้องได้รับการพัฒนาปัจจัยด้านการตลาดซึ่งมีผลต่อความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จด้านศักยภาพชุมชนและด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ (สุภารัตน์ แซ่มเงิน ประเดิม ฉ่ำใจ และพัชรารัตน์ ศรีบุญเรือง, 2560, 129) อย่างไรก็ตามบทบาททางการตลาดชี้ให้เห็นถึงสาเหตุของการไม่ประสบความสำเร็จของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน คือ ปัญหาทางการตลาด การใช้กลยุทธ์ที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าหรือแม้แต่การที่ไม่สามารถรักษาลูกค้าของธุรกิจไว้ได้นับว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้ธุรกิจไม่ประสบความสำเร็จ ตลอดจนภายใต้สถานการณ์แข่งขันที่เพิ่มขึ้น ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนต้องมีการปรับกลยุทธ์ทางการตลาดให้มีความแตกต่างเหนือคู่แข่งและสอดคล้องกับพฤติกรรมของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลง

อยู่เสมอ เนื่องจากผู้ประกอบการไม่ทราบได้ว่าผลิตภัณฑ์ที่ผลิตมานั้นลูกค้ามีความต้องการหรือไม่ ซึ่งในปัจจุบันการทำธุรกิจไม่สามารถมองจากธุรกิจของตนไปสู่ลูกค้าได้เพียงอย่างเดียว แต่ในมุมมองกลับกัน เพื่อค้นหาความต้องการและสร้างความพึงพอใจของลูกค้า

ในขณะเดียวกันการตอบสนองให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ผู้ประกอบการสามารถใช้กลยุทธ์การตลาดมุมมองของผู้บริโภค (4C's) ประกอบด้วย ด้านลูกค้า ด้านราคา ด้านการสื่อสารทางการตลาด และด้านความสะดวกในการซื้อ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด (อติศษยานันท์ เจริญพล, 2561, 15) ดังเช่นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา นับว่าเป็นพื้นที่ได้มีการดำเนินการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนภายใต้การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมาผลิตเป็นสินค้าเด่นของชุมชน ได้แก่ มันสำปะหลังทอด เครื่องแกงสมุนไพร ขนมหั่วทอด ขนมหั้วทอด น้ำสมุนไพร ผลิตภัณฑ์จากเห็ดแครง และน้ำผึ้งโพรงไทย แม้ว่าผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้ามทั้ง 7 ผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าเด่นของอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาแต่ก็ยังประสบปัญหาในด้านการพัฒนาระดับการตลาดได้ค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้ง 7 ผลิตภัณฑ์ยังขาดการพัฒนากลยุทธ์การตลาด จึงทำให้การดำเนินงานทางการตลาดอาจไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและพฤติกรรมผู้บริโภค จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและการศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชนท่าข้าม ตลอดจนสร้างโอกาสให้กับผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน ในการนำไปสู่การขยายผลให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้ามสามารถตอบสนองให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้ามของผู้บริโภค
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษารั้วนี้ ได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบในการศึกษา คือ แนวคิดด้านการวิเคราะห์ประเมินสภาพแวดล้อมและกลยุทธ์การตลาดมุมมองของผู้บริโภค (4 C's) ดังนี้

แนวคิดการวิเคราะห์ประเมินสภาพแวดล้อม (SWOT Analysis)

การดำเนินธุรกิจผู้ประกอบการจะต้องคอยติดตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งสภาพแวดล้อมภายในและ ภายนอกองค์กร เพื่อนำไปปรับแผนการดำเนินธุรกิจให้ทันต่อเหตุการณ์และสามารถดำเนินงานได้อย่างยั่งยืน โดยสภาพแวดล้อมภายใน เป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่องค์กรสามารถควบคุมได้ เช่น โครงสร้างองค์กร ทรัพยากรหรือวัตถุดิบ ความต่อเนื่องของงาน การบริการ เป็นต้น ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงจุด

แข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) ในส่วนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก เป็นการวิเคราะห์ปัจจัย ซึ่งเป็นโอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ซึ่งเป็นปัจจัยที่องค์กรไม่สามารถควบคุมได้ และส่งผลกระทบต่อองค์กรโดยตรง (กัลยรัตน์ พินิจจันทร์ และคณะ, 2563, 70) ซึ่งการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) เพื่อให้รู้สถานภาพของตนเองที่ชัดเจน และวิเคราะห์โอกาส (Opportunities) อุปสรรค (Threats) โดยการวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในจะทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งสิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้วและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อองค์กร เพราะข้อมูลจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม ตลอดจนสร้างความเชื่อมั่นและแนวทางการพัฒนา (พินิจ มีคำทองและ โกวิทย์ แสนพงษ์, 2562, 113) นอกจากนี้การวิเคราะห์ประเมินสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก หรือ SWOT Analysis เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ขององค์กร เพื่อนำมากำหนดเป็นยุทธวิธีหรือแนวทางการปฏิบัติให้องค์กรมีความโดดเด่น หรือสร้างภาพลักษณ์ที่แตกต่างไปจากคู่แข่ง ตลอดจนผลกระทบจากการดำเนินงานที่ไม่มีประสิทธิภาพภายในองค์กรเพื่อนำไปปรับปรุง รวมทั้งคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อหาทางป้องกันผลกระทบที่อาจทำให้เกิดความเสียหายต่อองค์กรได้ (วิจิต หล่อจิระชุนห์กุล และคณะ, 2018, 17)

จากแนวคิดข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนช่วยให้ธุรกิจรู้จักสภาพที่แท้จริงของตนและสามารถกำหนดแนวทางในการพัฒนาตนเองให้ผลสัมฤทธิ์บรรลุเป้าหมายภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในปัจจุบันและแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และการวิเคราะห์ศักยภาพภายนอกเพื่อค้นหาโอกาสที่เอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมให้ธุรกิจดำเนินกิจกรรมได้ตามเป้าหมาย และค้นหาอุปสรรคที่ก่อให้เกิดปัญหาหรือเป็นข้อจำกัดส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย เพื่อกำหนดทิศทางทางเจริญเติบโต และสร้างศักยภาพความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจสร้างความมั่นคงให้กับธุรกิจภายใต้สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

แนวคิดกลยุทธ์การตลาดมุมมองของผู้บริโภค (4 C's)

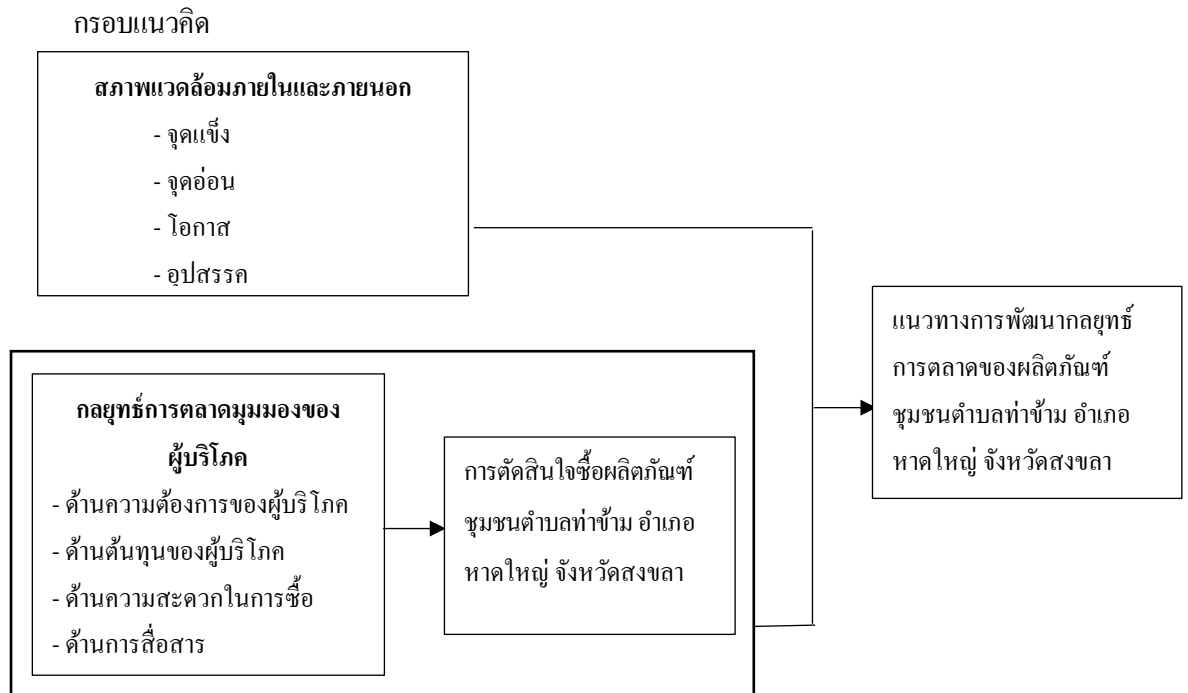
Pradeep and Aspal (2011, 61) กล่าวถึง กลยุทธ์การตลาดแนวใหม่ (4 C's) เป็นแนวคิดในรูปแบบเน้นลูกค้าเป็นหลัก ประกอบด้วย ความต้องการของผู้บริโภค (Consumer Needs & Wants), ต้นทุนของผู้บริโภค (Consumer's Cost to Satisfy), ความสะดวกในการซื้อ (Convenience to Buy) และการสื่อสาร (Communication) เป็นการปรับแนวคิดกลยุทธ์จากมุมมองของผู้บริโภคหรือลูกค้าและสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภคเพื่อให้เข้าถึงความต้องการของกลุ่มลูกค้ามากขึ้น นอกจากนี้ ภิรมย์พร เพชรราช (2559:89) อธิบายแนวคิดกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค 4 C's ดังนี้ (1) ด้านความต้องการของลูกค้า (Consumer Wants and Needs) คือ การพัฒนาหรือผลิตสินค้าหรือบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า (2) ด้านต้นทุนของลูกค้า (Cost to Satisfy) คือ ต้นทุนที่ลูกค้าจะต้องเสียเวลาหรือค่าใช้จ่ายในการเดินทางซื้อสินค้า ซึ่งแต่ละรายมีความแตกต่างกัน (3) ด้านความสะดวกในการซื้อ (Convenience to Buy) คือ การมุ่งเน้นเกี่ยวกับความสะดวกสบายของ

ลูกค้าในการซื้อสินค้าแต่ละครั้ง รวมไปถึงการซื้อสินค้าผ่านทางอินเทอร์เน็ตและผ่านทางโทรศัพท์เช่นกัน เพื่อให้ลูกค้าเกิดการตัดสินใจซื้อสินค้านำขึ้น และ (4) ด้านการสื่อสาร (Communication) คือ การสื่อสารข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าให้มีความถูกต้องและเป็นที่น่าสนใจ เนื่องจากในปัจจุบันลูกค้าสามารถรับรู้ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จิตรา ปั้นรูป และคณะ (2562, 127) ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตน้ำยาชีวภาพ ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ผลการวิจัยสถานการณ์การตลาด พบว่าจุดแข็งด้านบุคลากรมีความสามัคคีและเข้มแข็ง ด้านแหล่งวัตถุดิบการผลิตสินค้าหาได้ในท้องถิ่น ด้านผลิตภัณฑ์มีความเป็นเอกลักษณ์สูง จุดอ่อนสมาชิกขาดประสบการณ์และทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตอบสนองกลุ่มผู้บริโภครุ่นใหม่ อธิศยานันท์ เจริญพูล (2561, 138) พบว่า การศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาด 4 C's ส่วนใหญ่ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านความสะดวก รองลงมา คือ ด้านความต้องการของลูกค้า ด้านต้นทุนและด้านการสื่อสาร ตามลำดับ นอกจากนี้ผลการศึกษา พบว่า กลยุทธ์การตลาดในมุมมองของผู้บริโภคด้านต้นทุนหรือราคา ด้านความสะดวกของผู้บริโภค และการสื่อสารส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อ สำหรับการศึกษาของทิฆัมพร เพชรเวช (2559, 94) พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค ประกอบด้วยความต้องการของผู้บริโภค ต้นทุนของผู้บริโภค และความสะดวกในการซื้อมีอิทธิพลโดยตรงต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงพยาบาล และการศึกษาของ ทวีสันต์ โสณานุรักษ์และเสาวลักษณ์ จิตต์น้อม (2559, 77) พบว่า กลยุทธ์ทางการตลาดแบบ 4 C's ผู้บริโภคให้ความสำคัญมาก คือ ด้านความต้องการของผู้บริโภค รองลงมา คือ ด้านการสื่อสารทางการตลาด ด้านความสะดวกในการซื้อ และต้นทุนในการบริโภคส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นสามารถนำมากำหนดกรอบแนวคิดภายใต้แนวคิดการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และแนวคิดกลยุทธ์การตลาดมุมมองของผู้บริโภค ดังนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยศึกษาจากเอกสาร ข้อมูลวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับนำมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้แบ่งประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาที่จดทะเบียนจำนวน 13 กลุ่ม ด้วยวิธีการเจาะจงกลุ่มตัวอย่างจากสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร จำนวน 7 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลอย ผลิตภัณฑ์ลำปะหลังทอด กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรคลองจิก ผลิตภัณฑ์แกงสมุนไพร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรบ้านหนองบัว ผลิตภัณฑ์ถั่วทอด กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านขนมนหินเกลี้ยง ผลิตภัณฑ์เปียะ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนน้ำสมุนไพรพร้อมดื่มบ้านปึก ผลิตภัณฑ์น้ำสมุนไพร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพาะเลี้ยงเห็ดแครง ผลิตภัณฑ์จากเห็ดแครง และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งโพรงไทย ผลิตภัณฑ์ผึ้งโพรงไทย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 7 กลุ่ม ดังนี้ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 1 คน ตัวแทนสมาชิกด้านการผลิต จำนวน 1 คน และ ตัวแทนสมาชิกด้านการขายหรือการตลาด จำนวน 1 คน

ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 คน เป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มในการสัมภาษณ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานภายในกลุ่มและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ภายในและภายนอก โดยจะสัมภาษณ์ครั้งละ 1 กลุ่ม จนครบทั้ง 7 กลุ่ม (2) กลุ่มผู้บริโภคที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในเขตพื้นที่ทั่วประเทศซึ่งไม่ทราบขนาดประชากร ดังนั้น การหาขนาดตัวอย่างจึงใช้สูตรคำนวณจำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่างของ Cochran (1977) จำนวน 385 คน โดยใช้ผู้ช่วยในการเก็บแบบสอบถามกระจายทั่วประเทศตามความสะดวก การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ ตัวแปรอิสระ คือ สภาพแวดล้อมของผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม ประกอบด้วย จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ตัวแปรตาม คือ แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา การวิจัยเชิงปริมาณ ตัวแปรอิสระ คือ กลยุทธ์การตลาดมุมมองของผู้บริโภค (4 C's) และตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) โดยสัมภาษณ์สมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารตำบลท่าข้าม จำนวน 7 กลุ่ม กลุ่มละ 3 คน รวมจำนวนทั้งหมด 21 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือ ในส่วนของผู้บริโภค จำนวน 385 ราย โดยใช้แบบสอบถามลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check list) และมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบบลิเคิร์ต (Likert scale) ชนิดประมาณค่าจากค่าน้อยที่สุดถึงค่ามากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาสภาพแวดล้อมดำเนินงานวิจัยในส่วนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (1) ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลท่าข้าม (2) ศึกษาเอกสารด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ จัดเตรียมเครื่องมือใช้สำหรับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค) ผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลท่าข้าม จังหวัดสงขลา (3) ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้าน สภาพแวดล้อมของผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลท่าข้าม โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ด้วยวิธีการจัดบันทึกประกอบการสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้บริโภค จากแบบสอบถามที่ส่งเคราะห์จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำไปตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ หลังจากนั้นแบบสอบถามถูกทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's alpha ของตัวแปร พบว่า กลยุทธ์การตลาดการตลาดส่วนประสมการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค (4 C's) เท่ากับ 0.981 การตัดสินใจซื้อ เท่ากับ 0.965 ซึ่งจัดอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ และดำเนินการเก็บรวบรวม

ข้อมูลจากผู้บริโภคในเขตพื้นที่ทั่วประเทศโดยใช้ผู้ช่วยในการเก็บแบบสอบถามกระจายทั่วประเทศตามความสะดวก การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่มีหลักเกณฑ์ อาศัยความสะดวกของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยพิจารณาเลือกเฉพาะผู้บริโภคที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ด้วยวิธีการตั้งคำถามคัดกรองเบื้องต้นก่อนตอบแบบสอบถาม เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ตรงกับการศึกษาครั้งนี้ ภายใต้วงเขตระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 2 ส่วนในช่วงระหว่างเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคม 2563

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการจำแนกหมวดหมู่ของข้อมูลให้เป็นระบบการตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทอาหารตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยการนำเสนอด้วยตารางประกอบการพรรณนาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากการสอบถามผู้บริโภค ใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและใช้เทคนิค Enter ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 หลังจากนั้นนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณมานำเสนอแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

ผลศึกษาสภาพแวดล้อมผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม โดยการศึกษาด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค พบว่า ผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้ามมีจุดแข็งในหลายด้าน เช่น ด้านแหล่งวัตถุดิบที่ใช้เพื่อการผลิตสินค้าสามารถหาได้ในท้องถิ่น มีคุณภาพไม่เจือปนสารเคมี ตลอดจนผลิตภัณฑ์ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้ตรงกับความต้องการของตลาด ผลิตภัณฑ์มีความหลากหลายขนาดในการเลือกซื้อ นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์มีราคาที่เหมาะสมกับผู้บริโภคทุกระดับ สถานที่จัดจำหน่ายมีทำเลบนเส้นทางคมนาคมสายหลักเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดหนึ่งสู่จังหวัดหนึ่ง จุดอ่อนที่สำคัญ คือ รูปแบบของบรรจุภัณฑ์ไม่ดึงดูดใจของผู้บริโภค การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์มีระยะเวลาสั้น และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขาดองค์ความรู้ด้านการตลาด และเทคโนโลยีในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์ ด้านโอกาสของผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญและสามารถตอบสนองกับกระแสการบริโภคผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนประกอบจากธรรมชาติมากขึ้น หน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นให้การสนับสนุนความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ตลอดจนส่งเสริม

การบริโภคผลิตภัณฑ์ชุมชนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน อย่างไรก็ตามอุปสรรคที่สำคัญ คือ ผลิตภัณฑ์ชุมชนมีสินค้าทดแทนจำนวนมาก ทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกมากขึ้น การสนับสนุนความรู้ด้านมาตรฐานการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐขาดความต่อเนื่อง เป็นต้น ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
ด้านผลิตภัณฑ์: 1. ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพเนื่องจากวัตถุดิบที่นำมาใช้มี ความสด ใหม่ และปราศจากสารเคมี 2. ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เนื่องจากวัตถุดิบใช้ในการผลิตหาได้ภายในท้องถิ่นและเป็นทรัพยากรเฉพาะของพื้นที่ 3. ผลิตภัณฑ์มีความหลากหลายชนิดในการเลือกซื้อ 4. ผลิตภัณฑ์ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้ตรงกับความต้องการของตลาด 5. ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลาและจังหวัดใกล้เคียง ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย: - สถานที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตั้งอยู่บนเส้นทางหลักเชื่อมต่อระหว่างจังหวัด ด้านราคา: - ผลิตภัณฑ์มีราคาที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทุกระดับ	ด้านผลิตภัณฑ์: 1. รูปแบบของบรรจุภัณฑ์ยังไม่ค่อยเป็นที่สนใจของผู้บริโภค 2. การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์มีระยะเวลาสั้น เนื่องจากไม่ใช้สารกันบูด 3. ผลิตภัณฑ์ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย: 1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนขาดองค์ความรู้ด้านการตลาด และเทคโนโลยีในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์ 2. ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์แคบโดยมีการจัดจำหน่ายแบบออฟไลน์ ยังขาดช่องทางการจำหน่ายแบบออนไลน์
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
ด้านพฤติกรรมกรรมการบริโภค: 1. ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับกระแสการบริโภคผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนประกอบจากธรรมชาติมากขึ้น 2. ผู้บริโภคให้ความสนใจในการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางการจัดจำหน่ายออนไลน์ สามารถทำให้เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลายขึ้น ด้านหน่วยงานสนับสนุน: 1. หน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นให้การสนับสนุนความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ 2. มีการส่งเสริมการบริโภคผลิตภัณฑ์ชุมชนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ด้านสังคม: - ตำบลท่าข้ามมีวัตถุดิบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่สามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนของตำบลท่าข้าม	ด้านคู่แข่ง: 1. ผลิตภัณฑ์ชุมชนมีสินค้าทดแทนจำนวนมาก ทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกมากขึ้น 2. ผลิตภัณฑ์ชุมชนผลิตภายใต้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ค่อนข้างน้อย 3. การกำหนดราคาผลิตภัณฑ์ขึ้นอยู่กับผู้จัดหาวัตถุดิบสำหรับบางฤดูกาล ด้านหน่วยงานสนับสนุน: - การสนับสนุนความรู้ด้านมาตรฐานการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐขาดความต่อเนื่อง

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ผลการวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัยด้านข้อมูลทั่วไป จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 385 คน จำแนกตามเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง เพศชายร้อยละ 33.77 เพศหญิงร้อยละ 66.23 ส่วนใหญ่อยู่อายุ 21–30 ปีคิดเป็นร้อยละ 65.67 และช่วงอายุ 41– 50 ปี มีจำนวนน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 5.72 และส่วนใหญ่มิรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 12,001–15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 42.34 การเลือกซื้อประเภทของผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม พบว่า ส่วนใหญ่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังทอด คิดเป็นร้อยละ 25.45 รองลงมาขนมถั่วทอด คิดเป็นร้อยละ 18.70

ผลการวิจัยด้านกลยุทธ์การตลาดมุมมองของผู้บริโภค (4 C's) พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในระดับมาก ($\bar{X}=3.87$, $SD.=0.882$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านให้ความสำคัญในระดับมากเท่ากัน ได้แก่ ด้านต้นทุนของผู้บริโภค ($\bar{X}=3.91$, $SD.=0.833$) ด้านความสะดวกในการซื้อ ($\bar{X}=3.88$, $SD.=0.832$) ด้านความต้องการของผู้บริโภค ($\bar{X}=3.85$, $SD.=0.933$) และด้านการสื่อสาร ($\bar{X}=3.85$, $SD.=0.933$) แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิจัยแสดงระดับความสำคัญกลยุทธ์การตลาดมุมมองของผู้บริโภค (4 C's)

กลยุทธ์การตลาดการตลาดส่วนประสมการตลาดใน มุมมองของผู้บริโภค (4C's)	$\bar{X}$	SD.	ระดับความสำคัญ
ด้านความต้องการของผู้บริโภค	3.85	0.933	มาก
ด้านต้นทุนของผู้บริโภค	3.91	0.833	มาก
ด้านความสะดวกในการซื้อ	3.88	0.832	มาก
ด้านการสื่อสาร	3.85	0.933	มาก
รวม	3.87	0.882	มาก

ผลการวิจัยด้านการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในระดับมาก ($\bar{X}=4.03$, $SD. =0.663$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านให้ความสำคัญในระดับมากเท่ากัน ได้แก่ ตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้ามเนื่องจากหาซื้อได้ง่ายและสะดวก ($\bar{X}=4.11$, $SD. =0.755$) ตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนื่องจากราคาเหมาะสมกับการบริโภค ($\bar{X}=4.08$, $SD. =0.763$) ตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้ามเนื่องจากมีการสื่อสารสร้างการรับรู้ข้อมูล ($\bar{X}=4.01$, $SD. =0.760$) และตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้ามเนื่องจากสามารถตอบสนองความต้องการได้ ($\bar{X}=3.92$, $SD. =0.932$) แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิจัยแสดงระดับความสำคัญการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม

การตัดสินใจซื้อ	$\bar{X}$	SD.	ระดับความสำคัญ
1.ตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม เนื่องจากสามารถตอบสนองความต้องการได้	3.92	0.932	มาก
2.ตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม เนื่องจากราคาเหมาะสมกับการบริโภค	4.08	0.763	มาก
3.ตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม เนื่องจากหาซื้อได้ง่ายและสะดวก	4.11	0.755	มาก
4.ตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม เนื่องจากมีการสื่อสารสร้างการรับรู้ข้อมูล	4.01	0.760	มาก
รวม	4.03	0.663	มาก

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของกลยุทธ์การตลาดมุมมองของผู้บริโภค (4 C's) ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม พบว่า กลยุทธ์การตลาดมุมมองของผู้บริโภค (4 C's) ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม ได้แก่ ด้านความต้องการของผู้บริโภค ด้านต้นทุนของผู้บริโภค ด้านความสะดวกในการซื้อ และด้านการสื่อสาร โดยปัจจัยกลยุทธ์การตลาดทั้ง 4 ด้านส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม ($R = 0.756$) โดยตัวแปรต่างๆ สามารถอธิบายการผันแปรของการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้ามได้ร้อยละ 71.40 ($R^2 = 0.714$) แสดงดังตารางที่ 4 และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 0.073 + 0.303X_1 + 0.227X_2 + 0.197X_3 + 0.258X_4$$

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของกลยุทธ์การตลาดมุมมองของผู้บริโภค (4 C's) ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม

ปัจจัย	B	SE	Beta	t	p-value
ค่าคงที่ (Constant)	0.073	0.066		1.100	0.000
ความต้องการของผู้บริโภค (x_1)	0.303	0.031	0.397	9.829	0.000
ต้นทุนของผู้บริโภค (x_2)	0.227	0.031	0.224	7.399	0.000
ความสะดวกในการซื้อ (x_3)	0.197	0.034	0.208	5.870	0.000
การสื่อสาร (x_4)	0.258	0.024	0.305	10.575	0.000

$R = 0.756$ $R^2 = 0.714$ $\text{adj.}R^2 = 0.713$ $df = 4, 379$ $F = 46.464$ $SE_{\text{est}} = 0.396$ $p\text{-value} = 0.000$

นอกจากนี้ผลการศึกษากลยุทธ์การตลาดมุมมองของผู้บริโภค (4 C's) ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม โดยพิจารณาแต่ละปัจจัย ดังนี้ (1) ด้านความต้องการของผู้บริโภค พบว่าผลิตภัณฑ์มีการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้าได้อย่างแท้จริงมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ (2) ด้านต้นทุนของผู้บริโภค พบว่า ผลิตภัณฑ์มีป้ายบอกราคาชัดเจนสังเกตได้ง่าย และราคามีความคุ้มค่าเหมาะสมกับปริมาณ (3) ด้านความสะดวกในการซื้อ พบว่า มี 3 ประเด็นหลักที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม คือ ช่องทางการจัดจำหน่ายมีทั้งหน้าร้านและผ่านออนไลน์ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่มีความสะดวกสอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตปัจจุบัน และการจัดจำหน่ายผ่านพนักงานมีความน่าเชื่อถือและชำนาญในการบริการลูกค้า (4) ด้านการสื่อสาร พบว่า 2 ประเด็นหลักที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม คือ ผู้บริโภคมีการสื่อสารในรูปแบบการบอกต่อระหว่างผู้บริโภคเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ และ สื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์กระตุ้นให้ซื้อผลิตภัณฑ์

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณสามารถนำมาสรุปประเด็นแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม ได้ดังนี้ (1) กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ควรสร้างความแตกต่างในด้านคุณภาพของวัตถุดิบ มีเอกลักษณ์ทรัพยากรเฉพาะพื้นที่ เช่น มันสำปะหลังทอด เครื่องแกง ขนมหั่วทอด ผลิตภัณฑ์จากเห็ดแครง น้ำสมุนไพร ขนมน้ำผึ้งและน้ำผึ้งโพรงไทย ซึ่งผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้ง 7 ผลิตภัณฑ์ต้องมีการปรับปรุงรูปแบบบรรจุภัณฑ์ให้น่าสนใจ รวมทั้งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานและยืดเวลาการเก็บรักษา (2) กลยุทธ์ด้านราคาควรกำหนดราคาขายแบบมัดรวมสินค้า (Bundle Pricing) กลยุทธ์รูปแบบนี้เป็นการนำผลิตภัณฑ์หลายชนิดมาขายรวมกันเป็นเซต แล้วกำหนดราคาขายในภาพรวมของผลิตภัณฑ์ในเซตจะทำให้ผู้บริโภครู้สึกถึงความคุ้มค่า โดยกำไรจากการขายผลิตภัณฑ์จะถัวเฉลี่ยกันตามผลิตภัณฑ์ที่นำมามัดขายรวมกัน โดยกลยุทธ์นี้สามารถนำมาใช้ในช่วงเทศกาลต่าง ๆ (3) กลยุทธ์ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายควรมีการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ เนื่องจากปัจจุบันรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคต้องการความสะดวกในการซื้อผลิตภัณฑ์มากขึ้น จึงเป็นทางเลือกในการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลายขึ้น ซึ่งตรงกับข้อมูลด้านความสะดวกในการซื้อที่กล่าวว่าช่องทางการจัดจำหน่ายมีทั้งหน้าร้านและผ่านออนไลน์ในขณะเดียวกันนับว่าเป็นโอกาสแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ชุมชนต้องพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ่านออนไลน์ (4) กลยุทธ์ด้านการสื่อสารการตลาดควรมีการโฆษณาผ่านทางช่องทางออนไลน์ เพื่อนำเสนอขายผลิตภัณฑ์และสร้างความดึงดูดใจแก่ผู้บริโภคให้เกิดความพึงพอใจในตัวผลิตภัณฑ์ ในส่วนการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการบริโภคผลิตภัณฑ์ชุมชนซึ่งเป็นโอกาสของผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้ามเนื่องจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้การส่งเสริมการบริโภคผลิตภัณฑ์ชุมชน ตลอดจนการประชาสัมพันธ์

เพื่อสร้างการรับรู้แก่ลูกค้า ด้วยช่องทางเพจของหน่วยภาครัฐท้องถิ่น เช่น เพจอบต.ท่าข้าม รวมทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมแสดงสินค้ากับหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษานำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

จากผลการศึกษาสภาพแวดล้อมของผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม พบว่า จุดแข็งด้านแหล่งวัตถุดิบในการผลิตมีในท้องถิ่น มีคุณภาพ ผลิตภัณฑ์ได้รับการพัฒนาให้ตรงกับความต้องการของตลาด แต่มีจุดอ่อน คือ ผลิตภัณฑ์ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) และสมาชิกในกลุ่มขาดองค์ความรู้ด้านการตลาด ด้านโอกาสหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นส่งเสริมให้องค์ความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ และอุปสรรคที่สำคัญ คือ การสนับสนุนความรู้ด้านมาตรฐานการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐขาดความต่อเนื่อง ดังนั้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าข้ามต้องมีการหนุนเสริมให้ปัจจัยที่เป็นจุดแข็งและโอกาสเกิดประโยชน์ในการดำเนินงาน โดยเฉพาะตำบลท่าข้ามเป็นพื้นที่ที่มีการทำเกษตรกรรมจึงทำให้วัตถุดิบในการผลิตผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ตามข้อเสนอแนะของผู้บริโภค ตลอดจนหน่วยงานในท้องถิ่น เช่น อบต.ท่าข้าม สำนักงานพัฒนาชุมชนสงขลา ให้ความรู้ในเรื่องของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ช่วยเหลือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีผลิตภัณฑ์ตรงกับความต้องการของลูกค้า อย่างไรก็ตามต้องมีการปรับปรุงในจุดอ่อนและอุปสรรค ดังนี้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าข้ามซึ่งเป็นผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนต้องมีความเข้าใจและความรู้ในการผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐานมากขึ้นซึ่งจะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือในผลิตภัณฑ์ ในด้านอุปสรรคหน่วยงานภาครัฐจัดระบบประมาณไม่เพียงพอในการจัดอบรม ถ่ายทอดความรู้ด้านมาตรฐานการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จิตรา ปันรูปและคณะ (2562: 128) และ สุวนาท ทองสองยอดและกิริยาณูจน์ ไคนุ่นนา (2561, 17) ที่กล่าวว่า จุดแข็งผลิตภัณฑ์มีความเป็นเอกลักษณ์สูงใช้วัตถุดิบในพื้นที่ จุดอ่อน คือ ไม่มีมาตรฐานรับรองการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ สมาชิกขาดความรู้ด้านการตลาด โอกาส คือ ภาครัฐและหน่วยงานในท้องถิ่นให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และอุปสรรค คือ ขาดการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้นเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้ามมีความสอดคล้องและส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ ชุมชนตำบลท่าข้ามของผู้บริโภค โดยพิจารณาจากกลยุทธ์การตลาดมุมมองของผู้บริโภค (4 C's) พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกลยุทธ์การตลาดมุมมองของผู้บริโภค (4 C's) ในด้านต้นทุนของผู้บริโภคเป็นอันดับแรก รองลงมา ด้านความสะดวกในการซื้อ ด้านความต้องการของผู้บริโภค และด้านการสื่อสารตามลำดับ เนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน และอำนาจซื้อของผู้บริโภคมีส่วนทำให้ผู้บริโภคต้องพิจารณาความคุ้มค่ากับประโยชน์ที่ได้รับจากผลิตภัณฑ์ ซึ่งจัดเป็นต้นทุนของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้าม ในขณะที่เดียวกันรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ต้องการการอำนวยความสะดวกในการซื้อผลิตภัณฑ์จึงทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้ามเนื่องจากหาซื้อง่ายและ

สะดวกสอดคล้องกับผลการศึกษาของทวิสตันด์ โธมัสและเสวาลักษณ์ จิตต์น้อม (2559:77) กล่าวว่า กลยุทธ์ทางการตลาดแบบ 4C's ผู้บริโภครู้สึกถึงความสำคัญมากในด้านความต้องการของผู้บริโภค รองลงมา คือ ด้านการสื่อสารทางการตลาด และด้านความสะดวกในการซื้อ และด้านต้นทุนของผู้บริโภค ส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค ตลอดจนสอดคล้องกับผลการศึกษาของอริศยานันท์ เจริญพูล (2561:138) กล่าวว่า กลยุทธ์การตลาดในมุมมองของผู้บริโภค (4C's) ในด้านความต้องการของผู้บริโภคมีความสำคัญ รองลงมา ด้านต้นทุนหรือราคา ด้านความสะดวกของผู้บริโภค และการสื่อสารส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ เพราะฉะนั้นแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้ามสามารถแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ 1) กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ควรสร้างความแตกต่าง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จักรพันธ์ จันทร์หอม และภัทรธิดา ผลงาม (2562,277) กล่าวว่า ด้านผลิตภัณฑ์ต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นและแตกต่างจากผลิตภัณฑ์ของคู่แข่งโดยตรง โดยเฉพาะการใช้วัตถุดิบในพื้นที่ของตำบลท่าข้ามนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจทั้ง 7 กลุ่ม ทำให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้ามมีความแตกต่างด้านคุณภาพของวัตถุดิบมากกว่าผลิตภัณฑ์ชุมชนที่อื่น ซึ่งแหล่งของวัตถุดิบการผลิตสามารถทำให้ผู้บริโภคจดจำเอกลักษณ์ทรัพยากรเฉพาะพื้นที่ของชุมชนท่าข้าม ตลอดจนเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้ามในการเลือกใช้วัตถุดิบในพื้นที่ 2) กลยุทธ์ด้านราคาควรกำหนดราคาขายแบบมีตรวสินค้า เป็นกลยุทธ์ที่นำการกำหนดราคามาทำให้ผู้บริโภครู้สึกถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของโยธิตา นันทิกาศย์ และคม คัมภีรานนท์ (2563, 140) กล่าวว่า ผู้บริโภคจะใช้ราคาในการประเมินคุณภาพและความคุ้มค่าของสินค้าที่คาดว่าจะได้รับ จึงเป็นแรงจูงใจในการซื้อ ผู้ผลิตจึงกำหนดราคาแต่ละผลิตภัณฑ์ และกำหนดราคาจัดชุดรวมสินค้านำมาใช้ในการเลือกซื้อ ผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้ามมีการกำหนดราคาด้วยการนำผลิตภัณฑ์ที่มียอดขายไม่ดีมารวมขายเป็นชุดหรือเซต เพื่อกระตุ้นให้ลูกค้าซื้อสินค้า 3) กลยุทธ์ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายควรมีการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายออนไลน์ สอดคล้องกับการศึกษาของของณัฐภาณี บัวดี และอดิเรก พันเขียว (2562, 19) กล่าวว่า ช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านสังคมออนไลน์จะทำให้สะดวกในการซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค เนื่องจากรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคต้องการความสะดวกในการซื้อผลิตภัณฑ์มากขึ้น จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้ามควรมีช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลายตามพฤติกรรมซื้อของผู้บริโภค (4) กลยุทธ์ด้านการสื่อสารการตลาด ควรมีการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างการรับรู้แก่ลูกค้า สอดคล้องกับการศึกษาของของณัฐภาณี บัวดี และอดิเรก พันเขียว (2562:21) กล่าวว่า การสื่อสารการตลาดควรมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จะเพิ่มการรู้จักผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคมากขึ้น ผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าข้ามสามารถพัฒนาการสื่อสารการตลาดในรูปแบบการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ของกลุ่มวิสาหกิจและหน่วยงานของอบต.ท่าข้าม โบว์ชัวร์ Facebook เป็นต้น เพื่อให้ผู้บริโภครับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชนและเกิดการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์

ข้อเสนอแนะ**ข้อเสนอแนะทั่วไป**

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาควรมีการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่สามารถสื่อสารความเป็นเอกลักษณ์ของตำบลท่าข้าม และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าข้าม ควรได้รับการส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนกลยุทธ์การตลาดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นลักษณะเฉพาะเจาะจงกลุ่ม

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และสำนักงานเกษตรอำเภอหาดใหญ่ ควรส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนในชุมชนรวมตัวกันเพื่อสร้างเครือข่ายในการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ โดยใช้การนำเสนอผลิตภัณฑ์เป็นเซตและใช้รูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมือนกันในการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนและเป็นการประหยัดต่อขนาด (Economies of Scale)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสงขลา ในด้านการบริหารจัดการ ด้านคุณภาพและมาตรฐาน ด้านการบริหารการตลาด ด้านการเงินและการบัญชี เพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชนของตนเองได้

2. ควรศึกษาต่อยอดจากการศึกษาครั้งนี้ในการทดลองนำกลยุทธ์การตลาดมาใช้จริงกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อ

เอกสารอ้างอิง

- กัลยรัตน์ พินิจจันทร์, ปรีณาจะอรัง, ธีรยุทธ มูเล้ง, ฐานกุล ภูมิภักดี และอับดุลเราะห์มาน สาละ. (2563). การพัฒนาศักยภาพกระบวนการผลิตและการตลาดของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ จากปลาน้ำจืดบ้านตาพะเยา อำเภอธารโต จังหวัดยะลา. *วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 12(4), 67-81.
- จักรพันธ์ จันทรหอม และภัทรธิดา ผลงาม. (2562). การวิจัยและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสว่างธรรมวิเศษ ตำบลบ้านน้ำอ้อม อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาลงกรณแก่น*, 6(1), 276-288.
- จิตรา ปันรูป, วรณิดา ชินบุตร, ฐานัญญา อิสสระ และเอกชัย ดวงใจ. (2562). การพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตน้ำยาชีวภาพ ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน. *วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 6(1), 118-140.
- ณัฐภาณี บัวดี และอดิเรก พันเขียว. (2562). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกล้วย ในอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก. *วารสารศรีวันาลัยวิจัย*, 9(1), 15-24.

- ทิฆัมพร เพตราเวช. (2559). ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการที่มีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงพยาบาลนครเอนาค้า จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 6(1), 87-97.
- ทวิสันต์ โลณานุรักษ์และเสาวลักษณ์ จิตต์น้อม. (2559). กลยุทธ์ทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภคและทัศนคติของผู้บริโภคที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 3 (น.73-80). นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา.
- พินิจ มีคำทองและ โกวิทย์ แสนพงษ์. (2562). เทคนิคการวิเคราะห์สภาพการพัฒนเพื่อการวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 9(3), 111 - 120.
- โยธิตา นันทิกาศย์และคม คัมภีรนนท์. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านค้าปลีกแบรนด์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ประเภท Instagram ของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวาย. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 14(36), 130-146.
- วิจิต หล่อจิระขุนทด, วลัยลักษณ์ อัครีรวงศ์ และกนกกรรณ ลีโรจนประภา. (2018). การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและเมทริกซ์ทาวซ์เพื่อพัฒนายุทธวิธีการเพิ่มศักยภาพ โซ่อุปทานผ้าไหมไทย-ลาว. *WMS Journal of Management Walailak University*, 7(3), 15-26.
- วิมลศิริ ฤกษ์นท, ณัฐชนน มาพิจารณ์, อิศราพร กล่อมกล้านุ่ม และณัฐพล บ้านไร่. (2563). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ:กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตและพัฒนารูปแบบกล้วยตำบลระหาน อำเภอวังสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคมระดับชาติ (CSD สัมพันธ์) ครั้งที่ 19 (น.671-678). ลำปาง: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง.
- สุดารัตน์ แซ่มเงิน, ประเดิม จำใจ และพัชรวิ ศิริบุญเรือง. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนไวน์ศรีชุมแสง ตำบลท่าไม้รวก อำเภอยาง จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารเกษตรพระจอมเกล้า*, 35(3), 127-136.
- สุวนาท ทองสองยอด และกิริกาญจน์ ไกล่นุ่นนา. (2561). แนวทางการพัฒนาช่องทางการตลาดของผลิตภัณฑ์เกลือตำบลนา จังหวัดปัตตานี. *วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร*, 13(1), 14 - 28.
- อลิศยานันท์ เจริญพล. (2561). กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางผ่านระบบโมบายคอมพิวเตอร์. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการการตลาด). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.

Cochran, W.G. (1977). *Sampling Techniques* (3rd ed.). New York: John Wiley and Sons Inc.

Pradeep, K. & Aspal, J. (2011). Break down of marketing P's: "A new evolution", *VSRD International Journal of Business & Management Research*, 1(3), 59 - 63.

การสร้างชุดฝึกอบรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ฐานสมรรถนะ สำหรับนักศึกษา ค.บ. 4 ปี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*

กฤติยา อริยา¹ สายรุ้ง ธิตา² จันทร์จิรา ชัยภมรฤทธิ์³ มลฤดี แซ่ม้า⁴

(วันที่รับบทความ: 26 มิถุนายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 10 ตุลาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 11 ตุลาคม 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของชุดฝึกอบรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ฐานสมรรถนะ 2) เพื่อทดลองและศึกษาผลการใช้ชุดฝึกอบรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ฐานสมรรถนะ การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน 1 สร้างและตรวจสอบคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ภาคเรียน ที่ 1/2564 จำนวน 42 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) จากทั้งหมด 16 โปรแกรมวิชา 24 หมู่เรียน ขั้นตอน 2 ทดลองและศึกษาผลการใช้ กลุ่มตัวอย่าง คือ ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ภาคเรียน ที่ 2/2564 จำนวน 30 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) จากทั้งหมด 16 โปรแกรมวิชา 24 หมู่เรียน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) ชุดฝึกอบรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ฐานสมรรถนะ จำนวน 3 ชุด 8 กิจกรรมการเรียนรู้ ที่ผ่านทำการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ในภาพรวมมีความเหมาะสมมาก และมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ จำนวน 30 ข้อ ชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก ที่ผ่านการประเมินความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ อยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 แล้วนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่เคยผ่านการเรียนรายวิชานี้มาแล้ว เพื่อหาความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .27 - .74 แล้วนำมาหาความเที่ยง (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับตามสูตร KR 20 ได้ค่าความเที่ยงทั้งฉบับ เท่ากับ 0.93 3) แบบประเมินทักษะความสามารถในการศึกษาผู้เรียนรายกรณี จำนวน 20 ข้อ ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ อยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 ทุกข้อ 4) แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นครู จำนวน 15 ข้อ ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ อยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 ทุกข้อ 5) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษา จำนวน 15 ข้อ ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ อยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 ทุกข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบ t-test ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณภาพชุดฝึกอบรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ฐานสมรรถนะ มีความเหมาะสมระดับมาก คู่มือการใช้ มีความเหมาะสมระดับมากและมีค่าดัชนีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 81.07/81.86
2. ผลการใช้ชุดฝึกอบรม พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักศึกษา ก่อนและหลังการฝึกอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 คะแนนเฉลี่ยทักษะความสามารถในการศึกษาผู้เรียนรายกรณี คะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะความเป็นครู และคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ฐานสมรรถนะ, ชุดฝึกอบรม, การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู, นักศึกษาครู

* งานวิจัยนี้การวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

¹ อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, E-mail: kritiya@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, E-mail: sairung.thita@gmail.com

³ อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

⁴ อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Construction of the Competency- based Training Packages on Teacher Profession**Experience 1 for B.Ed. 4 year Students, Faculty of Education,****Chiangrai Rajabhat University******Kritiya Ariya¹ Sairung Thita² Janjira Chaiphamornrit³ Monruedee Sae-Ma⁴****(Received: June 26, 2022; Revised: October 10, 2022; Accepted: October 21, 2022)***Abstract**

The purposes of this research are 1) to construct and examine the quality of the competency-based training packages for Teacher Profession Experience 1 and 2) to test and study the results of the training packages. The research consists of two stages. Stage 1: construct and examine the quality of the training packages. In this stage, the samples were 42 first-year students in the semester of 1/2564. By Cluster Random Sampling, they were selected from 24 sections of 16 programs of study. Stage 2: test and study the results of the training packages. The samples were 30 first-year students in the semester of 2/2564. Also, they were collected from 24 sections of 16 programs of study through Cluster Random Sampling. The research tools were 1) the competency-based training packages for Teacher Profession Experience 1, including three learning sets and eight activities. Five experts assessed the packages at a high level of propriety and met the efficiency criteria. 2) A multiple-choice achievement test with thirty items, where experts evaluated the congruence (IOC) from 0.80-1.00. Afterward, the test was given to students who had previously taken this course. Consequently, the difficulty and discrimination power index were between 0.27-0.74. Additionally, the overall reliability of the exam was 0.93 by KR20. 3) A twenty-item checklist of the ability to conduct a case study where experts judge the congruence (IOC) from 0.80-1.00. 4) A fifteen-evaluation checklist for teacher attributes with an IOC of 0.80-1.00. Moreover, 5) the questionnaire consists of 15 questions regarding students' opinions of the training packages with an IOC of 0.80-1.00. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, and t-test.

The results illustrated that;

1. The competency-based training packages for Teacher Profession Experience 1 and the user's guide were of high quality. They gained efficiency (E1/E2) for 81.07/81.86.

2. Following the delivery of the packages, the average achievement score before and after training was statistically significant at the .01 level. Furthermore, the average score on the ability to do a case study, the teacher's attributes, and the student's opinion of the training package were also high.

Keywords: Competency-based, Training package, Teacher profession experience, Teacher student

* This research was funded by the Research and Development Institute, Chiang Rai Rajabhat University.

¹ Lecturer, Faculty of Education, Chiangrai Rajabhat University, E-mail: kritiya@hotmail.com

² Assistant Professor, Faculty of Education, Chiangrai Rajabhat University, E-mail: sairung.thita@gmail.com

³ Lecturer, Faculty of Education, Chiangrai Rajabhat University

⁴ Lecturer, Faculty of Education, Chiangrai Rajabhat University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

การพัฒนาอย่างรวดเร็วในยุคศตวรรษที่ 21 ทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงและมีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาในทุกระดับ รวมถึงการศึกษาและการพัฒนาครูผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สามารถเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ส่งผลให้เกิดการปรับแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาโดยมีการปรับหลักสูตรการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนรู้สู่ฐานสมรรถนะทุกระดับ รวมถึงระบบการผลิตและพัฒนาครูให้มีความสอดคล้องกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2561, คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562)

คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นหน่วยงานที่มีพันธกิจสำคัญในการผลิตและพัฒนาครูเพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศ จึงได้ดำเนินการภายใต้นโยบายดังกล่าวโดยการปรับหลักสูตรการผลิตครูจาก 5 ปี สู่ 4 ปี บนแนวคิดบูรณาการอิงสมรรถนะมุ่งเน้นสมรรถนะการเรียนรู้ด้วยตนเองและการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมการพัฒนาผู้เรียน (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน และกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณาจารย์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มุ่งเน้นการฝึกประสบการณ์ให้เกิดสมรรถนะทางวิชาชีพ หลักสูตรฐานสมรรถนะจึงเป็นความใหม่และความท้าทายสำหรับสถาบันการผลิตครูที่จะยกระดับคุณภาพการผลิตบัณฑิตครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงภายใต้บริบทจริงในสถานศึกษา นิสิต/นักศึกษาได้มีโอกาสสัมผัสสิ่งที่ตนได้ศึกษาในภาคทฤษฎีไปใช้ในสถานการณ์ในห้องเรียนมีโอกาสได้เรียนรู้ และฝึกปฏิบัติการที่แท้จริงตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 4 ปี) พ.ศ. 2562

ทั้งนี้เนื่องจากเป็นหลักสูตรปรับปรุงใหม่ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทำการพัฒนารูปแบบ กระบวนการ และสร้างเครื่องมือในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างสมรรถนะทางวิชาชีพของนักศึกษาครูให้ได้ตามเป้าหมาย และกรอบระยะเวลาของหลักสูตร ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจสร้างชุดฝึกอบรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ฐานสมรรถนะสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ เพื่อพัฒนานักศึกษาให้เกิดสมรรถนะทางวิชาชีพ สู่การเป็นครูที่มีคุณภาพตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ ตลอดจนถึงการขยายองค์ความรู้การนำแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของชุดฝึกอบรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ฐานสมรรถนะ ได้แก่ 1.1) เพื่อสร้างและประเมินความเหมาะสม ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 1.2) เพื่อหาค่าดัชนีประสิทธิภาพ (E_1/E_2)

2. เพื่อทดลองใช้และศึกษาผลการใช้ชุดฝึกอบรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ฐานสมรรถนะ ได้แก่ 2.1) เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะ ก่อนและหลังการทดลองใช้ 2.2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษา

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถการปฏิบัติงาน (Competency) ของ McClelland (1973) มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (skill) ความสามารถ (ability) และคุณลักษณะ (attribute) มาตรฐานหลักสูตรการผลิตครู และสมรรถนะวิชาชีพครู 1 ได้แก่ 1) มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ 2) มาตรฐาน การปฏิบัติงาน 3) มาตรฐานการปฏิบัติงาน

สมรรถนะรายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 ได้แก่ ความสามารถในการพัฒนา ดูแล ช่วยเหลือ ผู้เรียน และรายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในรูปแบบของการศึกษารายกรณี

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างชุดฝึกอบรม ได้แก่ 1) การรวบรวมสภาพปัญหา/ข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาชุดฝึกอบรม 3) ทดสอบหาคุณภาพรูปแบบ 4) นำไปทดลองใช้ 5) ปรับปรุงแก้ไข

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) สร้างและตรวจสอบคุณภาพ และ 2) ทดลองและศึกษาผลการใช้

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในขั้นตอนสร้างและตรวจสอบคุณภาพ ได้แก่ นักศึกษาโปรแกรมวิชาการสอน ภาษาจีน หมู่เรียนที่ 2 และวิทยาศาสตร์ทั่วไป หมู่เรียนที่ 1 ภาคเรียนที่ 1/2564 จำนวน 42 คน ได้มาการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) จากนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ทั้งหมด 16 โปรแกรมวิชา 24 หมู่เรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในขั้นตอนทดลองและศึกษาผลการใช้ ได้แก่ นักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษา ปฐมวัย หมู่เรียนที่ 1 ภาคเรียนที่ 2/2564 จำนวน 30 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) จากนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ทั้งหมด 16 โปรแกรมวิชา 24 หมู่เรียน

ตัวแปรที่ศึกษา

1) ตัวแปรที่ศึกษาในขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ ได้แก่ 1) ความเหมาะสม และ 2) ดัชนีประสิทธิผลของชุดฝึกอบรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ฐานสมรรถนะ

2) ตัวแปรที่ศึกษาในขั้นตอนทดลองและศึกษาผลการใช้ ได้แก่

ตัวแปรต้น คือ การใช้ชุดฝึกอบรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ฐานสมรรถนะ

ตัวแปรตาม คือ สมรรถนะทางด้านวิชาชีพครูทั้ง 3 ด้าน และความคิดเห็น ของนักศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. ชุดฝึกอบรวมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ฐานสมรรถนะ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุดฝึกอบรวมของ นิพนธ์ สุขปริดี (2537) ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2537) และ Kozberg and Tempel (1999) เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบสำคัญ คือ หลักการและแนวคิด พื้นฐาน จุดมุ่งหมาย หน่วยการเรียนรู้ และแนวคิดการพัฒนาความสามารถการปฏิบัติงาน ของ McClelland (1973) มาตรฐานหลักสูตรการผลิตครู สมรรถนะสำคัญของรายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 ผู้การสังเคราะห์หลักการและแนวคิดพื้นฐาน กำหนดจุดมุ่งหมาย การคัดเลือกเนื้อหาสาระ การออกแบบกิจกรรม และการประเมินผลการเรียนรู้ ได้ชุดฝึกอบรวมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ฐานสมรรถนะ จำนวน 3 ชุด 8 กิจกรรมการเรียนรู้ มีองค์ประกอบสำคัญ 1) หลักการและแนวคิดพื้นฐาน 2) จุดมุ่งหมาย 3) กิจกรรมการฝึกอบรวม ประกอบด้วย บัตรคำแนะนำในการดำเนินกิจกรรม เนื้อหา/สาระการเรียนรู้ และสื่อแบบประเมินการเรียนรู้ 4) คู่มือการใช้ ประกอบด้วย คำแนะนำ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การเตรียมการสิ่งจำเป็น และแนวปฏิบัติ

1.2 จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ทำการตรวจสอบความเหมาะสม พบว่าในภาพรวมมีความเหมาะสมมาก และคู่มือการใช้มีความเหมาะสมมาก ทำการปรับปรุงและนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาโปรแกรมวิชาการสอนภาษาจีน หมู่เรียนที่ 2 และวิทยาศาสตร์ทั่วไป หมู่เรียนที่ 1 ภาคเรียนที่ 1/2564 ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) จากนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ทั้งหมด 16 โปรแกรมวิชา 24 หมู่เรียน โดยทำการทดสอบตามขั้นตอนการหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมต้นแบบ คือ แบบเดี่ยว (1:1) แบบกลุ่ม (1:10) ภาคสนาม (1:100) จากนักศึกษาที่มีผลการเรียนดี ปานกลาง และอ่อน ได้แก่ 3 : 9 : 30 รวมทั้งสิ้น 42 คน ในรูปแบบออนไลน์ พบว่ามีดัชนีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 81.07/81.86 แสดงว่ามีประสิทธิภาพตามเกณฑ์

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) และจุดมุ่งหมายของรายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 ทำการจำแนกเนื้อหา สร้างตารางวิเคราะห์กำหนดโครงสร้างสัดส่วนน้ำหนักความสำคัญ และสร้างแบบทดสอบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ แล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้อง พบว่ามีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 ถือว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ทำการปรับปรุงแก้ไข

2.2 นำไปทดลองใช้กับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 30 คน ที่เคยผ่านการเรียนรายวิชานี้มาแล้ว ทำการตรวจและคำนวณหาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และทำการคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าตาม

เกณฑ์ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .27 - .74 จำนวน 30 ข้อ แล้วนำมาคำนวณหาค่าความเที่ยง ของแบบทดสอบ ทั้งฉบับตามสูตร KR 20 ได้ค่าความเที่ยงทั้งฉบับ เท่ากับ 0.93

3. แบบประเมินทักษะความสามารถในการศึกษาผู้เรียนรายกรณี มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสร้างแบบประเมินที่มีลักษณะเป็นแบบมาตรฐาน ส่วนประมาณค่า และแนวคิดการประเมินเชิงสมรรถนะ และการศึกษาผู้เรียนรายกรณี เพื่อกำหนดกรอบ โครงสร้างและประเด็นความสามารถที่ต้องการประเมิน

3.2 สร้างตารางวิเคราะห์กำหนดสัดส่วนน้ำหนักความสำคัญ และสร้างแบบประเมินชนิด มาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมิน เพื่อตรวจสอบ ความสอดคล้อง (IOC) พบว่าอยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 ทุกข้อ

4. แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นครู มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสร้างแบบประเมินแบบมาตรฐานส่วนประมาณค่า และคุณลักษณะความเป็นครูของรายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 เพื่อกำหนดกรอบการประเมิน

4.2 สร้างแบบประเมินชนิดมาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ทำการประเมินความสอดคล้อง (IOC) พบว่าอยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 ทุกข้อ

5. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

5.1 ศึกษาเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสร้างแบบประเมินแบบมาตรฐานส่วนประมาณค่า และ การประเมินด้านเจตคติความคิดเห็น เพื่อกำหนดกรอบการประเมิน

5.2 สร้างแบบประเมินชนิดมาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ทำการประเมินความสอดคล้อง (IOC) พบว่าอยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 ทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของชุดฝึกอบรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ฐาน สมรรถนะ มีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาตามแนวคิดฐานสมรรถนะ (Competency) มาตรฐาน หลักสูตรและสมรรถนะรายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 แล้วสร้างชุดฝึกอบรมการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู 1 ฐานสมรรถนะ จำนวน 3 ชุด 8 กิจกรรมการเรียนรู้ 30 ชั่วโมง และคู่มือการใช้ นำให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ทำการตรวจสอบความเหมาะสม พบว่าภาพรวมความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และคู่มือการใช้ ภาพรวมความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2. นำไปทดลองใช้กับนักศึกษาโปรแกรมวิชาการสอนภาษาจีน หมู่เรียนที่ 2 และวิทยาศาสตร์ทั่วไป หมู่เรียนที่ 1 ภาคเรียนที่ 1/2564 จำนวน 42 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) จากนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ทั้งหมด 16 โปรแกรมวิชา 24 หมู่เรียน ตามขั้นตอนการหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมต้นแบบ โดยทำการทดลองในรูปแบบออนไลน์ พบว่า มีดัชนีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ $81.07/81.86$ เป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ 80/80 ที่กำหนดสามารถนำไปใช้จริงในภาคสนามได้

ตอนที่ 2 การทดลองใช้และศึกษาผลการใช้ชุดฝึกอบรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ฐานสมรรถนะ ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยประชุมและจัดเตรียมความพร้อมสำหรับการดำเนินการฝึกอบรม จากนั้นทำการคัดเลือกนักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย หมู่เรียนที่ 1 ภาคเรียนที่ 2/2564 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) จากนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ทั้งหมด 16 โปรแกรมวิชา 24 หมู่เรียน

2. ทำการชี้แจงและปฐมนิเทศนักศึกษาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม จากนั้นทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักศึกษาก่อนฝึกอบรม (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้แล้วดำเนินการฝึกอบรม โดยทำกรอบแบบออนไลน์ระหว่างวันที่ 17 ม.ค – 7 มี.ค 2565 สัปดาห์ละ 2 ครั้งๆ ละ 2 ชั่วโมง รวม 30 ชั่วโมง หลังเสร็จสิ้นการทดลอง ทำการทดสอบ (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ แบบประเมินทักษะความสามารถในการศึกษาผู้เรียนรายกรณี แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นครู และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษา แล้วทำการตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูล เขียนรายงานและนำเสนอผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1) ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) ขั้นตอนการทดลองใช้และศึกษาผลการใช้ ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบ t-test

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของชุดฝึกอบรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ฐานสมรรถนะ ประกอบด้วย

1. ผลการสร้างและประเมินความเหมาะสม และคู่มือการใช้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงโครงสร้างของชุดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ฐานสมรรถนะ

สาระการเรียนรู้/กิจกรรมการฝึกอบรม	เวลา
ชุดฝึกอบรม 1 ได้แก่ กิจกรรม 1 บทบาทหน้าที่ครูผู้สอนและครูประจำชั้น และ 2) จรรยาบรรณต่อตนเองและต่อวิชาชีพ กิจกรรมการฝึกอบรม: การบรรยายให้ความรู้/การศึกษาค้นคว้าอย่างรายกลุ่ม/การแสดงบทบาทสมมติ/การสืบค้นการนำเสนอและเสวนาอภิปราย	8 ชม.
ชุดฝึกอบรม 2 ได้แก่ กิจกรรม 3 จิตวิทยาที่ต้องรู้กับการศึกษารายกรณี 4) การวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษารายกรณี 5) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษารายกรณี 6) การจัดทำรายงานการศึกษารายกรณี กิจกรรมการฝึกอบรม: การบรรยายให้ความรู้/ ระดมความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกลุ่มใหญ่และย่อย/ การปฏิบัติการร่วมวางแผนฯ/ การนำเสนอผลงาน	18 ชม.
ชุดฝึกอบรม 3 ได้แก่ กิจกรรม 7) ชุมชนการเรียนรู้ของครูมืออาชีพ และ 8) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาวิชาชีพ กิจกรรมการฝึกอบรม: การบรรยายให้ความรู้/ระดมความคิดเห็นและการนำเสนองาน	4 ชม.
รวมทั้งสิ้น	30 ชม.

1.1 ผลการประเมินความเหมาะสม พบว่า มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากเท่ากับ 4.47 โดยทุกรายการอยู่ระหว่าง 4.20 ถึง 4.80 และผลการประเมินความเหมาะสมของกลุ่มการใช้พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.46 โดยทุกรายการอยู่ระหว่าง 4.20 ถึง 4.80

1.2 ผลการหาค่าดัชนีประสิทธิภาพ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าดัชนีประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ฐานสมรรถนะ

รายการ	N	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ
คะแนนทดสอบระหว่างเรียน	30	40	32.42	81.07
คะแนนวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลังเรียน	30	30	24.56	81.86

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนจากการทดสอบระหว่างเรียนและคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลังเรียนมีค่าเท่ากับ 81.07/81.86 ซึ่งแสดงว่า มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ 80/80 ที่กำหนด

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้ชุดฝึกอบรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ฐานสมรรถนะ ประกอบด้วย

1. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะวิชาชีพทั้ง 3 ด้าน ก่อนและหลังการทดลองใช้ ดังนี้

1.1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ก่อนและหลังการใช้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ก่อนและหลังการใช้ (N=30)

การฝึกอบรม	$\bar{X}$	S. D.	d	S. D. _d	t	Sig.(2-tailed)
ก่อนการฝึกอบรมโดยใช้ชุดฯ	17.73	1.31	6.10	0.61	55.00*	0.0000
หลังการฝึกอบรมโดยใช้ชุดฯ	23.83	1.18				

** $p < .01$

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักศึกษา ก่อนและหลังการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.73 และ 23.83 เมื่อตรวจสอบด้วยค่าที่ พบว่า มีค่าที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

1.2 ผลการประเมินสมรรถนะในการศึกษาผู้เรียนรายกรณี หลังการทดลอง ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลคะแนนเฉลี่ยทักษะความสามารถในการศึกษาผู้เรียนรายกรณี (N=30)

สมรรถนะในการศึกษาผู้เรียนรายกรณี	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
1. การเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษารายกรณี (Case Study)			
1.1 มีการวางแผนอย่างเป็นขั้นตอนจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย	4.50	0.50	มาก
1.2 เลือกใช้เครื่องมือในการศึกษารายกรณีได้เหมาะสม ปฏิบัติได้	4.57	0.50	มากที่สุด
1.3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทั้งทางตรงและทางอ้อม	4.13	0.62	มาก
1.4 วินิจฉัยข้อมูล โดยมีเหตุผลทางการศึกษารองรับอย่างรอบคอบ รัดกุม	3.90	0.70	มาก
1.5 มีความระมัดระวังไม่ทำให้ผู้ที่เป็นกรณีศึกษารู้สึกไม่ดี เสียหาย	4.03	0.71	มาก
รวม	4.23	0.60	มาก
2. การช่วยเหลือ ติดตาม และสรุปผล			
2.1 มีแผนการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ	4.57	0.50	มากที่สุด
2.2 ใช้วิธีการช่วยเหลือที่เหมาะสมสามารถแก้ปัญหาได้	4.20	0.70	มาก
2.3 การช่วยเหลือโดยความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง	4.13	0.62	มาก
2.4 ระยะเวลาเหมาะสมกับสภาพปัญหาที่ต้องการแก้ไข	4.47	0.62	มาก
2.5 การสรุปผลตรงตามข้อเท็จจริงที่พบ	4.57	0.50	มากที่สุด
รวม	4.39	0.59	มาก
3.การจัดทำรายงานการศึกษารายกรณี (Case Study)			
3.1 ความครอบคลุมของสาระที่นำเสนอ	4.17	0.73	มาก
3.2 ความครอบคลุมขององค์ประกอบในการนำเสนอ	4.47	0.50	มาก
3.3 ความสอดคล้องสัมพันธ์กันขององค์ประกอบ	3.87	0.67	มาก

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สมรรถนะในการศึกษาผู้เรียนรายกรณี	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
3.4 ละเอียด ชัดเจน เห็นแนวทางการประยุกต์ใช้	4.57	0.50	มากที่สุด
3.5 มีการป้องกันการละเมิดสิทธิของผู้รับการศึกษา	3.80	0.60	มาก
รวม	4.20	0.60	มาก
4.การสร้างชุมชนการเรียนรู้ (AAR/PLC) และ การใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาวิชาชีพครู			
4.1 มีช่องทางการประสานความร่วมมือ และการพัฒนาวิชาชีพ	4.63	0.48	มากที่สุด
4.2 มีตารางนัดหมาย เป้าหมาย กิจกรรมที่ชัดเจน เห็นภาพการปฏิบัติ	4.53	0.50	มากที่สุด
4.3 มีการเก็บหลักฐานการเข้าร่วมกิจกรรมที่เข้าถึงได้	3.80	0.60	มาก
4.4 มีการเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านเทคโนโลยีที่เหมาะสม	4.47	0.50	มาก
4.5 มีการออกแบบใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาวิชาชีพครูที่เหมาะสม	4.17	0.64	มาก
รวม	4.32	0.54	มาก
ภาพรวม	4.30	0.58	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยทักษะความสามารถในการศึกษาผู้เรียนรายกรณี หลังทดลองใช้ ด้านการช่วยเหลือ ติดตาม และสรุปผล ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก เท่ากับ 4.39 ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเท่ากับ 4.30 โดยทุกรายการอยู่ระหว่าง 3.80 ถึง 4.63

1.3 ผลการเปรียบเทียบด้านคุณลักษณะความเป็นครู หลังการทดลองใช้ ดังตารางที่ 5
ตารางที่ 5 แสดงผลคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะความเป็นครู หลังการทดลองใช้ (N=30)

คุณลักษณะความเป็นครู	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
1. มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ	4.57	0.50	มากที่สุด
2. มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาการทำงาน	4.17	0.64	มาก
3. มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้เป็นอย่างดี	4.30	0.46	มาก
4. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น	4.30	0.46	มาก
5. มีความรอบคอบและอดทนในการร่วมกิจกรรม	3.83	0.69	มาก
6. สามารถวางตนและแสดงออกอย่างเหมาะสม	4.40	0.49	มาก
7. มีความขี้อ้อนและคล่องตัวในการทำงาน	4.27	0.44	มาก
8. มีความมุ่งมั่นและให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรม	4.47	0.62	มาก
9. มีความเสียสละ และทำหน้าที่เป็นสมาชิกที่ดีในการทำกิจกรรม	4.17	0.64	มาก
10. แสดงความขยอก และชื่นชมเมื่อสมาชิกประสบความสำเร็จ			

ตารางที่ 5 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นครู	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
11. มีความซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ใช้ทรัพยากรทำกิจกรรมอย่างเห็นคุณค่า	4.47	0.50	มาก
12. ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบในการร่วมกิจกรรม	4.20	0.40	มาก
13. มีความมุ่งมั่นและปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ	4.43	0.50	มาก
14. มีความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ	3.87	0.56	มาก
15. แสดงออกถึงทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู	4.47	0.50	มาก
รวม	4.28	0.53	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะความเป็นครู หลังทดลองใช้ ด้านมีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.57 ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเท่ากับ 4.28 โดยทุกรายการอยู่ระหว่าง 3.83 ถึง 4.57

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษา ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงผลคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของนักศึกษา หลังการทดลองใช้ (N=30)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
1. ความพร้อมของการเตรียมการเพื่อการฝึกอบรม	4.47	0.50	มาก
2. ความชัดเจนของจุดมุ่งหมายของชุดฝึกอบรม	4.50	0.50	มาก
3. เนื้อหาสาระของชุดฝึกอบรมตรงกับจุดมุ่งหมายของชุดฝึกอบรม	4.60	0.49	มากที่สุด
4. กิจกรรมมีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง ตรงกับจุดมุ่งหมายของชุดฝึกอบรม	4.37	0.48	มาก
5. บรรยายภาพส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์และอิสระ	4.10	0.54	มาก
6. สื่อและสิ่งสนับสนุนใช้ในการอบรมมีความครบถ้วนและใช้งานได้ดี	4.57	0.50	มากที่สุด
7. สื่อ และเอกสารประกอบการอบรมตรงกับเนื้อหาการฝึกอบรม	4.47	0.50	มาก
8. การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการฝึกอบรม	4.40	0.66	มาก
9. ใบงานในกิจกรรมการฝึกอบรมช่วยเพิ่มความรู้และทักษะมากขึ้น	4.30	0.74	มาก
10. แบบฝึกหัดและแบบทดสอบช่วยเพิ่มความรู้และทักษะตามมากขึ้น	4.43	0.56	มาก
11. วิทยากรอธิบายเนื้อหาได้อย่างชัดเจนเข้าใจง่าย	4.47	0.50	มาก
12. วิทยากรเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการอบรม	4.43	0.56	มาก
13. วิทยากรเปิดโอกาสให้ซักถาม และตอบคำถามได้ชัดเจน	4.40	0.49	มาก
14. ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม	4.07	0.63	มาก
15. ความรู้และทักษะที่ได้จากการฝึกอบรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้	4.53	0.50	มากที่สุด
ภาพรวม	4.40	0.54	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของนักศึกษา หลังทดลองใช้ ด้านมีเนื้อหาสาระของชุดฝึกอบรมตรงกับจุดมุ่งหมายของชุดฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.60 ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเท่ากับ 4.40 โดยทุกรายการอยู่ระหว่าง 4.07 ถึง 4.60

อภิปรายผลการวิจัย

จากการดำเนินการพัฒนาชุดฝึกอบรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ฐานสมรรถนะ มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1. ผลการสร้างชุดฝึกอบรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ฐานสมรรถนะ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นพบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีค่าดัชนีประสิทธิภาพ 81.07/81.86 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด อาจเนื่องจากในกระบวนการสร้าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ตามแนวคิดการสร้างชุดฝึกอบรมของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2537) นิพนธ์ สุขปริดี (2537) และ Kozberg and Tempel (1999) เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ตั้งแต่จุดมุ่งหมาย กิจกรรมการอบรม สื่อและสิ่งสนับสนุน การประเมินผลอย่างรอบคอบ ภายใต้อาณัติเนื้อหาและสมรรถนะตามจุดมุ่งหมายของรายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 อีกทั้งให้ความสำคัญในการออกแบบกิจกรรมการฝึกอบรมตามแนวคิดการพัฒนาความสามารถการปฏิบัติงาน (Competency) ให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (skill) ความสามารถ (ability) และคุณลักษณะ (attribute) ของ McClelland (1973) รวมถึงศิริชัย กาญจนวาสี (2557, 12) สมชาติ กิจขรรค์ และอรจิรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2550, 20-21) ที่กล่าวถึงการออกแบบกระบวนการฝึกอบรมที่ดีในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนว่าควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวิเคราะห์ความจำเป็นในการฝึกอบรม การกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ จากนั้นจึงวางแผนการอบรม การประสานงานกับหน่วยงานหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และการออกแบบโครงการอบรมที่สอดคล้องตั้งแต่แผนงาน หลักสูตรและจุดมุ่งหมายการอบรมงบประมาณ รูปแบบการฝึกอบรม ซึ่งกระบวนการสร้างและพัฒนาชุดฝึกอบรมดังกล่าวสอดคล้องกับผลการพัฒนาชุดฝึกอบรมของมนทรา ยอดแสง (2561) ที่ได้รับการพัฒนาชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของ พนักงานขาย; กรณีศึกษาบริษัทเชียรสุรัตน์ จำกัด (มหาชน) และจิรพล ระวังการ (2555) ได้พัฒนาชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานเรื่องการบริหาร ของอาสาสมัคร องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ

2. ผลจากการทดลองใช้และศึกษาผลการใช้ พบว่า ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) ค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ก่อนและหลังการทดลองใช้ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ผลการเปรียบเทียบทักษะความสามารถในการศึกษาผู้เรียนรายกรณี หลังการทดลองใช้ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3) ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นครู หลังทดลองใช้ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการฝึกอบรมโดยใช้เทคนิคและวิธีการที่หลากหลาย ดังที่ ปวริศา เกษมสุข (2560, 34) และทวีป อภิสิทธิ์ (2551, 41-63) ได้เสนอแนะ

เกี่ยวกับวิธีการในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม เช่น การบรรยาย การอภิปราย การระดมพลังสมอง การสาธิต การแสดงบทบาทสมมติ กรณีศึกษา/กรณีตัวอย่าง รวมถึงกำหนดบทบาทของผู้จัดการฝึกอบรมและผู้เข้ารับการอบรมที่ชัดเจน มาใช้ในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม และนักศึกษาหลังการเข้ารับการฝึกอบรม มีความคิดเห็นว่าเนื้อหาสาระของชุดฝึกอบรมตรงกับจุดมุ่งหมายของชุดฝึกอบรม มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่าเนื้อหาการฝึกอบรมช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายการเข้ารับการฝึกอบรม สัมพันธ์กับงานวิจัยของ ชินีนาถ สุขจันทร์ (2558, 31) ที่พบว่าการพัฒนาสมรรถนะจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการดำเนินการกำหนดผลการเรียนรู้อย่างชัดเจนตามเป้าหมาย จะช่วยทำให้ผู้เรียนปฏิบัติภาระงานได้สำเร็จตามเกณฑ์สมรรถนะที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

การวางแผนงานและผู้รับผิดชอบงานแต่ละฝ่ายอย่างเป็นระบบ ชัดเจน มีการติดตามความก้าวหน้าเป็นระยะ รวมถึงการหาแนวทางป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการฝึกอบรมเป็นสิ่งจำเป็น ควรศึกษาองค์ประกอบ กระบวนการและขั้นตอนในการจัดกิจกรรมให้เข้าใจอย่างละเอียดครบถ้วน เตรียมการด้านบุคลากร แหล่ง/สิ่งสนับสนุนอื่น ๆ ทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ เครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ต รวมถึงการทดสอบระบบต่าง ๆ ให้พร้อมมีเสถียรภาพมากที่สุด เพื่อรองรับการจัดการฝึกอบรมในกรณีพิเศษ/สถานการณ์พิเศษ และแจ้งผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้ศึกษารายละเอียดต่าง ๆ และเตรียมพร้อมก่อนเข้ารับการฝึกอบรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรสร้างชุดการฝึกอบรมที่มีเนื้อหา หรือทักษะรับกับแนวโน้มของการศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ และควรสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมที่มีกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก การให้รางวัล วัสดุบัตร สะสมเครดิตชั่วโมง และอื่น ๆ รวมถึงควรมีการใช้รูปแบบการอบรมในลักษณะต่าง ๆ เช่น แบบผสมผสาน โรงเรียนเป็นฐานการฝึกอบรมขณะปฏิบัติงาน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี*

สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ หลักสูตรปี พ.ศ. 2562. (2562, 6 มีนาคม).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนพิเศษ 56 ง. หน้า 12-41.

คณะกรรมการอิสระเพื่อปฏิรูปการศึกษา. (2562). *แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา.*

สืบค้นเมื่อกันยายน 10, 2562 จาก <http://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1699-file.pdf>.

จิรพล ระวังการ. (2555). *การพัฒนาชุดฝึกอบรมแบบผสมผสาน เรื่อง การบริการของอาสาสมัคร องค์การพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ปทุมธานี.*

- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2537). *แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีและสื่อสารการฝึกอบรม*. ประมวลสาระวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการฝึกอบรม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จินิณาด สุขจันทร์. (2558). *การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะสาขาอาชีพช่างฉีดยาฉีดขึ้นรูปพลาสติก*. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, กรุงเทพฯ.
- ทวีป อภิสิทธิ์. (2551). *เทคนิคการเป็นวิทยากรและนักฝึกอบรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิพนธ์ สุขปริดี. (2537). *ประมวลสาระชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการฝึกอบรม หน่วยที่ 8-11*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปวีศา เกษมสุข. (2560). *การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของบุคลากรสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยใช้ชุดฝึกอบรมด้วยกิจกรรมบทบาทสมมติ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์การสอนภาษาอังกฤษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, พิษณุโลก.
- มนจิรา ยอดแสง. (2561). *การพัฒนาชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของ พนักงานขาย ; กรณีศึกษาบริษัทเชียรสุรัตน์ จำกัด (มหาชน)*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสารคาม, มหาสารคาม.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2557). *การวัดและประเมินสมรรถนะของบุคลากรวิชาชีพ*. *วารสารการวิจัยสังคมศาสตร์ ประจำปี 2557*, (1), 1-23.
- สมชาติ กิจธรรยง และอรจรีย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2550). *เทคนิค การจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนานุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ. สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *การพัฒนากลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0*. กรุงเทพฯ: פרקหวานกราฟฟิค.
- Kozberg, G., & Tempel, M. (1999). The Saint Paul LOGO project: An American experience. In S. Papert (Ed.), *Logo philosophy and implementation*, (pp. 22-47). London: London Centre for Social Impact.
- McClelland David. C. (1973). *Testing for Competency rather than for Intelligence*. *American Psychologist* 28.

กระบวนการในการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม เพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชนปากน้ำประแส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง*

กาญจนา เหล่าโชคชัยกุล¹

(วันที่รับบทความ: 25 สิงหาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 27 ตุลาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 9 พฤศจิกายน 2565)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อนำเสนอกระบวนการในการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชนปากน้ำประแส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษา รวบรวม ค้นคว้าข้อมูลองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องของชุมชนปากน้ำประแสในรูปแบบต่าง ๆ และ 2) เพื่อจัดทำชุดข้อมูลที่เกี่ยวข้องของชุมชนปากน้ำประแสเพื่อสนับสนุนและเสริมสร้างการพัฒนาชุมชนของชุมชนปากน้ำประแส โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่และเข้าไปดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 22 คน และใช้กรอบและแนวทางการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมแนวโบราณคดีชุมชน

ผลจากงานศึกษาในครั้งนี้ นอกจากจะได้องค์ความรู้ที่เกิดจากการกระบวนการที่ผู้วิจัยและสมาชิกชุมชนปากน้ำประแสได้ร่วมกันเรียนรู้ สืบค้น และรวบรวมเรื่องราว อันเป็นทุนทางสังคมและทรัพยากรทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับชุมชนในด้านต่าง ๆ แล้ว กิจกรรมในขั้นตอนต่าง ๆ ยังมีส่วนช่วยพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในชุมชนไปจนถึงบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ชุดข้อมูลที่เกี่ยวข้องของชุมชนปากน้ำประแสยังนำสู่การสร้างความรู้ภูมิปัญญา การสร้างความตระหนักถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของตน ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาที่สร้างสรรค์บนความภาคภูมิใจของชุมชนด้วยองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชนในระยะยาวอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: ปากน้ำประแส, ประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม, การพัฒนาชุมชน

*บทความวิจัยหลักสูตรการจัดการมรดกวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการมรดกวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

E-mail: kanjamalao@gmail.com

The Process of Studying History and Socio - Culture to Support Pak Nam Prasae Community, Rayong Province Development*

Kanjana Laochockchaikul¹

(Received: August 25, 2022; Revised: October 27, 2022; Accepted: November 9, 2022)

Abstract

This research aims to present the process of studying history and socio - culture to support Pak Nam Prasae community, Rayong Province development which focuses on 2 objectives; 1. study, collect and research to find some significant information about Pak Nam Prasae and 2. Manage data and information of Pak Nam Prasae to support community development projects. The researcher conducted filedwork with participatory action research methodology with 22 key informants and used the archaeological community cultural resource management concept.

The result of this research is Pak Nam Prasae data and knowledge that the researcher and Pak Nam Prasae Community members learned, explored, and gathered stories of social capital and cultural resources in multiple aspects. In addition, activities in each process also contributed to the potential development of community members and concerned staff in every sector. The data not only inspired pride but also raised awareness of historical value and marked the start of development based on community pride and knowledge of history, social, and culture so that the community could genuinely benefit from it and put it into practice in the long-term for sustainable community development.

Keywords: Pak Nam Prasae, History and Socio-Culture, Community Development

* Research Article from Management of Cultural Heritage and Creative Industries Program, College of Innovation, Thammasat University

¹ Lecturer, Management of Cultural Heritage and Creative Industries Program, College of Innovation, Thammasat University, E-mail: kanjamalao@gmail.com

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ชุมชนปากน้ำประแส เป็นชุมชนชาวประมงเก่าแก่ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำประแส บนชายฝั่งด้านตะวันออก ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอแกลง จังหวัดระยอง ด้วยพื้นที่ชุมชนตั้งอยู่บริเวณปากแม่น้ำเชื่อมต่อกับอ่าวไทย พื้นที่จึงอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ตามลักษณะพื้นที่ที่ราบริมแม่น้ำและพื้นที่ราบชายฝั่งทะเล อีกทั้งยังมีแหล่งทรัพยากรป่าชายเลน ที่อุดมด้วยสัตว์น้ำและพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด ในอดีตนั้นชุมชนแห่งนี้มีความรุ่งเรืองและรุ่มรวยทางเศรษฐกิจจากธุรกิจการประมงเป็นอย่างมาก ส่งผลให้ชุมชนแห่งนี้มีคนเข้ามาตั้งถิ่นฐานมาเป็นเวลาช้านาน ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ดังที่กล่าวมาแล้ว นอกจากธุรกิจประมง ก็ยังปรากฏวิถีชีวิตและอาชีพที่หลากหลายในพื้นที่ด้วย ทั้งทำนา ทำสวน และการประมง รวมไปถึงการประกอบอาชีพค้าขาย และอุตสาหกรรมหลากหลายรูปแบบทั้งโรงสีข้าว โรงเลื่อย หรือโรงไม้ ซึ่งเติบโตและเลิกราไปตามการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจของแต่ละช่วงเวลา นอกจากนั้นพื้นที่ปากน้ำประแสในอดีต ยังมีความสำคัญทั้งในฐานะพื้นที่ยุทธศาสตร์ในการคมนาคม โดยเป็นท่าเรือสำคัญของเมืองแกลง เป็นศูนย์กลางแห่งความเจริญในฐานะแหล่งผลิตและแหล่งค้าขายสินค้าเกษตรและสินค้าแปรรูปต่าง ๆ ที่มีคุณภาพ อาทิ กะปิ น้ำปลาขึ้นชื่อ

เมื่อปากน้ำประแสต้องพบกับความเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการคมนาคมที่แปรเปลี่ยนจากทางน้ำไปเป็นทางบก จากชุมชนศูนย์กลางการคมนาคม ก็ได้กลายกลายเป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากเส้นทางการคมนาคมสายหลัก ชุมชนและบ้านเรือนริมน้ำต้องเจ็บบเหงาเพราะถูกทอดทิ้งจากวิถีชีวิตในการประกอบอาชีพประมงและกิจกรรมเกี่ยวเนื่องที่แปรเปลี่ยน รวมไปถึงการแปรเปลี่ยนและขยายตัวของเมือง ซึ่งติดตามมาด้วยค่านิยมทอดทิ้งถิ่นเพื่อมุ่งเข้าสู่เมืองใหญ่

ความตระหนักต่อสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนปากน้ำประแส เทศบาลตำบลปากน้ำประแส และสมาชิกชุมชนชาวประแสได้มีการประสานความร่วมมือกับสำนักทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและปมเพาะวิสาหกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมประชุมหารือเพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาชุมชนเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน ซึ่งจากข้อสรุปในการประชุมประชาคมของชาวปากน้ำประแส ต่างเห็นพ้องว่า การดำเนินการพัฒนาชุมชนปากน้ำประแสในครั้งนี้ จำเป็นต้องมีการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมเพื่อเป็นฐานสนับสนุน เพราะสิ่งที่ประชาคมต่างเห็นพ้องกันก็คือ แม้ชุมชนปากน้ำประแสจะเจ็บบเหงา แต่ชุมชนแห่งนี้ยังคงเปี่ยมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และงดงาม ทั้งยังคงมีความน่าสนใจอันเกิดจากเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนาน และเสน่ห์อันเกิดจากวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่น่าสนใจที่ยังสะท้อนให้เห็นผ่านรูปแบบและการดำเนินชีวิตของชุมชนที่อบอุ่นและเกื้อกูล ล้วนแต่เป็น “ทุน” ทางสังคมและ

วัฒนธรรมที่สามารถนำมาต่อยอด ถ่ายทอดและบอกเล่า เป็นวัตถุดิบที่สามารถแปรเปลี่ยนเป็นทรัพยากรที่สำคัญเพื่อการพัฒนาชุมชนปากน้ำประแสที่ชุมชนเขาหิมีแก้วใหม่ได้อย่างไม่ยากเย็น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา รวบรวม ค้นหาข้อมูลองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องของชุมชนปากน้ำประแสในรูปแบบต่าง ๆ
2. เพื่อจัดทำชุดข้อมูลที่เกี่ยวข้องของชุมชนปากน้ำประแสเพื่อสนับสนุนและเสริมสร้างการพัฒนาชุมชนของชุมชนปากน้ำประแส

กล่าวได้ว่าเป้าหมายของการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ นอกจากชุมชนจะได้มาซึ่งข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชนปากน้ำประแสแล้ว กระบวนการต่าง ๆ ในขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล ยังเป็นไปเพื่อส่งเสริมต่อการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและตั้งอยู่บนฐานความต้องการของชุมชน ผ่านการ “รู้จักตัวตน เข้าใจตนเอง” ด้วยการตระหนักรู้และเข้าใจถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมที่ชุมชนมี

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเอาแนวทางการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมแนวโบราณคดีชุมชน (สายันต์ ไพฑูรย์จิตร, 2547) ซึ่งเปลี่ยนแปลงแบบแผนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมจากเดิมที่มีภาครัฐ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือนิติบุคคลที่รับจ้างหน่วยงานของรัฐเป็นศูนย์กลางในการดำเนินการ มาเป็นการจัดการโดยให้ความสำคัญกับการมุมมอง และการดำเนินการร่วมกันโดยภาคประชาชน นักวิชาการ ผู้นำชุมชนและองค์กรอื่น ๆ ในท้องถิ่นร่วมกันจัดการ ตั้งแต่กระบวนการศึกษา และกระบวนการในการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อต่อยอดข้อมูลที่ได้มาจากรวบรวม ซึ่งนอกจากจะต้องปรับทัศนคติและวิธีการดำเนินงาน ทั้งส่วนของผู้นำชุมชน บุคลากรภาครัฐ และตัวนักวิชาการเองจากที่เคยทำงานเป็นฝ่ายชี้แนะ ผู้การยอมรับศักยภาพและศักดิ์ศรีของชาวบ้าน ปรับบทบาทจากที่เคยคิด กำหนดแนวทาง ตัดสินใจ ปรับการบริหารจัดการในแนวดิ่ง ผู้การบริหารจัดการในแนวราบ ซึ่งต้องดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม ประสานความร่วมมือร่วมใจ ตั้งแต่กระบวนการวางแผนที่ต้องเปิดพื้นที่ให้ชาวบ้านร่วมคิด ให้ความสำคัญต่อความเห็นและความต้องการที่แท้จริงของสมาชิกในชุมชน ปรับบทบาทของนักวิจัยผู้การเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการและทางเทคนิค โดยทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และทักษะต่าง ๆ ในการจัดการแก่ชุมชน พร้อม ๆ ไปด้วยการปรับมุมมอง ทัศนคติและสร้างจิตสำนึกให้แก่ชุมชนในบทบาทเจ้าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมในชุมชนของตน เพื่อที่จะสนับสนุนต่อหน้าที่ในการดูแลและจัดการทรัพยากร

ทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืนต่อไป หรือกล่าวโดยสรุปคือให้กระบวนการนี้เป็นการพัฒนาตนเองและพัฒนาชุมชนไปพร้อม ๆ กัน

แนวคิดนี้มุ่งเน้นการดำเนินการแบบมีส่วนร่วม ผ่านการศึกษาแบบปฏิบัติจริง และการใช้กระบวนการสร้างความพึงพอใจ และความประทับใจในภูมิหลังของท้องถิ่นแก่ชาวบ้านและประชาชน (appreciative building) โดยมีหลักการและแนวปฏิบัติที่สำคัญคือ

1) holistic approach หมายถึง การมุ่งศึกษาเรื่องราวในอดีตและปัจจุบันทุกมิติของชุมชนนั้น ๆ ตลอดจนผลกระทบของแต่ละส่วนที่มีต่อกันและกัน

2) multicultural approach เพราะชุมชนที่ตั้งของแหล่งทรัพยากรใด ๆ ก็ตาม มีคุณลักษณะทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป นักจัดการต้องเคารพและให้ความสำคัญในวัฒนธรรมที่แตกต่างนั้น

3) dynamic approach ต้องให้ความสำคัญกับความไม่แน่นอนและความเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ นักจัดการจากภายนอกชุมชนต้องยอมรับหลักการที่ว่าสังคมและวัฒนธรรมตลอดจนสรรพสิ่งมีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นแบบแผนและเทคนิควิธีการในการจัดการจะต้องปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบทของสถานที่นั้น ๆ

4) participative openness-inquiry ผู้ดำเนินงานจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมต้องทำงานร่วมกันในลักษณะการเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยกันสร้างความรู้ที่ทุกคนมีส่วนได้เสมอหน้ากัน

5) learning by doing เรียนรู้จากการลงมือทำจริง เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนที่สนใจเข้าร่วมเรียนรู้และแลกเปลี่ยนการทำงานทุกขั้นตอน

6) common appreciative building นักจัดการเห็นคุณค่าและความสำคัญอย่างไรในทรัพยากรวัฒนธรรม ก็จะต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านและประชาชนทั่วไปเห็นคุณค่าและความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน และที่สำคัญต้องสร้างกระบวนการที่ทำให้ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นที่มีทรัพยากรวัฒนธรรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ และเกิดทัศนคติที่ดีต่อทรัพยากรฯ นั้น เกิดความรักและหวงแหนในฐานะที่เป็นทรัพยากรร่วมกันของชุมชน

7) research & development เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยที่มีกิจกรรมการพัฒนาชุมชนไปพร้อม ๆ กัน

8) accompanying/co-existing ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทุกขั้นตอน รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีทรัพยากรวัฒนธรรมในพื้นที่ปกครองต้องได้รับการหนุนช่วยและส่งเสริมให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการทรัพยากรดังกล่าว

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

กระบวนการในการดำเนินงานเพื่อการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม ชุมชนของชุมชนปากน้ำประแส อำเภอกะลา จังหวัดระยองในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยเป็นการวิจัยปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research and Community Development)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมชุมชนของชุมชนปากน้ำประแสในครั้งนี้คือ ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ รวมไปถึงสมาชิกในชุมชนปากน้ำประแสที่สามารถถ่ายทอดข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมได้ ผู้วิจัยใช้วิธีในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างเจาะจงผ่านการเข้าร่วมประชุมต่าง ๆ ของชุมชน ก่อนที่จะขยายกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยผ่านการแนะนำจากผู้ให้ข้อมูลก่อนหน้า ในลักษณะการสร้างเครือข่ายข้อมูล แบบ snowball sampling ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 22 คน

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

การวิจัยนี้ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ร่วมกับการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม เมื่อเสาะหาและคัดกรองกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย ก่อนจะดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกในผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมทั้งการขออนุญาตเก็บข้อมูลด้านเอกสาร หรือภาพถ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมารวบรวมเป็นฐานข้อมูลแก่ชุมชนต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแนวทางตามแผนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมแนวโบราณคดีชุมชน มาสร้างแนวทางในการทำงานพื้นที่และแนวทางการเก็บข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ คือ

1. การเก็บข้อมูลในการประชุม และการสัมภาษณ์ เริ่มต้นจากการเข้าร่วมการประชุมกลุ่มที่มีอยู่แล้วในชุมชน เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มการประชุมผู้นำชุมชน เพื่อชี้แจงเป้าหมายในการดำเนินการของงานวิจัย รับฟังข้อมูลความคิดเห็น ตลอดจนข้อแนะนำในภาพกว้าง ก่อนจะทบทวน เพื่อสร้างกระบวนการสืบค้นและคัดกรองจากข้อมูลที่ได้รับมา เพื่อคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสัมภาษณ์และรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติม ตามประเด็นสำคัญที่กำหนดไว้ อันเกี่ยวข้องกับ “อัตลักษณ์”, “ตัวตน” และ “วิถีชีวิต” ของชุมชนปากน้ำประแสตามที่ผู้ให้ข้อมูลตระหนักและเข้าใจ

2. การสืบค้นเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งเอกสารชั้นต้นจากส่วนกลางในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ ฝ่ายช่างภาพส่วนพระองค์ สำนักพระราชวัง หอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ

กองประวัติศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ เพื่อรวบรวมข้อมูลส่วนที่ไม่เคยเก็บรักษาไว้ในชุมชน ซึ่งภาพและเอกสารจากภายนอกที่เกี่ยวข้องกับชุมชน มีส่วนช่วยในการสร้างประเด็นในการสนทนา และกระตุ้นเตือนความทรงจำ ไปจนถึงการทบทวนความทรงจำในการสัมภาษณ์ไปในคราวเดียวกัน ร่วมกับการรวบรวมเอกสารในชุมชน คือ หนังสืออนุสรณ์งานศพ บันทึกของผู้รู้ในชุมชน หรือพระสงฆ์ ซึ่งมีสถานะเป็นผู้นำของชุมชน การ์ดเชิญงานบวช งานแต่ง รวมไปถึงภาพถ่ายเหตุการณ์ที่เกิดในชุมชน ก็ช่วยสืบสานเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเอาข้อมูลที่ได้ทั้งจากสัมภาษณ์ และข้อมูลจากการสืบค้นเอกสารต่าง ๆ มารวบรวมคัดแยก วิเคราะห์ สอบทานเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา แล้วจึงนำสู่การเรียบเรียงจัดหมวดหมู่ตามประเด็นเพื่อนำเสนอข้อมูลประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมชุมชน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชนปากน้ำประแส อำเภอกะลา จังหวัดระยองต่อไป

สรุปผลการวิจัย

กระบวนการรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมชุมชนปากน้ำประแส ด้วยแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม บนความร่วมมือและการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิชาการ ผู้นำชุมชน และชาวบ้านในชุมชนปากน้ำประแส ทำให้สืบค้นและรวบรวมข้อมูลทางด้านทรัพยากรวัฒนธรรมที่น่าสนใจได้อย่างหลากหลาย ถือเป็นฐานทุนที่มีคุณค่ายิ่งแก่ในการสนับสนุน และส่งเสริมให้มีการสืบทอดและถ่ายทอด ทั้งยังสามารถใช้เรื่องราวเหล่านี้เป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนปากน้ำประแสอย่างยั่งยืน

กระบวนการเสาะหา สืบค้น รวบรวมและจัดระเบียบข้อมูล

ด้วยการสร้างประเด็นคำถามเพื่อสืบค้นข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดคำถามพื้นฐานสำหรับการเข้าร่วมประชุมกลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อต้องการทราบเกี่ยวกับความเข้าใจในชุมชนของตนเองไว้ว่า “เมื่อพูดถึงประแส จะคิดถึงอะไร” หรือ “อะไรคือสิ่งที่น่าสนใจของประแสที่ต้องการจะเล่าหรือถ่ายทอด” เมื่อผู้วิจัยได้รับคำตอบจากบทสนทนาของคำถามดังกล่าว ร่วมกับการนำเอาข้อมูลจากเอกสารประวัติศาสตร์มาร่วมแลกเปลี่ยน สรุปสาระสำคัญและประมวลเป็นประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจได้ ดังนี้

ความหลากหลายและความสำคัญของชื่อ “ประแส” เพราะพื้นที่แห่งนี้เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของชื่อชุมชนมากที่สุดแห่งหนึ่ง ความเป็นมาและที่มาที่ไปของชื่อ วิธีเรียกชื่อและวิธีเขียน จากเรื่องเล่าและข้อสันนิษฐานโดยผู้อาวุโสในชุมชนปากน้ำประแส คือ พระครูประภัทรวิริยคุณ อดีตเจ้าอาวาสวัดตะเคียนงาม และ ระวี ปัญญาธิ์ กล่าวไว้ว่าชื่อ “ระยอง” ซึ่งพ้องกับคำว่า รวยง นั้นน่าจะมาจากภาษาของที่เคยอาศัยอยู่ในแถบระยอง เมื่อพิจารณาเทียบเคียงชื่อ “ประแส” ในภาษาของก็พ้องเสียงกับคำ

ว่า ปรีแซร์ หรือ ฟรีแซร์ อันหมายถึง ป่าทุ่งนา หรือ ป่าที่ถางแล้ว แต่เมื่อถึงยุคสมัยหนึ่ง เมื่อราชการไม่อาจจะหาคำแปลคำว่า “ประแส” ได้จึงได้เปลี่ยนชื่อพื้นที่แห่งนี้เป็น “กระแส” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมาย (เจลิยว ราชบุรี, 2546) ส่งผลทำให้การเรียกชื่อตำบลจึงเป็นชื่อ “ตำบลปากน้ำกระแส” เพิ่มชื่อเรียกให้ชุมชนแห่งนี้ชื่อหนึ่ง หลังจากนั้นทั้งคำว่า ประแส และ กระแส ได้มีการเขียนโดยเติม “ร” เข้าไป ทำให้ป้ายหน่วยงานราชการ สถานที่สำคัญ หรือป้ายบอกทางในแต่ละช่วงเวลาของพื้นที่แห่งนี้ ปรากฏชื่อในหลากหลายรูปแบบการเขียนตามไปด้วย นอกจากนั้น “ประแส” ยังเป็นนามของแม่น้ำสายสำคัญของระยองที่มีต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาจันทร์บุรี (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดระยอง, 2542) ส่วนความเก่าแก่ของชื่อเรียกพื้นที่แห่งนี้ ที่ปรากฏบนหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ชัดเจนด้วยวันเวลาคือ “เหตุการณ์ปราบขุนราม หมื่นช่องที่บ้านประแส” ในตอนหนึ่งของพระราชพงสาวดาร ซึ่งเป็นช่วงเวลา “ระหว่างเวลาจลาจล” หรือเรื่องราวเมื่อครั้งพระเจ้ากรุงธนบุรี คราวที่ยังเป็นพระยาตากทรงเดินทัพมายังหัวเมืองฝั่งตะวันออก เพื่อเตรียมระดมไพร่พลเพื่อกลับไปกอบกู้ราชธานี และได้ออกรับกลุ่มกองธงโจรที่อยู่ในละแวกหัวเมืองตะวันออกกลุ่มกองหนึ่งคือ ขุนรามหมื่นช่อง ซึ่งหนีมาจากเมืองระยองมาซ่อนสมกำลังอยู่ที่บ้านประแส (พระราชพงสาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 2 2548; พระราชพงสาวดารกรุงธนบุรี ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม), 2480) ความสำคัญอีกประการหนึ่งของชื่อ “ประแส” ที่ยังคงปรากฏหลักฐานประจักษ์ชัดก็คือ การนำเอาชื่อพื้นที่แห่งนี้ไปขนานนามแก่เรือหลวง “ประแส” ที่จัดซื้อเมื่อพ.ศ. 2490 ตามความนิยมที่จะนำเอาชื่อปากน้ำสำคัญไปขนานแก่เรือหลวงของกองทัพเรือ จึงจะเห็นได้ทั้งจากเอกสารและเรื่องราวที่สืบค้น นอกจากแสดงให้เห็นความหลากหลายของการเรียกชื่อแล้ว ยังช่วยยืนยันถึงความสำคัญของพื้นที่ที่อยู่ในความรับรู้ของผู้คนมาตั้งแต่อดีต

วิถีชีวิตของประแส การบรรยายถึงการตั้งถิ่นฐานของชาวประแสที่ชัดเจนที่สุดนั้นย่อมต้องกล่าวถึงคือ พระราชหัตถเลขา เมื่อคราวเสด็จประพาสทะเลฝั่งตะวันออกในปีวอก พ.ศ. 2427 ฉบับที่ 1 ที่มีความกล่าวบรรยายถึงการตั้งบ้านเรือนแถบนี้ ความว่า ... “รุ่งขึ้นวันอาทิตย์ ขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๓ ออกเรือมาทอดที่ตรงปากน้ำพแสซึ่งเป็นที่พระแกลงแกลั่วกล้ำอยู่ ลงเรือเล็ก เรือกลไฟลากเข้าไปคุลำน้ำพแสจนตลอดพันหมู่บ้านคน มีบ้านเรือนติด ๆ กันประมาณร้อยหลังคาเรือน ต่อเข้าไปข้างในเขายังมีบ้านเรือนอีกมาก แต่เป็นหนทางไกลหาได้ไปไม่...” (จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระฯ 2470; วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดระยอง, 2542, 32) โดยจะเห็นได้ว่าชุมชนประแสในช่วงเวลานั้น มีบ้านเรือนตั้งอยู่ริมน้ำ แม้มองมาจากทะเลก็เห็นบ้านเรือนเป็นแถวแนวแล้ว ดังนั้นพื้นที่ด้านในที่ลึกเข้าไปในแม่น้ำประแสย่อมต้องมีบ้านเรือนตั้งอยู่อีกไม่น้อย

ด้านผู้คนที่ย้ายตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเศนั้น ส่วนใหญ่จะมีเชื้อสายจีน เรียกได้ว่าถ้าเป็นคนประเศแต่กำเนิด ขึ้นไป 2 - 3 ชั่วโมงคน สามารถสอบถามแซ่ของตระกูลได้ไม่ยาก ซึ่งคนเชื้อสายจีนที่นี้ปรากฏตั้งแต่เจ้า ใหญ่ สกเกี้ยน กวางตุ้ง และ ซึ่งจากลักษณะพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวย และความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเลในย่านนี้ ทำให้อาชีพหลักของคนในพื้นที่นี้คืออาชีพประมง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันปรากฏอาชีพและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมง ทั้งออกรเรือ ทำเทียบเรือประมง ทำโพงพาง วางลอบ ขุดหอยปากเปิด ธุรกิจน้ำแข็ง การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางทะเลในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงธุรกิจต่อเรือ และอีกอาชีพสำคัญของชาวจีนคือ การค้าขาย เพราะประเศในอดีตนั้นถือเป็นพื้นที่เมืองท่าสำคัญแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก เรียกได้ว่าเป็นเมืองท่าให้แก่เมืองแกลงและระยองก็ไม่ผิดนัก เพราะสินค้าและการเดินทางจะต้องมาเชื่อมต่อที่ปากน้ำประเศ ทำให้มีทั้งเรือขนส่งสินค้าที่แวะเวียนมา อาทิ เรือของบริษัทอีสเอเชียติก ซึ่งเป็นเรือเหล็กขนาดใหญ่ขนาดกว่า 200 ตันขึ้นไป เรือโดยสารขนาดใหญ่ที่วิ่งรับส่งผู้โดยสารเส้นทางภาคตะวันออก ซึ่งอยู่ในความทรงจำของชาวประเศรุ่นเก่า ๆ อาทิ เรือสาปะไคย นิภา ภาณุรังสี เรือเหล่านี้ลำใหญ่มาก กินน้ำลึกจนไม่อาจจะผ่านสันดอนเข้าแม่น้ำประเศได้ การจะโดยสารจะต้องอาศัยเรือเล็กมารับผู้คนมาขึ้นเรือใหญ่อีกต่อหนึ่ง ความเจริญของพื้นที่เมืองท่าจึงไม่แปลกที่จะครึกครื้นและมีสีสันด้วยโรงมหรสพ และการแสดงรูปแบบต่าง ๆ ทั้งลิเก ลำตัด ฉายภาพยนตร์ เล่นละคร ไปจนถึงการมีโรงฝิ่น (อภิวัฒน์ เศรษฐรักษ์, 2556) ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงความมั่งคั่งของพื้นที่แห่งนี้ได้เป็นอย่างดี

การค้าขายที่เจริญรุ่งเรืองในย่านนี้ ยังเป็นแรงจูงใจในการดึงดูดชาวจีนอีกกลุ่มให้เดินทางเข้ามาตั้งรกรากเพิ่มเติมในช่วงหนึ่งร้อยปีที่ผ่านมา ซึ่งชาวจีนกลุ่มที่เข้ามาใหม่นี้มีฐานการค้าขายจากพระนครมาอยู่แล้ว ด้วยเป็นกลุ่มมีทุน มีการศึกษา จึงเข้ามามีบทบาทในการรวมกลุ่มชุมชนชาวจีน และการจัดการศึกษาภาษาจีนแก่ชุมชนอย่างเป็นระบบ สิ่งก่อสร้างอีกประการหนึ่งซึ่งสะท้อนให้เห็นสังคมชาวจีน และสังคมประมงได้เป็นอย่างดี คือ ศาลเจ้า และแหล่งเคารพสักการะต่าง ๆ จำนวนมากที่มีอยู่ในชุมชนประเศ และยังได้รับการดูแลรักษา มีการประกอบพิธีกรรมอย่างสม่ำเสมอในวันสำคัญของสักการะสถานแต่ละแห่งในรอบปี ล้วนยืนยันถึงความเหนียวแน่นในการรักษาประเพณีที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

สถานที่สำคัญของประเศ สถานที่ที่ชาวปากน้ำประเศบอกเล่าด้วยความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์และความรุ่งเรืองของตนอยู่คือ **วัดแหลมสน** หรือนามอย่างเป็นทางการคือ วัดสมมติเทพฐาปนาราม หรือที่เรียกกันว่า วัดหลวง เหตุที่เรียกวัดแหลมสน เพราะสถานที่ตั้งของวัดนั้นอยู่ที่บริเวณแหลมสน ส่วนชื่ออย่างเป็นทางการนั้น ได้รับการพระราชทานนามจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เมื่อคราวเสด็จชายฝั่งทะเลตะวันออก และทรงขึ้นประทับแรม ณ บริเวณปากน้ำแหลมสน เมืองแกลง ซึ่งมีเจดีย์ที่ชายหาดแหลมสน จึงทรงมีพระราชดำริให้สร้างพระอาราม พร้อม

พระราชทานที่ดินจำนวน 10 ไร่ 2 งาน เมื่อ 25 มกราคม 2427 พร้อมพระราชทานนามระบุไว้อย่างชัดเจนในพระราชหัตถเลขาที่กล่าวถึงการเสด็จในคราวนั้น (เอกชัย เนCRMณี และ ธนิต โตคติเทพย์, 2556) อีกสถานที่ก็คือ ศาลกรมหลวงชุมพรฯ หรือสถานที่ประดิษฐานพระรูปหล่อของพระองค์เจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ พระบรมวงศานุวงศ์ที่ได้รับการเคารพอย่างสูงในฐานะ “องค์บิดาแห่งทหารเรือไทย” เพราะศาลกรมหลวงชุมพรฯ ที่ปากน้ำประแสร์ หลังจากก่อสร้างแล้วเสร็จ ได้มีการกราบฯ ทูลเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ภูมิพลอดุลยเดช เสด็จฯ พระราชดำเนินมาเพื่อทรงประกอบพิธีประดิษฐานพระรูปพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ และภายหลังพิธีฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรชาวปากน้ำประแสร์ที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทก่อนเสด็จกลับพระนคร เหตุการณ์ในครั้งนั้น จึงถือเป็นเหตุการณ์ครั้งสำคัญที่ตราตรึงในความทรงจำของชาวปากน้ำประแสร์อย่างไม่รู้ลืม

ประเพณีสำคัญของประแส เป็นประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวปากน้ำประแสร์ที่มีความผูกพันกับลำน้ำทั้งในการดำเนินชีวิต และในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอาชีพการประมงก่อให้เกิดประเพณีสำคัญของชาวปากน้ำประแสร์ที่สะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ติดกับแหล่งน้ำได้เป็นอย่างดีคือ **ประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำ** ถือได้ว่าเป็นประเพณีที่มีแห่งเดียวในประเทศไทย โดยในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 จะมีการทอดผ้าป่าในเวลากลางวัน และลอยกระทงในเวลากลางคืน ถือเป็นวันที่ชาวปากน้ำประแสร์จะหยุดพักการทำงานแล้วร่วมทำบุญตักบาตร ก่อนจะมีการทอดผ้าป่ากลางน้ำ โดยจะนำกิ่งไม้จากต้นฝาด ซึ่งเป็นต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ตามป่าชายเลนทั่วไป ประดับตกแต่งเป็นพุ่มผ้าป่าให้สวยงามแล้วนำไปปักไว้กลางแม่น้ำประแสร์ จากนั้นนิมนต์พระสงฆ์ลงเรือไปชักผ้าตามพุ่มผ้าป่าที่ปักไว้กลางแม่น้ำนั้น หลังจากประกอบพิธีกรรมแล้ว ประชาชนจะร่วมกิจกรรมสนุกสนานรื่นเริงต่าง ๆ ทั้งการประกวดเรือด้วยการจัดตกแต่งเรือในรูปแบบต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ การร้องเล่นในเรือ และการประกวดเทพินาวา แม้ในปัจจุบันรายละเอียดกิจกรรมในประเพณีนี้จะลดทอนและแตกต่างไปจากอดีต แต่ช่วงเวลาของงานทอดผ้าป่ากลางน้ำ ยังถือเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดของชาวปากน้ำประแสร์เช่นเดิม

กระบวนการสะสมเรื่องราว เรื่องเล่าในชีวิตคนธรรมดา

ผู้วิจัยเริ่มต้นในการลงพื้นที่ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมการประชุมของกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประแสร์ กลุ่มที่ให้ความสนใจและช่วยขยายกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมากที่สุดคือ สมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งจะมีนัดประชุมกันทุกวันที่ 8 ของทุกเดือน โดยผู้วิจัยนำภาพที่และข้อมูลที่ได้รับมาจากการสืบค้น และการประชุมร่วมกับผู้นำชุมชนมาฉายเพื่อร่วมสร้างบทสนทนา เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมจากภาพที่ผู้ให้ข้อมูลอาจจะเล่าไว้บางส่วน ทั้งยังเป็นการช่วยตรวจทานเรื่องเล่าที่ได้รับฟังมา และยังเป็นการบอกเล่าสิ่งที่ผู้วิจัยกำลังทำ ทั้งเพื่อสร้างความเชื่อใจและแสดงความจริงใจของผู้วิจัยต่อชุมชนที่ต้องการให้ความสำคัญกับข้อมูลของทุก ๆ คน

หลังจากที่ผู้วิจัยพบข้อจำกัดจากการประชุมกลุ่มและการสัมภาษณ์ในครั้งแรก ๆ ของการลงพื้นที่ คือ ผู้ที่จะแสดงบทบาทในการให้ข้อมูลมักจะเป็นกลุ่มผู้นำชุมชน ส่วนสมาชิกของชุมชนซึ่งไม่มีตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม มักจะไม่กล้าแสดงตัว หรือเล่าเรื่องราวของตนเอง ทั้ง ๆ ที่เรื่องราว หรือภาพถ่ายธรรมดา ๆ ของครอบครัวนั้น อาจจะมีสิ่งที่มีคุณค่ามากมายที่จะช่วยเติมเต็มภาพประวัติศาสตร์และเรื่องราวของชุมชน ทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูล และภาพถ่ายเพิ่มเติมจากครอบครัวของสมาชิกในชุมชนที่ยังไม่เคยนำมาแสดงแก่ชุมชนมาก่อน

นอกจากนั้น การเดินทางไปเยี่ยมบ้านของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชนทีละหลัง ประกอบการร่วมดูภาพถ่ายร่วมกับฟังการบอกเล่าเรื่องราวจากภาพเหล่านั้น ทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลเพิ่มเติมขึ้นจากผู้ให้ข้อมูลที่ไม่นัดสนทนาในวงสาธารณะ หรือในการประชุม นอกจากจะช่วยเติมเต็มรายละเอียดที่สำคัญให้แก่ชุมชนปากน้ำประแส ยังเป็นการสร้างความภูมิใจให้แก่สมาชิกในชุมชนปากน้ำประแสที่เคยรู้สึกว่าตนเป็นคนธรรมดาให้รู้สึกมีส่วนร่วมในการร่วมพัฒนาชุมชนผ่านการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ด้วยกันได้เป็นอย่างดี

กระบวนการเลือกเรื่องราว หาพื้นที่นำเสนอ-แลกเปลี่ยน สร้างความประทับใจร่วม เมื่อสืบค้นและสะสมข้อมูลประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมตามแนวทางที่วางไว้ จนได้รับข้อมูลที่สามารถมาจัดหมวดหมู่ให้เห็นความสำคัญและความเชื่อมโยงของพื้นที่ในอดีตดังที่นำเสนอบางส่วนในข้างต้นแล้ว ด้วยความคาดหวังในการกระจายการรับรู้ สร้างความตระหนัก และกระตุ้นความภาคภูมิใจแก่สังคมในวงกว้างขึ้น ผู้วิจัยจึงได้มีการจัดประชุมเพื่อปรึกษาร่วมกับผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ คือ ผู้อำนวยการอัญชลี สารสุวรรณ และคณะครูนักเรียน โรงเรียนชุมชนวัดตะเคียนงาม ข้าราชการส่วนกองการศึกษาของเทศบาลตำบลปากน้ำประแส นายกทสมมนตรี และสมาชิกสภาเทศบาล (สท.) เพื่อหาพื้นที่ และแนวทางในการนำเสนอข้อมูลประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมที่ได้รวบรวมมา

สืบเนื่องจากที่ชุมชนปากน้ำประแสมีพื้นที่บ้านเก่า ซึ่งการดำเนินการให้เป็น “บ้านพิพิธภัณฑ์” ภายใต้การดูแลของเทศบาลฯ อยู่แล้ว พื้นที่แห่งนี้จึงถูกเสนอให้เป็นพื้นที่เพื่อใช้ในการดำเนินการนำเสนอเพื่อเผยแพร่ข้อมูลประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมที่รวบรวมมา โดยมีเป้าหมายเพื่อจัดทำพื้นที่แหล่งเรียนรู้เพื่อรวบรวมเรื่องเล่าสำคัญของชาวประแสที่มีอยู่ไว้ สามารถเป็นพื้นที่ที่ทุกคน ไม่ว่าจะชาวประแสและผู้มาเยือนสามารถมาเยี่ยมชม โดยวางกำหนดการจัดแสดงต่อสาธารณะครั้งแรกว่าควรจะเป็นช่วงเวลา ที่ชุมชนมีการจัดงานผ้าป่ากลางน้ำ ซึ่งช่วงเวลานั้นถือเป็นช่วงเวลางานประเพณีสำคัญของชาวประแส เป็นความเหมาะสมทั้งเวลา วาระและโอกาสที่จะนำเสนอข้อมูลประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมเพื่อสนับสนุนและเสริมสร้างการพัฒนาชุมชนของชุมชนปากน้ำประแส

ในการเลือกข้อมูลมานำเสนอ การจัดวางภาพถ่ายประกอบ ไปจนถึงแนวทางการจัดแสดงในพื้นที่บ้านพิพิธภัณฑ์ เป็นโจทย์สำคัญสำหรับผู้วิจัยที่ต้องเรียนรู้ร่วมกับผู้นำชุมชนและคณะทำงานที่เกี่ยวข้องใน

พื้นที่ให้ตอบสนองต่อคนในพื้นที่ที่อาจจะทราบข้อมูลอยู่แล้ว แต่เน้นสร้างความตระหนัก สร้างความรู้สึกอยากมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาชุมชนปากน้ำประแสที่กำลังดำเนินการอยู่ ในขณะที่ก็ต้องตอบสนองความต้องการของผู้นำเขื่อนที่อาจจะมิตั้งที่ที่ต้องการเรียนรู้ข้อมูลประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนปากน้ำประแส และนักท่องเที่ยวที่อาจจะแค่แวะเวียนมา มีความต้องการข้อมูลที่น้อยกว่า แต่ต้องการเห็นสีสันของพื้นที่แห่งนี้ นอกจากนั้นด้วยการจัดวางในช่วงงานเทศกาล พื้นที่ที่จัดแสดงควรเป็นพื้นที่ที่ผู้ชมสามารถหาความรู้ หรือเข้าชมได้ด้วยตนเอง

จากการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันทั้งผู้นำชุมชน คณะครู และคณะทำงานทุกส่วนฝ่าย จึงได้ข้อสรุปในการนำเสนอข้อมูลเป็นการนำเสนอข้อมูลผ่านโปสเตอร์ เพื่อแสดงข้อมูลสังเขปสถานที่และเหตุการณ์สำคัญ ส่วนการนำเสนอภาพถ่ายต้องจัดแสดงภาพจากผู้นำข้อมูลทุกคนโดยถ้วนทั่ว โดยในการนำเสนอข้อมูลทุกประเภทต้องมีการแสดงอ้างอิงที่ถูกต้อง วัสดุที่นำมาใช้ต้องเรียบง่าย ไม่แตกหักง่าย เข้าถึงคนทุกวัย และต้องมีการจัดตกแต่งที่มีสีสันให้ตรงตามความต้องการของชุมชน

ในระหว่างการจัดแสดงเพื่อนำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ร่วมสังเกตการณ์และพูดคุยกับผู้นำเขื่อนในพื้นที่จัดแสดงในบ้านพิพิธภัณฑฯ พบว่า ผู้นำข้อมูลหลักซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลที่ถูกนำมาใช้นำเสนอ ได้รับความภาคภูมิใจและประทับใจเป็นอย่างมาก โดยเห็นได้จากที่ผู้นำข้อมูลได้มาชม การพูดคุยสนทนา ตลอดจนแสดงบทบาทผู้นำเสนอให้แก่การจัดแสดงไปโดยปริยาย ส่งผลดีแก่การนำเสนอข้อมูลในวงกว้างขึ้นแก่สมาชิกคนอื่น ๆ ในชุมชน และยังเป็นผลดีต่อการประชาสัมพันธ์ทั้งกิจกรรมในการวิจัยครั้งนี้ สร้างความเข้าใจ ความรู้สึกมีส่วนร่วม และทัศนคติที่ดีที่เกิดขึ้นต่อภาพรวมของงานพัฒนาชุมชนปากน้ำประแสที่ดำเนินการอยู่ไปพร้อม ๆ กัน

นอกจากนั้นภายหลังจากการจัดแสดงเพื่อนำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลในครั้งนี้ ส่งผลให้สมาชิกชุมชนปากน้ำประแสอีกจำนวนหนึ่ง สนใจที่จะให้ข้อมูล และภาพถ่ายที่ตนและครอบครัวมีและเก็บรักษาไว้มาร่วมนำเสนอเพิ่มเติม เพราะต้องการมีส่วนร่วมกับการบอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ของชุมชนสะท้อนให้เห็นถึงความตระหนัก และความสนใจที่จะมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาชุมชนที่มีเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจน และในขั้นตอนสุดท้าย ข้อมูลประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมที่ได้รับมาในการศึกษานี้ นำสู่การรวบรวม และเรียบเรียงเป็นชุดข้อมูลประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมของปากน้ำประแส โดยจัดแบ่งประเด็นการนำเสนอ ดังนี้

1) “ปากน้ำประแสในสายธารประวัติศาสตร์” นำเสนอเนื้อหาจากการรวบรวมเรื่องราว และเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่มีการกล่าวถึงพื้นที่และชุมชนและช่วงเวลาต่าง ๆ เพื่อสะท้อนให้เห็นพัฒนาความเป็นมา และความสำคัญของพื้นที่แห่งนี้ในแต่ละช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ เน้นย้ำให้เกิดความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์แห่งท้องถิ่นตน

2) “เล่าเรื่องประแส: วิถีชุมชน วิถีคน ในชุมชนปากน้ำประแส” นำเสนอเนื้อหาที่มาจากกรรวบรวม เรียบเรียงเรื่องราววิถีชีวิต วิถีวัฒนธรรม และการดำรงชีวิตของชุมชนปากน้ำประแส ตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบันที่ถ่ายทอดผ่านเรื่องเล่าของสมาชิกในชุมชนปากน้ำประแส เพื่อบันทึกและถ่ายทอดให้เห็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ ไปจนถึงความเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปทางด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวประแสตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบัน

3) “ปกิณกะว่าด้วยเรื่องประแส” มีเนื้อหาเรื่องราวอื่น ๆ ที่น่าสนใจ ตลอดจนสะท้อนความภาคภูมิใจของชาวประแส เช่น เรื่องราวของเรือรบหลวงประแส บันทึกทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการเสด็จฯ มายังประแสตั้งแต่สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี คราวที่ทรงทัพก่อนเข้าตีเมืองจันทบุรี การบันทึกถึงประแสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบันที่เสด็จฯ มาประกอบพระราชกรณียกิจ เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

กระบวนการในการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชนปากน้ำประแส อำเภอกะลา จังหวัดระยองในครั้งนี้ ดำเนินไปโดยสอดคล้องกับขั้นตอนในแนวทางการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมแนวโบราณคดีชุมชนของสายันต์ ไพชาญจิตร์ (2547) ทั้ง 8 หลักการคือ มุ่งมองภาพรวมของข้อมูลทุกมิติทางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม คำนึงถึงการทำงานบนความร่วมมือระหว่างทุกส่วนฝ่าย ให้ทุก ๆ คนได้มีโอกาสนำเสนอและมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกในชุมชน คนธรรมดา หรือว่าผู้นำชุมชน เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนที่สนใจเข้าร่วมเรียนรู้และแลกเปลี่ยนในการทำงานทุกขั้นตอน เพราะแนวคิดนี้ให้ความสำคัญในการร่วมสร้างให้เกิดความรักตระหนักและหวงแหนสิ่งที่เป็นทรัพยากรร่วมกันของชุมชน ด้วยกระบวนการศึกษาวิจัยที่มีกิจกรรมการพัฒนาชุมชนไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งจะเห็นได้ว่ากระบวนการในการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชนปากน้ำประแส อำเภอกะลา จังหวัดระยองในครั้งนี้ ไม่เพียงผู้วิจัยและสมาชิกชุมชนปากน้ำประแสได้ร่วมกันศึกษา รวบรวม ค้นคว้าข้อมูลองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องของชุมชนปากน้ำประแสในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นฐานทุนที่สำคัญแล้ว จะเห็นได้ว่ากิจกรรมในทุก ๆ ขั้นตอนล้วนมีส่วนช่วยพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในชุมชน ไปจนถึงบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ให้ได้มาทดลอง มาร่วมมือ มาร่วมคิดดำเนินการจัดกิจกรรมนำเสนอเรื่องราวของตนในพื้นที่บ้านพิพิธภัณฑสถาน เรื่องราวและภาพถ่ายที่นำมาจัดแสดง ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างบทสนทนา ทั้งเพื่อการเรียนรู้และทบทวนตัวตนของสมาชิกชุมชนปากน้ำประแส ซึ่งนอกจากจะช่วยสร้างความภาคภูมิใจในความมรดกทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมผ่านวิถีชีวิตของสมาชิกเองแล้ว การได้ตระหนักถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่มีตนร่วมอยู่ในนั้น ยังถือเป็น

การเสริมพลังแก่สมาชิกในชุมชนปากน้ำประแสเพื่อสนับสนุนและเสริมสร้างการพัฒนาชุมชนของชุมชนปากน้ำประแสอย่างยั่งยืน โดยมีข้อมูลทางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมเป็นรากฐาน

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการรวบรวมองค์ความรู้ในครั้งนี้ นอกจากจะช่วยให้ชุมชนมีองค์ความรู้ที่ผ่านการรวบรวมไปพัฒนาต่อยอดในรูปแบบต่าง ๆ โดยชุมชนเองในด้านการวางแผนการพัฒนา ในอนาคต ถ้านักวิชาการ ชุมชน หรือหน่วยงานการพัฒนามีความสนใจ ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมที่ได้จากการรวบรวมนี้อาจสามารถนำสู่การต่อยอดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสร้างการเรียนรู้แก่นักเรียน เด็ก และเยาวชน ตลอดจนผู้ที่สนใจเรียนรู้เกี่ยวกับประแสได้ต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระฯ (2470). พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อเสด็จประพาสเมืองชายทะเลตะวันออก ในปีมะเมีย พ.ศ.2425 กับปีมะแม พ.ศ.2426 และปีวอก พ.ศ.2427 รวม 3 คราว. พระนคร: โสภณพิพรรฒธนากร. (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดำรัสสั่งพิมพ์พระราชทานในงานทรงบำเพ็ญพระราชกุศลสัปดาห์พระศพพระปิตุจฉาเจ้า สุขุมมาลย์มารศรี พระอัครราชเทวี)
- เจลิยว ราชนูรี. (2546). ประแสในอดีต. ใน เมืองแหล่งของเรา เมืองเก่าบรรพชน. ระยอง: เทศบาลตำบลเมืองแกลง
- พระราชพงสาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 2. (2548). (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- พระราชพงสาวดารกรุงธนบุรี ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม). (2480). พิมพ์เนื่องในโอกาสงานพระราชเพลิงศพ นายพันเอก พระยาจุลเสวก (พั้ว จุลเสวก) ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม วันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2480. พระนคร: โรงพิมพ์เดลิแมส.
- วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดระยอง. (2542). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.
- สายันต์ ไพรชาญจิตร. (2547). โบราณคดีชุมชน: แนวทางใหม่ที่เหมาะสมในการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมและการพัฒนาชุมชน. วารสารไทยคดีศึกษา, 1(1), 197-259.
- อภิวัฒน์ เศรษฐรักษ์. (2531). ประแสที่แม่เคยอยู่. กรุงเทพฯ: จำไพเพรส.
- เอกชัย เนCRMณี และ ธนิต โตคติเทพย์. (2556). ประวัติศาสตร์ชุมชนปากน้ำประแส. เอกสารอัดสำเนา.

ระบบและกลไกการดำเนินงานโครงการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก*

สุวิมล ทาริวงศ์¹ จิตศิริ ก้อนคง² อรรถพล รอดแก้ว³

(วันที่รับบทความ: 16 กันยายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 18 ตุลาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 27 ตุลาคม 2565)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบและกลไกการดำเนินงานโครงการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้รูปแบบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ร่วมกับการสนทนากลุ่มและการสังเกตจากกลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มบุคคลทั่วไป จำนวน 39 คน ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ระบบและกลไกการบริหารจัดการโครงการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลายชุมพล เป็นระบบการบริหารที่ดำเนินการร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่าย ซึ่งมีการดำเนินงานใน 2 ขั้นตอนสำคัญ คือ ขั้นตอนที่ 1 เป็นขั้นตอนการเตรียมการจัดตั้งโครงการ โดยเป็นการศึกษาบริบทพื้นที่เพื่อหาเป้าหมายและกลุ่มคนทำงาน ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดตั้งโครงการ จัดหาภาคีเครือข่ายทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกพื้นที่รวมถึงสถาบันการศึกษาในพื้นที่ และการได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนการดำเนินงานหลังจากมีการจัดตั้งโครงการขึ้น มีการวางแผนการดำเนินงาน วิเคราะห์ วิพากษ์หลักสูตรการเรียนการสอนผู้สูงอายุร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่าย เพื่อกำหนดรูปแบบการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ ได้แก่ การกำหนดชื่อโรงเรียน การกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนมีกรอบคลุมกรอบการเรียนการสอนใน 6 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาด้านสุขภาพร่างกาย การพัฒนาด้านจิตใจ การพัฒนาด้านสังคม การพัฒนาด้านสติปัญญา การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ภูมิปัญญาและพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี รวมถึงการสรุปงานและประเมินผลกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนำสิ่งที่ได้รับมาปรับปรุง แก้ไข และนำไปใช้กับนักเรียนในรุ่นต่อไป

กลไกที่สำคัญของการดำเนินงานที่ถือเป็นปัจจัยของความสำเร็จ คือ การมีส่วนร่วม ในรูปแบบการเชื่อมประสานการสร้างข้อตกลงและบูรณาการร่วมกัน ระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งองค์กรภายในและภายนอกพื้นที่ สถาบันการศึกษาในพื้นที่ และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมคิดในการกำหนดปัญหาร่วมกัน การวางแผน การตัดสินใจ ร่วมทำในการบริหารจัดการ ปฏิบัติตามแผนการดำเนินงาน และร่วมติดตามประเมินผล สะท้อนผลการดำเนินการเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนา รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการร่วมกัน จึงทำให้ทุกภาคส่วนที่เข้ามาดำเนินการรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของโครงการร่วมกัน ส่งผลให้การดำเนินงานของโครงการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลายชุมพลประสบความสำเร็จ และบรรลุตามเป้าหมายภายใต้การดำเนินงานที่ตกลงความร่วมมือ การมีจิตอาสาและการเสียสละร่วมกัน

คำสำคัญ: ระบบ, กลไก, ผู้สูงอายุ, โรงเรียนผู้สูงอายุ, การดำเนินงานโครงการ

* บทความวิจัยคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลกสงคราม

¹ อาจารย์, คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลกสงคราม, E-mail: suwimol.t@psru.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลกสงคราม

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลกสงคราม, E-mail: Atthaphol_Rn@psru.ac.th

System and Mechanism for Implementation of A Center for Promotion and Development of Quality of Life for Elderly people (Senior School) in Plai Chumphon Subdistrict

Municipality, Muang District, Phitsanulok Province*

Suwimol Thariwong¹ Chitsirin Konkong² Atthaphol Rodkaew³

(Received: September 16, 2022; Revised: October 18, 2022; Accepted: October 27, 2022)

Abstract

This research aimed to study system and mechanism for implementation of a Center for Promotion and Development of Quality of Life for Elderly people (senior school) in Plai Chumphon subdistrict municipality, Muang district, Phitsanulok province. This study's qualitative data collection methods were interviews with group discussions and observations from knowledge groups, practitioners and stakeholders of 39 people, using content-oriented data analysis.

The results showed the management system operated jointly between strong network partners. The results showed the management system operated jointly between strong network partners. There were two important steps: Step one is the preparation stage for establishing the project. They studied the area context to find target groups and working people. Study the laws related to the elderly to use as a guideline for setting up the project. They provided network partners for internal and external agencies, including local educational institutions. They obtained a budget to support operations from the local government. Step two was the implementation step after the project had been established. There was a plan for implementing, analyzing and critiquing the curriculum for aching the elderly together among the network partners. The operated model of the school for the elderly included determined the school's name. The curriculum designation covered the teaching framework in six areas: physical health development, mental development, social development, intellectual development, economic wisdom/career development, and environmental and technological development. It included summarizing the work and evaluating activities to bring what has been improved, corrected, and applied to the next generation of students.

The important mechanism of action considered a success factor was participation in forming welding form agreements and integration between internal and external network partners. Educational institutions in the area allowed people to participate in every step, from collaborative thinking in defining common problems, planning, decision-making, and co-operating in management. Follow the action plan and participate in the follow-up evaluation regarding the results of operations as a guideline for improvement and development, including benefits from joint projects. Therefore, all sectors that come into operation feel they are joint project owners. As a result, the operation center for promoting and developing the quality of life for the elderly has successfully achieved its goals under the memorandum of cooperation, volunteering and sacrifice.

Keywords: System, Mechanism, Elderly people, Senior school, Implementation

* Research Article from Faculty of Science and Technology, Pibulsongkram Rajabhat University

¹ Instructor, Faculty of Science and Technology, Pibulsongkram Rajabhat University, E-mail: suwimol.t@psru.ac.th

² Assistant Professor, Faculty of Science and Technology, Pibulsongkram Rajabhat University

³ Assistant Professor, Faculty of Science and Technology, Pibulsongkram Rajabhat University, E-mail: Atthaphol_Rn@psru.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ประเทศไทยก้าวสู่สถานการณ์สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) ในปี พ.ศ. 2548 และคาดการณ์ว่า จะมีประชากรผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นอีกเกือบเท่าตัวในปี พ.ศ. 2583 การมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ในทุกปีนั้นหมายถึงความต้องการการดูแลในระยะยาวที่จะเพิ่มมากขึ้นด้วย จึงต้องมีการพัฒนาหรือเสริม ศักยภาพให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม จิตวิญญาณ การมีความร่วมมือ และ ความมั่นคง โดยเปลี่ยนภาระให้เป็นพลังด้วยวิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ภายใต้ความเชื่อที่ว่ามนุษย์มีการ แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาโดยการพัฒนาผู้สูงอายุให้เป็นผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินการได้หลายวิธีการ หนึ่งในนั้นคือ โรงเรียนผู้สูงอายุ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้าง เสริมสุขภาพ, 2561)

โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยต้องการให้ผู้สูงอายุมี ความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต การพัฒนาทักษะ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งเกิดจากแนวคิดที่ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญและพลังของผู้สูงอายุโดยการสร้างพื้นที่ส่งเสริมการ เรียนรู้และพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และภาคีเครือข่าย การ เกิดขึ้นของโรงเรียนผู้สูงอายุนั้นยังสอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พุทธศักราช 2545-2564) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พุทธศักราช 2546 รวมถึงข้อเสนอเชิงนโยบายในเวทีการประชุมสมัชชาผู้สูงอายุ ระดับชาติ ปีพ.ศ. 2553 และ 2556 และแผนระดับชาติหลายฉบับที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเรียนรู้ตลอด ชีวิต การพัฒนาศักยภาพของบุคคลอย่างต่อเนื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม และการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2559) การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ จึงเป็นการจัดขึ้นเพื่อเพิ่ม โอกาสการเรียนรู้ทักษะ ความรู้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการดูแลสุขภาพและได้กระตุ้นให้ระดับ ท้องถิ่นรวมตัวจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุมากขึ้น ประกอบกับในปี พ.ศ. 2559 รัฐบาลได้สนับสนุนให้เกิด วิทยาลัยผู้สูงอายุทั่วประเทศ โดยมีกรมกิจการผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางในด้านงานวิชาการและสำนักงานกองทุน สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ให้การสนับสนุน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2560)

จากนโยบายของรัฐบาลที่สนับสนุนให้มีโรงเรียนผู้สูงอายุทั่วประเทศนั้น ทำให้จังหวัดพิษณุโลก ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นจำนวนทั้งหมด 17 แห่ง ซึ่งในแต่ละแห่งมีการบริหารจัดการที่แตกต่าง กัน ดังเช่น โครงการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลาย ขุมพล ที่มีการดำเนินโครงการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 และต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีเป้าหมายสำคัญ ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในด้านความรู้ การคุ้มครอง การส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุ ในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการศึกษา การศาสนา การสาธารณสุข การรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการ ดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพหรือการฝึกอาชีพที่เหมาะสม ตลอดจนการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วม

ในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่ โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ในการร่วมในการวิเคราะห์ความต้องการของผู้สูงอายุ การวางแผนกิจกรรม การดำเนินงาน การวิเคราะห์และประเมินผล จนสามารถทำให้เกิดผลการดำเนินงานที่โดดเด่นจนได้รับรางวัลโรงเรียนผู้สูงอายุดีเด่นประจำจังหวัดพิษณุโลก ทำให้ได้รับการยอมรับในระดับจังหวัดและระดับประเทศ โดยมีหน่วยงานจากหลากหลายสถานที่เข้ามาศึกษาดูงานในช่วงปี พ.ศ. 2560-2561 ในฐานะขององค์กรที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการร่วมกับภาคีเครือข่ายที่ดี

จากความสำเร็จในการบริหารจัดการ โรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลพลาชุมพลงร่วมกับภาคีเครือข่ายนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาระบบและกลไกการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลาชุมพลง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เพื่อถอดชุดความรู้ของระบบและกลไกความสำเร็จของการดำเนินงาน ซึ่งจะสามารถนำไปเป็นต้นแบบหรือปรับใช้ในการพัฒนาระบบและกลไกการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการผู้สูงอายุโดยความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาคีเครือข่ายสำหรับหน่วยงาน องค์กร และโรงเรียนผู้สูงอายุแห่งอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

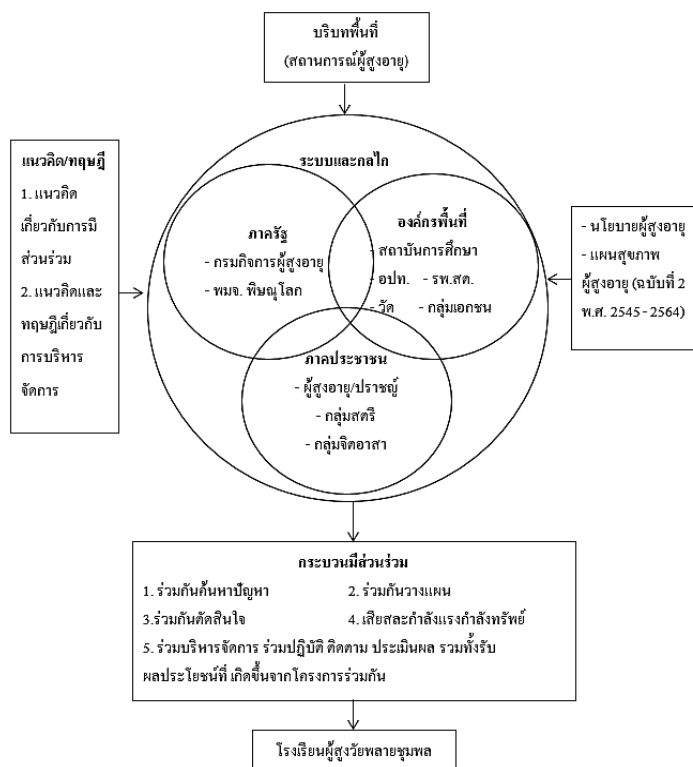
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระบบและกลไกการดำเนินงาน โครงการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลาชุมพลง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นการจัดการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและพลังของผู้สูงอายุโดยการสร้างพื้นที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และภาคีเครือข่าย ซึ่ง Peterson (1979) อธิบายว่า การเรียนตลอดชีวิต เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลตลอดช่วงชีวิตของผู้นั้น อันเป็นผลมาจากกระบวนการพัฒนาสติปัญญา และสังคม การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงไม่ได้ครอบคลุมเฉพาะการศึกษาของผู้ใหญ่ แต่เป็นการศึกษาสำหรับทุก ๆ ช่วงชีวิตตั้งแต่แรกเกิดไปจนถึงสูงอายุ หรือตั้งแต่เกิดจนถึงตาย และสอดคล้องกับ Cropley and Dave (1978) คือ การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการศึกษาที่มีการผสมผสานกันสองมิติคือ 1) มิติแนวตั้ง เป็นมิติที่มองว่าบุคคลควรได้รับการศึกษาทุกช่วงเวลาตลอดชีวิตของเขา การเรียนรู้จากภายนอกโรงเรียนจึงมีความสำคัญแก่บุคคลมาก และควรจะใช้วิธีการที่หลากหลาย ส่วนมิติที่ 2 มิติแนวนอน เป็นมิติที่มองว่าการศึกษากับชีวิตเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกันดังนั้น การเรียนรู้ควรจะประสานกันหลาย ๆ ส่วน ทั้งในโรงเรียนและแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ซึ่งแหล่งการเรียนรู้ควรจะเป็นลักษณะเครือข่ายที่ผสมผสานรูปแบบ เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในชุมชน และควรมีความสัมพันธ์กับชีวิตจริง โดยผู้วิจัยทำการศึกษาตามแนวคิด หลักการ ทฤษฎีในการดำเนินการ

วิจัย กระบวนการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาร่วมคิดตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยตนเองเน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของบุคคล แก้ไขปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและบุคคลที่เกี่ยวข้อง (ยุพาพร รูปงาม, 2545) ผ่านบริบทของพื้นที่ตามสถานการณ์ผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างเป็นลำดับของประเทศ ด้วยระบบและกลไกการดำเนินงาน โครงการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้เป็นไปตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พุทธศักราช 2545 - 2564) เพื่อเข้าสู่แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2580) ตามวิสัยทัศน์ “ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตดี มีหลักประกันมั่นคง เป็นพลังพัฒนาสังคม” ตามแนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการระหว่างภาครัฐด้านนโยบายและแผนสุขภาพ ภาคองค์กรผ่านเครือข่ายมหาวิทยาลัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล วัด และเอกชน และภาคประชาชนประชาชน ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสตรี และกลุ่มจิตอาสา จากความร่วมมือของทุกภาคส่วนผ่านกระบวนการทำงานด้วยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลพลายชุมพลจัดตั้งขึ้นในปี 2560 ที่ประสบความสำเร็จในปัจจุบัน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในด้านความรู้ การคุ้มครอง การส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุในด้านการศึกษา การศาสนา การสาธารณสุข การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การประกอบอาชีพ ตลอดจนการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ตามกรอบแนวคิดในรูปภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2566

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ที่เป็นการอธิบายถึงความสำเร็จของการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลพลายชุมพลร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยแบ่งเป็นศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยภาคสนาม (Field research) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviews) ร่วมกับการสนทนากลุ่ม (Focus group) และการสังเกต (Observation) โดยการพิจารณาให้เขตเทศบาลตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เป็นพื้นที่วิจัยนั้นเนื่องมาจากเป็นที่ตั้งของโครงการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลายชุมพล ที่มีผลการดำเนินงานที่ดีได้รับรางวัลเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุดีเด่นประจำจังหวัดพิษณุโลก ปี พ.ศ. 2561 เป็นสถานที่ศึกษาดูงานของหน่วยงานระดับต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 จนถึงปัจจุบัน

เครื่องมือวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้มีตัวผู้วิจัยซึ่งอยู่ในพื้นที่วิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บข้อมูลในประเด็นเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ การจัดการหลักสูตร การดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย เพื่อถอดเป็นระบบและกลไกการดำเนินงาน จากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interviews form) ร่วมกับแบบสนทนากลุ่ม (Focus group form) โดยผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดและตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Key Informant) ประกอบไปด้วย ประธานโครงการ อาจารย์และนักวิชาการ จำนวน 7 คน ซึ่งพิจารณาจากคุณสมบัติที่เป็นผู้มีความรู้ด้านผู้สูงอายุและการบริหารจัดการโครงการ 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informant) ประกอบไปด้วย ผู้นำระดับท้องถิ่น ผู้นำระดับท้องที่ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ผู้อำนวยการกองสวัสดิการ ผู้นำชุมชน เจ้าอาวาส ผู้นำกลุ่มสตรี ผู้นำกลุ่มจิตอาสา ผู้นำนักเรียนผู้สูงอายุ ตัวแทนภาคีเครือข่าย จำนวน 15 คน ซึ่งพิจารณาจากคุณสมบัติที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ และ 3) กลุ่มบุคคลทั่วไป (General Informant) ประกอบไปด้วย ตัวแทนนักเรียนผู้สูงอายุ ตัวแทนนักศึกษา ตัวแทนภาคีเครือข่าย ตัวแทนภาคประชาชน จำนวน 17 คน ซึ่งพิจารณาจากคุณสมบัติที่เป็นผู้เกี่ยวข้องและร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดอยู่ในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก สามารถสื่อสารได้ด้วยภาษาไทยและยินยอมให้ข้อมูลตลอดการวิจัย

ผู้วิจัยมีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้อาจจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มโดยการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) จากแหล่งเวลา สถานที่ และบุคคล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องตรงประเด็น (Validity) หรือเป็น “ความไว้วางใจได้” (Dependability) และมีความเชื่อถือได้ (Reliability) ของข้อมูลก่อนนำมาวิเคราะห์ ตีความ และสรุปผล (Guba, 1989; อ้างใน ทรงคุณ จันทกร, 2549) ในประเด็นของการดำเนินโครงการ การทำกิจกรรม การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเพื่อช่วยลด

ความผิดพลาดในการตีความและยืนยันว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องและสอดคล้องกันมากที่สุด (Denzin 2006; อ้างใน อภิลักษณ์ ธรรมวิมุตติ และพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2560) โดยการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่อสรุปออกมาเป็นระบบและกลไกการดำเนินงานโครงการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาระบบและกลไกการดำเนินงานศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลายชุมพล พบว่าการดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุเกิดจากแนวคิดที่เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้ทำประโยชน์เพื่อสังคมและลดภาระลูกหลาน เนื่องจากตำบลพลายชุมพลมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2560 คิดเป็นร้อยละ 16 ของประชากรทั้งหมดและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 20 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ผู้บริหารท้องถิ่นจึงมีการวางแผนรองรับการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรผู้สูงอายุในพื้นที่ มีการวิเคราะห์ถึงปัจจัยความพร้อมของหน่วยงาน นโยบายของผู้นำองค์กร ผู้นำชุมชน ข้อกฎหมาย และความต้องการของผู้สูงอายุร่วมกัน ซึ่งทุกฝ่ายมีความต้องการพัฒนาในพื้นที่ด้านการคุ้มครองดูแลผู้สูงอายุที่ตรงกัน ดังบทสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูล

“...เกิดจากแนวคิดที่เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุในครอบครัวหลายครอบครัวที่ต้องแบกรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุเกิดปัญหา รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพทำให้บางครอบครัวต้องปล่อยให้ผู้สูงอายุต้องอยู่บ้านตามลำพัง ขาดคนดูแล และผู้สูงอายุอาจมีความรู้สึกละทิ้งชีวิตของตนเองไร้ความหมาย ทำให้สถานการณ์ของผู้สูงอายุน่าวิตก จึงได้มีการเตรียมความพร้อมให้กับผู้สูงอายุ...”

วัฒนา (นามสมมุติ, 2562)

การจัดรูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาชีวิตผู้สูงอายุในระยะเริ่มแรกตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2558 เป็นมุ่งเน้นการให้ความรู้กับผู้สูงอายุติดสังคมผ่านกิจกรรมของ “ชมรมผู้สูงอายุพลายชุมพล” ที่มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลเป็นแกนนำในการให้ความรู้เรื่องสุขภาพเกี่ยวกับโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง เดือนละ 1 ครั้ง จากนั้นในปี พ.ศ. 2559 ผู้บริหารส่วนท้องถิ่นโดยนายกเทศมนตรีตำบลพลายชุมพลในขณะนั้นต้องการให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ครอบคลุมมากขึ้นทั้งในด้านการคุ้มครอง การส่งเสริม การศึกษา การศาสนา การสาธารณสุข การสังคมและข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพตลอดจนการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ จึงได้มีการจัดกิจกรรมทางสังคมร่วมกับผู้สูงอายุในพื้นที่ผ่านกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ อาทิ วันสงกรานต์ วันปีใหม่ ซึ่งได้รับการร่วมมือเป็นอย่างดีจากหน่วยงานและผู้นำในพื้นที่ จึงทำให้เกิดการ

ประชาคมเพื่อจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลพลาชุมพลในเวลาต่อมาโดยมีการมอบหมายให้ กองสวัสดิการสังคมเป็นหน่วยเชื่อมประสานในการดำเนินการศึกษาการจัดตั้ง การสืบค้นข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ นโยบายของกรมกิจการผู้สูงอายุ การหาภาคีเครือข่าย และการดำเนินการโครงการโดยมีเทศบาลตำบลพลาชุมพลเป็นหน่วยงานหลักในพื้นที่

ผลการดำเนินการของกองสวัสดิการทำให้สามารถจัดหาภาคีเครือข่ายในการดำเนินการทั้งที่เป็น หน่วยงานภาควิชาการ ได้แก่ สถาบันการศึกษาทั้งในและนอกพื้นที่ตำบลพลาชุมพล อาทิ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาพิษณุโลกภาค มหาวิทยาลัยนเรศวร วพบ. พุทธชินราช กศน.ตำบลพลาชุมพล หน่วยงานสนับสนุน ได้แก่ ผู้นำท้องที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล กลุ่มจิตอาสา วัด โรงเรียนบ้านพลาชุมพล ภาคธุรกิจเอกชน และกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการที่ปรึกษา กรรมการดำเนินการ ภายใต้การจัดทำบันทึกข้อตกลง (Memorandum of Understanding; MOU) รวมถึงการบูรณาการเป้าหมาย ตัวชี้วัดร่วมกันผ่านระบบระบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการจัดการร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานพันธกิจหลัก และหน่วยสนับสนุน ในด้านของความรู้เชิงวิชาการ การวิจัย การบริการวิชาการ ที่มีการนำเอา นวัตกรรม องค์ความรู้ เทคโนโลยี การใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างหน่วยงาน และระบบการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีการประเมินแบบย้อนกลับระหว่างผู้สอนและผู้เรียนโดยมีเทศบาลตำบลพลาชุมพลเป็นหน่วยงานที่มีพันธกิจหลักและมีกองสวัสดิการเป็นหน่วยเชื่อมประสาน ดังบทสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูล

“...หน่วยงานท้องถิ่นทำเองคงไม่สำเร็จ เราจะต้องหาเครือข่ายร่วม ขึ้นแรกต้องมองภายในหน่วยงานของเราก่อนว่าใครพอจะทำได้ เช่น กองสวัสดิการสังคม กองคลัง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน วัด แล้วมองไปที่หน่วยงานภายนอกว่าจะมีใครมาสนับสนุนเราได้บ้างที่ได้มาก็เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม บริษัทเอกชน ...”

เอมอร (นามสมมติ, 2562)

ซึ่งสามารถทำให้เกิดโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลพลาชุมพลภายใต้ชื่อ “โครงการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลาชุมพล” และมีหลักสูตร “ชะลอชรา พัฒนาชีวิต” สำหรับใช้ในการเรียนการสอนที่ครอบคลุมใน 6 มิติ ตามแนวคิดและความต้องการของผู้สูงอายุ คือ 1) การพัฒนาด้านสุขภาพร่างกาย 2) การพัฒนาด้านจิตใจ 3) การพัฒนาด้านสังคม 4) การพัฒนาด้านสติปัญญา 5) การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ภูมิปัญญา และอาชีพ 6) การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี รวมถึงทำให้เกิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานท้องถิ่น

ท้องถิ่น สถาบันศาสนา ภาคประชาชน ทั้งในและนอกพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความรู้วิชาการ การวิจัย ทรัพยากร และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาพื้นที่อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ระบบการดำเนินงานศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลายชุมพลและภาคีเครือข่ายตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน มีการดำเนินการใน 5 ด้าน ได้แก่

1) **การกำหนดปัญหาร่วมกัน** โดยเทศบาลตำบลพลายชุมพลได้ตระหนักถึงแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุและมีแนวคิดในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อเป็นแผนรองรับสังคมผู้สูงอายุที่จะเกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งกระบวนการแรกต้องมีการวิเคราะห์ถึงปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุที่จำเป็นและครอบคลุมในทุกมิติ โดยมีการประสานไปยังหน่วยงานภายในองค์กร ได้แก่ กองสวัสดิการสังคม กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม กองการศึกษา ร่วมกับการเชื่อมประสานไปยังภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ เพื่อร่วมประชุมวิเคราะห์สถานการณ์ของผู้สูงอายุ การวางแผนกำหนดแนวทางในการจัดทำหลักสูตร เพื่อช่วยป้องกัน แก้ไขปัญหา ส่งเสริม และยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ร่วมกัน

2) **การร่วมกันวางแผน** การมีส่วนร่วมในการวางแผนของโรงเรียนผู้สูงอายุมีรูปแบบเป็นการทำงานร่วมกันในขั้นตอนเริ่มต้นของการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการบริหารงานได้สำเร็จตามแผนงานที่ตั้งเป้าหมายไว้และไม่เกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อนกันภายในภาคีเครือข่าย และสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผนร่วมกันในการกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละปี ซึ่งหน่วยงานและภาคีเครือข่ายจะมีการเสนอหัวข้อวิชาการเรียนการสอนตามศักยภาพและทรัพยากรของตนเอง นอกจากนี้ยังมีการเสนอแนะจากผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุ เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการทั้งผู้สอนและผู้เรียน เกิดประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง

3) **การร่วมกันตัดสินใจ** ในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุพลายชุมพลได้จัดให้มีการประชุมเพื่อให้หน่วยงานและฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับทราบ โดยเทศบาลได้ทำการศึกษาข้อมูลและสร้างการตัดสินใจร่วมกันในการดำเนินงาน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อตัดสินใจร่วมกัน การจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน (MOU) การคัดเลือกประเด็นการเรียนการสอน ซึ่งการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุจะมีการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้านกิจกรรม ด้านอาหาร ด้านการศึกษานอกสถานที่ การสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร และร่วมตัดสินใจในรูปแบบของการประเมินผลการดำเนินโครงการ

4) **การเสียดุลกำลังแรง กำลังทรัพยากร** งบประมาณหลักที่นำมาใช้ในการดำเนินงานภายในโรงเรียนเป็นงบประมาณขององค์กรส่วนท้องถิ่น ซึ่งบางครั้งพบว่างบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอผู้บริหารท้องถิ่นจึงมีบทบาทในการจัดหางบประมาณเข้ามาสนับสนุนเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมของโครงการดำเนินต่อไปได้ นอกจากนั้นพบว่าวิทยากรผู้สอนและตัวผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเสียดุล

ทรัพยากรส่วนตัวเพื่อนำมาสนับสนุนช่วยเหลือในการดำเนินกิจกรรม รวมถึงผู้สูงอายุที่เป็นผู้เรียนที่มีความรู้ ความสามารถ หรือทักษะพิเศษได้มีเสียสละเป็นวิทยากรโดยไม่ขอรับค่าตอบแทนวิทยากร

5) การร่วมบริหารจัดการ ร่วมปฏิบัติ ติดตาม ประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ การดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุมีการแบ่งหน้าที่ให้ทุกฝ่ายมีหน้าที่ร่วมบริหารจัดการร่วมปฏิบัติ ติดตาม ประเมินผล และรับประโยชน์ร่วมกัน คือ 1) กลุ่มผู้บริหาร มีหน้าที่ประชุมวางแผนงาน ตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นของการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นไปตลอดจนถึงสิ้นสุดโครงการ ซึ่งแสดงถึงการเป็นผู้นำที่มีศักยภาพและสามารถเป็นพื้นที่ที่กลายเป็นต้นแบบของการบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพ 2) กลุ่มภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วมในโรงเรียนผู้สูงอายุ มีหน้าที่ร่วมบริหารจัดการหลักสูตรเสนอแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสม เป็นวิทยากรผู้สอน ประเมินผลการเรียนการสอนทุกครั้งที่มีรวมกิจกรรม โดยที่สามารถใช้เป็นสถานที่ฝึกงานของนักศึกษา การวิจัย การบริการวิชาการ ที่มีการบูรณาการพันธกิจของหน่วยงานตนเองให้บรรลุตามตัวชี้วัดและเป้าหมายได้ และ 3) กลุ่มนักเรียนผู้สูงอายุ มีหน้าที่ปฏิบัติงานตามแผนที่ทางผู้บริหารวางไว้ และร่วมบริหารจัดการนักเรียนผู้สูงอายุด้วยกันเองระหว่างทำกิจกรรม ร่วมประเมินผลทุกครั้งที่มีรวมกิจกรรมเพื่อนำมาปรับปรุงและแก้ไข โดยมีหัวหน้าห้อง รองหัวหน้าห้อง ประธานสี แบ่งหน้าที่ช่วยกันทำงานที่ได้รับมอบหมาย และสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งทำให้สามารถเกิดการเรียนรู้ ทักษะปฏิบัติ ทักษะคิด ในการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งกลุ่มบุคคลทั้งสามกลุ่มจะมีหน้าที่ในการบริหารจัดการ โรงเรียนผู้สูงอายุแตกต่างกันตามหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายหรือตามที่ตนมีความถนัด มีการปฏิบัติร่วมกันด้วยความมุ่งมั่นใส่ใจในกระบวนการดำเนินงาน มีการประเมินและติดตามผล ทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ มีชื่อเสียง สร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชน ซึ่งทุกฝ่ายต่างได้รับประโยชน์จากการทำงานร่วมกันกล่าวคือ ผู้สูงอายุได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น หน่วยงานได้ปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจที่กำหนดไว้

ดังนั้นระบบการดำเนินงานศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลาชุมพล จึงเป็นระบบที่เน้นมีส่วนร่วมในการดำเนินการของภาคีเครือข่าย ในการกำหนดปัญหาาร่วมกันซึ่งเป็นการมองเห็นถึงประเด็นปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชน การร่วมบริหารจัดการ การร่วมวางแผนและร่วมกันตัดสินใจ มีการเสียสละ ติดตาม ประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการร่วมกัน ภายใต้ข้อตกลงร่วมกัน ดังบทสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูล

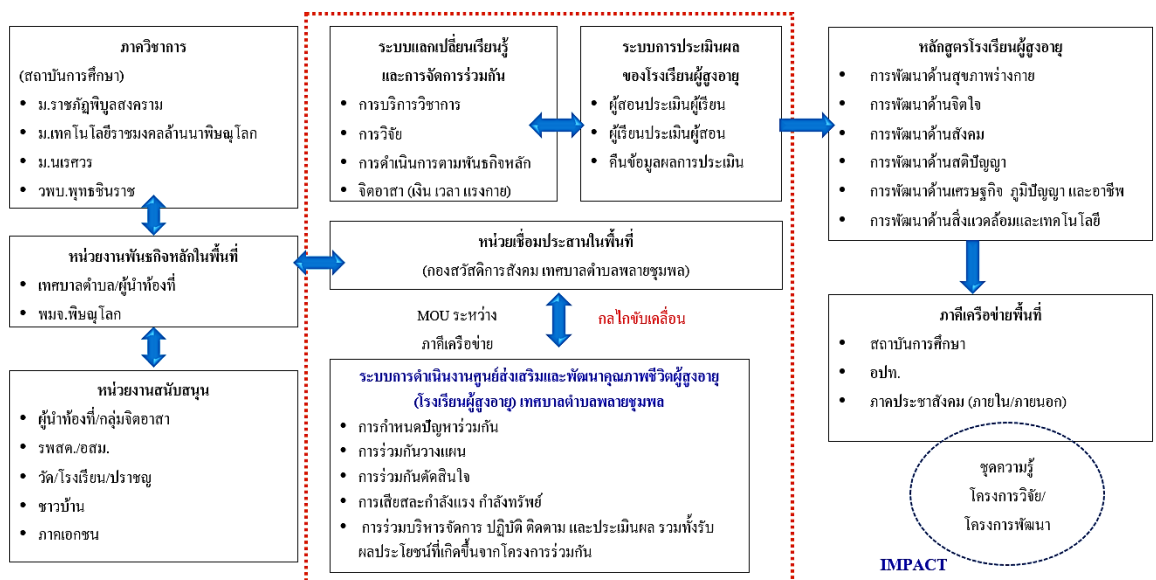
“...ผู้สูงอายุมีความสุขได้จากรอยยิ้ม ใบหน้า และเสียงหัวเราะ และ ผู้สูงอายุมีความสุขใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาศึกษาดูงานโรงเรียนผู้สูงอายุพลาชุมพล...”

วัฒนา (นามสมมติ, 2562)

“...กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ผลักดันให้มีจำนวนผู้สูงอายุสนใจเข้าร่วมโครงการและมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ร่วมถึงมีการศึกษาดูงานจากหน่วยงานต่าง ๆ และได้รับการสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนโดยเฉพาะสถาบันการศึกษาในพื้นที่...”

ครูแอนน้อย (นามสมมติ, 2562)

กลไกสำคัญของการดำเนินการ โครงการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลายชุมพล โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายนี้ คือ การร่วมทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน (MOU) ของหน่วยงานที่เป็นภาคีเครือข่าย และกองสวัสดิการ เทศบาลตำบลพลายชุมพลที่เป็นหน่วยเชื่อมประสานระหว่างหน่วยภายในองค์กรและภายนอกองค์กร ที่สามารถขับเคลื่อนงานให้สามารถดำเนินการบรรลุตามแผนงานที่กำหนดไว้และเป็นต้นแบบที่มีการบริหารจัดการที่ดีเกี่ยวกับโรงเรียนผู้สูงอายุในระดับประเทศ ซึ่งสามารถสรุประบบและกลไกการดำเนินงาน โครงการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลายชุมพล ได้ดังรูปภาพที่ 2

รูปภาพที่ 2 ระบบและกลไกการดำเนินงานโครงการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลายชุมพล

อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการศึกษเกี่ยวกับระบบและกลไกการดำเนินงานศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยจำแนกเป็นประเด็นดังนี้

1. ระบบการบริหารจัดการโครงการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลายชุมพล การทำงานร่วมกันโดยมีผู้นำและภาคีเครือข่ายเป็นกระบวนการทำงาน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ Sergioanni, T.J. (1998) กล่าวว่าไว้ว่าโรงเรียนควรเป็นชุมชนที่เชื่อมต่อกันด้วยค่านิยม แนวคิด และความผูกพันร่วมกันของทุกคนที่เป็นสมาชิก มีการสร้างบรรยากาศที่แสดงออกถึงความห่วงใยเป็นกัลยาณมิตรกัน ยึดถือเรื่องคุณงามความดีเป็นหลักการสำคัญ ช่วยกันดูแลสวัสดิภาพ มีการเรียนรู้ เชิงวิชาการหรือมีวิทยสัมพันธ์ต่อกัน โดยใช้ปัจจัยพื้นฐานทางการบริหาร ซึ่งพบว่าระบบการบริหารจัดการ โครงการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลายชุมพล เริ่มจากการวางแผนศึกษาบริบทพื้นที่เพื่อหา กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มคนทำงานซึ่งได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลพลายชุมพล และเจ้าหน้าที่ในเทศบาล มีการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุได้แก่ พระราชบัญญัติกระจายอำนาจปี พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ ปี พ.ศ. 2546 และฉบับที่ 2 ปีพ.ศ.2553 โดยมีการจัดหาภาคีเครือข่ายทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกพื้นที่ อาทิเช่น สถาบันการศึกษาในพื้นที่ช่วยระดมความคิดและวางแผนหาแนวทางการดำเนินงานให้โรงเรียนบรรลุตามเป้าหมาย รวมทั้งจัดหางบประมาณ ซึ่งทางพื้นที่ตำบลได้รับสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ และมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เทศบาลตำบลพลายชุมพล ซึ่งสอดคล้องกับสิริวัลลี พุกญาอุดมชัย และสวรรยาธรรมอภิพล (2560) พบว่าการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตำบลคอนแฝกเป็นไปตาม POSDCoRB ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน โดยเริ่มจาก 1) การวางแผนกิจกรรมโดยจัดประชุมคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุเป็นประจำทุกเดือน 2) การจัดหน่วยงานโดยกำหนดโครงสร้างหน่วยงานและการกำหนดหน้าที่อย่างได้แก่ รพ.สต.คอนแฝก อบต.คอนแฝก อาสาสมัคร ชมรมผู้สูงอายุ ฝ่ายปกครอง และตำรวจชุมชน 3) การจัดบุคลากรตามจำนวนที่เหมาะสม 4) การอำนวยความสะดวกโดยการสั่งการและประสานงานไปยังฝ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วง 5) การประสานงานระหว่างหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอก 6) การรายงานผลการปฏิบัติงานทางวาจาเป็นประจำทุกเดือนและ 7) การสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านแฝก สอดคล้องกับภูมิศักดิ์ สนามชัยกุล (2557) พบว่าโรงเรียนสร้างสุข (ผู้สูงวัย) มีโครงสร้างการบริหารจัดการโรงเรียน โดยมีคณะกรรมการจำนวนมาก ประกอบด้วยคณะ

กรรมการบริหารมี 7 ฝ่าย คณะกรรมการ ที่ปรึกษา และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน ในการบริหารงานทั้ง 4 งานนั้น มีหน่วยงานภายในของเทศบาลตำบลเขาพระงามรับผิดชอบอย่างชัดเจน อาทิ กองสวัสดิการสังคม กองสาธารณสุข กองการศึกษา เป็นต้น ทำให้การบริหารงานโรงเรียนมีความ เข้มแข็ง และมีการพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และวรมน เหลืองสังวาล และ สวรรยา ธรรมอภิพล (2562) ศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางระกำตาม POSDCoRB เช่นกัน การสนับสนุนจากสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข สำนักงานเขตสุขภาพที่ 5 และองค์การบริหารส่วนตำบลบางระกำ พบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางระกำ คือ 1) งบประมาณไม่เพียงพอ 2) จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอในอนาคตที่ต้องดำเนินกิจกรรมเพิ่มเติม แต่อย่างไรก็ตามจากการลงพื้นที่วิจัย จะเห็นได้ว่าโรงเรียนผู้สูงวัยพลายชุมพล มีระบบการทำงานที่แตกต่างไปจากแห่งอื่น คือ การมีภาคีเครือข่ายที่เป็นภาคการศึกษา ได้แก่ สถาบันการศึกษาในพื้นที่ที่มีการทำงานร่วมกันอย่างจริงจัง มีการค้นหาปัญหาและมีการร่วมกันวางแผนการดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ภายในการจัดการเรียนการสอนเพื่อจัดทำหลักสูตรไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อนกันในแต่ละปีการศึกษา มีผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ทุ่มเท เสียสละ และมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนจึงทำให้เกิดความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในรูปแบบคณะกรรมการ หรือการมีตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านและการให้ความสำคัญกับการสร้างภาคีเครือข่ายกับหน่วยงาน องค์กรภายนอก เพื่อประสานพลังในการทำงานร่วมกันโดยการมีเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งมีการเรียนรู้และพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและได้มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ท้องถิ่น ให้การสนับสนุนและเป็นผู้ผลักดันให้มีการขับเคลื่อนงานของโรงเรียนผู้สูงอายุเกิดขึ้นได้และดำเนินงานอย่างราบรื่น

2. กลไกการมีส่วนร่วมในโครงการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลายชุมพล

การมีส่วนร่วมในโครงการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลายชุมพล ของผู้นำชุมชนในพื้นที่วิจัยได้รับการความร่วมมือ การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ในการกำหนดปัญหาร่วมกันโดยมีนายกเทศมนตรี ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม ผู้นำชุมชนและกลุ่มภาคีเครือข่ายที่ร่วมกันในการกำหนดปัญหา และค้นหาปัญหาเกี่ยวกับผู้สูงอายุในชุมชน ร่วมกันวางแผน และตัดสินใจโดยมีประธานโครงการ คณะกรรมการและตัวแทนผู้สูงอายุ เสียสละกำลัง ทุนทรัพย์ และเวลา โดยงบประมาณหลักที่ใช้ในโรงเรียนเป็นงบประมาณสนับสนุนโครงการขององค์กรส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลตำบลพลายชุมพล นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและ

ประชาชนที่มีจิตศรัทธาร่วมบริจาคเป็นจำนวนเงินและสิ่งของ อาทิ ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมผู้พิการ กลุ่มสตรี ปตท.พลาซามอลล์ บริษัทเจริญสิทธิ์ก่อสร้าง โตโยต้าพรีเมียม วัด กลุ่มผู้มีจิตศรัทธา เป็นต้น ซึ่งจะใช้ในการสนับสนุนกิจกรรม อุปกรณ์การเรียน อาหารว่างและเครื่องดื่ม และร่วมกันปฏิบัติ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานโดยมีผู้อำนวยการ กองสวัสดิการ ผู้นำชุมชน กลุ่มภาคีเครือข่ายและตัวแทนผู้สูงอายุร่วมกัน ประเมินผล โดยได้รับการสนับสนุนขับเคลื่อนโครงการจากนายกเทศมนตรี ผู้อำนวยการกองสวัสดิการ สังคม ผู้นำชุมชน ภาคีเครือข่าย ผู้สูงอายุและกลุ่มจิตอาสา โดยมีภาครัฐและภาควิชาการจาก สถาบันการศึกษาในพื้นที่ ซึ่งได้มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรประชาชนอาสาสมัครต่าง ๆ ในพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างบูรณาการ ดำเนินการร่วมกันวิเคราะห์ จัดหารูปแบบกิจกรรมตลอดจน พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง จนพัฒนามาเป็นหลักสูตร “ชะลอชราพัฒนาชีวิต” ผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้การบริหารงานโดยคณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลาซามอลล์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งสอดคล้องกับ ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายของนลินี เกิดประสงค์ และจันทิมา นวะมะวัฒน์ (2565) ที่ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนงานรองรับสังคมสูงวัยระดับตำบลว่าจำเป็นต้องมีการหนุนเสริมหรือการมีส่วนร่วมจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลหรือ อบต.) ภาควิชาการ และแกนนำภาคประชาชน ทั้งนี้การมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ ย่อมจะส่งผลให้ประชาชนในชุมชนมีพลังความสามารถในการดูแลตนเอง ลดช่องว่างระหว่างพื้นที่ ก่อให้เกิดแนวคิดหรือบริการต่าง ๆ ที่ตอบสนองต่อความจำเป็นของกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม ตามลำดับความสำคัญ สอดคล้องกับวิชาภา ภูจินดา และคณะ (2562) ศึกษาเรื่อง ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีผู้ปฏิบัติงาน ที่เพียงพอ มีความรู้ความสามารถกับการปฏิบัติงาน มีเครื่องมืออุปกรณ์และสถานที่เพียงพอมีงบประมาณเพียงพอในการปฏิบัติ ในการพัฒนาความรู้และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดการขยะ มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีและแผนงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. รูปแบบของระบบและกลไกเป็นการแสดงให้เห็นถึงขั้นตอนการทำงานในการขับเคลื่อนโรงเรียนผู้สูงอายุ ผลจากการเรียนรู้สามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนให้ดีขึ้นได้ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมและสนับสนุน เพื่อเป็นแรงผลักดันในการเผยแพร่การเรียนการสอนต่าง ๆ ในโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อเป็นต้นแบบโรงเรียนผู้สูงอายุในระดับจังหวัดหรือระดับประเทศ

2. ในพื้นที่ที่มีการทำงานร่วมกันระหว่างท้องถิ่น ท้องถิ่น ควรนำปัจจัยของความสำเร็จที่พบในเรื่องการมีที่เป็นปัจจัยหรือกลไกที่ทำให้ประสบความสำเร็จ คือ ผู้นำที่ดี มีเครือข่ายการทำงานที่เข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนสามารถนำไปแนวทางในการผลักดันและพัฒนาให้โรงเรียนผู้สูงอายุประสบความสำเร็จได้ในพื้นที่อื่นได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าสู่กิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น
2. ควรศึกษาความยั่งยืนของหลักสูตรในการเรียนรู้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่สามารถนำไปต่อยอดให้กับโรงเรียนผู้สูงอายุที่สนใจจะศึกษาให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป
3. ควรศึกษาการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ในด้านการใช้สื่อการเรียนรู้สมัยใหม่ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2559). คู่มือการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2562, จาก

<http://www.dop.go.th/th/know/5/24>.

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2560). โรงเรียนผู้สูงอายุภาคเหนือ. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2560, จาก:

<http://www.dop.go.th/th>.

ชูชาติ พ่วงสมจิตต์. (2540). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ทรงคุณ จันทกร. (2549). การวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม. สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

ภูมิศักดิ์ สนามชัยกุล. (2557). รูปแบบการบริหารจัดการ โรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบ้านดู่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2562, จาก <http://164.115.28.48/?page=result>.

ยุพาพร รูปงาม. (2545). สำนักการมีส่วนร่วมของข้าราชการงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนาสังคม. คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.

วิสาชา ภูจินดา ศิริวิมล สายเวช วลัยนา วัฒนาเหมกร และ สิริสุดา หนูทิมทอง. (2562). แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทภาคกลางของประเทศไทย, คลังข้อมูลและความรู้ระบบสุขภาพ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. สืบค้นเมื่อ 22 เมษายน 2562, จาก <https://kb.hsri.or.th>.

- วรมน เหลืองสังวาล และ สวรรยา ธรรมอภิพล. (2562). แนวทางการดำเนินงานที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบางระกำ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. สืบค้นเมื่อ 22 เมษายน 2562, จาก <http://www.mis.ms.su.ac.th/MISMS01/com>.
- สิริวัลลี พฤษภาอุคมชัย และ สวรรยา ธรรมอภิพล. (2560). ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตำบลคอนแฝก จังหวัดนครปฐม. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ, 10(1), 1439.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2561). *เรียนรู้และเข้าใจวันสูงอายุ*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัทขียนยงการพิมพ์จำกัด.
- อภิสิทธิ์ ธรรมวิมุตติ และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2560). การดำรงอัตลักษณ์ไทยทรงดำ : ภาคปฏิบัติการทางวาทกรรมสู่การสร้างเสริมเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านห้วยเขย่ง. วารสาร *Veridian E-Journal*, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย, 10(1), 1552-1571.
- Cropley, A. J. (1977). *Lifelong education and the training of teachers: Developing a Curriculum for teacher education on the basis of the principles of lifelong Education*. Oxford: Pergamon Press.
- Peterson, R. (1979). *Lifelong learning in America*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Sergiovanni, T.J. (1998). Leadership as pedagogy, capital development and school effectiveness. *International Journal of Leadership in Education*, 1(1), 37-46.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม กลุ่มเครื่องสำอางและบำรุงผิว*

ศุภกัญญา จันทรูกษา¹ ทิพย์รัตน์ เลาหิวิเชียร²

(วันที่รับบทความ: 17 กรกฎาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 1 พฤศจิกายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 9 พฤศจิกายน 2565)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคม การรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม และความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมที่มีต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมกลุ่มเครื่องสำอางและบำรุงผิว โดยการวิจัยเชิงปริมาณนี้ใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริโภคที่เคยใช้สินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมกลุ่มเครื่องสำอางและบำรุงผิว จำนวน 328 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เชิงพรรณนา และการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อปัจจัยการรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคม ในภาพรวม ($\bar{X} = 3.92$) การรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.03$) ความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.96$) และความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.09$) ผลการวิเคราะห์ขนาดอิทธิพล พบว่า ปัจจัยการรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมและความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม มีค่าเท่ากับ .244 และ .714 ปัจจัยการรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมและการรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม มีค่าเท่ากับ .389 และ .511 ผลที่ได้จากการวิจัยนี้เป็นแนวทางสำหรับผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่ายสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมในการให้ความสำคัญกับการสื่อสารทางการตลาดด้วยการให้ข้อมูลที่เป็นความจริงและน่าสนใจเกี่ยวกับคุณภาพสินค้า รวมถึงประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมที่ผู้บริโภคจะได้รับ ซึ่งเป็นการแสดงถึงลักษณะและภาพลักษณ์สินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมอันจะส่งผลต่อความพึงพอใจและความไว้วางใจของผู้บริโภคให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบต่อสังคม, การรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม, ความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม, ความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม

* บทความวิจัยคณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

¹ อาจารย์ คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, E-mail: supakanya.j@ubu.ac.th

² รองศาสตราจารย์, คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, E-mail: fbustrl@ku.ac.th

Factors Influencing Green Purchase Intention of the Cosmetic and Skin Care Product**Supakanya Juntarukka¹ Tipparat Laohavichien²**(Received: July 17, 2022; Revised: November 1, 2022; Accepted: November 9, 2022)*

Abstract

The objective of this research was to examine the influence of perceived corporate social responsibility, perceived green product quality and green product trust on green purchase intention of the cosmetic and skin care product. This quantitative research used the questionnaire to collect data from a sample of 328 consumers who have used green products of the cosmetic and skin care category. The research instrument was questionnaire. The statistics used in the data analysis were descriptive analysis and structural equation model analysis.

The research results showed the opinion of the respondents on overall perceived corporate social responsibility ($\bar{X} = 3.92$), perceived green product quality ($\bar{X} = 4.03$), green product trust ($\bar{X} = 3.96$), and green purchase intention ($\bar{X} = 4.09$). The results of the effect size analysis found that the factors of perceived green product quality and green product trust have direct effects on green purchase intention, which were .244 and .714. The factors of perceived corporate social responsibility and perceived green product quality have direct effects on green product trust, which were .389 and .511. The results of this research provided guidelines for green product manufacturers and distributors to focus on marketing communications by providing truthful and interesting information about product quality and the environmental benefits that consumers will receive. This illustrates the characteristics and image of green products that influence the better satisfaction and trust of consumers.

Keywords: Corporate Social Responsibility, Perceived Green Product Quality, Green Product Trust, Green Purchase Intention

* Research Article from Ubon Ratchathani Business School, Ubon Ratchathani University

¹ Lecturer, Ubon Ratchathani Business School, Ubon Ratchathani University, E-mail: supakanya.j@ubu.ac.th

² Associate Professor, Faculty of Business Administration, Kasetsart University, E-mail: fbustri@ku.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ปัจจุบันโลกของเรากำลังเผชิญปัญหาจากการทำลายสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติที่รุนแรง เช่น ภาวะโลกร้อน ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ล้วนเกิดขึ้นจากมนุษย์ (Svensson and Wagner, 2012) รวมถึงสภาวะวิกฤติต่าง ๆ เช่น ความขาดแคลนอาหาร ปัญหาด้านพลังงาน มลพิษ ขยะมูลฝอย และภัยธรรมชาติ ทำให้มีการรณรงค์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (Chen, 2010) จากประเด็นดังกล่าวองค์กรสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาที่เชื่อมโยงกันระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (The United Nations in Thailand, 2015) ส่งผลให้องค์กรต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับปัญหาด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมควบคู่การแสวงหาผลกำไร หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าความรับผิดชอบต่อสังคม (Carroll, 1991) โดยธุรกิจให้ความสนใจตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ไปจนถึงปลายน้ำ เพื่อไม่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม (Duc and Do Ba, 2017) ซึ่งผลที่ได้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อธุรกิจ ทั้งการสร้างโอกาสทางธุรกิจ การเสริมภาพลักษณ์ให้กับองค์กรและการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ (Lee and Chen, 2019) ซึ่งสอดคล้องกับผู้บริโภคในปัจจุบันที่ให้ความสนใจกับสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมและมีผลต่อความต้องการซื้อสินค้ามากขึ้น (Tarabieh, 2021) โดยสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมนี้หมายรวมถึงสินค้าที่มีคุณภาพ มีคุณสมบัติช่วยป้องกันปัญหา ลดปัญหา และแก้ปัญหาลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ (Ali, Munandar and Syamsun, 2019) ซึ่งคุณภาพของสินค้าหรือบริการที่ผู้บริโภคจะได้รับจะมาจากคุณสมบัติ คุณลักษณะและการใช้งานที่สามารถวัดได้ด้วยความรู้สึก ต่อสิ่งนั้นว่าเหนือกว่าสินค้าและบริการอื่น (Aaker, 1991) สรุปได้ว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรและคุณภาพของสินค้าเพื่อสร้างความไว้วางใจในการเลือกซื้อสินค้า

ดังนั้น งานวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคม การรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม และความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมกลุ่มเครื่องสำอางและบำรุงผิว ซึ่งเป็นธุรกิจหนึ่งที่มีกระแสด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งมีการรณรงค์ต่อต้านผลิตภัณฑ์ที่มีการทดลองกับสัตว์ การให้ความสนใจกับวัตถุดิบที่มาจากธรรมชาติ และบรรจุภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้หรือย่อยสลายได้ (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, 2564) ซึ่งข้อค้นพบจากงานวิจัยจะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาแนวทางการดำเนินธุรกิจสินค้าและบริการเพื่อสิ่งแวดล้อมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคม การรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม และความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมที่มีต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมกลุ่มเครื่องสำอางและบำรุงผิว

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ขยายและเพิ่มเติมองค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม อันได้แก่ การรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคม การรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม และความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม
2. เป็นแนวทางให้กับธุรกิจเครื่องสำอางและบำรุงผิว เข้าใจถึงความรับผิดชอบต่อสังคม และการรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม ในการปรับใช้แผนการดำเนินงานและแผนกลยุทธ์ขององค์กร
3. เป็นแนวทางให้กับธุรกิจที่เน้นสินค้าและบริการเพื่อสิ่งแวดล้อม ได้นำไปปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานขององค์กร

นิยามศัพท์

สินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม หมายถึง สินค้าที่ผลิตจากวัตถุดิบธรรมชาติและมีการบวนการผลิตที่ใส่ใจกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม

การรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การรับรู้ของผู้บริโภคเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรว่าก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ กฎหมาย สิ่งแวดล้อม และการให้กับสังคม

การรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม หมายถึง การรับรู้ถึงคุณภาพที่สามารถวัดได้ด้วยความรู้สึกของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ว่ามีความโดดเด่นด้านความใส่ใจสิ่งแวดล้อม

ความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความเชื่อถือและทัศนคติที่ดีของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตว่าใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม

ความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความเป็นไปได้ที่ผู้บริโภคจะซื้อผลิตภัณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ใช้วัตถุดิบและกระบวนการผลิตซึ่งไม่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความรับผิดชอบต่อสังคม

ความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR) หมายถึง ความรับผิดชอบต่อองค์กรธุรกิจที่ต้องหาจุดร่วมทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านกฎหมาย ด้านจริยธรรม และด้านการให้กับสังคมตามแนวคิดและทฤษฎีของ Carroll (1991) ซึ่งแนวทางจัดกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นจะก่อให้เกิดขึ้นกับทั้งองค์กร ผู้มีส่วนได้เสีย และสังคม สามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น โครงการ การกุศล เป็นต้น อย่างไรก็ตาม บริบทที่แตกต่างกันทำให้แต่ละบริษัทมีมุมมองที่แตกต่างกัน รับทราบและปฏิบัติด้านความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thi and Van (2016) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมทางเศรษฐกิจ ความรับผิดชอบต่อสังคมทางการให้กับสังคมและความ

รับผิดชอบทางกฎหมาย แต่จะให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบในการปกป้องสิ่งแวดล้อมแทนที่จะเป็นความรับผิดชอบต่อจริยธรรม ในงานวิจัยนี้จึงจะศึกษาการรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมใน 4 องค์ประกอบดังกล่าว ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจ ความรับผิดชอบต่อกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และความรับผิดชอบต่อสังคม

การรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม

การรับรู้ถึงคุณภาพ (Perceived Quality) หมายถึง ความเชื่อของผู้บริโภคเกี่ยวกับสิ่งที่ได้รับว่าเป็นสิ่งดี เหนือกว่าเมื่อเทียบกับสินค้าและบริการอื่น ซึ่งสามารถวัดได้ด้วยความรู้สึกที่มีต่อตราสินค้า และจะแตกต่างกันไปตามประเภทของสินค้า (Aaker, 1991) สอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler and Keller (2016) ที่กล่าวว่า ผู้ซื้อจะเลือกข้อเสนอที่รับรู้ว่ามีค่าที่สุด จากการรับรู้คุณค่าพื้นฐานของผู้บริโภคต่อ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ คุณภาพ การบริการ และราคา ซึ่งการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภคจะเพิ่มขึ้นจากคุณค่าที่รับรู้ด้านคุณภาพและการบริการ แต่จะลดลงจากคุณค่าที่รับรู้ด้านราคา ดังนั้น สรุปได้ว่าการรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมเป็นความรู้สึกที่สามารถวัดได้ของผู้บริโภคที่มีต่อคุณภาพของสินค้าหรือบริการในภาพรวมทั้งประโยชน์ที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ว่ามีความโดดเด่นด้านความใส่ใจสิ่งแวดล้อม

ความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม

ความไว้วางใจ (Trust) หมายถึง ระดับของความเต็มใจที่จะซื้อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ขึ้นอยู่กับความคาดหวังในสิ่งนั้นๆ (Hart and Saunders, 1997) ซึ่งความไว้วางใจจะช่วยลดความไม่แน่นอนในสภาพแวดล้อมที่ผู้บริโภครู้สึกเสี่ยงและมีข้อมูลไม่เพียงพอ ทำให้ผู้บริโภครู้สึกสบายใจ เชื่อมมั่นในตราสินค้า และเพิ่มความไว้วางใจเพิ่มขึ้น (Carroll and Ahuvia, 2006) นอกจากนี้ ความไว้วางใจสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภคเป็นการยกระดับความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมขององค์กร จากที่ผู้บริโภคมีความรู้สึกว่าองค์กรต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้บริโภคยินดีที่จะใช้สินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมหรือยอมจ่ายมากขึ้นกับสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Chen, Lin and Weng, 2015)

ความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม

ความตั้งใจ (Intention) หมายถึง ความเต็มใจหรือความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการกระทำพฤติกรรม (Paul, Modi and Patel, 2016) สอดคล้องกับทฤษฎีของ Ajzen (1991) ที่กล่าวว่าเป็นความตั้งใจของบุคคลในการกระทำพฤติกรรม ซึ่งมาจากปัจจัยด้านแรงจูงใจ 3 อย่าง ได้แก่ ทักษะติดต่อพฤติกรรม บรรทัดฐานทางสังคม และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม ดังนั้น ความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม คือความเป็นไปได้ที่ผู้บริโภคจะซื้อสินค้าชิ้นใดชิ้นหนึ่ง ที่เกิดจากความต้องการด้านสิ่งแวดล้อมของตัวเอง (Chen and Chang, 2012)

การพัฒนาสมมติฐานงานวิจัย

สมมติฐานที่ 1 การรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม การศึกษาของ Bianchi, Bruno and Sarabia-Sanchez (2019) พบว่าการรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการซื้อและการรับรู้ชื่อเสียง อีกทั้งเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมภาพลักษณ์ ความพึงพอใจของลูกค้า และความภักดี เช่นเดียวกันกับ Thi and Van (2016) ที่กล่าวว่าองค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นปัจจัยที่อธิบายความตั้งใจซื้อซ้ำของผู้บริโภค โดยเฉพาะสินค้าอุปโภคบริโภค และเพิ่มความภักดีของลูกค้า

สมมติฐานที่ 2 การรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม การศึกษาของ Saleem et al. (2015) พบว่าการรับรู้ถึงคุณภาพมีความสัมพันธ์เชิงบวกโดยตรงกับความตั้งใจในการซื้อและความพึงพอใจของลูกค้า และ Cheung, Lam and Lau (2015) พบว่าการรับรู้คุณค่าและการรับรู้คุณภาพมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม

สมมติฐานที่ 3 การรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม Fatma, Rahman and Khan (2015) กล่าวว่ากิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมส่งผลในเชิงบวกต่อความไว้วางใจของลูกค้าที่มีต่อตราสินค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่มีหลายงานที่กล่าวว่าความไว้วางใจเป็นตัวแปรส่งผ่านที่ทำให้การรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลกับอีกปัจจัยหนึ่ง ดังการศึกษาของ Ahn and Kwon (2020) พบว่าการรับรู้ของลูกค้าต่อความรับผิดชอบต่อสังคมไม่มีผลโดยตรงต่อความตั้งใจ ต้องผ่านตัวแปรความไว้วางใจ หรือความมุ่งมั่นเท่านั้น

สมมติฐานที่ 4 การรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม Ali, Munandar and Syamsun (2019) กล่าวว่า การรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญและส่งผลเชิงบวกต่อความพึงพอใจและความไว้วางใจสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมของธุรกิจ และการศึกษาของ Chen, Lin and Weng (2015) พบว่าการรับรู้ถึงคุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อความไว้วางใจสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม

สมมติฐานที่ 5 ความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม Tarabieh (2021) แสดงผลการวิจัยว่าความไว้วางใจสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจในการซื้อเพื่อสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ Gil and Jacob (2018) กล่าวว่า ความไว้วางใจสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมมีบทบาทเป็นตัวแปรส่งผ่านความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมและความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ กลุ่มผู้บริโภคสินค้ากลุ่มเครื่องสำอางและบำรุงผิวชาวไทย การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างต้องไม่ต่ำกว่า 100 ตัวอย่าง และควรกำหนดขนาดตัวอย่างระหว่าง 10-20 เท่าของจำนวนตัวแปรเชิงสังเกต ซึ่งมีตัวแปรเชิงสังเกตอยู่จำนวน 28 ข้อ (Hair, et al., 2010) สำหรับการวิจัยนี้กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริโภคที่เคยใช้สินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมกลุ่มเครื่องสำอางและบำรุงผิว จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 328 คน โดยการสุ่มตัวอย่างไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) แบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ในช่องทางแบบสอบถามออนไลน์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และจะใช้คำถามคัดกรอง 1 คำถาม คือ ท่านเคยใช้สินค้าเครื่องสำอางและบำรุงผิวที่เป็นสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่

การสร้างเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคม จำนวน 14 ข้อ คัดแปลงจากงานวิจัยของ Thi and Van (2016) ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม จำนวน 5 ข้อ คัดแปลงจากงานวิจัยของ Chen and Chang (2013); Chen, Lin and Weng (2015) ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม จำนวน 5 ข้อ คัดแปลงจากงานวิจัยของ Chen (2010); Chuah et al. (2020) ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม จำนวน 4 ข้อ คัดแปลงจากงานวิจัยของ Chen and Chang (2012); Nguyen et al. (2019); Tarabieh (2021) และส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน สำหรับข้อคำถามในส่วนที่ 1 – ส่วนที่ 4 มีลักษณะข้อมูลเป็นอันตรภาค (Interval scale) เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแนวทางของลิเคิร์ต (Likert Scale) คือ

ค่าคะแนน 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง	คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00
ค่าคะแนน 4 หมายถึง เห็นด้วย	คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20
ค่าคะแนน 3 หมายถึง ไม่แน่ใจ	คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40
ค่าคะแนน 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย	คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60
ค่าคะแนน 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	คะแนนเฉลี่ย 1.01 – 1.80

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของข้อมูลทางประชากรศาสตร์และระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม รวมถึงวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคด้วย โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS 23 วิเคราะห์ห้อยค์ประกอบเชิงยืนยัน ตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลและการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลด้วยโปรแกรม AMOS 18

การทดสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารธุรกิจเพื่อพิจารณาความสอดคล้องเหมาะสมในการใช้วัดตัวแปร การทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Coefficient Alpha's Cronbach) จะพิจารณาความน่าเชื่อถือที่มีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (Srisathitnarukul, 2012) และค่าวิเคราะห์น้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) ควรมีค่ามากกว่า 0.70 (Hair et al., 2010) อีกทั้งยังวัดความน่าเชื่อถือของตัวแปรแฝงโดยดัชนีความน่าเชื่อถือขององค์ประกอบ (Composite Reliability: CR) จะต้องมียค่า 0.7 ขึ้นไป และดัชนีความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัดได้ (Average Variance Extracted: AVE) จะต้องมียค่า 0.5 ขึ้นไป Fornell and Larcker (1981) ดังที่แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การทดสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือขององค์ประกอบ

องค์ประกอบ	Factor Loading	Cronbach's Alpha	CR	AVE
การรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR)				
ความรับผิดชอบต่อด้านเศรษฐกิจ (ECR)	0.910-0.946	0.946	0.962	0.864
ความรับผิดชอบต่อด้านกฎหมาย (LER)	0.888-0.906	0.876	0.819	0.802
ความรับผิดชอบต่อด้านสิ่งแวดล้อม (ENR)	0.808-0.922	0.873	0.915	0.729
ความรับผิดชอบต่อด้านการให้กับสังคม (PHR)	0.879-0.951	0.890	0.828	0.822
การรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม (GPQ)	0.845-0.915	0.924	0.957	0.626
ความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม (GPT)	0.837-0.928	0.921	0.955	0.620
ความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม (GPI)	0.847-0.939	0.932	0.952	0.833

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริโภคที่เคยใช้สินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมกลุ่มเครื่องสำอางและบำรุงผิว ภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบข้อมูล โดยได้คัดแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออกไป ทำให้เหลือแบบสอบถามที่นำมาวิเคราะห์จำนวน 328 ชุด โดยคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 75 อายุระหว่าง 20-30 ปี ร้อยละ 47.87 รองลงมาคือ 31-40 ปี ร้อยละ 22.56

สถานภาพ ส่วนใหญ่โสด ร้อยละ 79.09 การศึกษาส่วนใหญ่ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 52.74 รองลงมาคือสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 27.13 อาชีพส่วนใหญ่คือ พนักงานเอกชน ร้อยละ 29.27 รองลงมาคือข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงานมหาวิทยาลัย ร้อยละ 24.70 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 10,000 – 20,000 บาท ร้อยละ 28.96 รองลงมาคือ น้อยกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 19.51

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม

จากการสำรวจระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในปัจจัยการรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคม การรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม ความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม และความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยว่าผู้ผลิตและจำหน่ายสินค้ามีความรับผิดชอบต่อสังคมในภาพรวม ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = .814) ส่วนปัจจัยการรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยว่าสินค้ามีคุณภาพและมีความน่าเชื่อถือด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = .716) ความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยว่ามีความมั่นใจและวางใจในกระบวนการผลิตที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = .721) และความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยว่าจะมองหาและยินดีที่จะซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = .746)

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
การรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR)	3.92	0.814	เห็นด้วย
การรับรู้ความรับผิดชอบต่อด้านเศรษฐกิจ (ECR)	3.98	0.840	เห็นด้วย
การรับรู้ความรับผิดชอบต่อด้านกฎหมาย (LER)	3.94	0.874	เห็นด้วย
การรับรู้ความรับผิดชอบต่อด้านสิ่งแวดล้อม (ENR)	3.93	0.876	เห็นด้วย
การรับรู้ความรับผิดชอบต่อด้านการให้กับสังคม (PHR)	3.79	0.898	เห็นด้วย
การรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม (GPQ)	4.03	0.716	เห็นด้วย
ความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม (GPT)	3.96	0.721	เห็นด้วย
ความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม (GPI)	4.09	0.746	เห็นด้วย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

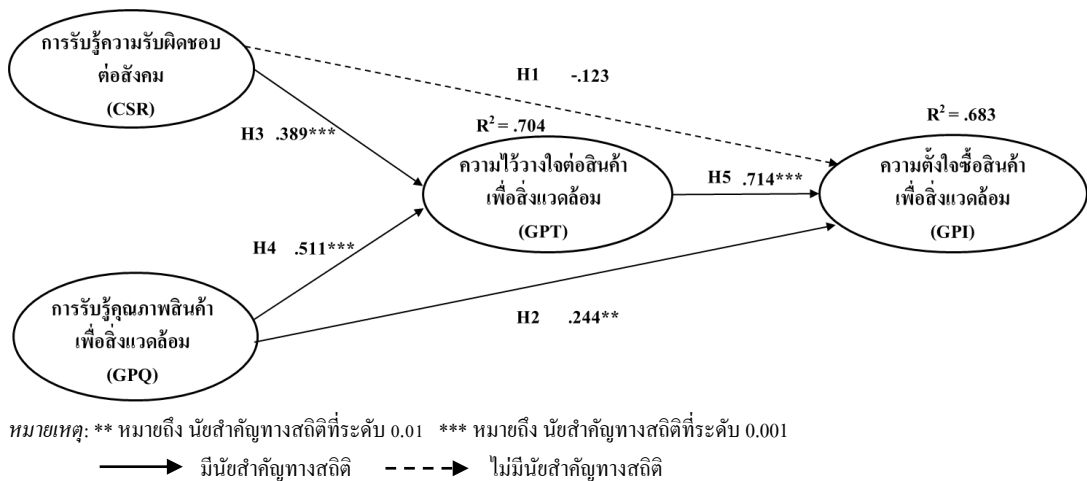
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อยืนยันความสอดคล้องของโมเดลและข้อมูล จากตารางที่ 3 พบว่าแบบจำลองตั้งต้นมี ค่า GFI = .768 , ค่า CFI = .915 ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ แสดงว่าแบบจำลองการวัดไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงทำการปรับแบบจำลองเพื่อให้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งค่าสถิติหลังปรับค่า $\chi^2 / d.f. = 1.658$, p-value = .000, ค่า GFI = .902, ค่า CFI = .979, ค่า RMSEA = .045, ค่า RMR = .024 แบบจำลองมีความสอดคล้องกับเกณฑ์การพิจารณา (Hair et al., 2010)

ตารางที่ 3 ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้าง

ค่าดัชนี	เกณฑ์	แบบจำลองตั้งต้น	แบบจำลองหลังปรับ	แปลผล
ค่าสถิติไค-สแควร์ (χ^2)		1157.563	457.718	
องศาความเป็นอิสระ (d.f.)		344	276	
ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ ($\chi^2/d.f.$)	< 5	3.365	1.658	ผ่านเกณฑ์
ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI)	>.90	.768	.902	ผ่านเกณฑ์
ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI)	>.92	.915	.979	ผ่านเกณฑ์
ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่า	<.07	.085	.045	ผ่านเกณฑ์
ความคลาดเคลื่อน (RMSEA)				
ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือ (RMR)	<.08	.029	.024	ผ่านเกณฑ์

การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM)

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพล ระดับนัยสำคัญทางสถิติค่า P-value และค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ (R^2) พบว่า ปัจจัยการรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคม การรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมและความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมร่วมกันอธิบายความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 68.3 ($R^2 = .683$) เมื่อพิจารณาขนาดอิทธิพลของแต่ละปัจจัย พบว่า ความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพลเท่ากับ .714 ($p < 0.001$) การรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพลเท่ากับ .511 ($p < 0.001$) การรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพลเท่ากับ .389 ($p < 0.001$) การรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพลเท่ากับ .244 ($p < 0.01$) แต่ไม่พบความมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่าง การรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพลเท่ากับ -.123 ดังที่แสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์สมการ โครงสร้าง

ผลการวิเคราะห์ขนาดอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมระหว่างตัวแปรแฝงแต่ละตัว พบว่า ความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมได้รับอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกจากความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมสูงสุด มีค่าเท่ากับ .714 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 และได้รับอิทธิพลจากการรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม มีค่าเท่ากับ .244 และ .365 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ส่วนความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมได้รับอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกจากการรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมสูงสุด มีค่าเท่ากับ .511 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 และได้รับอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกจากการรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคม มีค่าเท่ากับ .389 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

เส้นทางอิทธิพล	อิทธิพลทางตรง	อิทธิพลทางอ้อม	อิทธิพลรวม
การรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) → ความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม (GPI)	-.123	.278	.155
การรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม (GPQ) → ความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม (GPI)	.244**	.365**	.608**
การรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) → ความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม (GPT)	.389***	-	.389***
การรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม (GPQ) → ความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม (GPT)	.511***	-	.511***
ความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม (GPT) → ความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม (GPI)	.714***	-	.714***

หมายเหตุ: ** หมายถึง นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p < 0.01$) *** หมายถึง นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($p < 0.001$)

อภิปรายผลการวิจัย

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 การรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมไม่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดเกี่ยวกับตัวแปรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมมี 2 กลุ่ม คือ ตัวแปรภายใน เช่น ความรับผิดชอบของตนเองที่ต้องการทำประโยชน์และต้องการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และตัวแปรภายนอก เช่น ภาพลักษณ์ของสินค้า คุณลักษณะของสินค้า และตัวแปรตามสถานการณ์ต่าง ๆ ผลการวิจัยนี้ผู้บริโภคจะคำนึงถึงคุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมและความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นตัวแปรภายนอก แต่ไม่ได้คำนึงถึงการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรมากนัก

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 การรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สามารถอธิบายได้ว่าหากผู้บริโภครับรู้ถึงคุณภาพของสินค้าว่ามีความใส่ใจสิ่งแวดล้อมและมีลักษณะสะท้อนภาพลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อม จะส่งผลให้ผู้บริโภคมีความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาที่พบว่าการรับรู้คุณภาพมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม (Saleem et al., 2015; Cheung, Lam and Lau, 2015) ดังนั้น องค์กรต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นความจริงเกี่ยวกับลักษณะและคุณสมบัติของสินค้าเพื่อเพิ่มการรับรู้ยิ่งขึ้น

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 การรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สามารถอธิบายได้ว่าหากผู้บริโภครับรู้ถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านกฎหมาย ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการให้กับสังคม จะส่งผลให้ผู้บริโภคมีความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lee and Chen (2019) พบว่า การรับรู้ของผู้บริโภคที่มีต่อภาพลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและภาพลักษณ์ขององค์กรมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อความไว้วางใจในตราสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 4 การรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สามารถอธิบายได้ว่าหากผู้บริโภคทราบว่าสินค้ามีคุณภาพตามมาตรฐานสิ่งแวดล้อมและมีความใส่ใจสิ่งแวดล้อม จะส่งผลให้ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นและมั่นใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาที่พบว่าการรับรู้ถึงคุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อความไว้วางใจสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม (Ali, Munandar and Syamsun, 2019; Chen, Lin and Weng, 2015)

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 5 ความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สามารถอธิบายได้ว่า หากผู้บริโภคเชื่อมั่นในภาพลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อมของสินค้า มีความไว้วางใจในวัตถุดิบธรรมชาติและกระบวนการผลิตสินค้าที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม รวมถึงรับรู้ถึงการใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมของสินค้าขององค์กร สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้ผู้บริโภคยินดีและตั้งใจที่จะซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tarabieh (2021) แสดงผลการวิจัยว่า ความไว้วางใจสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจในการซื้อเพื่อสิ่งแวดล้อม การสร้างความไว้วางใจโดยการให้ความรู้เกี่ยวกับตราสินค้าจะสร้างคุณค่าและภาพลักษณ์ของตราสินค้า ในทางกลับกัน ความน่าเชื่อถือจะลดลงหากลูกค้าเกิดความสับสนเกี่ยวกับข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม

ข้อจำกัดการวิจัย

ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ อายุ 20-30 ปี ดังนั้นข้อมูลจึงอาจจะกระจายไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มอายุ การนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้จึงควรพิจารณาประเด็นดังกล่าวด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผลการวิจัยนี้พบว่า ปัจจัยความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลมากที่สุดต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม ผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่ายสินค้ากลุ่มเครื่องสำอางและบำรุงผิวจึงควรให้ข้อมูลที่แท้จริงด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างคุณค่าและภาพลักษณ์สินค้าด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การสร้างควมไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมยังสามารถใช้การสื่อสารการตลาดไปที่กลุ่มเป้าหมาย โดยสื่อสารถึงประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมที่ผู้บริโภคจะได้รับ เช่น กระบวนการผลิตที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม วัตถุดิบที่มาจากธรรมชาติ ความปลอดภัยต่อผู้บริโภค การช่วยประหยัดทรัพยากรธรรมชาติ หรือการลดการก่อให้เกิดปัญหาทางธรรมชาติ

2. ผลการวิจัยนี้พบว่า การรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม ผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่ายสินค้ากลุ่มเครื่องสำอางและบำรุงผิวจึงควรเพิ่มการรับรู้ถึงคุณภาพของสินค้า ด้วยการนำเสนอเป็นจุดเด่นของสินค้าในการใส่ใจสิ่งแวดล้อม ใช้การสื่อสารทางการตลาดโดยการเล่าเรื่องราวให้น่าสนใจ สะท้อนลักษณะและภาพลักษณ์สินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความพึงพอใจและไว้วางใจต่อสินค้าได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยนี้ศึกษาปัจจัยการรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคม การรับรู้คุณภาพสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม และความไว้วางใจต่อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม ปัจจัยดังกล่าวล้วนเป็นปัจจัยที่มาจากประสบการณ์และทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้านั้น ๆ ในขณะที่ผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่ายสามารถสร้างการรับรู้ให้เกิดกับผู้บริโภคได้ ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม เช่น การส่งเสริมการตลาด และการสื่อสารทางการตลาด เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมในกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพื่อต่อยอดการวิจัยและยืนยันโมเดลสมการ โครงสร้างนี้ว่าสามารถประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อีกทั้งเพื่อค้นหาปัจจัยที่ตรงกับผลิตภัณฑ์ในแต่ละประเภท ให้สามารถนำไปผลที่ได้ไปดำเนินการทางการตลาดได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. (2564). *การแสดงจุดยืนของธุรกิจ... โจทย์ใหม่ในการเข้าถึงผู้บริโภคในปัจจุบัน*. สืบค้นเมื่อ 17 สิงหาคม 2564, จาก https://www.exim.go.th/eximinter/e-news/22453/0721_trend.html.
- Aaker, D. A. (1991). *Managing Brand Equity: Capitalizing on the Value of a Brand Name*. New York: The Free Press.
- Ahn, J., & Kwon, J. (2020). CSR perception and revisit intention: the roles of trust and commitment. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 3(5), 607-623.
- Ajzen, I. (1991). *The theory of planned behavior*. Organizational Behavior and Human Decision Processes 50: 179-211.
- Ali, R., Munandar, J. M., & Syamsun, M. (2019). The Effect of Green Perceived Quality, Green Perceived Value, Green Perceived Risk, Green Satisfaction and Green Trust in Stimulating Green Brand Equity Starbucks, West Java. *International Journal of Research & Review*, 6(2), 74-78.
- Bianchi, E., Bruno, J. M., & Sarabia-Sanchez, F. J. (2019). The impact of perceived CSR on corporate reputation and purchase intention. *European Journal of Management and Business Economics*, 28(3), 206-221.
- Carroll, A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons*, 34(4), 39-48.

- Carroll, B.A. and Ahuvia, A. (2006). Some antecedents and outcomes of brand love. *Marketing Letters*, 17(2), 79-89.
- Chen, Y. S., & Chang, C. H. (2012). Enhance green purchase intentions. The roles of green perceived value, green perceived risk, and green trust. *Management Decision*, 50(3), 502-520.
- Chen, Y. S., & Chang, C. H. (2013). Towards green trust: The influences of green perceived quality, green perceived risk, and green satisfaction. *Management Decision*, 51(1), 63 – 82.
- Chen, Y. S., Lin, C. Y., & Weng, C. S. (2015). The influence of environmental friendliness on green trust: The mediation effects of green satisfaction and green perceived quality. *Sustainability*, 7(8), 10135-10152.
- Chen, Y.-S. (2010). The drivers of green brand equity: green brand image, green satisfaction, and green trust. *Journal of Business Ethics*, 93(2), 307-19.
- Cheung, R., Lam, A. Y., & Lau, M. M. (2015). Drivers of green product adoption: the role of green perceived value, green trust and perceived quality. *Journal of Global Scholars of Marketing Science*, 25(3), 232-245.
- Chuah, S. H. W., El-Manstrly, D., Tseng, M. L., & Ramayah, T. (2020). Sustaining customer engagement behavior through corporate social responsibility: The roles of environmental concern and green trust. *Journal of Cleaner Production*, 262(2020), 121348.
- Duc, B.H., & Do Ba, K. (2017). Business responses to climate change: strategies for reducing greenhouse gas emissions in Vietnam. *Asia-Pacific Business Review*, 23(4), 1-2.
- Fatma, M., Rahman, Z., & Khan, I. (2015). Building company reputation and brand equity through CSR: the mediating role of trust. *International Journal of Bank Marketing*, 33(6), 840-856.
- Fornell, C., & Larcker, D.F. (1981). Evaluating Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Gil, M. T., & Jacob, J. (2018). The relationship between green perceived quality and green purchase intention: a three-path mediation approach using green satisfaction and green trust. *International Journal of Business Innovation and Research*, 15(3), 301-319.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E., (2010). *Multivariate data analysis: A global perspectives*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education, International.

- Hart, P. & Saunders, C. (1997). Power and trust: Critical factors in the adoption and use of electronic data interchange. *Organizational Science*, 8(1), 23-42.
- Kotler, P., & Keller, K.L. (2016). *Marketing management*. Kendallville: Pearson Education.
- Lee, Y. H., & Chen, S. L. (2019). Effect of green attributes transparency on wta for green cosmetics: Mediating effects of CSR and green brand concepts. *Sustainability*, 11(19), 5258.
- Nguyen, T. T. H., Yang, Z., Nguyen, N., Johnson, L. W., & Cao, T. K. (2019). Greenwash and green purchase intention: The mediating role of green skepticism. *Sustainability (Switzerland)*, 11(9), 1-16.
- Paul, J., Modi, A., & Patel, J. (2016). Predicting green product consumption using theory of planned behavior and reasoned action. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 29(2016), 123-134.
- Saleem, A., Ghafar, A., Ibrahim, M., Yousuf, M., & Ahmed, N. (2015). Product perceived quality and purchase intention with consumer satisfaction. *Global journal of management and business research*, 15(1).
- Srisathitnarukul, B. (2012). *Development and Quality Inspection Research Tools: Psychological Measurement Features*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing Company.
- Svensson, G. & Wagner, B. (2012). Business sustainability and E-footprints on Earths life and ecosystems: Generic models. *European Business Review*, 24(6), 543-552.
- Tarabieh, S. M. Z. A. (2021). The impact of greenwash practices over green purchase intention: The mediating effects of green confusion, Green perceived risk, and green trust. *Management Science Letters*, 11(2), 451-464.
- The United Nations in Thailand. (2015). *Goals from MDGs to SDGs*. <https://www.un.or.th/glo>. 1 March 2021.
- Thi, Q., & Van, P. L. (2016). Consumers' perception towards corporate social responsibility and repurchase intention: A study of consumer industry in Vietnam. *Industrial Engineering and Management Systems*, 15(2), 173-180.

ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตนิสัยทางสะเต็ม*

อนงค์นาฏ คุณรัมย์¹ ณัฐพร มีสวัสดิ์²

(วันที่รับบทความ: 28 กรกฎาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 1 พฤศจิกายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 9 พฤศจิกายน 2565)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เรื่อง พลังงานความร้อนกับการเปลี่ยนสถานะของสาร บ้านพักเชิงนิเวศ และการปรับปรุงคุณภาพน้ำ ที่ส่งเสริมจิตนิสัยทางสะเต็มต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/9 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนเมืองคลองพิทยาสรรพ์ จำนวน 29 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตนิสัยทางสะเต็ม แบบประเมินจิตนิสัยทางสะเต็ม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสัมภาษณ์นักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที สำหรับกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Repeated Measure ANOVA) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษาพบว่า

1. นักเรียนที่เรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง สะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริม จิตนิสัยทางสะเต็ม มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตนิสัยทางสะเต็ม ต่อคุณลักษณะจิตนิสัยทางสะเต็ม พบว่าจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียน เมื่อเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตนิสัยทางสะเต็ม มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น และผลการถอดความบทสนทนาการทำกิจกรรมการเรียนรู้ และสัมภาษณ์นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา พบจิตนิสัยทางสะเต็มทุกลักษณะ ทั้ง 6 ลักษณะ คือ ความสนใจใฝ่รู้ ความละเอียดรอบคอบในการตัดสินใจ การคิดแบบบูรณาการ การยอมรับในเหตุและผล ความสามารถในการสื่อสาร และการสร้างนวัตกรรม

คำสำคัญ: สะเต็มศึกษา, จิตนิสัย, จิตนิสัยทางสะเต็ม

* งานวิจัยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563

¹ ดร., ข้าราชการครู วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ, E-mail: Anongnat@mtpl.ac.th

² อาจารย์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Effcet of Learning the Stem Education to Enhance the Stem Habits of Mind*

Anongnat Karunram¹ Nataporn Meesawat²

(Received: July 28, 2022; Revised: November 1, 2022; Accepted: November 9, 2022)

Abstract

This research focused on STEM teaching in Thermal energy and state of matter, Eco-lodge and Water treatment contents for enhances STEM habits of mind and characteristic STEM habits of mind with learning achievement in grade 7 students. The sample in this research were 29 student in grade 7 at Muangtalungpittayasan School. Four types of research instruments were (1) experimental tools: three STEM Education lesson plans for enhance STEM habits of mind; (2) evaluation tools: the STEM habits of mind evaluation form, achievement test and an interview assessment form. Descriptive statistics are used to describe a variables for a sample of data, the mean, standard deviation, a t-test for dependent sample and ANOVA. The non-numeric information were analyzed by content analysis.

The results indicate that:

1. After the programs, the learning achievement was significantly improved at a level of .05
2. This programs was able to enhance STEM habits of mind. The results showed that the STEM habits of mind in student were higher than average. The results showed that content analysis of learning activity transcribed and interviewed revealed that the STEM habits of mind includes six aspect, 1) Curiosity 2) Carefully Making decision 3) Integrative thinking 4) Recognizing cause and effect 5) Communicative ability and 6) Innovative ability.

Keywords: STEM education, Habits of mind, STEM Habits of mind

* This research project is supported by Office of the Basic Education Commission, 2020

¹ Dr, Teacher, Senior Professional Level Teachers, E-mail: Anongnat@mtp.ac.th

² Lecturer, Faculty of Science and Technology, Nakhon Sawan Rajabhat University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีการสื่อสาร ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ที่มีข้อมูลข่าวสารจำนวนมากอยู่ในแหล่งต่าง ๆ และมีส่วนช่วยให้เกิดการถ่ายทอดข้อมูลใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดการแข่งขันกันเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม การค้า โดยที่วิทยาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีส่วนช่วยให้เศรษฐกิจและสังคมมีความเจริญก้าวหน้า ส่งผลให้ทุกประเทศต้องเร่งพัฒนาประชากรของตนให้มีคุณภาพสูงขึ้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการเตรียมนักเรียนให้มีทักษะที่จำเป็นเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง

การจัดการศึกษาที่ได้ให้ความสำคัญกับวิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) และคณิตศาสตร์ (Mathematic) หรือสะเต็มศึกษา (STEM Education) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เป็นการบูรณาการวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนในทุกระดับชั้น เพื่อพัฒนานักเรียนทางด้านกระบวนการคิด และการแก้ปัญหาสามารถเชื่อมโยงความรู้ เพื่อนำไปใช้แก้สถานการณ์ปัญหาที่พบในชีวิตจริง (มนตรี จุฬารัตน, 2556; พรทิพย์ ศิริภัทรราชย์, 2556) เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เป็นการบูรณาการวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ และธรรมชาติของทั้ง 4 วิชาสามารถส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถที่จะดำรงชีวิตได้ดี และมีคุณภาพ ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และตั้งอยู่บนฐานความรู้ และเต็มไปด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี รวมทั้งการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา ยังสามารถพัฒนาให้นักเรียนนำความรู้ทุกแขนงทั้งด้านความรู้ ทักษะต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหา การค้นคว้า สร้างและพัฒนาความคิดค้นสิ่งต่าง ๆ (พรทิพย์ ศิริภัทรราชย์, 2556) สอดคล้องกับงานวิจัยของนักการศึกษา ซึ่งได้จัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และมีทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 (จาริพร ผลมูล, สุนีย์ เหมาะประสิทธิ์, และเกริก ศักดิ์สุภาพ, 2558; ศิริลักษณ์ ชาวลุ่มบัว, 2558; สุชานาฏ สุวรรณพิบูลย์, 2559; น้ำฝน กุเจริญไพศาล, รังสิยา ขวัญเมือง, และลลิตา มาเอี่ยม, 2562) ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในปัจจุบัน และความก้าวหน้าในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนรู้ควรพัฒนาให้ครบทั้งด้านความรู้ ทักษะและจิตพิสัย ซึ่งจิตพิสัยเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งทางจิตพิสัย โดยที่ จิตนิสัย เป็นสิ่งที่แสดงถึงอัจฉริยภาพของบุคคล ที่มีทักษะทางด้านความคิด ความเข้าใจ สามารถเชื่อมโยงไปยังเจตคติ นิสัย และพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออก (Tishman, 2000) ซึ่ง คอสตา (Costa, 2008) กล่าวว่า จิตนิสัยเป็นผลการเรียนรู้ที่จะทำให้นักเรียน

มีคุณลักษณะสำคัญที่มีรูปแบบของพฤติกรรมที่ชาญฉลาดไม่เพียงมีความรู้แต่รวมไปถึงรู้วิธีที่จะจัดการหรือตอบสนองต่อข้อมูลนั้น ดังนั้นจำเป็นต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาจิตนิสัย ให้เกิดขึ้น

ประเทศไทย ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความสำคัญกับการใช้วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เป็นฐานในการพัฒนาประเทศ และได้ตระหนักถึงความสำคัญของ สะเต็มศึกษา ได้มีนโยบายการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษาขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ดังนั้นหากมีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา ซึ่งเป็น การบูรณาการ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ จึงควรส่งเสริมให้นักเรียนเกิด จิตนิสัยทางสะเต็ม ซึ่งเป็น คุณลักษณะที่นักเรียนใช้ความคิดในการทำงาน โดยการบูรณาการความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน จิตนิสัยทางสะเต็ม คือ คุณลักษณะทางความคิดของผู้เรียนที่สามารถบูรณาการความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยมีองค์ประกอบคือ 1) ความสนใจใฝ่รู้ 2) ความละเอียดรอบคอบในการตัดสินใจ 3) การคิดแบบบูรณาการ 4) การยอมรับในเหตุและผล 5) ความสามารถในการสื่อสาร และ 6) การสร้างนวัตกรรม (อนงค์นาฏ คุรุณรัมย์, 2561) ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวมีความสำคัญที่ต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับนักเรียน สำหรับสังคมที่ต้องการ การอยู่อย่างสร้างสรรค์ และเรียนรู้ตลอดเวลา

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตนิสัยทางสะเต็ม ให้นักเรียนได้บูรณาการความรู้ เพื่อเป็นการกระตุ้นความสนใจ และส่งเสริมให้กับนักเรียนได้มีคุณลักษณะที่ใช้ความคิดในการทำงานโดยการบูรณาการความรู้เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตนิสัยทางสะเต็ม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตนิสัยทางสะเต็ม ที่มีต่อคุณลักษณะจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา คือ วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เป็น การบูรณาการแบบสหวิทยาการ ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ เป็นการให้นักเรียนได้เรียนรู้แนวคิด และทักษะร่วมกัน เพื่อพัฒนานักเรียนทางด้านกระบวนการคิด และ

การแก้ปัญหา สามารถเชื่อมโยงความรู้เพื่อนำไปใช้แก้สถานการณ์ปัญหา ที่พบในชีวิตจริง (สุพรรณิชาญประเสริฐ, 2556; มนตรี จุฬารัตนพล, 2556; Labov, & Yamamoto, 2010; Gonzalez, & Kuenzi, 2012)

2. แนวคิดเกี่ยวกับจิตนิสัยทางสะเต็ม คือ คุณลักษณะการคิดบูรณาการความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน จิตนิสัยทางสะเต็ม ประกอบด้วย 6 ลักษณะ คือ ความสนใจใฝ่รู้ ความละเอียดรอบคอบในการตัดสินใจ การคิดแบบบูรณาการ การยอมรับในเหตุและผล ความสามารถในการสื่อสาร และการสร้างนวัตกรรม (อนงค์นาฏ คุรุณรัมย์, พินิจ ขำวงศ์, มนัส บุญประกอบ และธีรวัฒน์ ประกอบผล, 2561)

3. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตนิสัยทางสะเต็ม คือ ขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นโดยการบูรณาการการสืบเสาะหาความรู้ แบบ 5E สำหรับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา กับแนวคิดของมิติของการพัฒนาจิตนิสัย ประกอบไปด้วย 6 ขั้น ได้แก่ 1) ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) 2) ขั้นสำรวจ (Exploration) 3) ขั้นอธิบาย (Explanation) 4) ขั้นขยายความรู้ (Elaboration) 5) ขั้นประเมินผล (Evaluation) และ 6) ขั้นการสะท้อนจิตนิสัยทางสะเต็ม (Reflection of STEM Habits of Mind)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงทดลอง โดยในการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใช้แบบแผนวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดสองครั้ง (One Group Pre-test Post-test Design) และการศึกษาจิตนิสัยทางสะเต็ม ใช้แบบแผนวิจัยแบบอนุกรมเวลา (Time Series Design)

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเมืองตลุงพิทยาสรรพ์ อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 11 ห้องเรียน รวม 360 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/9 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนเมืองตลุงพิทยาสรรพ์ อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 29 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจาก เป็นห้องเรียนที่ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้ และ เป็นห้องเรียนที่คละความสามารถ

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตนิสัยทางสะเต็ม

ตัวแปรตาม คือ

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2. จิตนียทางสะเต็ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตนียทางสะเต็ม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3 แผน เป็นเครื่องมือที่พัฒนามาโดย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง พลังงานความร้อนกับการเปลี่ยนสถานะของสาร ของ อนงค์นาฏ คุรุณรัมย์ (2561) จำนวน 5 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง บ้านพักเชิงนิเวศ ของ สุชานาฏ สุวรรณพิบูลย์ (2559) จำนวน 9 ชั่วโมง และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การปรับปรุงคุณภาพน้ำ ของ รังสิยา ขวัญเมือง, และลลิตา มาเอี่ยม (2559) จำนวน 6 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 20 ชั่วโมง ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนการจัดกิจกรรม 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสร้างความสนใจ เป็นขั้นที่ใช้สถานการณ์ปัญหาที่พบในชีวิตประจำวัน 2) ขั้นสำรวจ เป็นขั้นที่นักเรียนสำรวจ ตรวจสอบ เพื่อหาประจักษ์พยาน และลงข้อสรุปทางวิทยาศาสตร์จากหลักฐานนั้น 3) ขั้นอธิบาย เป็นขั้นที่นักเรียนนำหลักฐานที่ค้นพบมาเชื่อมโยงเพื่ออธิบายแนวคิด และสรุปหลักการของความรู้ที่ได้ 4) ขั้นขยายความรู้ เป็นขั้นที่นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา โดยมีการเชื่อมโยงความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ เพื่อต่อยอดความรู้ หรือแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ และ นำความรู้ที่เกี่ยวข้องไปสู่งานอาชีพ 5) ขั้นประเมินผล เป็นขั้นที่ประเมินการเรียนรู้ และประเมินกระบวนการแก้ปัญหา มีการตรวจสอบ ปรับปรุงแนวทางในการแก้ปัญหา และ 6) ขั้นการสะท้อนจิตนียทางสะเต็ม เป็นขั้นที่กระตุ้นให้นักเรียนได้สะท้อนความหมายและคุณค่าของจิตนียทางสะเต็ม เพื่อให้เกิดการยอมรับและเห็นประโยชน์ของการใช้จิตนียทางสะเต็ม นำมาใช้ในการเรียนรู้และแก้ปัญหา ซึ่งจะเป็นกระบวนการที่แฝงอยู่ในทุกขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้

2. แบบประเมินจิตนียทางสะเต็ม เป็นเครื่องมือที่พัฒนามาจาก แบบประเมินจิตนียทางสะเต็มของ อนงค์นาฏ คุรุณรัมย์ (2561) ซึ่งจิตนียทางสะเต็ม มี 6 คุณลักษณะ ได้แก่ ความสนใจใฝ่รู้ ความละเอียดรอบคอบในการตัดสินใจ การคิดแบบบูรณาการ การยอมรับในเหตุและผล ความสามารถในการสื่อสาร และการสร้างนวัตกรรม ซึ่งเป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วน 4 ระดับ จำนวน 42 ข้อ

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นเครื่องมือที่พัฒนามาจาก แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เรื่อง พลังงานความร้อนกับการเปลี่ยนสถานะ ของ อนงค์นาฏ คุรุณรัมย์ (2561) เรื่อง บ้านพักเชิงนิเวศ ของ สุชานาฏ สุวรรณพิบูลย์ (2559) และ เรื่อง การปรับปรุงคุณภาพน้ำ ของ รังสิยา ขวัญเมือง, และลลิตา มาเอี่ยม (2559) ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

4. แบบสัมภาษณ์นักเรียน เป็นเครื่องมือที่พัฒนามาจากแบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างโดยสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีประเด็นคำถามเพื่อศึกษาจิตนัยทางสะเต็ม ของ อนงค์นาฏ คุรุณรัมย์ (2561) จำนวน 3 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้แบบแผนวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดสองครั้ง ซึ่งดำเนินการดังนี้

1) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/9 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 2) ชี้แจงให้นักเรียนมีความเข้าใจในแนวทางการจัดการเรียนรู้ มีแนวทางปฏิบัติได้อย่างถูกต้องในการจัดการเรียนรู้ จากนั้น ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) 3) ดำเนินการทดลองการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 3 แผน ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ 20 ชั่วโมง โดยมีการบันทึกวีดีโอและบันทึกเสียงในขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) เมื่อดำเนินการทดลองเสร็จสิ้นตามกำหนด ดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ชุดเดียวกับก่อนเรียน) ใช้เวลา 1 ชั่วโมง

2. การศึกษาจิตนัยทางสะเต็ม โดยใช้แบบแผนวิจัยแบบอนุกรมเวลา ดำเนินการดังนี้

1) นำแบบประเมินจิตนัยทางสะเต็มไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โดยนักเรียนทำการประเมินตนเอง ซึ่งในสัปดาห์แรกของภาคเรียนที่ 1 เพื่อเก็บข้อมูลจิตนัยทางสะเต็มของนักเรียน ครั้งที่ 1 ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลก่อนการทดลอง 2) เว้นระยะห่างจากการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งแรกเป็นเวลา 6 สัปดาห์ เก็บข้อมูลจิตนัยทางสะเต็มของนักเรียนครั้งที่ 2 ก่อนการดำเนินการทดสอบ 3) ดำเนินการทดลองโดยการจัดการเรียนรู้ ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยมีการบันทึกวีดีโอและบันทึกเสียงในขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และทำการสัมภาษณ์นักเรียน จำนวน 5 คน หลังการดำเนินการจัดการเรียนรู้ทุกแผน 4) เมื่อดำเนินการทดลองเสร็จสิ้นตามกำหนด นำแบบประเมินจิตนัยทางสะเต็ม (ชุดเดียวกันกับครั้งที่ 1 และ 2) ไปใช้กับนักเรียนครั้งที่ 3 ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลหลังการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการครั้งนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลมีทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยได้มีการนำข้อมูลมาจัดกระทำดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้ทำการวิเคราะห์จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตรวจให้คะแนนแบบทดสอบ จากนั้นวิเคราะห์ค่าคะแนนที่ได้ทั้ง 2 ครั้ง โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเปรียบเทียบคะแนนที่ได้ของกลุ่มตัวอย่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test for Dependent Sample) ด้วยโปรแกรม Microsoft Excel 2010

2. จิตนัยทางสะเต็ม ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบประเมินจิตนัยทางสะเต็ม การถอด

ความจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และสัมภาษณ์นักเรียน มีขั้นตอนดังนี้

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1) การวิเคราะห์คะแนนแบบประเมินจิตนียสยทางสะเต็มของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 ครั้ง โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลผลคะแนนเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์การตัดสิน (สสวท, 2555)

คะแนนเฉลี่ย 3.26 - 4.00 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.25 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.76 - 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.75 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับไม่เด่นชัดหรือไม่มีการปฏิบัติ

จากนั้นทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของจิตนียสยทางสะเต็มของกลุ่มเป้าหมายระหว่างการทดสอบ ครั้งที่ 1, 2 และ 3 โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Repeated Measure ANOVA) ด้วยโปรแกรม SPSS for Windows 2) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้ไปเปรียบเทียบกับข้อมูลเชิงคุณภาพ และอภิปรายถึงความสอดคล้องหรือความขัดแย้งของผลการทดลองที่เกิดขึ้น

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์จากการถอดความการทำกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และแบบสัมภาษณ์นักเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ใช้กรอบแนวคิดของจิตนียสยทางสะเต็ม ซึ่งประกอบด้วย ความสนใจใฝ่รู้ ความละเอียดรอบคอบในการตัดสินใจ การคิดแบบบูรณาการ การยอมรับในเหตุและผล ความสามารถในการสื่อสาร และการสร้างนวัตกรรม เพื่อจัดกลุ่มคำสำคัญที่บ่งชี้ จิตนียสยทางสะเต็มของนักเรียนที่เกิดขึ้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตนียสยทางสะเต็ม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตนียสยทางสะเต็ม

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	df	p-value
ก่อนเรียน	29	8.07	2.66	13.24*	28	0.000
หลังเรียน	29	18.28	3.27			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน 8.07 (S.D. = 2.66) และหลังเรียน 18.28 (S.D. = 3.27) ตามลำดับ เมื่อ

ทำการทดสอบทางสถิติพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตนิสัยทางสะเต็ม ที่มีต่อคุณลักษณะจิตนิสัยทางสะเต็ม ผลการวิเคราะห์มีดังนี้

2.1 ผลการประเมินจิตนิสัยทางสะเต็ม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียนครั้งที่ 1, 2 และ 3

จิตนิสัย ทางสะเต็ม	N	ครั้งที่ 1			ครั้งที่ 2			ครั้งที่ 3		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความสนใจ ใฝ่รู้	29	2.58	0.55	ปาน กลาง	2.93	0.68	ปาน กลาง	3.29	0.57	มาก
2. ความละเอียด รอบคอบในการ ตัดสินใจ	29	2.76	0.49	ปาน กลาง	3.13	0.67	ปาน กลาง	3.37	0.59	มาก
3. การคิดแบบ บูรณาการ	29	2.50	0.49	น้อย	2.50	0.65	น้อย	3.24	0.46	ปาน กลาง
4. การยอมรับ ในเหตุและผล	29	2.64	0.48	ปาน กลาง	2.90	0.66	ปาน กลาง	3.43	0.57	มาก
5. ความสามารถ ในการสื่อสาร	29	2.63	0.48	ปาน กลาง	2.70	0.74	ปาน กลาง	3.32	0.57	มาก
6. การสร้าง นวัตกรรม	29	3.15	0.59	ปาน กลาง	2.78	0.73	ปาน กลาง	3.42	0.52	มาก
ค่าเฉลี่ย	29	2.72	0.62	ปาน กลาง	2.80	0.83	ปาน กลาง	3.34	0.63	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียน ในภาพรวม ครั้งที่ 1 สัปดาห์แรกภาคเรียนที่ 1 อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.72$, $SD = 0.62$) ครั้งที่ 2 ก่อนการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.80$, $SD = 0.83$) และครั้งที่ 3 หลังการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.34$, $SD = 0.63$)

จากนั้นทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียน ทั้ง 3 ครั้ง โดยใช้สถิติ Repeated Measure ANOVA ผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนจิตนีสัยทางสะเต็มของนักเรียนครั้งที่ 1, 2 และ 3 (n=29)

แหล่งความแปรปรวน	ss	df	ms	F	p-value
ภายในกลุ่ม					
ช่วงเวลา	6.71	2	3.35	110.66*	0.000
ความคลาดเคลื่อน	1.69	56	0.03		

* Sphericity Assumed, $p < 0.05$

จากตารางที่ 3 พบว่าคะแนนจิตนีสัยทางสะเต็มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้ง 3 ครั้งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F_{1.69, 56} = 110.66, p < 0.05$) แสดงว่าคะแนน จิตนีสัยทางสะเต็มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ ด้วยวิธีการทดสอบ แบบ Bonferroni ได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4 ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ ของคะแนนเฉลี่ยจิตนีสัยทางสะเต็มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ครั้งที่ 1, 2 และ 3 (n=29)

การทดสอบ	$\bar{X}$	สัปดาห์แรก ภาคเรียน ที่ 1	ก่อนการ ดำเนินการ ทดสอบ	หลังการ ดำเนินการ ทดสอบ
สัปดาห์แรกภาคเรียนที่ 1	2.72	-	.279	.000*
ก่อนการดำเนินการทดสอบ	2.80	-	-	.000*
หลังการดำเนินการทดสอบ	3.34	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนเฉลี่ยจิตนีสัยทางสะเต็มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครั้งที่ 3 หลังการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตนีสัยทางสะเต็ม ($\bar{X}=3.34$) สูงกว่า คะแนนเฉลี่ยจิตนีสัยทางสะเต็ม ครั้งที่ 1 สัปดาห์แรก ภาคเรียนที่ 1 ($\bar{X}=2.72$) และครั้งที่ 2 ก่อนการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตนีสัยทางสะเต็ม ($\bar{X}=2.80$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนเฉลี่ยจิตนีสัยทางสะเต็ม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครั้งที่ 1 สัปดาห์แรก ภาคเรียนที่ 1 ไม่แตกต่างจากครั้งที่ 2 ก่อนการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตนีสัยทางสะเต็ม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ทำการวิเคราะห์คุณลักษณะของจิตนีสัยทางสะเต็มของนักเรียนจำนวน 5 คน ที่เรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตนีสัยทางสะเต็ม โดยการถอดความบทสนทนาจากวิดีโอ และแถบบันทึกเสียงระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนรู้ของ

นักเรียนทั้งหมด 3 แผน และจากการสัมภาษณ์นักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ปรากฏแต่ละคุณลักษณะที่พบในแต่ละแผนเป็นดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงความถี่ของจิตนิสัยทางสะเต็ม ที่ปรากฏในระหว่างการจัดการเรียนรู้

จิตนิสัยทางสะเต็ม	ความถี่ของจิตนิสัยทางสะเต็ม			รวม
	แผนที่ 1	แผนที่ 2	แผนที่ 3	
ความสนใจใฝ่รู้	4	5	6	16
ความละเอียดรอบคอบในการตัดสินใจ	6	5	4	15
การคิดแบบบูรณาการ	4	3	4	11
การยอมรับในเหตุและผล	3	7	4	14
ความสามารถในการสื่อสาร	2	3	3	8
การสร้างนวัตกรรม	3	2	4	9

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้สามารถส่งเสริมจิตนิสัยทางสะเต็มได้ ทุกลักษณะโดยสามารถเรียงลำดับการเกิดจิตนิสัยทางสะเต็มจากความถี่มากไปน้อย คือ 1) ความสนใจใฝ่รู้ 2) ความละเอียดรอบคอบในการตัดสินใจ 3) การยอมรับในเหตุและผล 4) การคิดแบบบูรณาการ 5) การสร้างนวัตกรรม และ 6) ความสามารถในการสื่อสาร ตัวอย่างจากการถอดความจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่แสดงถึง จิตนิสัยทางสะเต็มความสนใจใฝ่รู้ มีพฤติกรรมบ่งชี้อย่างหนึ่ง คือ สามารถระบุประเด็นปัญหาจากประสบการณ์ได้ ดังเช่น แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 มีสถานการณ์ปัญหา นักเรียนได้ร่วมกันทำน้ำหวานให้เป็นไอศกรีม นักเรียนได้ร่วมกัน ระบุประเด็นปัญหาจากประสบการณ์ ดังข้อความ “เขาเห็นที่ทำไอติมหลอด” และจากการสัมภาษณ์ นักเรียนบอกว่า เคยเห็นวิธีการทำไอติมหลอดซึ่งจะเปลี่ยนจากน้ำหวานกลายเป็นน้ำแข็ง จึงได้นำวิธีการดังกล่าวมาใช้แก้ปัญหา การทำน้ำหวานให้เป็นไอศกรีม ซึ่งในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 มีสถานการณ์ปัญหา ให้นักเรียนร่วมกันออกแบบผนังบ้านพักเชิงนิเวศ นักเรียนได้นำประสบการณ์ที่ได้รับมาเพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา ดังข้อความที่ “ก็ที่เราไปนอนบ้านพักที่ค่ายสะแกราช พี่เขาบอกว่าบ้านพักทำจากอิฐประสาน นอนแล้วเย็นนะ” ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การปรับปรุงคุณภาพน้ำ นักเรียนได้ร่วมกันประดิษฐ์เครื่องเติมออกซิเจนในน้ำ เพื่อบำบัดน้ำเสีย ดังข้อความที่ได้ “เขาเคยเห็นในทีวี” และจากการสัมภาษณ์ นักเรียนได้เห็นเครื่องบำบัดน้ำเสียในทีวี เสนอนำวิธีการดังกล่าวมาใช้ในการประดิษฐ์เครื่องเติมออกซิเจนในน้ำ

สรุปผลการวิจัย

1. นักเรียนที่เรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตนิสัยทางสะเต็ม มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. จิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียน เมื่อเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตนิสัยทางสะเต็ม มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น ผลการถอดความบทสนทนากิจการการเรียนรู้ และจากการสัมภาษณ์นักเรียน พบจิตนิสัยทางสะเต็มทุกลักษณะ ทั้ง 6 ลักษณะ คือ ความสนใจใฝ่รู้ ความละเอียดรอบคอบในการตัดสินใจ การคิดแบบบูรณาการ การยอมรับในเหตุและผล ความสามารถในการสื่อสาร และการสร้างนวัตกรรม ในทุกแผนการจัดการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

1. นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตนิสัยทางสะเต็ม มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาผ่านการปฏิบัติ นักเรียนใช้ทักษะในการค้นคว้า และสร้างองค์ความรู้ มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบและเลือกใช้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหา ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ ศิริลักษณ์ ชาลุ่มบัว (2558); สุชานาฏ สุวรรณพิบูลย์ (2559) นอกจากนี้การกระตุ้นให้นักเรียนนำจิตนิสัยไปใช้ในการทำงาน จึงเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น

2. จากผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น และพบจิตนิสัยทางสะเต็มทุกลักษณะในทุกแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยขออภิปรายผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตนิสัยทางสะเต็ม ดังนี้ 1) ความสนใจใฝ่รู้ กิจกรรมการเรียนรู้มีการใช้สถานการณ์ปัญหา ที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นสิ่งที่จุดประเด็นสำคัญเพื่อกระตุ้นความสนใจ ชั่วๆ หรือทำท่าย พบว่านักเรียนให้ความสนใจเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับ สิรินุช เข้มคง (2560) 2) ความละเอียดรอบคอบในการตัดสินใจ เมื่อให้นักเรียนได้ค้นพบปัญหาแล้ว มีการวางแผนในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลอย่างละเอียด จะทำให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติการสืบเสาะหาความรู้อย่างหลากหลาย เพื่อหาหลักฐานนำมาใช้ในการตัดสินใจ สอดคล้องกับ Calik; & Coll (2012) 3) การคิดแบบบูรณาการ เมื่อให้นักเรียนได้รับแนวคิด หรือข้อมูลที่มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ นักเรียนสามารถนำแนวคิดต่าง ๆ มาเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ทำให้สามารถมองเห็นแนวทางที่นำไปสู่การแก้ปัญหา เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับ Royal Academy Engineering (2014) 4) การยอมรับในเหตุและผล มีการร่วมกันหาแนวทางแก้ปัญหา ซึ่ง นักเรียนจะต้องมีการรับฟังแนวคิดหรือคำอธิบายของสมาชิก หรือการอธิบายให้

เหตุผลในข้อโต้แย้งที่ตนเองสร้างขึ้นจากข้อมูลที่มีความถูกต้อง และน่าเชื่อถือ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสอดคล้องกับ Calik; & Coll (2012) 5) ความสามารถในการสื่อสาร ในขณะที่นักเรียนร่วมกันปรึกษาและหาแนวทางในการแก้ปัญหา ต้องมีการอธิบายเพื่อแสดงความคิดเห็น แนวทางหรือวิธีการ และวิธีการนำเสนอที่มีความเหมาะสม สามารถอธิบายขั้นตอนกระบวนการ ต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน สามารถใช้สัญลักษณ์ การให้เหตุผลประกอบการอธิบาย และการนำเสนอได้ แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีการบรรยายอธิบาย หรือมีการสื่อสารเกิดขึ้น สอดคล้องกับ นิลวรรณ วานิชสุขสมบัติ (2547) 6) การสร้างนวัตกรรมได้มีการออกแบบเพื่อหาวิธีการหรือแนวทางในการแก้ปัญหานั้น นักเรียนได้มีแนวทางที่แตกต่างจากสมาชิกภายในกลุ่ม มีความสามารถประดิษฐ์ คิดค้นสิ่งต่าง ๆ โดยมีการแสดงออกเป็นภาพร่างหรือแบบจำลอง มีการดำเนินการสร้างเครื่องมือ พร้อมทั้งสามารถประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากชิ้นงานที่ได้จากการออกแบบ ทำให้นักเรียนได้มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความรู้ที่นำมาใช้ สอดคล้องกับ ศศิมา สุขสว่าง (2561)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สามารถนำไปใช้กับเนื้อหาอื่นๆ รายวิชาวิทยาศาสตร์ได้ในทุกระดับชั้น โดยครูควรมีการออกแบบ กำหนดสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน
2. การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ พบว่ากิจกรรมควรเป็นกิจกรรมแบบปลายเปิด และเป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งกระตุ้นให้นักเรียนเกิดจิตนิสัยทางสะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการทำกิจกรรมการเรียนรู้ ในการทำกิจกรรมกลุ่มในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ควรกระตุ้นให้นักเรียนได้มีการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่
2. จากผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าควรเป็นหัวข้อกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับช่วงวัย ระดับชั้น และความรู้พื้นฐานของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *คณะกรรมการนโยบายการจัดการเรียนการสอนสะเต็มศึกษาใน*

สถานศึกษา. สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2559, จาก <https://www.moe.go.th>

จารีพร ผลมูล, สุนีย์ เหมาะประสิทธิ์, และเกริก ศักดิ์สุภาพ. (2558). การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบ STEAM สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 : กรณีศึกษา ชุมชนวังตะกอก จังหวัด ชุมพร. *วารสารวิจัย มข. มส. (บศ.)*, 3(2), 1-13.

- นิลวรรณ วานิชสุขสมบัติ. (2547). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ด้วยการจัดรูปแบบการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาโสตทัศนศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- น้ำฝน กุจริญไพศาล, รังสิยา ขวัญเมือง, และลลิตา มาเอี่ยม. (2562). การพัฒนาชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวทาง สะเต็มศึกษา (STEM EDUCATION) เรื่อง การปรับปรุงคุณภาพน้ำสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 11 (21), 23-38.
- พรทิพย์ ศิริภทราชัย. (2556). STEM Education กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. วารสารนักบริหาร, 3(2), 49-56.
- มนตรี จุฬาวรรณท. (2556). สะเต็มศึกษาประเทศไทยและจุดสะเต็ม. วารสารสสวท, 42(185), 8-9.
- รังสิยา ขวัญเมือง, และลลิตา มาเอี่ยม. (2559). ผลการใช้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ เรื่อง การปรับปรุงคุณภาพน้ำ ตามแนวทางสะเต็มศึกษา สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. การค้นคว้าอิสระการศึกษาระดับบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ศศิมา สุขสว่าง. (2561). ความแตกต่างระหว่างความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) กับนวัตกรรม (Innovation). สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2561, จาก <https://www.sasimasuk.com/>
- ศิริลักษณ์ ชาวุ่มบัว. (2558). การพัฒนาหลักสูตรตามแนวทางสะเต็มศึกษา เรื่อง อ้อย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (วิทยาศาสตร์ศึกษา). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท). (2555). การวัดผลประเมินผล วิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- สิรินุช เข้มคง. (2560). การพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาศาสตร์ศึกษา). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สุชานาฏ สุวรรณพิบูลย์. (2559). การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง บ้านพักเชิงนิเวศตามแนวทางสะเต็มศึกษา สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

สุพรรณิ ชาญประเสริฐ. (2556). การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21.

วารสารสสวท, 42(185), 3.

อนงค์นาฏ คุรุณรัมย์. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ปรินญาณิพนธ์การศึกษาคุณภูมิตบัณฑิต (วิทยาศาสตร์ศึกษา). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

อนงค์นาฏ คุรุณรัมย์, พินิจ ขำวงษ์, มนัส บุญประกอบ และธีรวัฒน์ ประกอบผล. (2561). การสังเคราะห์ความหมายและองค์ประกอบของจิตนิสัยทางสะเต็ม. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 8(15), 63-76.

Callick, M.; & Coll, R.K. (2012, August). Investigating Socioscientific Issue via Scientific Habits of Mind: Development and Validation of the Scientific Habits of Mind Survey. *International Journal of Science Education*, 24(12), 1909-1930.

Costa, A.L. (2008). Describing the Habits of Mind. In *Learning and Leading with Habits of Mind*.

Costa, A.L.; & Kallick, B. pp. 15-38. USA: ASCD.

Gonzalez, H. B.; & Kuenzi, J. J. (2012). *Science, Technology, Engineering, and Mathematics (STEM) Education: A Primer*. Retrieved June 10, 2014, from, www.fas.org/sgp/crs/misc/R42642.pdf

Labov, J. B.; Reid, A. H.; & Yamamoto, K. R. (2010). Integrated Biology and Undergraduate Science Education: a new biology education for the 21st century?. *CBE Life Science Education*, 9(1), 10-16.

Royal Academy of Engineering. (2014). *Thinking Like an Engineer Implication for The Education System*. Retrieved October 20, 2015, from www.raeng.org.uk/think.likeengineer

Tishman, S. (2000). Why Teach Habits of Mind?. In *Discovering & Exploring Habits of Mind*. Costa, A.L.; & Kallick, B. pp. 41-51. USA: ASCD.

แนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพึ่งตนเอง ช่วงวิกฤตโรคระบาดโควิด-19 ของชุมชนมาบแก ตำบลมาบแก อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

ธนสิทธิ์ วัฒนทา¹

(วันที่รับบทความ: 1 กรกฎาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 26 ธันวาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 9 มกราคม 2566)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิถีชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) กำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพึ่งตนเอง ช่วงวิกฤตโรคระบาดโควิด 19 ของชุมชนมาบแก ตำบลมาบแก อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ชุมชนตำบลมาบแก อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 35 คน โดยการใช้แบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อคำนวณหาค่าสถิติต่าง ๆ เช่น ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์เนื้อหาบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า

1. วิถีชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนมาบแก ตำบลมาบแก อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ส่วนมากเป็นเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 71.43 ปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อบริโภคในครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 62.86 การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น คิดเป็นร้อยละ 57.14 การเพิ่มรายได้ของครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 51.43 การจัดทำแผนชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คิดเป็นร้อยละ 31.43

2. การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพึ่งตนเอง ช่วงวิกฤตโรคระบาดโควิด 19 ของชุมชนมาบแก ตำบลมาบแก อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ เป็นแนวทางเสริมสร้างทักษะการพึ่งตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ด้วยการทำไร่นาสวนผสมผสาน ทำให้ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ สามารถเลี้ยงครอบครัวได้อย่างพอเพียง เหลือแบ่งปันเพื่อนบ้าน และชาย มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ มีความอดทน ใช้ชีวิตที่เรียบง่ายอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: กิจกรรมพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต, หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, วิกฤตโรคระบาดโควิด-19

* บทความวิจัย สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2565

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: thana200071@gmail.com

Development of self-reliance skills according to the Sufficiency Economy

Philosophy*

Thanasit Conta¹

(Received: July 1, 2022; Revised: December 26, 2022; Accepted: January 9, 2023)

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the way of life to the concept of Sufficiency Economy Philosophy and 2) to determine the guidelines for organizing development life skills activity to the Sufficiency Economy Philosophy for self-reliance during the crisis of the COVID-19 of the Map Kae Community, Map Kae Sub-district, Lat Yao District, Nakhon Sawan Province The population used in this study was Map Kae Community, Map Kae Sub-district, Lat Yao District, Nakhon Sawan Province, consisting of 35 people by purposive sampling. The instruments were a questionnaire and in-depth interview, and the quantitative data was analyzed by a packaged program to calculate statistical values such as frequency, percentage, mean and standard deviation. The qualitative data was analyzed by analyzing descriptive content.

The results of this research were as follows:

1. The way of life to the concept of Sufficiency Economy Philosophy of Map Kae community, Map Kae Sub-district, Lat Yao District, Nakhon Sawan Province which most of them about farmers were 71.43 percent, planting vegetables for household consumption was 62.86 percent, reducing unnecessary expenses was 57.14 percent, increasing household income was 51.43 percent and making a life plan to Sufficiency Economy Philosophy was 31.43 percent.

2. The gorganizing development life skills activity to the Sufficiency Economy Philosophy for self-reliance during the crisis of the COVID-19 of the Map Kae Community, Map Kae Sub-district, Lat Yao District, Nakhon Sawan Province, it was the determining the guidelines for the strengthening self-reliant skills, a good quality of life, by a mixed farming, raising a sufficient family and sharing with neighbors and sell, virtue, diligence, patience, living a simple and modest life.

Keywords: Activities to develop life skills, Sufficiency Economy Philosophy, COVID-19 epidemic crisis

* Research Article from Program in Philosophy and Religion, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University, 2022

¹ Assistant professor, Program in Philosophy and Religion, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University,

E-mail: thana200071@gmail.com

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

เนื่องด้วยประเทศไทยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2564) ในยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม เป้าหมายที่ 3 เพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองและได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560, 75-78)

ในช่วงวิกฤตโรคระบาด โควิด 19 ประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ทำให้เกิดภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ซึ่งในวันที่ 28 พฤษภาคม 2563 สภาพัฒนา เผยถึงภาวะสังคมไทยประจำปี 1 ของปี 2563 ว่า จำนวนผู้ว่างงานเพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันปีที่แล้วร้อยละ 1.03 เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อแรงงานโดยประเมินว่าในไตรมาส 2 ของปี อาจเห็นผลชัดเจนและจะส่งผลกระทบต่อแรงงานเสี่ยงต่อการถูกเลิกจ้างทั้งสิ้น 8.4 ล้านคน ทั้งกลุ่มท่องเที่ยว อุตสาหกรรม และบริการ รวมถึงเด็กจบใหม่ 5.2 แสนคน ปีนี้จะหางานได้ยากมากขึ้น ความจำเป็นที่จะทำการวิจัยและพัฒนาให้คนไทย “พึ่งตนเองได้” (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563: ออนไลน์)

ดังพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ร. 9 ได้ตรัสไว้ว่า “การพึ่งตนเอง นั้น หมายความว่า ผลิตอะไรมีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง (พึ่งตนเอง) บางคนแปลจากภาษาฝรั่งว่า ให้ยืนบนขาตัวเอง คำว่ายืนบนขาตัวเองนี้ มีคนบางคน พูดว่าชอบกลใครจะมายืนบนขา คนอื่นมายืนบนขาเรา เราก็โกรธแต่ตัวเองยืนบนขาตัวเองก็ต้องเสียหลักหกล้มหรือล้มลง อันนี้ก็เป็นความคิดที่อาจจะเพื่องไปหน่อย แต่ว่าเป็นตามที่เขาเรียกว่ายืนบนขาของตัวเอง (ซึ่งแปลว่าพึ่งตนเอง) หมายความว่า สองขาของเรา ยืนบนพื้นให้อยู่ได้ไม่หกล้ม ไม่ต้องไปขอความช่วยเหลือของคนอื่นมาใช้สำหรับยืน ซึ่งหลักการพึ่งตนเองต้องมีความพอดี 5 คือ 1) ความพอดีด้านจิตใจ ต้องเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร และนึกถึงประโยชน์ส่วนรวม 2) ความพอดีด้านสังคมต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน รู้จักฝึกกำลังและมีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากรากฐานที่มั่นคงและแข็งแรง 3) ความพอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดรอบคอบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และใช้ทรัพยากรในประเทศเพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงอยู่เป็นขั้นเป็นตอนไป 4) ความพอดีด้านเทคโนโลยีรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการ และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเอง เพื่อสอดคล้องและเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเราเอง 5) ความพอดีด้านเศรษฐกิจ เพื่อรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง” (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2565, ออนไลน์)

ดังนั้น ในสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ที่มีผลกระทบทุกภาคส่วน โดยเฉพาะปัญหาเศรษฐกิจในครัวเรือน ชุมชน ซึ่งชุมชนมาแบก ตำบลมาแบก อำเภอလာดียว จังหวัดนครสวรรค์ ก็มีผลกระทบจากโรคระบาดโควิด-19 เช่นเดียวกัน จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาวิถีชีวิต และกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรม

พัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพึ่งตนเอง ในช่วงวิกฤตโรคระบาดโควิด-19 อันจะเป็นการแก้ปัญหาให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาวิถีชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนมาบแก ตำบลมาบแก อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์
2. กำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพึ่งตนเอง ช่วงวิกฤตโรคระบาดโควิด 19 ของชุมชนมาบแก ตำบลมาบแก อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง

องค์การสหประชาชาติ (UN. 1955, 6); อ้างถึงในยุทธนา กาเดิม (2563, 259) ให้ความหมายว่า การพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการรวมกำลังระหว่างประชาชนในชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ ให้เจริญยิ่งขึ้นและผสมผสานเข้าเป็นชีวิตของชาติ ทำให้ประชาชนสามารถอุทิศตนเพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับกรมการพัฒนาชุมชน (2527, 1) ซึ่งได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาชุมชน คือการพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยตนเอง เพื่อนบ้านและชุมชนให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการร่วมมือระหว่างประชาชนกับรัฐบาล เป็นวิธีการที่นำเอาบริการของรัฐบาลผนวกเข้ากับความต้องการของประชาชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

ประเทศไทยเป็นประเทศที่โชคดีมีพระมหากษัตริย์ที่ทรงปรีชาและทรงมีพระมหากรุณาธิคุณได้ทรงประทานแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการส่งเสริมชุมชนหรือการพัฒนาชนบทที่สำคัญๆ คือ การที่ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้ของคนในชนบท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินการแนะนำสาธิตให้ประชาชนดำเนินรอยตามเบื้องพระยุคลบาทเป็นไปตามหลักการพัฒนาสังคมชุมชนอย่างแท้จริง กล่าวคือ ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้ของคนในชนบทเป็นหลักดังนั้น การที่ราษฎรในชนบทสามารถพึ่งตนเองได้มากยิ่งขึ้นนั้น สืบเนื่องจากแนวพระราชดำริด้านการพัฒนาที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานแก่เกษตรกรหลายประการ เช่น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น (สารานุกรมในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร, 2565, ออนไลน์)

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาเพื่อการตนเอง เป็นการทำให้ชีวิต ชุมชน มีความเจริญก้าวหน้าทั้งด้านสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งอาศัยความร่วมมือของชุมชน สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันที่มีพระกรุณาธิคุณในการพัฒนาชุมชน สังคมให้อยู่ดีกินดีถ้วนหน้า

แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2549, ม.ป.น.) กล่าวว่า การพึ่งตนเอง หมายถึง ความสามารถในการดำรงอยู่ได้อย่างอิสระ มั่นคงสมบูรณ์ซึ่งการพึ่งตนเองได้นั้น มีทั้งในระดับบุคคลและชุมชน ที่มี ความพอมีพอกิน โดยแบ่งเป็นการพึ่งตนเอง 5 ด้าน คือ 1) ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นพึ่งของตนเองมีจิตสำนึกที่สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม 2) ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นการสร้าง เครือข่ายชุมชน 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งหามาได้เพิ่ม 4) ด้านเทคโนโลยี (ภูมิปัญญาชาวบ้าน) จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เทคโนโลยีเข้ามาใหม่ซึ่งมีทั้งดีและไม่ดีแยกแยะยาก แต่ก็ต้องมีพอสมควรเพื่อการดำรงชีวิตในพื้นที่ การพัฒนาจะต้องสอดคล้องกับภูมิสังคม 5) ด้านเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่นักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้แต่ไม่มีการมุ่งที่การลดรายจ่าย กล่าวคือ ต้องปรับทิศทางในเบื้องต้นมุ่งลดรายจ่ายก่อน จะเห็นได้ว่าการพึ่งตนเองเป็นการปฏิบัติตนของบุคคลที่ดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน ทำตนให้เป็นพึ่งของตนเอง และช่วยเหลือตนเองให้ได้มากที่สุด โดยไม่เป็นภาระคนอื่นมากเกินไป มีความมั่นคงสมบูรณ์ในชีวิตโดยใช้หลักการพึ่งตนเองตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550, 25)

สรุป แนวคิดการพึ่งตนเอง ในช่วงวิกฤตโรคระบาดโควิด-19 สามารถพึ่งตนเองและเป็นที่พึ่งให้กับผู้อื่นได้ ให้มีทักษะการเอาตัวรอดจากสถานการณ์ต่าง ๆ ได้โดยถูกต้อง การดูแล ระมัดระวังป้องกันตนเองไม่ไปในพื้นที่เสี่ยงต่อการติดโรค หรือเกิดอันตรายต่อตนเอง ฝึกปฏิบัติจิตใจให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท มีสติในการคิด การพูด และการกระทำ ซึ่งก่อให้เกิดปัญญาพิจารณาไตร่ตรองทุกครั้งที่จะทำอะไรว่าควรทำหรือไม่ควรทำ อันเป็นพื้นฐานหนึ่งของแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิด ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ในศตวรรษที่ 21 มีวิกฤตเกิดขึ้นมากมายไม่ว่าจะเป็นภัยจากธรรมชาติ โรคระบาด น้ำท่วม ภัยแล้ง ตลอดจนภัยจากมนุษย์ เช่น สงคราม ภาวะเศรษฐกิจถดถอย การดำเนินชีวิตยากลำบาก แต่หลักการหนึ่งที่เราสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างสุขสบาย คือ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีความหมายที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ พระราชทานคำจำกัดความของคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงไว้อย่างครอบคลุมและลึกซึ้งมาก ทรงตรัสว่าเราควรจะมีพอกิน พอมีนี่ ก็แปลว่า “เศรษฐกิจพอเพียง นั่นเอง” ถ้าแต่ละคนมีพอกิน พอมี ก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าประเทศ มีพอกิน พอมีก็ยิ่งดี พอเพียงก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่

ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2566

ดำเนินชีวิตของเราไปอีกนาน แม้ว่าสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทยจะควบคุมได้ดี หากเรายังปฏิบัติตามมาตรการการป้องกันเหมือนเดิม ก็จะช่วยยับยั้งการระบาดได้ (สรุตนันท ขอบประดิษฐ์, 2563, บทคัดย่อ)

ดังนั้น แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสำคัญมากในการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ในช่วงวิกฤตโรคระบาดโควิด 19 หลักการให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ ที่เรียกว่า พออยู่ พอกิน และพอเพียง มีหลักการที่สำคัญ ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน และอยู่ภายใต้เงื่อนไขความรู้ และคุณธรรม ในพระพุทธศาสนามีหลักมัชฌิมาปฏิปทา เป็นหลักการดำเนินชีวิตให้เกิดความพอดี หรือเรียกว่า ทางสายกลาง หลักธรรมนี้เป็นคำสอนให้บุคคลพึ่งตนเอง ซึ่งแนวทางของระบบเศรษฐกิจพอเพียงก็ได้มุ่งเน้นให้พึ่งตนเอง มุ่งเน้นให้การพัฒนาประเทศชาติให้พึ่งตนเองในลักษณะ “เศรษฐกิจพอเพียง” นั่นคือการพัฒนาที่ไม่อิงเศรษฐกิจโลกจนเกินไป (ภาณุพงศ์ พระทิพย์วงศ์, 2564, ออนไลน์)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพซึ่งเป็นแผนแบบคู่ขนาน (The Convergent Design) โดยศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐานเรื่องการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง ประชากรเชิงปริมาณคือ ชุมชนตำบลมาบแก อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นชาวบ้านชุมชนตำบลมาบแกที่มีผลกระทบจากวิกฤตโรคระบาดโควิด 19 และพร้อมใจเข้าร่วมโครงการ จำนวน 35 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ส่วนประชากรเชิงพรรณนา ผู้ที่ร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพึ่งตนเอง โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน จากจำนวน 35 คน

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ตัวแปรต้น ได้แก่ แนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพึ่งตนเอง ช่วงวิกฤตโรคระบาดโควิด 19 สำหรับชุมชนมาบแก ตำบลมาบแก อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 35 คน ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพึ่งตนเอง ช่วงวิกฤตโรคระบาดโควิด 19 สำหรับชุมชนมาบแก ตำบลมาบแก อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 35 คน

เครื่องมือที่ใช้วิจัย การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย สามารถแยกเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

1. การสร้างและหาคุณภาพแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้

1.1 สร้างแบบสอบถามเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของชุมชนมาบแก อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ในเรื่อง เพศ อาชีพ วุฒิการศึกษา และอายุ ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง ในเรื่องการลดรายจ่ายของครัวเรือน การเพิ่มรายได้ของครัวเรือน และ เสริมสร้างความรู้และการเรียนรู้ของครัวเรือน ตอนที่ 3 การพัฒนาทักษะการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มี 20 ข้อ ระดับของการวัด โดยใช้มาตราวัดแบบอันดับ (Ordinal or Ranking Scale) 5 ระดับ คือ 5=มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย 1=น้อยที่สุด ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแบบปลายเปิด โดยพิจารณาครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์การวิจัย

1.2 การหาความตรงของแบบสอบถามโดยการพิจารณาความเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ในทุกข้อคำถามนั้น เมื่อวิเคราะห์แล้วจะมี ค่าระหว่าง 0 ถึง 1 ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 จะคัดเลือกเอาไว้ ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 จะพิจารณาปรับปรุงแก้ไขหรือ อาจตัดทิ้ง (ค่า IOC) (Povinelli & Hambleton, 1976, 56; อ้างถึงในจักรพันธ์ ศรีคุ้ม, 2562, 8) โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาให้คะแนนดังนี้

ระดับคะแนน

- + 1 เมื่อเห็นว่าตรงกับขอบข่ายเนื้อหาตามที่ระบุไว้
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าตรงกับขอบข่ายเนื้อหาตามที่ระบุไว้
- 1 เมื่อแน่ใจว่าไม่ตรงกับขอบข่ายเนื้อหาตามที่ระบุไว้

ให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการ จำนวน 3 ท่าน ประเมินความตรงของแบบสอบถาม เมื่อได้รับทราบข้อเสนอจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ และจัดทำเป็นแบบสอบถาม ฉบับสมบูรณ์

1.3 การหาความเชื่อมั่นแบบสอบถาม วิเคราะห์ดัชนีความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถาม โดยเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามโดยใช้ Item-total correlation และหาความเชื่อมั่นตามสูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α –Cronbach Coefficient) โดยแบบสอบถามจะต้องมีค่าความเชื่อมั่น .80 ขึ้นไปจึงจะสามารถนำไปใช้วัดความตระหนักได้น่าจะแน่นอน เลือการประเมินระดับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยให้ค่าน้ำหนักเป็นคะแนนดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด และ บุญส่ง นิลแก้ว, 2535, 22-24, อ้างถึงในนฤมล เนตรวิเชียร, 2560, 36)

- 4.51-5.0 หมายความว่า มีความตระหนักมากที่สุด
- 3.51-4.50 หมายความว่า มีความตระหนักมาก
- 2.51-3.50 หมายความว่า มีความตระหนักปานกลาง
- 1.51-2.50 หมายความว่า มีความตระหนักน้อย
- 1.00-1.50 หมายความว่า มีความตระหนักน้อยที่สุด

2. การสร้างและหาคุณภาพแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

2.1 การสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก มีประเด็นคำถามหลักในการสัมภาษณ์ ได้แก่ 1) สภาพการพึ่งตนเองของชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างไร มี 6 ด้าน 2) แนวทางในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการเสริมสร้างทักษะการพึ่งตนเอง ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นอย่างไร และ 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรเป็นอย่างไร

2.2 การหาความตรงของแบบประเมินความพึงพอใจโดยการพิจารณาความเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ในทุกหัวข้อนั้น เมื่อวิเคราะห์แล้วจะมี ค่าระหว่าง 0 ถึง 1 ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 จะคัดเลือกเอาไว้ ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 จะพิจารณาปรับปรุงแก้ไขหรือ อาจตัดทิ้ง (ค่า IOC) (Povinelli & Hambleton, 1976, 56; อ้างถึงในจักรพันธ์ ศรีคุ้ม, 2562, 8) โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาให้คะแนนดังนี้

ระดับคะแนน

- + 1 เมื่อเห็นว่าตรงกับขอบข่ายเนื้อหาตามที่ระบุไว้
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าตรงกับขอบข่ายเนื้อหาตามที่ระบุไว้
- 1 เมื่อแน่ใจว่าไม่ตรงกับขอบข่ายเนื้อหาตามที่ระบุไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ทูติยภูมิ (Secondary Data) จากเอกสาร งานวิจัย และเว็บองค์การบริหารตำบลมาบแก อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ 3) ปฐมภูมิ (Primary Data) จากชุมชนตำบลมาบแก อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 35 คน การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยให้ตอบแบบสอบถาม วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 38 ข้อ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 35 คน และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพึ่งตนเอง ช่วงวิกฤตโรคระบาดโควิด 19 ของชุมชนมาบแก ตำบลมาบแก อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 8 ข้อ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากสิ้นสุดกระบวนการเก็บข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิแล้ว ผู้วิจัยนำมาจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ตามสถานภาพของผู้ให้ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสถิติ

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายและแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดและปรากฏการณ์ตามวัตถุประสงค์วิจัย พร้อมกันนั้นยังนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและตีความหมาย แยกแยะ ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับโจทย์วิจัย การนำข้อมูลทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผู้ศึกษาวิจัยใช้วิธีตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบสามเส้า (Triangulation) ของ Denizen (1970)

(อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช, 2554, 129-130) โดยการนำข้อมูลไปให้ผู้ให้ข้อมูลอ่าน หรือกลับไปสอบถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาวิถีชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนมาบแก ตำบลมาบแก อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า สภาพทั่วไปของชุมชนตำบลมาบแก อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ มีพื้นที่ทั้งหมด 33 ตารางกิโลเมตร หรือมีพื้นที่ 20,625 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่มสลับกับที่ราบสูงเล็กน้อย โดยเฉพาะทางทิศตะวันตก จะมีลักษณะเป็นภูเขาและที่ราบสูงลักษณะของ สภาพพื้นดินโดยทั่วไป เป็นดินร่วนปนทรายสลับกับดินเหนียว ประชากรทั้งสิ้น 2,520 คน จำนวนครัวเรือน 599 ครัวเรือน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 76.36 คน/ตารางกิโลเมตร อาชีพหลัก ร้อยละ 90 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำนา และทำไร่เป็นหลัก ร้อยละ 10 อาชีพรับจ้าง และค้าขาย อาชีพเสริมได้แก่ กลุ่มอาชีพทอผ้า กลุ่มอาชีพทำดอกไม้จันทน์ และผลจากการตอบแบบสอบถาม ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปการศึกษาวิถีชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนมาบแก ตำบลมาบแก อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. วิถีชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง		
1.1 อาชีพส่วนมากเป็นเกษตรกร	25	71.43
1.2 การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนมากมีการปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อบริโภคในครัวเรือน	22	62.86
2. การลดรายจ่ายของครัวเรือน		
2.1 ส่วนมากลดรายจ่ายสิ่งฟุ่มเฟือย/ไม่จำเป็น เช่น เที่ยวกลาง ซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย	20	57.14
3. การเพิ่มรายได้ของครัวเรือน		
3.1 มีการฝึกอบรมอาชีพเพิ่มเติมเสริมรายได้	18	51.43
3.2 การออม มีการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุน กข.ภจ. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กลุ่มอาชีพ กลุ่มฌาปนกิจ กลุ่ม/กองทุนอื่นๆ	16	45.71
3.3 การจัดทำแผนชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	11	31.43

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 แนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพึ่งตนเอง ช่วงวิกฤตโรคระบาดโควิด-19 ของชุมชนมาบแก ตำบลมาบแก อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ผลจากการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเป็นแนวทางพัฒนา

ทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพึ่งตนเองช่วงวิกฤตโรคระบาดโควิด-19
ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพึ่งตนเอง
ช่วงวิกฤตโรคระบาดโควิด 19 ของชุมชนมาบแก ตำบลมาบแก อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

ที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเห็น
1	เกิดจิตสำนึกในการดำรงชีวิตด้วยความพอดี พอประมาณ และมีเหตุผล ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	3.80	1.18	มาก
2	ทำแผนการใช้จ่ายเงินตามลำดับความสำคัญและความจำเป็น ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	3.86	0.69	มาก
3	นำความรู้ที่ได้จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่นพึ่งตนเองได้	4.14	0.73	มาก
4	ใช้จ่ายอย่างประหยัดและคุ้มค่า เลือกซื้อสินค้า/บริการที่เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ เป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นให้กับครอบครัวทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น	4.34	0.64	มาก
6	ใช้สติปัญญาและเหตุผล เป็นสิ่งสำคัญในการแก้ปัญหาได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง	4.06	0.68	มาก
7	การออมเงินให้กับตนเอง หรือครอบครัวเป็นการวางแผนเมื่อมีความจำเป็นหรือใช้จ่ายยามฉุกเฉิน	4.46	0.66	มาก
8	การดูแลรักษาทรัพยากรของครอบครัว ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม	4.14	0.77	มาก
9	ควรยึดมั่นในแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตเพื่อพึ่งตนเองและเป็นที่พึ่งผู้อื่น และเผยแพร่ประโยชน์ของแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับบุคคลอื่นได้ทราบ	4.40	0.74	มาก
10	จากการอบรมเชิงปฏิบัติการ ส่วนมากท่านมีความพึงพอใจต่อภาพรวมของโครงการ	4.53	0.51	มากที่สุด

สรุปผลสัมฤทธิ์เชิงลึก พบว่า สภาพการพึ่งตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านจิตใจมีหลักธรรมพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ ด้านสังคมการอยู่ร่วมกันด้วยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ด้านเศรษฐกิจ อยู่ในความพอดีไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไป ด้านการศึกษาแสวงหาความรู้อยู่เสมอทันโลกทันเหตุการณ์ ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมร่วมมือร่วมใจช่วยกันดูแลรักษา

แผนงานของรัฐทุกหน่วยงาน เป็นแกนกลางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นเข็มทิศนำทางในการร่างแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อีกทั้งยังเป็นคำที่นายกรัฐมนตรีหยิบยกมากล่าวถึงบ่อยครั้งผ่านทั้งรายการโทรทัศน์และปาฐกถาตามงานต่าง ๆ (รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ์, 2565, ออนไลน์) ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาวดี หันสันเทียะ (2559, บทคัดย่อ) กล่าวว่า การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระม่วง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพ ร่วมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของภาณีอารีวงศ์ (2550) กล่าวว่า การพึ่งตนเองของแรงงานในชุมชนบางขุน จังหวัดนนทบุรี พบว่าการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจเป็นการดำเนินชีวิต โดยยึดทางสายกลางพออยู่พอกินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ไม่จำเป็นต้องดิ้นรนหาเงินหาทองมาใช้ ทั้งที่สิ่งของบางสิ่งไม่จำเป็น ไม่ต้องคิดอยากมีอยากได้ในสิ่งของนอกเหนือจากความสามารถของเรา หากดำเนินชีวิตพอมีก็สามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างมีความสุขตามอัธยาศัยของตนเองด้าน เศรษฐกิจอาทิกามีข้าวปลาผักผลไม้ในท้องถื่นเพื่อยังชีพของตน มุ่งเป้าหมายการลดรายจ่ายก่อน ยึดหลักพออยู่พอกินในระดับเบื้องต้น และสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง และสอดคล้องกับอานนตรี ประสมสุข, สุวิน ทองปั้น และวัชรโรบล โกศลวิทยานันต์ (2564) กล่าวว่า การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ ความพอใจในสิ่งที่ตนมีคือความพอดีต้องไม่มากหรือน้อยเกินไป ดำเนินการตามกำลังของตน โดยไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่น ทั้งการผลิต การบริโภค การประกอบอาชีพ การมีเหตุผล พอเพียง พอดีต่อการกระทำ พิจารณาเหตุที่ต้องทำ คาดคะเนผลที่คาดว่าจะได้ประกอบอาชีพ สุจริตไม่โลภ มีความสันโดษ แสวงหาความรู้พ้นจากทุกข์พิจารณาอย่างรอบคอบการมีภูมิคุ้มกัน เป็นการ เตรียมตัวให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ไกล ดังนั้น ต้องรู้รอบ ระมัดระวัง ดำเนินการตามแผนตามขั้นตอนที่วางไว้ทีละขั้น

2) การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพึ่งตนเองช่วงวิกฤตโรคระบาดโควิด 19 ของชุมชนมาบแก ตำบลมาบแก อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า มีความพึงพอใจต่อภาพรวมของโครงการ อยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.53 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.51 ทั้งนี้ เป็นเพราะว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พระราชดำริ ทรงเน้นให้พึ่งตนเอง และช่วยเหลือตนเองเป็นหลักสำคัญ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มักจะทรงทำหน้าที่กระตุ้นให้เกษตรกรทั้งหลายคิดหาสู่ทางที่จะช่วยตนเอง พึ่งตนเอง โดยไม่มีการบังคับการแสวงหาความร่วมมือจากภายนอกต้องกระทำเมื่อจำเป็นจริงๆ (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2565, ออนไลน์) สอดคล้องกับดาว ชุ่มตะขบ (2563, 11-22) ได้กล่าวถึงมาตรการในการป้องกันและแก้ไขการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่เกิดขึ้น โดยการหยุดการเคลื่อนไหวของผู้คนในสังคม ซึ่งทำให้เกิดการหยุดการผลิตในหลายธุรกิจ ทำให้ระบบเศรษฐกิจหยุดชะงัก ส่งผลกระทบต่อประชากร ในการดำรงชีพ

และเรื่องอาหาร คนตกงาน ว่างงาน ทำให้หันกลับมาวิเคราะห์และมองหาถึง หนทางรอด ซึ่งแนวทางหนึ่งที่ได้มีการพูดถึงในการแก้ปัญหา คือ หลักการเศรษฐกิจพอเพียงของ ในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ได้ทรงปูแนวทางเป็นหนทางรอดในทุกวิกฤต เพราะในทุกวิกฤตจะมี “โอกาส” ซึ่งทำให้คนไทยและคนทั้งโลกเริ่มเชื่อมั่นในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะเห็นได้จาก คนหนุ่มสาววัยทำงานที่ตกงานและตัดสินใจกลับบ้านพร้อมพัฒนาฝึกฝนทำการเกษตรแนว ใหม่ตามหลักความพอเพียง เนื่องจากคนต้องปรับทั้งรูปแบบและการใช้ชีวิตแนวใหม่ และสอดคล้องกับปวิณกร จอดนอก (2565, 341) กล่าวว่า รูปแบบในการปรับตัวการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง คือ การมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานของจิตใจในการดำเนินชีวิต และมีความรู้ที่ถูกต้องและ รอบคอบในการพิจารณานำไปใช้ โดยคำนึงถึงหลักการความพอประมาณ ความมีเหตุผล และ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีรู้จักการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของชีวิต และรู้จักตั้งรับได้ รวมทั้ง การนำหลักทฤษฎี 4 ในการพัฒนาทางกาย ความพอสุจริตใจ ฝึกใจให้มีคุณธรรม และรู้จักใช้ปัญญา แก้ไขปัญหา และผลการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า กลุ่มตัวอย่างสามารถพึ่งตนเองโดยทำน้ายาล้างจานเอง ทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพ การทำบัญชีครัวเรือน เป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ เป็นการส่งเสริมการพึ่งตนเองของชุมชนในช่วงวิกฤตโรคระบาดโควิด 19 ซึ่งมีการให้กำลังใจกันในครอบครัว มีวัดเป็นศูนย์กลาง มีกลุ่ม อสม. ผู้นำชุมชนช่วยเหลือดูแลให้ชาวบ้าน ฉีดวัคซีนป้องกันเชื้อไวรัส โควิด 19 ให้ได้แมสเสมอเมื่อออกนอกบ้าน ล้างมือเป็นประจำ เว้นระยะห่าง และระมัดระวังในการไปสถานที่เสี่ยง ชุมชนมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรม กลุ่มฌาปนกิจ กลุ่มเงินล้าน กลุ่มนาแปลงใหญ่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้ และมีเพื่อนบ้านดี สืบสานวัฒนธรรม ประเพณีไทย คือ ประเพณีวันสงกรานต์ ลอยกระทง เข้าพรรษา ออกพรรษา ตักบาตรเทโว เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. รัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมพัฒนา ชุมชนให้มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพึ่งตนเอง ช่วงวิกฤตโรคระบาดโควิด 19 หรือ โรคระบาดชนิดอื่นๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
2. ชุมชน ควรตระหนัก และน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาทักษะให้กับประชาชนในชุมชนของตนเพื่อพึ่งพาตนเอง ในช่วงวิกฤตโรคระบาดโควิด 19
3. ครัวเรือน น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ดำเนินชีวิตประจำให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม ปลูกพืช ผัก เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลการฝึกทักษะการพึ่งตนเองในยุคศตวรรษ ที่ 21 เพื่อนำผลมา กำหนดนโยบายในการให้หน่วยงานจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน และสังคมให้มีแนวทางการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมตามยุคตามสมัยที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2542). *พออยู่ พอกิน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการกรมการปกครอง.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2527). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.
- จักรพันธ์ ศรีคุ้ม. (2562). ศักยภาพที่คาดหวังของธุรกิจสตาร์ทอัพที่ขับเคลื่อนด้วยความสามารถของ ผู้ประกอบการ ความเชื่อมั่นต่อภาครัฐ ลูกค้ายที่คาดหวัง และการสนับสนุนทรัพยากร, *วารสารการ วิจัยการบริหารการพัฒนา*, 9(2), 8.
- ดาว ชุ่มตะขบ. (2563). เศรษฐกิจพอเพียง ทางเลือก ทางรอดฝ่าวิกฤตโควิด-19. *วารสารสังคม วิจัยและ พัฒนา*, 2(3), 11-22.
- ดิฐ เลขะกุล. (2560). การใช้กระบวนการกลุ่ม (Focus group) ในการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อกำหนด แนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดแพร่. *เอกสาร ผลงาน สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง*, สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม, 5.
- นฤมล เนตรวิเชียร. (2560). การพัฒนารูปแบบการให้บริการวิชาการผ่านระบบสารสนเทศออนไลน์. *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์*. มหาวิทยาลัยบูรพา, 38.
- ปภาณี อาริวงค์. (2550). การพึ่งตนเองของแรงงานในชุมชนบางขุนจันทน์นนทบุรี. *วิทยานิพนธ์สังคม สงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ปวีณ์กร จอดนอก. (2565). รูปแบบการดำรงชีวิตเพื่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของประชาชนบ้าน ใหม่จัตวา หมู่ที่ 10 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานีจังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 9(8), 341.
- ภาณุพงศ์ พระทิพย์วงศา. (2564). *เศรษฐกิจพอเพียง หลักธรรม*. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2565, จาก <https://sites.google.com/site/httpssersthkicphxpheiyng/hlak-thrrm-1>.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2565). *เศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2565, จาก https://www.chaipat.or.th/site_content/item/1309-2010-06-03-09-50-07.html.

- ยุทธนา กาเต็ม. (2563). การพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามหลักการขององค์การสหประชาชาติ(UN). *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 15(2), 259.
- รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ์. (2565). *ออกแบบนโยบายรัฐจากหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้นเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://themomentum.co/policy-with-sufficiency-economy/>.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของสังคมชนบทไทย : ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม. *วารสารสังคมศาสตร์*, 25(1), 25.
- สารานุกรมในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร. (2565). *แนวทางการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง*, สืบค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://www.hii.or.th/wiki84/index.php?title=น-แนวทางการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง>.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2549). *60 ปี ครองราชย์ประโยชน์สุข ประชาชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กปร.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *รายงานภาวะสังคมไทยไตรมาส 1 ปี 2563*, สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2565, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=10260&filename=index.
- สุภาวดี หันสันเทียะ. (2559). การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน บ้านม่วงเจริญตำบลสระทอง อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, บุรีรัมย์.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2554). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภตานนท์ ขอบประดิษฐ์. (2563). *วิกฤตโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างไร*. *วารสารชัยภูมิปริทรรศน์*, 3(2), บทคัดย่อ.
- อานนตรี ประสมสุข, สุวิน ทองปั้น และวัชรโรบล โกศลวิทยานันต์. (2564). การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม*, 8(2), 90-91.

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนตะคร้อพิทยา อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์*

ศรียาพรรณ ไสโสภา¹

(วันที่รับบทความ: 16 กันยายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 4 ตุลาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 10 ตุลาคม 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจความต้องการจำเป็นของครูในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) สร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวัง, แบบประเมินรูปแบบ, แบบทดสอบและแบบประเมินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก, แบบประเมินเจตคติและความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กลุ่มประชากร คือ ครูโรงเรียนตะคร้อพิทยา จำนวน 25 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการสำรวจความต้องการจำเป็นของครู ในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีสภาพปัจจุบันภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่คาดหวังภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีองค์ประกอบรูปแบบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการพัฒนา และการวัดและประเมินผล 3) ผลการใช้รูปแบบ พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยของความสามารถ ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูทั้ง 3 วงรอบ จะมีค่า 3.45/4.03 และ 4.45 ตามลำดับ และเจตคติของครู ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 4) ผลการประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: สมรรถนะครู, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

* บทความวิจัย โรงเรียนตะคร้อพิทยา อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์

¹ ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนตะคร้อพิทยา อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์, E-mail: nuling1@yahoo.com

A Model of Active Learning Competency Development for Teacher with Professional Learning Community: Takhro Pittaya School, Phaisali District, Nakhon Sawan Province*

Sripawan Saisopa¹

(Received: September 16, 2022; Revised: October 4, 2022; Accepted: October 10, 2022)

Abstract

The objectives of this research were 1) to survey the teachers' need for the competency development in active learning management 2) to create and examine the quality of the model 3) to study the results of using the model and 4) to assess the teachers' satisfaction towards a model of active learning competency development for teacher with professional learning community. The instruments of this research were a questionnaire on current condition and expected condition, model assessment form, the tests and the assessments of active learning management, and an attitude and a satisfaction assessment. The data were analyzed by mean and standard deviation. The population was 25 teachers at Takhro Pittaya School.

The results showed that 1) the results of the survey of the teachers' need for the competency development in active learning management on current condition was overall at moderate level, and the expected condition was at the highest level. 2) The results of the creating and examining the quality of the model of active learning competency development for teacher with professional learning community were consisted of five elements; principle, objective, content, development process, measurement and evaluation. 3) The results of using the model found that the teacher has had the knowledge and understanding about active learning management after training more than before training to statistically significant at level .05. Then the average scores of teachers' ability in active learning management were 3 cycles - the values were respectively 3.45/4.03 and 4.45. The teachers' attitude towards an active learning was overall at high level. 4) The results of the assessment of teachers' satisfaction towards the model of active learning competency development for teacher with professional learning community were overall at high level.

Keywords: Competency of Teacher, Active Learning, Professional Learning Community

* Research Article from Takrao Pittaya School, Phaisali District, Nakhon Sawan Province

¹ Administrator, Takrao Pittaya School, Phaisali District, Nakhon Sawan Province, E-mail: nuling1@yahoo.com

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในมโนทัศน์ที่สอน ได้ถูกต้องและลึกซึ้ง เกิดความคงทนถาวร ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ได้เป็นอย่างดี เกิดความ สนุกสนานจากกิจกรรมที่จัดขึ้นในการเรียนการสอน สามารถบูรณาการความรู้ที่ได้จากการเรียนการสอน ให้เกิดประโยชน์ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย ตนเอง (จิรภา อรรถพร, 2557) ซึ่งโรงเรียนตะคร้อพิทยา มีจุดควรพัฒนา ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีข้อเสนอแนะ ควรปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนของครู โดยครู ใช้สื่อ ให้ครูสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างแท้จริง เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ และแก้ปัญหา ผู้บริหารควรนิเทศ ติดตาม กำกับ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอย่างต่อเนื่องและ สม่าเสมอ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) , 2557) การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาประจำปีการศึกษา 2562 ของโรงเรียนตะคร้อพิทยา พบว่า จุดควร พัฒนา ด้านมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครูมีการ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ครอบคลุมทุกหน่วยการเรียนรู้ และให้ครูมีการทบทวน ในชั้นเรียนเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning กับการจัดการเรียนการสอน แบบปกติ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างต่อเนื่อง (โรงเรียน ตะคร้อพิทยา, 2562) และ การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาประจำปีการศึกษา 2563 ของโรงเรียน ตะคร้อพิทยา พบว่า ในมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีประเด็น ที่ควรได้รับการพัฒนา คือ ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และเทคนิควิธี อื่น ๆ ที่เหมาะสม ให้ครอบคลุม ทุกหน่วยการเรียนรู้ และให้มีการทบทวนในชั้นเรียนรองรับผลการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู อย่างต่อเนื่อง (โรงเรียนตะคร้อพิทยา, 2563)

แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community, PLC) เป็นการสร้าง วัฒนธรรมการทำงานใหม่ของกลุ่มครูที่สามารถช่วยลดความโดดเดี่ยวในการทำงาน เพิ่มพลังการทำงาน แบบทีมให้เข้มแข็ง โดยใช้เครือข่ายในชุมชนแห่งการเรียนรู้จากแหล่งข้อมูล จากเพื่อนครูร่วมกันประเมิน แก้ปัญหา ส่งเสริมให้ครูเกิดการเรียนรู้ มีแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ร่วมกันระหว่างการทำงาน จนกระทั่ง เกิดการสะท้อนความคิดในด้านต่าง ๆ ที่จะเป็แนวทางพัฒนาครู (ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์, 2560)

ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและครู จึงพัฒนา รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียน ตะคร้อพิทยา อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการออกแบบและ

พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน มีทักษะและประสบการณ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน มีความรู้ความสามารถในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เพื่อผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความต้องการจำเป็นของครูในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
4. เพื่อประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับรูปแบบ

เยาดี วิบูลย์ศรี (2544) ได้กล่าวถึงรูปแบบ คือ วิธีการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนทั้งจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏโดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาพวาด ภาพเหมือน แผนภูมิ แผนผังต่อเนื่อง หรือสมการทางคณิตศาสตร์ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย และในขณะเดียวกันก็สามารถนำเสนอเรื่องราวหรือประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างกระชับภายใต้หลักการอย่างมีระบบ

รูปแบบที่จะนำไปใช้ให้ได้ประโยชน์สูงสุดประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ คือ มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง สามารถทำนายผลได้ สามารถขยายความผลทำนายได้กว้างขวางขึ้นและสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ ๆ สำหรับการพัฒนาแบบนั้น ในการกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบ กำหนดโครงสร้างและข้อเสนอของรูปแบบอย่างชัดเจนเพื่อนำไปสู่ผลสรุปเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มุ่งหวังของการวิจัย มีการทดสอบและปรับปรุงรูปแบบก่อนนำรูปแบบไปใช้งานจริงและมีการประเมินผลหลังจากการนำรูปแบบไปใช้งานจริง (บุญเชิด ธานีศาสตร์, 2556)

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ

สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะบุคคลที่เป็นที่ต้องการจำเป็นต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบให้ประสบผลสำเร็จในระดับที่เหนือเกณฑ์มาตรฐานหรือค่าที่กำหนดไว้ โดยมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่

1) ความรู้ (Knowledge) คือ ความเชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

2) ทักษะ (Skills) คือ ความชำนาญการในการปฏิบัติงานใด ๆ ที่เกิดจากการฝึกอบรมหรือกระทำซ้ำ ๆ

3) เจตคติ (Attitude) คือ แรงจูงใจและลักษณะเฉพาะที่ส่งเสริมให้การปฏิบัติงานบรรลุความสำเร็จสูงสุดในงานที่กระทำไว้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้เชิงรุก

บทบาทสำคัญของครูในการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จะต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกและเป็นผู้สนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการประเมินค่า การเจรจาต่อรอง การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนได้เป็นอย่างดีได้ในอนาคต

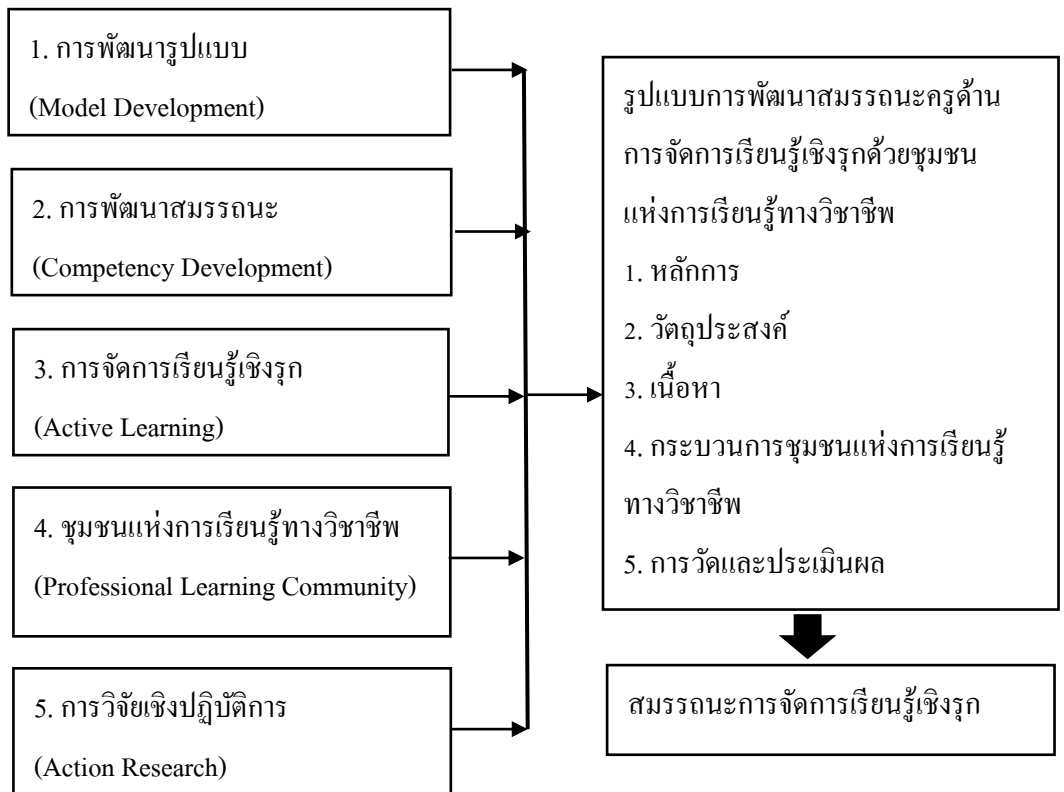
แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ชุมชนแห่งการเรียนรู้จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของชาติในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาประเทศย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการพัฒนาการเรียนรู้ของบุคคล ชุมชน สังคม และประเทศ โดยมีเป้าหมายไปสู่การสร้างสังคมและประเทศแห่งการเรียนรู้ สังคมและประเทศแห่งความรู้ การเรียนรู้ด้วยกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้คนเรียนรู้ได้เร็วและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพมากขึ้นจนสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะ ในการคิด วิเคราะห์ และนำความรู้ไปใช้ในการสร้างนวัตกรรมและองค์ความรู้ใหม่สามารถนำไปใช้ในกลุ่มสมาชิกที่ปฏิบัติร่วมกัน เรียนรู้ด้วยกัน

แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นวิธีการแสวงหาความรู้ ความจริงโดยการนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มาใช้ในการแสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือข้อสรุปที่ต้องการ จากนั้นจึงนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนางานที่ปฏิบัติอยู่ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การลดช่องว่างระหว่างการนำทฤษฎีไปใช้ในการปฏิบัติงานในสถานการณ์ที่เป็นจริง รวมทั้งมุ่งพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่หน่วยงานหรือบุคลากรนั้น ๆ ได้รับมอบหมาย มีกระบวนการดำเนินการวิจัยเป็นวงจรหรือเกลียว (Spiral) มีความเป็นพลวัต

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

การพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนตะคร้อพิทยา อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจความต้องการจำเป็นของครูในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

แหล่งข้อมูล

ประชากร ได้แก่ ครู โรงเรียนตะคร้อพิทยา อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวนทั้งสิ้น 27 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินมีค่า 1.00 ทุกข้อ ค่าอำนาจจำแนก 0.55-0.84, 0.44-0.87 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวัง เท่ากับ 0.80 และ 0.96 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์การของสำรวจความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับครู โรงเรียนตะคร้อพิทยา ครูตอบแบบสอบถามสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่คาดหวังการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. คำนวณหาค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. คำนวณค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Need Index: PNI) โดยใช้สูตรคำนวณด้วยเทคนิค Modified Priority Need Index ($PNI_{Modified}$)
3. ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด เป็นข้อเสนอแนะใช้การวิเคราะห์หาความถี่ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการพัฒนสมรรถนะครูด้าน การจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

แหล่งข้อมูล

ครู โรงเรียนตะคร้อพิทยา จำนวน 5 คน จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 5 ปี และปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ หรือหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และผู้ทรงคุณวุฒิ สำหรับประเมินรูปแบบการพัฒนสมรรถนะครู จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินรูปแบบการพัฒนสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า แบบประเมินมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ
2. แบบประเมินคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพการ สร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นมาตราส่วนประมาณค่า แบบประเมินมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

ขั้นที่ 1 การยกร่างรูปแบบการพัฒนสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ได้รูปแบบประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล

ขั้นที่ 2 การจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการพัฒนสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การหาค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงรูปแบบการพัฒนสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนสมรรถนะครู

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

แหล่งข้อมูล

ครู โรงเรียนตะคร้อพิทยาศึกษา ปีการศึกษา 2564 จำนวนทั้งสิ้น 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แบบปรนัย 4 ตัวเลือก ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบ หรือตอบมากกว่า 1 ตัวเลือก ให้ 0 คะแนน หากค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อ 0.80-1.00 หากค่าความยาก 0.24-0.76 ค่าอำนาจจำแนก 0.24-0.48 ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรของคูเดอร์ริชาร์ดสัน (KR-20) มีค่าเท่ากับ 0.90

2. แบบประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อ 0.80-1.00 ค่าอำนาจจำแนก 0.37-0.94 ค่าความเชื่อมั่นใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค 0.86

3. แบบประเมินเจตคติการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อ 0.80-1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ 0.51-0.81 หากค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค 0.90

การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนตะคร้อพิทยา อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ โดยผู้วิจัยได้ใช้แบบแผนการทดลองแบบ Control Group Time-series Design ดังนี้

Obs	Tx	Obs1	Obs2	Obs3
-----	----	------	------	------

ดำเนินการ จำนวน 3 ชั้น ได้แก่

ขั้นที่ 1 การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน

ขั้นที่ 2 ดำเนินการเชิงรุก ในขั้นตอนนี้ดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยอาศัยหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research Principle) ตามแนวคิด Kemmis & McTaggart (องอาจ นัยวัฒน์, 2548) ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observing) และการสะท้อนกลับ (Reflecting) จำนวน 3 วงรอบ แต่ละวงรอบใช้ระยะเวลา 4 สัปดาห์

ดำเนินการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยวิทยากรด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 วัน ทำการทดสอบความรู้ก่อนการอบรมและทดสอบหลังการอบรมด้วยแบบทดสอบวัดความรู้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ครูร่วมประชุม จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จากปัญหาที่พบ และนำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้ในชั้นเรียน ครูร่วมกันสังเกต และประเมินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของเพื่อนครู ร่วมแลกเปลี่ยนในฐานะผู้สอนและผู้สังเกต

ขั้นที่ 3 การร่วมกันพัฒนาวิชาชีพ

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลจากการทดสอบความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

เก็บรวบรวมข้อมูลจากการประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test dependent)

การประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำมาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

การประเมินเจตคติการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำมาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูล ได้แก่ ครู โรงเรียนตะคร้อพิทยา ปีการศึกษา 2564 จำนวนทั้งสิ้น 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ 0.51-0.81 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค 0.90

การวิเคราะห์ข้อมูล

กำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการสำรวจความต้องการจำเป็นของครูในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกพบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนตะคร้อพิทยา อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ มีสภาพปัจจุบันภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่คาดหวังภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ องค์ประกอบรูปแบบมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการวัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการพัฒนา และการวัดและประเมินผล

การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพฉบับร่าง และคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครู โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูมีคะแนนเพิ่มขึ้นจากกรอบที่ 1 -3 โดยแต่ละวงรอบมีคะแนนเฉลี่ย 3.45, 4.03 และ 4.45 ตามลำดับ และเจตคติของครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

4. ผลการประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

การสำรวจความต้องการจำเป็นของครูในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนตะคร้อพิทยา อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ มีสภาพปัจจุบันภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้สอนขาดการออกแบบการเรียนการสอนหรือโมดูล ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ตามสภาพจริง ขาดการออกแบบยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดและปฏิบัติ ครูส่วนใหญ่ขาดการแสวงหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนครูส่วนใหญ่ ยังยึดอยู่กับความเข้าใจในการสอนแบบเดิม ๆ ส่งผลให้สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในโรงเรียนตะคร้อพิทยา อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุภาลัย มะลิซ้อน (2563)

สภาพที่คาดหวังภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า รายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูมีความต้องการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในด้านจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้คิดแก้ปัญหา ครูใช้เทคโนโลยีผลิตสื่อนวัตกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ครูจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้กำหนดแนวคิด วางแผน ประเมินผลและนำเสนอผลงาน ครูประเมินผลจากการปฏิบัติจริงและผู้เรียนได้ประเมินตนเอง ครูมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการแสวงหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุภาลัย มะลิซ้อน (2563)[

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ องค์ประกอบรูปแบบมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการพัฒนา และการวัดและประเมินผล ทั้งนี้อาจเพราะรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูดังกล่าวมีองค์ประกอบครบถ้วนตามแนวคิดการพัฒนารูปแบบ และครอบคลุมภารกิจและเป้าหมายสำคัญของโรงเรียนในการพัฒนาครูและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรของสถานศึกษาและมีคุณภาพสอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา ประเมินคุณภาพภายใน และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู มีคะแนนเพิ่มขึ้นจากวงรอบที่ 1 - 3 โดยแต่ละวงรอบมีคะแนนเฉลี่ย 3.45, 4.03 และ 4.45 ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะ

ครูผู้สอนได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน และวิเคราะห์ปัญหาในด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนก่อนการดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ทำให้ครูวางแผนการสอน และพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ ครูจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ดำเนินการวัดและประเมินผลได้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนตามที่หลักสูตรกำหนด สอดคล้องกับ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2565)

เจตคติของครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเมื่อครูผ่านการฝึกอบรม ผ่านการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และได้รับการนิเทศจากเพื่อนครูและผู้บริหาร แล้วมีความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ สามารถวางแผนในเรื่องของการใช้สื่อและนวัตกรรม เทคโนโลยีได้ดีขึ้น วางแผนการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย เมื่อนำไปใช้ในห้องเรียน สามารถกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมได้ปฏิบัติตามด้วยตนเอง ส่งผลให้การเรียนรู้มีความน่าสนใจ สนุกสนานมากขึ้น ทำให้การจัดการเรียนรู้ได้ผลดีตามเป้าหมาย ทำให้ครูมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นไปตามทฤษฎีแรงจูงใจของ Herzberg (1959)

ผลการประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูเห็นด้วยกับกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพช่วยให้สถานศึกษาได้ทราบถึงการจกกิจกรรมการเรียนการสอนของครูที่ส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพช่วยปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพช่วยให้ครูมีความช่วยเหลือ และร่วมมือกันมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา บุญมาก (2562)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทำให้ครูได้มีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เปิดใจรับฟังเพื่อนครู และอุทิศตนในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เป็นผลให้ครูมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง อุทิศตนในการทำงาน และทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม

สถานศึกษาควรจัดให้มีระบบการติดตามและประเมินผล ด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นระยะและต่อเนื่อง พร้อมทั้งมีการอำนวยความสะดวกเรื่องการจัดสถานที่ งบประมาณ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดำเนินการในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ทำให้กิจกรรมในการพัฒนาทำได้เพียงการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ควรจัดให้มีการศึกษาดูงาน การสาธิต ประกอบการพัฒนา ซึ่งจะช่วยให้ครูได้เห็นตัวอย่างจะทำให้พัฒนาได้เร็วขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาองค์ประกอบของกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- จิรภา อรรถพร, และประกอบ ภูมิกิจ. (2557). การพัฒนารูปแบบการสอนเชิงรุกออนไลน์เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ของนิสิตปริญญาบัณฑิต. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 9(4), 122 – 136.
- ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2560). การอบรมตามหลักสูตร PLC ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2563, จาก <https://rukkrroo.com/9086/>
- บุญเชิด ชำนิศาสตร์. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สาขาบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยสยาม, กรุงเทพฯ.
- ยุภาลัย มะลิซ้อน. (2563). การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (สาขาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- เยาวดี วิบูลย์ศรี. (2544). การประเมินโครงการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรงเรียนตะคร้อพิทยา. (2562). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาประจำปีการศึกษา 2562. นครสวรรค์: ผู้แต่ง.
- โรงเรียนตะคร้อพิทยา. (2563). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาประจำปีการศึกษา 2563. นครสวรรค์: ผู้แต่ง.

- วาสนา บุญมาก. (2562). การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต (สาขาหลักสูตรและการสอน). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2557). รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ.2554-2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2565). รายงานการประกันคุณภาพภายนอก: ผลการตรวจเยี่ยมภายใต้สถานการณ์ COVID-19 (การตรวจเยี่ยมผ่านระบบวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์) โรงเรียนตะคร้อพิทยา. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- องอาจ นัยพัฒน์. (2548). วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- Herzberg, Mausner, Bernard and Synderman. (1959). *Block the Motivation to Work*. New York: John Willey.

การพัฒนารูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพตามทฤษฎีสร้างสรรค์ความรู้ผ่านชิ้นงาน ร่วมกับแนวคิดการเสริมต่อความรู้*

วัชรพงศ์ โทนนะ¹ วาริรัตน์ แก้วอุไร²

(วันที่รับบทความ: 19 เมษายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 2 กรกฎาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 7 กรกฎาคม 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ ตามทฤษฎีสร้างสรรค์ความรู้ผ่านชิ้นงานร่วมกับแนวคิดการเสริมต่อความรู้ มีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ 2) สร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครู 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครู และ 4) ประเมินรูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครูโดยการประเมินปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 จำนวน 18 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในภาพรวมมีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.66) 2) รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และ ผลิตภาพมี 5 องค์ประกอบคือ 1) หลักการ เน้นการสร้างความรู้จากการลงมือปฏิบัติสร้างผลผลิตชิ้นงานและการช่วยเหลือสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง 2) จุดหมาย เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ 3) เนื้อหา ประกอบไปด้วยการเสริมต่อความรู้ การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ 4) กระบวนการพัฒนา 4 ระยะที่ 1 การอบรมปฏิบัติการ ระยะที่ 2 การลงมือปฏิบัติ ระยะที่ 3 การนิเทศติดตาม ระยะที่ 4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 5) การวัดและประเมินผล รูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครูมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.48) และมีค่าดัชนีประสิทธิผลร้อยละ 53.02 3) ครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพหลังพัฒนาสูงกว่าก่อนพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของครูหลังการพัฒนาคิดเป็นร้อยละ 79.37, ความสามารถในการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ของครูหลังการพัฒนาคิดเป็นร้อยละ 82.28 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และครูที่เข้าร่วมการพัฒนามีเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพหลังพัฒนาสูงกว่าก่อนพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.62)

คำสำคัญ: รูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครู, การจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ, การเสริมต่อความรู้

* วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2565

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, E-mail: watch241@gmail.com

² รองศาสตราจารย์, ภาควิชาการศึกษา สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

The Development of A Model for Enhancing Teachers Competency in Science Learning Management with Creativity and Productivity Based Using Constructionism Theory Together with Scaffolding Approach*

Watcharapong Notana¹ Wareerat Kaewurai²

(Received: April 19, 2022; Revised: July 2, 2022; Accepted: July 7, 2022)

Abstract

This research aimed to develop a model for enhancing teachers' competency in science learning management with creativity and productivity based on using constructionism theory together with scaffolding approach. There were 4 research steps. Step 1 was studying information about teachers' competency in science learning management with creativity and productivity. Step 2 was creating and examining the quality of the model for enhancing teachers' competency. Step 3 was studying the results of using this model. Step 4 was evaluating the model by inputs, processes and outputs. The target group who were 18 elementary school science teachers under the Nan Primary Education Service Area Office 1. The data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The findings are as follows. 1) The results of studying the competency of science learning management with creativity and productivity showed that the competency in science learning management with creativity and productivity was, overall, at a high level ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.66). 2) The results of creating and examining the quality of the model for enhancing teachers' competency in science learning management with creativity and productivity consisted of 1) principles, 2) goals, 3) contents, 4) development process, and 5) measurement and evaluation. The model was at a high level ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.48) and had an effectiveness index of 53.02%. 3) The teachers had knowledge and understanding after using this model were significantly higher than before, at the .05 level. The teachers' ability to write a learning management plan of the teachers after the development was 79.37%, and manage learning activities was 82.28%, higher than the 70% standard criteria, which was statistically significant at the .05 level. Additionally, the teachers had a positive attitude towards science learning management with creativity and productivity higher than before the development, which was statistically significant at the .05 level. 4. Results of the evaluation for the model showed that the opinions towards this model were at a high level ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.62).

Keywords: A model for enhancing teachers' competency, Learning management with creativity and productivity, Scaffolding.

* Research Article from Thesis for the Doctor of Education Program in Curriculum and Instruction, Naresuan University, 2022

¹ Student in Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Naresuan University, E-mail: watch241@gmail.com

² Associate Professor, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Naresuan University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2553) ได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาครูและคุณภาพครูซึ่งระบุไว้ในหมวด 7 มาตราที่ 52 โดยส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง เพราะครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงขึ้น ผลจากการศึกษาของสภาการศึกษา (2558) พบว่าครูมีศักยภาพไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากขาดทักษะในการสอน และไม่ลุ่มลึกในเนื้อหาวิชาที่สอน ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ครูขาดการออกแบบกิจกรรมด้วยตนเอง และกิจกรรมการเรียนรู้ไม่เหมาะสมกับบริบทการเรียนรู้ของผู้เรียน การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก หากครูได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมแล้วจะทำให้ครูมีการวางแผนดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี ส่งผลให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสันทัดกับนิเทศขอในการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น (ประเวศน์ มหารัตน์สกุล, 2556)

สมรรถนะครูวิทยาศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอนนอกจากองค์ความรู้ เนื้อหาและวิธีสอนแล้วควรประกอบไปด้วยสมรรถนะในด้านการออกแบบการสอนและวัดผลการสอน การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การวัดผลตรวจสอบและประเมิน และความรู้ความเข้าใจของครู (สุรศักดิ์ เมาเทือก, 2560) ครูวิทยาศาสตร์ในยุคปัจจุบันจึงต้องจัดให้มีบรรยากาศการเรียนการสอนที่มีเป้าหมายหลักคือต้องให้สร้างผลผลิตให้มากที่สุด ให้ความสำคัญกับผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ และพัฒนาเป็นผลงานที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะผลงานในเชิงสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อผลงานที่สร้างขึ้น (ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์, 2560) และเป็นไปตามแนวคิดปรัชญาการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพที่มุ่งเน้นการทำได้ และลงมือสร้างสรรค์ผลผลิตชิ้นงาน (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2559) ซึ่งหากครูมีสมรรถนะดังกล่าวแล้ว ครูจะสามารถสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้สู่การสร้างสรรค์ผลผลิตชิ้นงานได้

การเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติเพื่อสร้างสรรค์ผลผลิตชิ้นงานด้วยตนเอง เรียนรู้จากกระบวนการทำงานในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน โดยอาศัยสื่อ เทคโนโลยี วัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสม เป็นแนวคิดสำคัญของทฤษฎีสร้างสรรค์ความรู้ผ่านชิ้นงาน (Constructionism) ดังนั้นเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้จากการสร้างผลผลิตชิ้นงานจึงช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนได้ ดังงานวิจัยของวรตต์พัชร ทวีเจริญกิจ (2561) ถึงแม้ว่าการสร้างสรรค์ความรู้ผ่านการสร้างชิ้นงานผู้เรียนจะเป็นผู้ดำเนินการเรียนรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเอง แต่ผู้สอนจำเป็นต้องคอยอธิบาย ดูแล จัดหาจัดเตรียมวัสดุสื่อต่าง ๆ ให้คำปรึกษาแนะนำ กำกับ การเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งเป็นไปตามแนวคิดการเสริมต่อความรู้ (Scaffolding) ตามที่ทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคมของ Vygotsky (1987) ที่กล่าวถึงการเรียนรู้ของมนุษย์และพื้นที่รอยต่อพัฒนาการ (Zone of Proximal Development : ZPD) โดยผู้เรียนแต่ละคนจะมีพื้นที่รอยต่อพัฒนาการที่แตกต่างกันจึงต้องการ

ความช่วยเหลือที่แตกต่างกันด้วย ดังนั้นผู้สอนจึงควรมีการเสริมต่อความรู้เพื่อช่วยพัฒนาผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนได้จะเห็นได้จากการศึกษาของ Tina Chaseley (2019) และจิรินนิน คงจีน (2560)

รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพได้นำเอาหลักการตามทฤษฎีการสร้างสร้งสร้งความรู้ผ่านชิ้นงาน รวมถึงใช้แนวคิดการเสริมต่อความรู้เป็นกรอบในการดำเนินการเสริมสร้างสมรรถนะเพื่อมุ่งเน้นให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะการจัดการเรียนรู้ รวมถึงมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ ซึ่งจะส่งผลให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะการสร้างสร้งสร้งผลผลิตชิ้นงาน และสร้างความเป็นนวัตกรรมในอนาคตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพของครูผู้สอน
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพตามทฤษฎีสร้างสร้งสร้งความรู้ผ่านชิ้นงานร่วมกับแนวคิดการเสริมต่อความรู้
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพตามทฤษฎีสร้างสร้งสร้งความรู้ผ่านชิ้นงานร่วมกับแนวคิดการเสริมต่อความรู้
4. เพื่อประเมินรูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพตามทฤษฎีสร้างสร้งสร้งความรู้ผ่านชิ้นงานร่วมกับแนวคิดการเสริมต่อความรู้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎี หลักการ แนวคิด ในรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (ไพฑูรย์ สินดารัตน์, 2559) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการสร้งสร้งผลผลิตชิ้นงานใหม่เป็นการจัดการเรียนรู้ผ่านการคิดวิเคราะห์ (Critical Mind) การคิดสร้งสร้ง (Creative Mind) การสร้งสร้งผลผลิต (Productive Mind) อย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้ความรับผิดชอบ (Responsible Mind) ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

2. การสร้งสร้งความรู้ผ่านชิ้นงาน :Constructionism (Papert Seymour,1999) เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการสร้งสร้งชิ้นงาน โดยมีหลักการสำคัญดังนี้

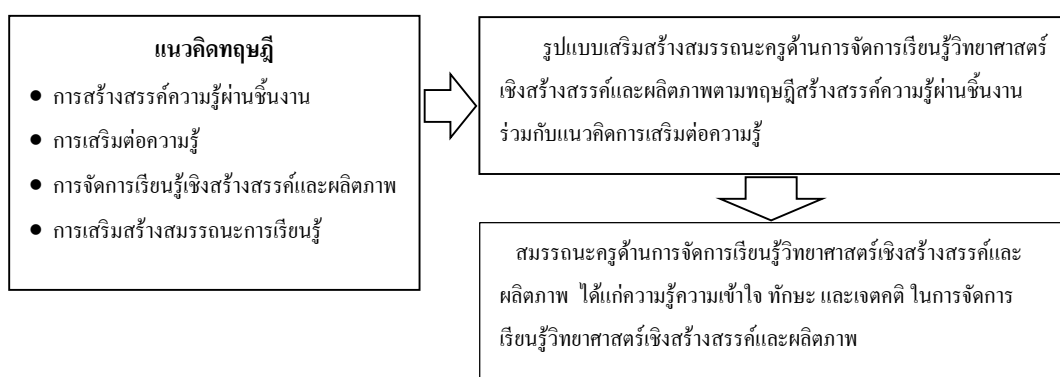
- 1) เป็นการสร้งสร้งองค์ความรู้จากการลงมือสร้งสร้งชิ้นงานด้วยตนเอง
- 2) เปิดโอกาสให้ผู้ลงมือปฏิบัติการกิจกรรมด้วยตนเองโดยมีครูเป็นผู้ช่วยและผู้อำนวยความสะดวก
- 3) เรียนรู้จากประสบการณ์และ

สิ่งแวดล้อมผ่านการทำงานร่วมกัน 4) ใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการ แสวงหาความรู้ สร้างชิ้นงาน และสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. แนวคิดการเสริมต่อความรู้ :Scaffolding (Puntambekar & Hbscher, 2005) มีหลักการสำคัญคือ 1) การสร้างความเข้าใจร่วมกันเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการ ขั้นตอน และมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบการทำงานร่วมกัน 2)การวินิจฉัยอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม 3) การมีปฏิสัมพันธ์โดยการสนทนา ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อให้ความช่วยเหลือได้อย่างต่อเนื่อง สามารถติดตามและตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน 4) การลดความช่วยเหลือผู้เรียนเมื่อผู้เรียนเริ่มปฏิบัติได้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ และควบคุมตนเองในการเรียนรู้ ซึ่งความสามารถในการควบคุมตนเองในการเรียนรู้เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4. การเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ :Competency Based Learning (Peter M. Senge, 1990) เป็นการเสริมสร้างสมรรถนะด้วยการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ คือการเป็นบุคคลที่รอบรู้ (Personal Mastery) แบบแผนความคิด (Mental Model) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน(Shared Vision) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team Learning) และการคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) โดยการเสริมสร้างสมรรถนะจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) และการฝึกพัฒนาขณะปฏิบัติงาน และในกระบวนการมีการสอนงาน (Coaching) เพื่อให้มีความเข้าใจในเรื่องที่ทำ และมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทงานวิจัย : การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development)

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือ ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 1 จำนวน 168 คน

กลุ่มตัวอย่างคือครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 1 จำนวน 18 คน ได้มาโดยคัดเลือกจากครูผู้สอนที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมตามสะดวก

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น : รูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ

ตัวแปรตาม : 1. ความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ

2. ทักษะการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ

3. เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

1. แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพสำหรับครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 35 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 -1.00

2. รูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ

3. แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 -1.00 โดยรูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48 และมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.5302 คิดเป็นร้อยละ 53.02

4. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 -1.00 มีความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80 หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยการวิเคราะห์ดัชนีของเบรนนัน (B-index) และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้วิธีของ Lovett โดยแบบทดสอบมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.863

5. แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ โดยกำหนดเกณฑ์ Rubric score 5 ระดับ จำนวนทั้งหมด 14 รายการ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 -1.00

6. แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ โดยกำหนดเกณฑ์ Rubric score 5 ระดับ จำนวนทั้งหมด 10 รายการ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

7. แบบประเมินเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับจำนวน 30 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.60 - 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น 0.721

8. แบบแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครู เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 18 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น 0.712

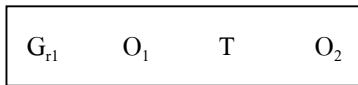
การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ โดยใช้แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ สำหรับครูผู้สอนวิทยาศาสตร์จัดส่งเป็นหนังสือราชการแจ้งครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียน ได้รับตอบกลับจำนวน 108 คน ดำเนินการในเดือนมีนาคม 2564

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครู ดำเนินการดังนี้

- 1) ร่างรูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ โดยการสังเคราะห์เอกสาร ตำรา งานวิจัย บทความเกี่ยวกับการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ แนวทางการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ แนวคิด ทฤษฎีหลักการสร้างสร้งความรู้ผ่านชิ้นงาน การเสริมต่อความรู้ การเสริมสร้างสมรรถนะ และการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ นำผลของการศึกษาสมรรถนะครูในขั้นตอนที่ 1 กำหนดเป็นกรอบเนื้อหาในการพัฒนาครู จัดทำร่างรูปแบบประกอบไปด้วย หลักการ จุดหมาย เนื้อหา กระบวนการพัฒนา และการวัดและประเมินผล พร้อมทั้งจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบโดยจัดทำเป็นเอกสารแนะนำแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ในการเสริมสร้างสมรรถนะครู นำร่างรูปแบบที่สร้างขึ้นนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 ท่าน ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ
- 2) ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครู โดยนำไปทดลองนำร่องกับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาในอำเภอภูเพียง จำนวน 11 คน ดำเนินการในระหว่างเดือนเมษายน - มิถุนายน 2564 ปรับปรุงรูปแบบตามข้อค้นพบข้อเสนอแนะและจัดทำรูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะฉบับสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพตามทฤษฎีสร้างสรรค์ความรู้ผ่านชิ้นงานร่วมกับแนวคิดการเสริม ต่อความรู้ โดยใช้แบบแผนการวิจัยเบื้องต้น (Pre - Experimental Design) แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อน – หลังเรียน (One group Pretest Posttest Design) โดยมีแผนการทดลองดังนี้

โดย G_{r1} คือ กลุ่มหนึ่ง

O_1 คือ การทดสอบก่อนพัฒนา

T คือ การใช้รูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครู

O_2 คือ การทดสอบหลังการพัฒนา

ดำเนินการพัฒนาตามรูปแบบ 4 ระยะ

คือ ระยะที่ 1 เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการระยะเวลา 2 วันในช่วงระหว่างวันที่ 29 - 30 กรกฎาคม 2564 ระยะที่ 2 เป็นการนำไปปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ ระยะที่ 3 เป็นการนิเทศ ติดตาม ดำเนินการควบคู่กันไปทั้ง 2 ระยะโดยดำเนินการในช่วงเดือนสิงหาคม - พฤศจิกายน และดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แผนการ จัดการเรียนรู้ 1 ครั้งในวันที่ 22 กันยายน 2564 และระยะที่ 4 เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดำเนินการในวันที่ 13 พฤศจิกายน 2564 จากนั้นดำเนินการทดสอบหลังการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครู โดยใช้แบบประเมินความคิดเห็นที่มี ต่อรูปแบบนำไปสอบถามกับครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ที่เข้ารับการพัฒนาจำนวน 18 คน ผู้บริหาร/ครูวิชาการ จำนวน 18 คน ส่งเป็นหนังสือราชการไปโรงเรียนที่มีครูกลุ่มตัวอย่างจำนวน 18 โรงเรียน ได้รับตอบกลับ ทั้งหมด ดำเนินการในระหว่างวันที่ 15 - 30 พฤศจิกายน 2564

การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ โดย การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการประเมินสมรรถนะครู และสังเคราะห์เอกสาร

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบด้วยการวิเคราะห์ความเหมาะสมของ รูปแบบโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณดังนี้

1. เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า t-test ซึ่งแสดงผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจของครูกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการเสริมสร้างสมรรถนะ

กลุ่มทดลอง	n	คะแนนเต็ม	ก่อนเสริมสร้างสมรรถนะ		หลังเสริมสร้างสมรรถนะ		t	Sig.(1-tailed)
			$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
	18	30	18.78	2.60	25.00	2.0-	9.36	.000

2. เปรียบเทียบทักษะการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ โดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า t-test ซึ่งแสดงผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูกลุ่มตัวอย่างหลังการเสริมสร้างสมรรถนะ

กลุ่มตัวอย่าง (เกณฑ์ร้อยละ 70)	n	หลังการเสริมสร้างสมรรถนะ		ร้อยละ	t	Sig. (1-tailed)
		$\bar{X}$	S.D.			
การเขียนแผน (คะแนนเต็ม 70)	18	55.56	1.98	79.37	14.07	.000
การจัดการเรียนรู้ (คะแนนเต็ม 100)	18	82.28	3.06	82.28	17.00	.000

3. เปรียบเทียบเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า t-test ซึ่งแสดงผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบเจตคติของครูกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการเสริมสร้างสมรรถนะ

กลุ่มทดลอง	n	คะแนนเต็ม	ก่อนการเสริมสร้างสมรรถนะ		หลังการเสริมสร้างสมรรถนะ		t	Sig. (1-tailed)
			$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
	18	5	3.99	0.09	4.37	0.13	12.85	.000

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครู วิเคราะห์ผลการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบโดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการประเมินความคิดเห็นของครูที่มีต่อรูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครู

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านปัจจัยนำเข้า	4.43	0.61	มาก
ด้านกระบวนการ	4.43	0.62	มาก
ด้านผลผลิต	4.38	0.62	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.41	0.62	มาก

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาศมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพพบว่าครูมีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$, S.D = 0.66) ประเด็นที่ครูมีสมรรถนะน้อยที่สุดได้แก่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลผลิตชิ้นงานจากสถานการณ์ปัญหารอบตัว ($\bar{X} = 3.33$, S.D=0.66) รองลงมาคือ 2) มีการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีการวิเคราะห์ สร้างสรรค์ผลผลิตชิ้นงาน ($\bar{X} = 3.37$, S.D=0.61) และ 3) มีการเลือกใช้สถานการณ์รอบตัวในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลผลิตชิ้นงาน ($\bar{X} = 3.38$, S.D = 0.63) ตามลำดับ

2. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และ ผลิตภาพ พบว่ารูปแบบมี 5 องค์ประกอบคือ 1) หลักการ 2) จุดหมาย 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล กระบวนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพมี 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) ขั้นสร้างความสนใจและระบุปัญหา 2) ขั้นวางแผนค้นหา กำหนดวิธีการ 3) ขั้นลงมือปฏิบัติสร้างผลผลิตชิ้นงาน 4) ขั้นสื่อสารนำเสนอ และ 5) ขั้นประเมิน สรุปและขยายผล ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่ารูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.48) ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบพบว่ารูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.5302 คิดเป็นร้อยละ 53.02

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครูมีดังนี้

3.1 ความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพของครูหลังพัฒนาโดยใช้รูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะสูงกว่าก่อนพัฒนามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของครูหลังการพัฒนาคิดเป็นร้อยละ 79.37 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความสามารถในการปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูหลังการพัฒนาคิดเป็นร้อยละ 82.28 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพหลังพัฒนาสูงกว่าก่อนพัฒนามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. รูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ ตามทฤษฎีสร้างสรรค์ความรู้ผ่านชิ้นงานร่วมกับแนวคิดการเสริมต่อความรู้มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.62)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพพบว่ารูปแบบมี 5 องค์ประกอบได้แก่องค์ประกอบได้แก่ หลักการ จุดหมาย เนื้อหา กระบวนการพัฒนา และการวัดและประเมินผล กระบวนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพมี 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) ขั้นสร้างความสนใจและระบุปัญหา 2) ขั้นวางแผนค้นหา กำหนดวิธีการ 3) ขั้นลงมือปฏิบัติสร้างผลผลิตชิ้นงาน 4) ขั้นสื่อสารนำเสนอ และ 5) ขั้นประเมิน สรุปและ ขยายผล รูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่ารูปแบบและกระบวนการจัดการเรียนรู้ มาจากแนวคิดทฤษฎีการสร้างสร้งความรู้ผ่านชิ้นงานร่วมกับแนวคิดการเสริมต่อความรู้ โดยมีหลักการ สำคัญคือเป็นการสร้างองค์ความรู้โดยการลงมือปฏิบัติการสร้างสร้งสร้งผลผลิตชิ้นงาน โดยใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และการสร้างความเข้าใจ วินิจัยให้ความ ช่วยเหลือ และสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เสริมสร้างสมรรถนะครูผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ การลงมือ ปฏิบัติ การนิเทศติดตามและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จนสามารถสร้างสร้งสร้งผลผลิตชิ้นงานสำเร็จได้ด้วย ตนเองอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับทิสนา แคมมณี (2561) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบการ เรียนรู้ จิรินธนิน คงจีน (2560) ที่พัฒนาแนวทางการเสริมต่อความรู้ และชาญณรงค์ วิเศษสัตย์ (2562) ที่ได้ นำเสนอแนวทางการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้จากการสร้างสร้งสร้งผลผลิตชิ้นงาน

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบ

ครูที่เข้าร่วมพัฒนา มีความรู้ความเข้าใจหลังการพัฒนาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นผลมาจากการที่ครูได้รับความรู้จากการลงมือปฏิบัติในขณะฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการทั้งการ สร้าง ความสนใจและระบุปัญหา การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา การปฏิบัติการแก้ปัญหา สร้างสร้งสร้ง ผลผลิตชิ้นงาน การใช้สื่อเทคโนโลยีในการค้นคว้าหาความรู้ วางแผนการนำเสนอผลผลิตชิ้นงาน โดยเลือกใช้วิธีการและสื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสม รวมถึงการประเมินและนำเสนอแนวทางการนำไปใช้ ขยายผลโดยถูกกระตุ้นเสริมต่อความรู้จากผู้ให้การเสริมสร้างสมรรถนะในขณะทำกิจกรรมทุกขั้นตอน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ และสร้างองค์ความรู้จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้ครูมีความรู้ความเข้าใจที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับพรวิทย์ จันทรศิริ (2554) ที่กล่าวถึงการพัฒนาองค์ความรู้ด้วยการฝึกอบรม (Training) และการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ช่วยให้ผู้มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้นได้

ครูผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีทักษะการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ และผลิตภาพ หลังการ พัฒนาสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าระยะการพัฒนาสู่ การปฏิบัติ ครูได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการเรียนรู้มาออกแบบ วางแผนและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีการวิเคราะห์ สร้างสรรค์ผลผลิตชิ้นงาน และมีการเลือกใช้สถานการณ์รอบตัวในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งนี้เนื่องมาจากครูได้ลงมือฝึกปฏิบัติระหว่างการพัฒนา ทำให้ครูสามารถเลือกใช้สถานการณ์รอบตัวมาออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ รวมถึงมีการติดตามและสะท้อนผลการปฏิบัติด้วยการนิเทศติดตามทั้งรูปแบบปกติ และรูปแบบออนไลน์ ตลอดระยะเวลาของการพัฒนา จึงช่วยให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลผลิตชิ้นงานได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชาญณรงค์ วิเศษศักดิ์ (2562) ที่ได้นำเสนอแนวทางการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้จากการสร้างสรรค์ผลผลิตชิ้นงาน โดยผ่านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของครู

ครูผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ และผลิตภาพหลังการพัฒนาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่ารูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครูที่สร้างขึ้นมีจุดมุ่งหมายชัดเจน เนื้อหาในกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะมีการเชื่อมโยงจากสถานการณ์ปัจจุบัน สอดคล้องกับเป้าหมายของประเทศในการมุ่งสร้างคนให้เป็นนวัตกรรม กระบวนการจัดการเรียนรู้เชื่อมโยงกับสถานการณ์ปัญหา การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ดำเนินการตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) จึงทำให้ครูเกิดเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ และการเสริมสร้างสมรรถนะเป็นไปตามผลการประเมินสมรรถนะในประเด็นที่ต้องได้รับการเติมเต็ม ดังนั้นเมื่อครูได้รับการพัฒนาจึงตรงกับสภาพและความต้องการ ทำให้เกิดความรู้สึกรับรู้ เห็นคุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของทิพวรรณ สุวรรณ (2557) ที่พัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้โครงงานวิทยาศาสตร์สำหรับครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยพัฒนามาบนพื้นฐานของความต้องการของครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ ส่งผลให้ครูที่เข้าร่วมกิจกรรมมีเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้โครงงานวิทยาศาสตร์สูงขึ้น

3. ความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะของครูตอบสนองตามความต้องการของครูเมื่อได้รับการตอบสนองตามความต้องการจึงเกิดความพึงพอใจ กระบวนการพัฒนาเป็นไปตามลำดับขั้นตอน รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องจึงทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพได้ส่งผลให้มีความคิดเห็นที่ดีต่อรูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะครูซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรพัฒนาครูวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาแบบ 4.0 ของเสาวรส พลโคตร (2560) ซึ่งเมื่อครูได้รับการพัฒนาและได้เรียนรู้ตามความต้องการของตนเองจนประสบผลสำเร็จจึงเกิดความพึงพอใจและมีความคิดเห็นที่ดีต่อกระบวนการพัฒนาตามหลักสูตร

ข้อเสนอแนะ

1. การเสริมสร้างสมรรถนะครูจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการนำองค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้นจึงควรมีการแต่งตั้งมอบหมายบุคลากรในการร่วมพัฒนาด้วยกัน ทั้งนี้ต้องมีการเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับบุคลากรที่จะเข้าร่วมในการกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะของครูด้วย
2. การนำรูปแบบเสริมสร้างสมรรถนะของครูด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ ไปใช้ควรมีกฎเกณฑ์เป้าหมายในการพัฒนาไม่มากจนเกินไป เนื่องจากการดำเนินการต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันตลอดระยะเวลาของการเสริมสร้างสมรรถนะ การดำเนินการกับกลุ่มใหญ่อาจส่งผลต่อผลการเสริมสร้างสมรรถนะของครูได้
3. ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบของการนิเทศติดตามที่เหมาะสมในการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ ภายใต้อสภาพบริบท สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

เอกสารอ้างอิง

- จิรันธินี คงจีน. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นและการช่วยเสริมศักยภาพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครู. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์. (2560). ครูและนักเรียนในยุคการศึกษาไทย 4.0. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม, 7(2), 14-28.
- ทิพวรรณ สุวรรณ. (2557). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้โครงงานวิทยาศาสตร์สำหรับครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- ทิสนา แยมมณี. (2561). ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2556). การจัดการและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- พชรวิทย์ จันทร์ศิริศิริ. (2554). การพัฒนาสมรรถนะทางการบริหาร. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2559). *ปรัชญาการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรัตถ์พัชร ทวีเจริญกิจ. (2561). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนอาชีวศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). *รายงานผลการศึกษาด้านภาพการผลิตและพัฒนาครูในประเทศไทย*. สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา, กรุงเทพฯ.
- สุระศักดิ์ เมาเทือก. (2560). *การพัฒนาสมรรถนะครูวิทยาศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ของนักเรียน*. สาขาการวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- Papert, S. (1999). *Introduction: What is Logo? And Who Need It? In Logo*. Philosophy and Implementation. LCSI.
- Puntambekar Sadhana and Roland Hübscher. (2005). Tools for Scaffolding Students in a Complex Learning Environment: What Have We Gained and What Have We Missed?. *Journal in Educational Psychologist June 2010*, 40(1), 1–12.
- Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. London: Century Press.
- Tina Chasely. (2019). *Using scaffolding to support preservice teachers pedagogical reasoning and adaptive metacognition in reflection*. Dissertation submitted in Partial fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of philosophy in Curriculum and Instruction . Northern Arizona University.
- Vygotsky, L.S. (1987). *Instructional Implication, and Applications of Social Stoical Psychology*. New York: Cambridge University Press.

การพัฒนารูปแบบเสริมสร้างความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอน ตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและแนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน สำหรับครูบรรจุนใหม่*

กฤติยา ขัติยะ¹ วาริรัตน์ แก้วอุไร²

(วันที่รับบทความ: 19 เมษายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 30 มิถุนายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 7 กรกฎาคม 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบเสริมสร้างความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอน โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) 4 ขั้นตอน กลุ่มตัวอย่างเป็นครูบรรจุนใหม่ซึ่งอยู่ในช่วงการพัฒนาอย่างเข้ม 2 ปี ในสังกัดสพ.น่าน เขต 1 จำนวน 17 คน ได้มาด้วยความสมัครใจ โดยทดลองใช้จำนวน 48 ชั่วโมง เครื่องมือที่นำไปใช้ในการทดลอง ประกอบด้วย รูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ และแบบวัดความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอน สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติทดสอบ Non Parametric Statistics Wilcoxon Matched-pairs Signed rank test และ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

(1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่าแนวทางการจัดกิจกรรม มีหลักการ คือ ใช้กลุ่มในการเปลี่ยนแปลงแบบองค์ เรียนรู้จากปัญหาการสอน เข้าใจตนเอง ส่วนเทคนิคการจัดกิจกรรมนั้นครูบรรจุนใหม่ควรจัดทำหลักสูตรได้และใส่ใจ ออกแบบการสอน ส่วนวิธีการจัดกิจกรรม แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 การเตรียมตัวก่อนการฝึกปฏิบัติ ช่วงที่ 2 การฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง (2) ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ ได้รูปแบบซึ่งมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนาครู ประกอบด้วย 3 กระบวนการ คือ 1. การเตรียมความพร้อม และสร้างทีมพัฒนา 2. การรวมพลังเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง 3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ 5) สื่อ และแหล่งเรียนรู้ 6) การวัดผลและประเมินผล ซึ่งมีความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.39) และมีค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) 0.5714 (3) ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า ครูบรรจุนใหม่ทุกคนมีการเปลี่ยนแปลงระดับและคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนายอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 (4) ผลการประเมินรูปแบบ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) พบว่า การวางแผนมีระบบ กระบวนการมีความรู้ ความสามารถ สำหรับสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และเวลาความพร้อมมาก ส่วนสื่อและแหล่งเรียนรู้มีความพร้อม หลากหลาย และมีประโยชน์ ด้านกระบวนการ (Process) พบว่า กิจกรรม มีความเหมาะสมและครอบคลุมการพัฒนา ด้านผลผลิต (Output) ครูบรรจุนใหม่เปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่แลกเปลี่ยนทัศนะของตนเองในการสอน

คำสำคัญ: รูปแบบเสริมสร้าง, ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง, แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน, ความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอน, ครูบรรจุนใหม่

* วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2565

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, E-mail: mamkrit17@gmail.com

² รองศาสตราจารย์, ภาควิชาการศึกษา สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

A Model Development to Enhance Critical Reflection Thinking in Teaching Ability Through Transformative Learning Theory and Lesson Study Approach for Novice Teacher*

Krittiya Katiya¹ Wareerat Kaewurai²

(Received: April 19, 2022; Revised: June 30, 2022; Accepted: July 7, 2022)

Abstract

The purpose of this research was to develop a model for enhancing critical reflection thinking in teaching ability by using the research and development (R&D) process which consisted of 4 steps. The sample group was 17 novice teachers which is in the intensive development period of 2 years under the Nan Primary Education Service Area Office 1, acquired voluntarily. The study was conducted in 48 hours. Tools used in the experiment were a manual for using the model, and a test for critical reflection thinking in teaching ability. The data were analyzed using percentage, mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), Non Parametric Statistics Wilcoxon Matched-pairs Signed rank test, and content analysis.

The findings are as follows.

(1) The results of the study of basic information found that the organization of the activities was based on the principle of using groups to change, holistic change, learning from teaching problems, and understanding oneself. Regarding the techniques for organizing activities, the novice teachers should be able to organize activities and pay attention to designing teaching. For the method, the activities were organized into 2 periods: a preparation before practice in real situations and a practice in real situations. (2) The results of the build and quality check of a model found that the teacher development model developed by the researcher had 6 components: 1) principles 2) objectives, 3) content, 4) teacher development process 3 processes consist of 1 preparing and building a development team, 2 unite the power of learning to change and 3 exchanging knowledge to create new experiences 5) materials and learning sources, and 6) measurement and evaluation. The quality in terms of appropriateness was at a high level ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.39). The result of using the model revealed an Effectiveness Index (E.I) of 0.5714. (3) The results of the experiment using the model found that the novice teachers who participated in the activities according to the model had significantly higher scores on the critical reflection thinking in teaching ability after than before development statistically at .05 level. (4) The results of the model evaluation in terms of input revealed that the activity planning was systematic. The processor was very knowledgeable and capable of carrying out activities very well. Location, materials, and time were readily conducive to organizing activities. The media and learning resources were readily available, diverse, and very useful for organizing activities. In terms of output, the novice teachers learned something new and changed their own views for teaching.

Keywords: A model development to enhance, Transformative learning theory, Lessons study approach, Critical reflection thinking in teaching ability, Novice teachers

* Research Article from Thesis for the Doctor of Education Program in Curriculum and Instruction, Naresuan University, 2022

¹ Student in Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Naresuan University, E-mail: mamkrit17@gmail.com

² Associate Professor, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Naresuan University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีเป้าหมายในการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้โดยสถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างมีคุณภาพ (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579, 5) ซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญที่สุดในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรให้มีคุณภาพ คือ ครูผู้สอน ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องมีทักษะการคิดไตร่ตรองอย่างเป็นเหตุเป็นผล ด้วยวิจญาณและรู้จักแยกแยะกลั่นกรองในการจัดการเรียนรู้ (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2560, 23) เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นครูมืออาชีพตั้งแต่เริ่มรับราชการ ตามที่จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ต้นคิดของการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ (Critical reflection thinking) ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนมุมมองทางการศึกษาจากที่เคยมองการศึกษาในลักษณะเป็นกลางมาเป็นการศึกษาที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงชีวิตกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม คุณธรรม และการเมือง สถานศึกษาไม่ได้ทำหน้าที่เพียงรับและถ่ายทอดความรู้ที่เรียนรู้ต่อกันมา แต่จะต้องทำหน้าที่พิจารณาและวิพากษ์ความเหมาะสมกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม การเมือง กฎหมาย คุณธรรมและจริยธรรม (สำนักราชบัณฑิตยสถาน, 2558, 422-423)

แต่จากการศึกษาปัญหาในการปฏิบัติงานของครูบรรจุใหม่ซึ่งเป็นผู้ช่วยที่อยู่ในช่วงของการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้มในระยะสองปี ก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ครู ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด ซึ่งมีประสบการณ์การสอนไม่ถึง 2 ปี พบว่าครูส่วนใหญ่ยึดหนังสือเรียนเป็นหลัก เพราะเชื่อว่าถ้าสอนตามนี้นักเรียนจะมีความรู้ตามผลการศึกษามีลินทรา กวินกมลโรจน์ (2557) จากผลการศึกษาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าครูขาดการออกแบบและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่เหมาะสมกับสภาพบริบทของนักเรียน ชุมชน และความต้องการของนักเรียน หรือถึงแม้จะมีการออกแบบแต่ไม่กว้างและนอกเหนือชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนของครูบรรจุใหม่ ก่อนการเข้าร่วมพัฒนาตามโครงการขับเคลื่อนหลักสูตรสถานศึกษาสู่การปฏิบัติของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 พบว่า ครูบรรจุใหม่มีความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ มีทั้งที่ต่ำกว่าระดับที่ 1 คือ ไม่สามารถให้เหตุผลตามหลักการ ทฤษฎีทางการสอน (Technical Rationality) และอยู่ระดับที่ 1 คือ ให้เหตุผลตามหลักการ ทฤษฎีทางการสอน (Technical Rationality) และระดับที่ 2 การให้เหตุผลและพิสูจน์สมมติฐานตามหลักการทฤษฎีทางการสอน (Reflectivity) แต่ไม่มีครูบรรจุใหม่คนใดที่มีความสามารถในระดับที่ 3 การไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ (Critical Reflection) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1, 2564) จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าครูบรรจุใหม่ ยังขาดความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอน

แนวทางการพัฒนาความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนของครูบรรจุใหม่นั้น ต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการตระหนักรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ของ Mezirow (1978) เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเองของบุคคล ปรับเปลี่ยนระบบความคิดโดยการเรียนรู้ในการสร้างความหมายใหม่บนประสบการณ์เดิม และต้องเป็นการพัฒนาในสถานที่ปฏิบัติงานจริง คือ ห้องเรียนเพราะเป็นการพัฒนาการสอนซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้รู้ เนื่องจากครูบรรจุใหม่ ขาดประสบการณ์ในการสอน สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) ของ Nakatome (1984) เพราะเป็นการพัฒนาในบริบทการทำงานจริงในชั้นเรียนโดยการร่วมมือร่วมพลังเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของผู้รู้

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงพัฒนารูปแบบเสริมสร้างความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและแนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกันสำหรับครูบรรจุใหม่ขึ้น เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนสำหรับครูบรรจุใหม่ จะส่งผลให้ครูบรรจุใหม่ทบทวน ไตร่ตรอง เกี่ยวกับกระบวนการคิด การปฏิบัติงานและการแก้ปัญหาของตนเอง สามารถเลือกวิธีการสอนมาใช้ในการจัดการเรียนรู้อบรมต่อแบบเรียนและความสนใจของนักเรียน นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ได้นักเรียนที่มีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร คือ เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข การพัฒนาประเทศจะบรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้เพราะว่าการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบเสริมสร้างความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนสำหรับครูบรรจุใหม่
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบเสริมสร้างความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนสำหรับครูบรรจุใหม่
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบเสริมสร้างความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนสำหรับครูบรรจุใหม่ ดังนี้
 - 3.1 เพื่อเปรียบเทียบจำนวนและความแตกต่างของการเปลี่ยนแปลงระดับความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบ
 - 3.2 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบ

4. เพื่อประเมินรูปแบบเสริมสร้างความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนสำหรับครูบรรจุใหม่

สมมติฐานการวิจัย

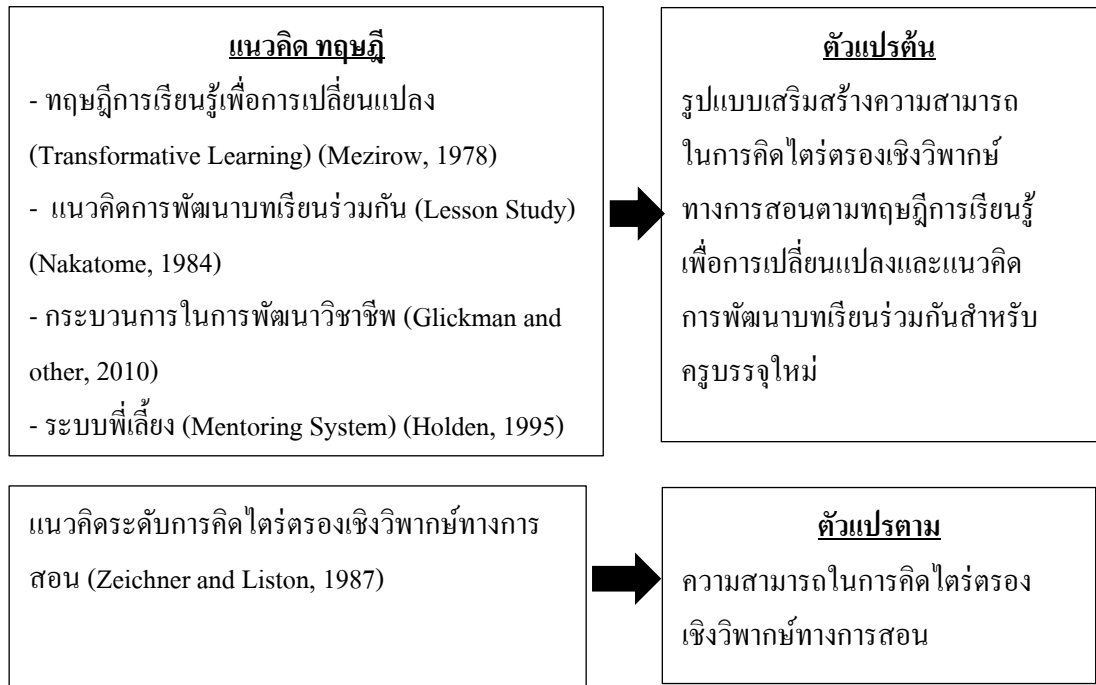
ความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนหลังการพัฒนาด้วยรูปแบบเสริมสร้างความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนสูงกว่าก่อนการพัฒนา

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎี หลักการและแนวคิดหลักที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วยทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ของ Mezirow (1978) มีหลักการสำคัญ คือเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเองของบุคคลในการเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนระบบความคิด โดยการเรียนรู้ในการสร้างความหมายใหม่บนประสบการณ์เดิม และใช้แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) ของ Nakatome (1984) เป็นการทำงานแบบร่วมมือร่วมพลังในประเด็นการศึกษาที่มาจากการเรียนการสอนจริงโดยการสังเกตผู้เรียนในชั้นเรียน การให้ผลสะท้อนและการอภิปรายผลการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นการดำเนินการในระยะยาวและขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง โดยมีส่วนร่วมของผู้รู้ ซึ่งกระบวนการประกอบด้วย ขั้นตอนการวางแผน (Plan) ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายและวางแผนการเรียน ขั้นปฏิบัติการ (Do & See) ประกอบด้วย การสอนและสังเกตการสอน ขั้นสะท้อนผล (Reflect) สืบสอบผลปรับปรุงแก้ไขแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นอกจากนี้ยังใช้ร่วมกับกระบวนการในการพัฒนาวิชาชีพ (Glickman and other, 2010) ในการพัฒนาวิชาชีพทุก ๆ รูปแบบแบ่งเป็น 3 ระยะ ของการเรียนรู้ คือ ขั้นเตรียมความพร้อม (Orientation) ขั้นบูรณาการ (Integration) ปฏิบัติจริงภายใต้ความร่วมมือของบุคลากรทางการศึกษา ขั้นปรับปรุงพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Refinement) ด้วยการทดลองปฏิบัติไตร่ตรองสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่องและความร่วมมือกัน และระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) (Holden, 1995) เป็นการช่วยเหลือเพิ่มพูนความรู้ เสริมสร้างความเข้าใจทั้งด้านแนวทางการทำงานและการดำรงชีวิตและหนทางที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จ

สำหรับทฤษฎี หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวกับความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำระดับการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนของ Zeichner และ Liston (Zeichner and Liston, 1987) มากำหนดเป็นความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอน ประกอบด้วย 3 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 การให้เหตุผลตามหลักการ ทฤษฎีทางการสอน (Technical Rationality) ระดับที่ 2 การให้เหตุผลและพิสูจน์สมมติฐานตามหลักทฤษฎี (Reflectivity) ระดับที่ 3 การไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ (Critical Reflection) หมายถึง สามารถระบุผลกระทบของวิธีสอนที่มีต่อผู้เรียน

และสังคมที่เกี่ยวกับหลักคุณธรรม จริยธรรม การเมืองและวัฒนธรรม รายละเอียดตามกรอบแนวคิดการวิจัย แผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยที่ดำเนินการตามแนวคิดกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งแบบแผนการทดลองใช้แบบแผนการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experiment) ตามแนวคิดแบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One - group Pretest-Posttest Design) โดยมีแผนการทดลองดังนี้

$$G_{r1} = O_1 \quad T \quad O_2$$

เมื่อ G_{r1} คือ กลุ่ม 1
 O_1 คือ การทดสอบก่อนการใช้รูปแบบ
 T คือ การใช้รูปแบบ ฯ
 O_2 คือ การทดสอบหลังการใช้รูปแบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ

แหล่งข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านแนวทาง เทคนิค วิธีการจัดกิจกรรม ตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและแนวคิดการพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาการคิด ไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอน

ตัวแปรที่ศึกษา คือ แนวทาง เทคนิค วิธีการจัดกิจกรรมตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง และแนวคิดการพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาการคิด ไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอน

เครื่องมือที่ใช้วิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบเป็นแบบ สัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structure) จำนวน 3 ฉบับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผ่านเกณฑ์ 0.50 ขึ้นไปทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการดังนี้ 1) ขออนุญาตขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย 2) ประสานวัน เวลา วิธีการ ประเด็นการสัมภาษณ์ 3) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 กลุ่ม ระหว่างวันที่ 8 -22 มกราคม 2563 4) ถอดเทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิโดยการวิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis) แบบสร้างข้อสรุป (Descriptive) และการตรวจสอบสามเส้า ด้านแหล่งข้อมูล ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ แนวทางการจัดกิจกรรม เทคนิควิธีการจัดกิจกรรม และวิธีการจัดกิจกรรม เสริมสร้างความสามารถในการคิด ไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ

ด้านแหล่งข้อมูล ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ด้านทฤษฎีการเรียนรู้ เพื่อการเปลี่ยนแปลง ด้านการพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้ร่วมกัน ด้านวัดและประเมินผล และครูบรรจุใหม่ในสังกัด สพป.น่าน เขต 1

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความเหมาะสมและประสิทธิผล

เครื่องมือที่ใช้วิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบเป็นแบบ มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผ่านเกณฑ์ 0.50 ขึ้นไป ทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล สร้างรูปแบบโดยนำผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ ในขั้นตอนที่ 1 ของการวิจัยและผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 นำมาร่างรูปแบบ และคู่มือการใช้รูปแบบ หลังจากนั้นนำไปหาคุณภาพโดยดำเนินการดังนี้ 1) ขออนุญาตขอความอนุเคราะห์ เพื่อตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือจากบัณฑิตวิทยาลัย 2) นำโครงร่างรูปแบบ คู่มือการใช้รูปแบบให้ผู้เชี่ยวชาญ

ประเมินความเหมาะสม 2. เพื่อทดลองใช้รูปแบบ (Try Out) 1) ขอนั่งสือขอความอนุเคราะห์เพื่อทดลองใช้รูปแบบกับครูบรรจุใหม่ จำนวน 10 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 2) ทดลองใช้รูปแบบระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2563 ถึง เดือน มกราคม 2564 จำนวน 38 ชั่วโมง 3) ปรับปรุง รูปแบบ และคู่มือการใช้รูปแบบ ก่อนนำไปทดลองใช้จริง

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบเพื่อหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลองใช้รูปแบบ (Try Out) เพื่อหาค่าคุณภาพโดยหาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ

ประชากรได้แก่ ครูบรรจุใหม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 จำนวน 150 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูบรรจุใหม่ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 จำนวน 17 คน ได้มาด้วยความสมัครใจ

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ การจัดกิจกรรมตามรูปแบบเสริมสร้างความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและแนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน สำหรับครูบรรจุใหม่

ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอน

เครื่องมือที่ใช้วิจัย คือ รูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนา ครูบรรจุใหม่ เมื่อประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.39 คู่มือการใช้รูปแบบมีความเหมาะสมระดับมากเช่นกันมีค่าเฉลี่ย 4.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57 และแบบวัดความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนเป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 2 ข้อ ข้อละ 3 ประเด็นคำถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผ่านเกณฑ์ 0.50 ขึ้นไปทุกข้อ และมีค่าความเชื่อมั่น .866

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการดังนี้ 1) ขอนั่งสือขอความอนุเคราะห์โรงเรียน ในสังกัด สพป.หนองคาย เขต 1 จำนวน 16 โรงเรียน เพื่อทดลองใช้รูปแบบกับครูบรรจุใหม่ จำนวน 17 คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 2) จัดทำหนังสือราชการเพื่อแจ้งให้ผู้บริหาร ครูบรรจุใหม่ ครูพี่เลี้ยง ศึกษานิเทศก์ เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาตามรูปแบบ 3) ทดสอบก่อนการพัฒนา 4) ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนา ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 47 ชั่วโมง ระหว่างเดือน กรกฎาคม ถึง เดือนกันยายน 2564 5) ทดสอบหลังการพัฒนา

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1. เปรียบเทียบจำนวนและความแตกต่างของการเปลี่ยนระดับความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอน ดำเนินการดังนี้ 1) ตรวจสอบให้คะแนนการทำแบบวัดก่อน-หลังการพัฒนา 2) วิเคราะห์ข้อมูลจำนวนครูบรรจุใหม่ในแต่ละระดับโดยหาค่าร้อยละ จัดกลุ่มการเปลี่ยนระดับ และวิเคราะห์ความแตกต่าง การเปลี่ยนโดยหาค่าร้อยละ 3) จัดทำตารางวิเคราะห์จำนวนและความแตกต่างของการเปลี่ยนแปลงระดับ 2. เปรียบเทียบความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนก่อนและหลังใช้รูปแบบ ดำเนินการดังนี้ 1) ตรวจสอบให้คะแนนแบบทดสอบก่อน- หลังการพัฒนา 2) วิเคราะห์คะแนนโดยใช้สถิติ Non Parametric Statistics Wilcoxon Matched-pair Signed rank test แบบจับคู่

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบ

ประชากร คือ ครูบรรจุใหม่ ครูพี่เลี้ยง ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร นักเรียน โรงเรียนของครูบรรจุใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูบรรจุใหม่ ครูพี่เลี้ยง ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และนักเรียนโรงเรียนของครูบรรจุใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้รูปแบบ

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบเสริมสร้างความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอน

เครื่องมือที่ใช้วิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินรูปแบบเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structure) จำนวน 3 ฉบับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผ่านเกณฑ์ 0.50 ขึ้นไปทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการดังนี้ 1) คัดเลือกและประสาน ครูบรรจุใหม่ ผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยง ศึกษานิเทศก์ และนักเรียน กลุ่มละ 5 คน เพื่อนัดวันเวลา วิธีการและสถานที่ในการสัมภาษณ์ 2) ดำเนินการสัมภาษณ์ระหว่างวันที่ 7 – 11 ตุลาคม 2564 3) ถอดเทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล 4 ดำเนินการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูบรรจุใหม่ ครูพี่เลี้ยง ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และนักเรียนโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แบบสร้างข้อสรุป (Descriptive)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ พบว่า แนวทางการจัดกิจกรรม มีหลักการ คือ ใช้กลุ่มในการเปลี่ยน เปลี่ยนแปลงแบบองค์รวม ผสมผสานกันทั้งความคิดและอารมณ์ เรียนรู้จากปัญหา การสอน เข้าใจตนเอง ลักษณะกิจกรรมที่จัด เช่น การสร้างความคิดเติบโต การสร้างความขัดแย้งภายใน และมีประสบการณ์ตรงในระดับที่สัมผัสใจ ส่วนเทคนิคการจัดกิจกรรม พบว่า คุณลักษณะครูบรรจุใหม่

สามารถทำหลักสูตรได้ ใส่ใจออกแบบการสอน มีทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง จริใจต่อตัวเอง ลักษณะกิจกรรม ควรให้ครูมีประสบการณ์รูปธรรมโดยเข้าใจชุมชน สถานที่จัดกิจกรรมทำให้รู้สึกผ่อนคลาย วิธีการจัดกิจกรรม พบว่า จัดกิจกรรม 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 การเตรียมตัวก่อนฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง ช่วงที่ 2 การฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง

2. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ พบว่ารูปแบบพัฒนาครูมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนาครูประกอบด้วย 3 กระบวนการ 9 ขั้นตอน ได้แก่ กระบวนการที่ 1 การเตรียมความพร้อมและสร้างทีมพัฒนา (5 ขั้นตอน) กระบวนการที่ 2 การรวมพลังเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (2 ขั้นตอน) และกระบวนการที่ 3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างทักษะใหม่ (2 ขั้นตอน) 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดผล ประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$ S.D. = 0.39) และมีค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) 0.5714 ดังตาราง 1

ตารางที่ 1 แสดงการหาคุณภาพของรูปแบบโดยหาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)

จำนวนคน	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม ก่อนพัฒนา	คะแนนรวม หลังพัฒนา	ดัชนีประสิทธิผล (E.I)	แปลผล
17	24	100	180	0.5714	ผ่านเกณฑ์

จากตาราง 1 พบว่าค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I) ของรูปแบบเสริมสร้างความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและแนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกันสำหรับครูบรรจุใหม่ มีค่าดัชนีประสิทธิผล 0.5714 ซึ่งแสดงว่า รูปแบบเสริมสร้างความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นทำให้ครูบรรจุใหม่มีความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนเพิ่มขึ้น 0.5714 คิดเป็นร้อยละ 57.14

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า

3.1) ครูบรรจุใหม่มีการเปลี่ยนแปลงระดับความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 จากระดับ 1 เป็นระดับ 2 จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 41.10 และกลุ่มที่ 2 จากระดับ 2 เป็นระดับ 3 จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 58.90 จำนวนผู้ที่เปลี่ยนแปลงระดับความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกัน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 17.70 ดังตาราง 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบจำนวนและความแตกต่างของการเปลี่ยนแปลงระดับความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนของครูบรรจุใหม่ก่อนและหลังการพัฒนาตามรูปแบบ

พัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงระดับ	ไม่เปลี่ยนแปลง		เปลี่ยนจากระดับ 1 เป็น 2		เปลี่ยนจากระดับ 1 เป็น 3		เปลี่ยนจากระดับ 2 เป็น 3		ความแตกต่างของการเปลี่ยนแปลงระดับในแต่ละกลุ่ม (ร้อยละ)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนครูบรรจุใหม่ทั้งหมด (คน)										
17	-	-	7	41.10	-	-	10	58.90	3	17.70
รวม	-	-	7	41.10	-	-	10	58.90	3	17.70

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปลี่ยนแปลงระดับความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนจากก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนาแบ่งเป็นจำนวน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 จากระดับ 1 เป็นระดับ 2 จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 41.10 และกลุ่มที่ 2 จากระดับ 2 เป็นระดับ 3 จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 58.90 ซึ่งจำนวนผู้ที่เปลี่ยนแปลงระดับความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกัน โดย กลุ่มที่ 2 เปลี่ยนจากระดับ 2 เป็นระดับ 3 มีจำนวนมากกว่า กลุ่มที่ 1 เปลี่ยนจากระดับ 1 เป็นระดับ 2 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 17.70 โดยไม่มีครูบรรจุใหม่คนใดที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงระดับความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอน และไม่มีครูบรรจุใหม่คนใดเปลี่ยนแปลงระดับความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนจากระดับที่ 1 เป็นระดับ 3

3.2) ครูบรรจุใหม่ที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาตามรูปแบบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตาราง 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนก่อนการพัฒนา และหลังการพัฒนาตามรูปแบบ

		M	S.D.		
ระยะการทดลอง					
ก่อนการพัฒนา		25.16	3.45		
หลังการพัฒนา		33.95	3.47		
	จำนวน	Sum Of	Z	ค่า p	
	(คน)	rank		(1 tailed)	
คะแนนวัดความรู้			-3.633*	.000	
(ก่อนและหลัง)					
ตำแหน่งที่เป็นลบ	0	0			
ตำแหน่งที่เป็นบวก	17	153.00			

$P^* < .05$

จากตาราง 3 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการวัดความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอน ของครูบรรจุใหม่ระหว่างก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนา ทดสอบโดยใช้ Non Parametric Statistics โดยใช้สถิติ Wilcoxon Matched-pairs Signed rank test ได้ค่า $Z = -3.633$ p (1-tailed) = .000 น้อยกว่า .05 นั่นคือ ภายหลังจากที่ครูเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาตามรูปแบบเสริมสร้างความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและแนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกันสำหรับครูบรรจุใหม่ คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการประเมินรูปแบบ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) พบว่า การวางแผนการจัดกิจกรรมเป็นระบบ ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัวกระบวนการมีความรู้ ความสามารถและดำเนินกิจกรรมได้ดีมาก สำหรับสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และเวลาความพร้อมและเอื้อต่อการจัดกิจกรรมดีมากเช่นกัน ส่วนสื่อและแหล่งเรียนรู้มีความพร้อม หลากหลายและมีประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมพัฒนามาก ผู้เข้าร่วมพัฒนาจึงชอบและประทับใจ ด้านกระบวนการ (Process) พบว่า ลักษณะของกิจกรรมมีความเหมาะสมและครอบคลุมในการพัฒนา ส่วนเนื้อหามีความชัดเจน มีประโยชน์ และมีอิสระในการเลือกวิธีสอนได้ดีมาก สำหรับเวลาเหมาะสม ยืดหยุ่นและนำไปบูรณาการได้ เครื่องมือ วิธีการ เกณฑ์ในการวัดและประเมินผลมีความหลากหลาย เน้นการประเมินตามสภาพจริง ส่วนการประสานงานและอำนวยความสะดวกนั้นใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย ชัดเจน ด้านผลผลิต (Output) ครูบรรจุใหม่เปลี่ยนทัศนคติของตนเองในการสอน เปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ และภาคภูมิใจในตัวเอง อีกทั้งสามารถเลือกและนำทฤษฎี หลักการ แนวคิด เทคนิควิธีการสอน ที่หลากหลายมาใช้ในการสอน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า

1.1 มีการเปลี่ยนแปลงระดับความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 จากระดับ 1 เป็นระดับ 2 จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 41.10 และกลุ่มที่ 2 จากระดับ 2 เป็นระดับ 3 จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 58.90 ไม่มีครูบรรจุใหม่คนใดที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และไม่มีครูบรรจุใหม่คนใดเปลี่ยนแปลงระดับจากระดับ 1 เป็นระดับ 3 เป็นเพราะว่ารูปแบบเสริมสร้างความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนเป็นไปตามหลักการสำคัญและกระบวนการพัฒนาของทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ Mezirow (1978) ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ครูบรรจุใหม่ได้ตระหนักรู้ด้วยตนเองในการเรียนรู้ ความรู้สึก อารมณ์ ปรับเปลี่ยนระบบคิด ข้อสรุปในใจและความคาดหวัง และสร้างความหมายใหม่บนประสบการณ์เดิมโดยการใคร่ครวญอย่างมีวิจารณญาณ และการพัฒนาบทเรียนร่วมกันของ Nakatome (1984) ซึ่งเป็นการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังในประเด็นที่มาจากการเรียนการสอนจริง มีการสังเกตการสอนในชั้นเรียนการให้ผลสะท้อนและการอภิปรายผลการปฏิบัติงาน จึงเป็นการดำเนินงานในระยะยาวและต่อเนื่องซึ่งดำเนินการร่วมกับผู้รู้ ประกอบด้วย 3 กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการที่ 1 การเตรียมความพร้อมและสร้างทีมพัฒนา กระบวนการที่ 2 การรวมพลังเรียนรู้ สู่การเปลี่ยนแปลง กระบวนการที่ 3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ ซึ่งเป็นการพัฒนาครูที่เป็นลำดับขั้นตอนที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กันทั้งการเตรียมการก่อนการปฏิบัติแล้วนำสู่การปฏิบัติจริง ในสถานศึกษา มีขั้นตอนที่ชัดเจน เหมาะสมกับวัยของครูบรรจุใหม่ เนื้อหา กิจกรรม สื่อและแหล่งเรียนรู้ วิธีการวัดและประเมินมีความเหมาะสมกับการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของชาโรนีย์ ศรีวรวิญญู (2550) วิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาตามแนวคิดการศึกษาผ่านบทเรียน ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามกระบวนการศึกษาผ่านบทเรียนสามารถช่วยพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูได้ในทุกด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน และด้านทักษะการคิดในการจัดการเรียนการสอน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของภายิต ประมวลศิลป์ชัย (2548) วิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการและผลของการพัฒนาความสามารถในการคิดไตร่ตรองของครูประจำการ โดยใช้วิธีการสะท้อนความคิดแบบผสมผสาน ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการคิดไตร่ตรองของกลุ่มครูประจำการเพิ่มขึ้นจากการสะท้อนความคิดและครูประจำการทุกคนมีการพัฒนาความสามารถในการคิดไตร่ตรองของตนเองเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 1 ขั้น

1.2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบ พบว่า ภายหลังจากที่ครูเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาตามรูปแบบ คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการทดสอบเป็นไปตามสมมติฐาน เป็นเพราะว่าการพัฒนารูปแบบในครั้งนี้ผู้วิจัยนำหลักการสำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ Mezirow (1978) และแนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกันของ Nakatome (1984) ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ซึ่งมี 3 กระบวนการ นั้น ซึ่งได้จัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของการพัฒนาที่ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน ให้เกิดการใคร่ครวญตนเองอย่างมีสติ ได้ฝึกปฏิบัติจริงในสถานศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูที่ประสบความสำเร็จ จนเกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองในการไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนตามระดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รสริน เจริญ (2554) วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการไตร่ตรองเชิงวิพากษ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาครู ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาครูมีความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนสูงกว่าระหว่างเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยเกรียง วุฒิจำเจริญพร (2560) วิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการนำครูใหม่เข้าสู่วิชาชีพโดยใช้แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นฐานร่วมกับการเป็นพี่เลี้ยงเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการที่พัฒนาขึ้นส่งผลให้ครูใหม่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนสูงขึ้น

2. ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) พบว่า การวางแผนการจัดกิจกรรมเป็นระบบทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัวกระบวนการมีความรู้ ความสามารถและดำเนินกิจกรรมได้ดีมาก สำหรับสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และเวลาความพร้อมและเอื้อต่อการจัดกิจกรรมดีมากเช่นกัน ส่วนสื่อและแหล่งเรียนรู้มีความพร้อม หลากหลายและมีประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมพัฒนามาก ผู้เข้าร่วมพัฒนาจึงชอบและประทับใจ ด้านกระบวนการ (Process) พบว่า ลักษณะของกิจกรรมมีความเหมาะสมและครอบคลุมในการพัฒนา ส่วนเนื้อหา มีความชัดเจน มีประโยชน์ และมีอิสระในการเลือกวิธีสอนได้ดีมาก สำหรับเวลาเหมาะสม ยืดหยุ่นและนำไปบูรณาการได้ สำหรับเครื่องมือ วิธีการ เทคนิคในการวัดและประเมินผลมีความหลากหลาย เน้นการประเมินตามสภาพจริง ส่วนการประสานงานและอำนวยความสะดวกนั้นใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย ชัดเจน ด้านผลผลิต (Output) ครูบรรจุนำใหม่เปลี่ยนทัศนคติของตนเองในการสอน เปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ และภาคภูมิใจในตัวเอง อีกทั้งสามารถเลือกและนำทฤษฎีหลักการ แนวคิด เทคนิควิธีการสอน ที่หลากหลายมาใช้ในการสอน เป็นเพราะว่ากระบวนการพัฒนาครูกำหนดให้ทุกคนที่ที่ส่วนร่วมในการพัฒนาได้เข้าใจและวางแผนการพัฒนาร่วมกัน มีการสื่อสารสร้างความเข้าใจ การประสานงานอำนวยความสะดวกตลอดการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชร ศิริษะภูมิ (2559) วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านทักษะการคิดแก้ปัญหา โคดยพสถานแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง พบว่า ครูผู้เข้าร่วมพัฒนามีความคิดเห็นต่อหลักสูตรโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผู้นำกระบวนการพัฒนาครูหรือกระบวนการควรเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถหลากหลาย สาขาวิชา เข้าใจกระบวนการพัฒนาครูตามรูปแบบที่ชัดเจนสามารถสื่อสาร และถ่ายทอดความรู้ให้ทุกคนเข้าใจตรงกันได้
2. ทีมพัฒนาครูบรรจุใหม่ในระดับสถานศึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจกระบวนการพัฒนาครูบรรจุใหม่ ต้องได้รับการพัฒนาให้มีทักษะเทคนิคในการสังเกตการสอน (See) และการสะท้อนการสอน (Reflect) ตระหนัก และเห็นความสำคัญการพัฒนาครูบรรจุใหม่ และดำเนินการพัฒนาในแต่ละขั้นตอนอย่างเข้มข้น สม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาติดตามผลระดับการคงอยู่หรือเปลี่ยนแปลงความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทางการสอนของครูบรรจุใหม่เมื่อผ่านการประเมินอย่างเข้มข้น 2 ปีไปแล้ว
2. ควรมีการศึกษาต่อเนื่องถึงผลที่เกิดจากการออกแบบการเรียนการสอนของครูบรรจุใหม่ที่มีต่อการเรียนรู้ และพฤติกรรมทางจริยธรรม คุณธรรมของนักเรียนเพิ่มเติมให้ชัดเจนเพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พรินทวาทกราฟฟิค.
- เกรียง จิตจำเริญพร. (2560). การพัฒนากระบวนการนำครูใหม่ เข้าสู่วิชาชีพโดยใช้แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นฐานร่วมกับการเป็นพี่เลี้ยง เพื่อเสริมสร้างความสามารถ ในการออกแบบการเรียนการสอน. วิทยานิพนธ์การศึกษาคุณูปบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชาธิณี ตริวิทย์. (2550). การพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาตามแนวคิดการศึกษาผ่านบทเรียนร่วมกัน. วิทยานิพนธ์การศึกษาคุณูปบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พัชร ศิริระภูมิ. (2559). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านทักษะการคิดแก้ปัญหาโดยผสานแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง. วิทยานิพนธ์, ป.ร.ด., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ไพฑูรย์ สินดารัตน์. (2560). ความเป็นครูและการพัฒนาครูมืออาชีพ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ภายิต ประมวลศิลปชัย. (2548). การศึกษากระบวนการและผลของการพัฒนาความสามารถในการคิด
ไตร่ตรองของครูประจำการโดยใช้วิธีการสะท้อนความคิดแบบผสมผสาน. วิทยานิพนธ์การศึกษา
ดุสิตบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- มิลินทรา กวินกมล โรจน์. การวิจัยและพัฒนากระบวนการชี้แนะที่อิงทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
เพื่อปรับชุดความคิดด้านการจัดการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์การศึกษา
ดุสิตบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สำนักราชบัณฑิตยสถาน. (2558). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สามัญ
นิติบุคคลเจียอว.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1. (2564). รายงาน โครงการขับเคลื่อนหลักสูตร
สถานศึกษาสู่การปฏิบัติ. กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา. สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1.
- รสริน เจริญไชสง. (2554). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการไตร่ตรองเชิงวิพากษ์
เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาครู. วิทยานิพนธ์
การศึกษาดุสิตบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- Glickman, C.D. Gordon, S.P., and Ross-Gordon, J.M. (2010). *Supervision and Instructional Leadership:
A Developmental Approach* (8th ed). Boston: Allyn and Bacon.
- Holden. (1995). *Mentoring Principals*. Cormin Press, Inc.
- Mezirow, J. (1978). Perspective transformative. *Adult Education Quarterly*. 28(2). 160-110.
- Nakatome. (1984). Lesson study as an instrument for school reform: A case of Japanese practice.
Management in Education, 26(4), 181-186.
- Zeichner, K.M. & Liston, D.P. (1987). Teaching student teachers to reflect. *Harvard Education Review*.
57, 25-47.

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์*

จิตติพร ไชแสง¹ จักรกฤษณ์ จันทะคุณ² วิเชียร ขำรงโสทธิสกุล³

(วันที่รับบทความ: 20 เมษายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 30 มิถุนายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 7 กรกฎาคม 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา ดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอนคือ 1) เพื่อศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ 2) เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม 3) เพื่อทดลองการใช้หลักสูตรฝึกอบรม และ 4) เพื่อประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูผู้สอนนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 จำนวน 10 คน ที่ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ สถิติที่ใช้คือ สถิติทดสอบค่าตัวที่ใช้เครื่องมือหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูมีความรู้ความเข้าใจมาตรฐานและตัวชี้วัดในหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียน 2) ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรม พบว่า องค์ประกอบหลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.55) และเอกสารประกอบหลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.55) โดยหลักสูตรฝึกอบรมมีความโดดเด่นคือ ครูผู้เข้าฝึกอบรมได้รับการฝึกทางปัญญาจากต้นแบบ 3) ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า ครูผู้เข้าฝึกอบรมตามหลักสูตรมีความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรม พบว่า ความพึงพอใจของครูผู้เข้าฝึกอบรมด้านปัจจัยนำเข้าที่มีต่อคุณลักษณะของวิทยากรอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.39), ด้านกระบวนการที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.39) และด้านผลลัพธ์ที่มีต่อการนำผลที่ได้จากการเข้าฝึกอบรมไปปฏิบัติการสอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.50)

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม, ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย, ทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา
นักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์

* วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2565

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, E-mail: narapom40@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ภาควิชาการศึกษา สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ภาควิชาการศึกษา สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

The Development of Training Curriculum to Enhance the Ability of Thai Language Teaching Based on Translanguaging Theory for the Teachers of Ethnic Group*

Thitiporn Khaisaeng¹ Jakkrit Jantakoon² Wichian Thamrongsottisakul³

(Received: April 20, 2022; Revised: June 30, 2022; Accepted: July 7, 2022)

Abstract

The purpose of this research was to develop a training course to enhance the ability to organize learning Thai according to the Translanguaging Theory for teachers teaching ethnic students by using research and development processes; conducting research in 4 steps: 1) to study the ability to manage learning Thai Based on the Translanguaging Theory linkage for teachers teaching ethnic students, 2) to establish and monitor the quality of training courses, 3) to test the use of training courses, and 4) to evaluate training courses. The target group consisted of 10 teachers, grade 3 students in schools under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 6, who were obtained by using a specific selection method. The tools used include training courses to enhance the ability to manage learning Thai according to the Translanguaging Theory for teachers teaching ethnic students. The statistics used are Stem test statistics using Wilcoxon markers, tee test statistics, and content analysis.

The results showed that 1) teachers should have knowledge and understanding of standards and indicators in the Thai language learning subject curriculum, and be able to organize learning activities taking into account the differences of students; and the quality of training courses were examined. It was found that the curriculum components Overall, it was at a very suitable level ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.55) and the course documentation. Overall, it was at a high level ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.55). The training course was outstanding. The trainees received intellectual training from the prototype. 3) The results of the curriculum experiment revealed that the teachers who attended the training according to the curriculum had knowledge and understanding of Thai language learning management according to the Translanguaging Theory after training was significantly higher than before training at .05 and 4). At the highest level ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.39), the process aspect towards the curriculum activities was at the high level ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.39) and the outcome aspect on the application of the results obtained from the Training for teaching practice was at a high level ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.50).

Keywords: The development of training curriculum, ability of Thai language teaching, Translanguaging Theory, ethnic group students

* Research Article from Thesis for the Doctor of Education Program in Curriculum and Instruction, Naresuan University, 2022

¹ Student in Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Naresuan University, E-mail: naraporn40@gmail.com

² Associate Professor, Faculty of Education, Naresuan University

³ Associate Professor, Faculty of Education, Naresuan University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

จังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดหนึ่งในประเทศไทยที่ในโรงเรียนมีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายชาติพันธุ์มาเรียนรวมกัน ดังนั้น ภาษาของเด็กมักเป็นภาษาที่ใช้ในชุมชนท้องถิ่นแตกต่างจากภาษาของโรงเรียนซึ่งใช้ภาษาไทยมาตรฐาน อีกทั้งเนื้อหาในการเรียนการสอนมักจะเน้นภาษาไทยที่เป็นภาษามาตรฐาน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ใช่ครูกลุ่มชาติพันธุ์ จึงจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้ภาษาไทย ส่งผลให้นักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในชั้นเรียนไม่เข้าใจภาษาไทยในสิ่งที่ครูสอนอย่างชัดเจน ไม่สนุกในการไปโรงเรียน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน ดังนั้น นโยบายทางภาษาและการศึกษาที่ส่งเสริมการใช้ภาษาท้องถิ่นในโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยการสอนเป็นรายวิชาหรือใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนร่วมกับภาษาไทยตามบริบทพื้นที่ที่เหมาะสมจึงมีความจำเป็น

วิธีการเรียนการสอนแบบเชื่อมโยงภาษา เป็นการสนับสนุนให้ครูที่สอนนักเรียนที่เป็นสองภาษา กระตุ้นตัวเองให้มีความเข้าใจในการเรียนภาษาเป้าหมายหรือภาษาไทย รวมทั้งเนื้อหาและหนังสือที่ใช้ในการเรียนภาษาเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถทางภาษาของกลุ่มของตนเองในบริบททางวิชาการได้ และยังทำให้นักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์มีพื้นที่ในการใช้ความสามารถทางภาษาให้เป็นกลุ่มนักเรียนที่สามารถพูดได้สองภาษาจากการเรียนรู้ของกลุ่มนักเรียนด้วยกัน ทั้งยังช่วยพัฒนาความสามารถในการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการเข้าสังคมกับนักเรียนคนอื่น ๆ นอกจากนี้ การสอนในลักษณะนี้ยังช่วยให้นักเรียนกลุ่มนี้ได้แสดงความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ของนักเรียนทางด้านภาษาในชั้นเรียนด้วย (Garcia, Johnson, & Seltzer, 2017)

การพัฒนาทักษะครูและการเพิ่มเติมทักษะใหม่ ๆ ให้กับครูผู้สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนของครูคือ “การฝึกอบรมครู” ดังที่ ชูชัย สมितिไกร (2558, 8) ได้อธิบายไว้ว่า การฝึกอบรมบุคลากร (personnel training) คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบเพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ (knowledge) ทักษะ (skill) ความสามารถ (ability) และทัศนคติ (attitude) ของบุคลากรซึ่งจะช่วยปรับปรุงให้การปฏิบัติงานของบุคลากรมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ดังนั้น การฝึกอบรมครูจึงมีความสำคัญ ซึ่งนอกจากจะช่วยพัฒนาทักษะการสอนของครูผู้สอนแล้ว ยังช่วยเพิ่มพูนความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับเนื้อหา เทคนิคการสอน และรวมถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนานักเรียนที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบัน อีกทั้งยังมีแนวคิดที่สำคัญและเหมาะสมกับการนำมาใช้ในการฝึกอบรมครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา ได้แก่ แนวคิดการฝึกทางปัญญาจากต้นแบบ (cognitive apprenticeship) ซึ่งเป็นวิธีการเรียนการสอนที่นักเรียนเรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์หรือผู้เชี่ยวชาญ เนื่องจากการเรียนการสอนตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษาเป็นวิธีการใหม่ที่ครูยังไม่คุ้นเคย ผสมผสานกับแนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (lesson study approach, lesson study and

learning approach) เป็นแนวคิดการพัฒนาครูที่ว่าด้วยการพัฒนาตนเองของครูในบริบทการทำงานจริงและการวิจัยในชั้นเรียนและโรงเรียนของตน ผ่านการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังของครูและนักเรียน และพัฒนาการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและในระยะยาว

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ อีกทั้งไม่มีหลักสูตรนี้ แต่หากมีหลักสูตรแล้วก็จะทำให้การพัฒนาครูประสบผลสำเร็จได้ตามที่มุ่งหวัง เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นเครื่องมือที่ผ่านการวางแผนและเขียนขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางได้ในบริบทต่าง ๆ กัน และจะมีคุณค่ายิ่งในการเสริมสร้างครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา ผู้พัฒนา นักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์
3. เพื่อทดลองการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์
4. เพื่อประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์

สมมติฐานการวิจัย

1. ครูผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม
2. ครูผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ หลังฝึกอบรมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70
3. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์มีคุณภาพที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง
4. ผลการประเมินหลักสูตรจากครูผู้เข้าร่วมฝึกอบรมด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลลัพธ์ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกด้าน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาหลักสูตร (Hilda Taba, 1962)
กระบวนการ ขั้นตอนการดำเนินการ เพื่อให้
ให้ได้ซึ่งหลักสูตรฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา (Garcia, Johnson, &
Seltzer, 2017) กระบวนการจัดการเรียน
การสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนที่พูดได้
2 ภาษา ให้มีความรู้ความเข้าใจในการเรียนรู้
จากภาษาเป้าหมาย

การฝึกทางปัญญาจากต้นแบบ (ศศิธร ชิดนาคี,
2559) วิธีการฝึกอบรมที่ครูผู้เข้าร่วมฝึกอบรม
เรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้
ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา

การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (ราชบัณฑิตย
สถาน, 2551) แนวคิดการพัฒนาครูวิชาชีพที่
ว่าด้วยการพัฒนาตนเองของครูในบริบทการ
ทำงานจริงในชั้นเรียนและสถานศึกษาของตน

หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถในการจัดการเรียนรู้
ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา
สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

ใช้แบบแผนการทดลองแบบหนึ่งกลุ่มทดสอบก่อน-หลัง (One Group Pretest-Posttest Design)

ประชากร/กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา
2563 ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive Sampling) จำนวน 10 คน

ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2566

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโอนภาษา สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโอนภาษา สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์

2) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโอนภาษา สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโอนภาษา สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์

โดยมีวิธีการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) การยกร่างหลักสูตร 2) การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ 3) การศึกษานำร่อง (Pilot Study) เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ของหลักสูตร และ 4) การปรับปรุงหลักสูตรและการเตรียมการก่อนการทดลองใช้หลักสูตร

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย และแบบประเมินความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ได้แก่ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย

โดยมีวิธีการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) แบบวัดความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ภาษาไทย และทฤษฎีเชื่อมโอนภาษา 2) กำหนดกรอบเนื้อหาของแบบทดสอบ 3) ศึกษาแนวคิดและวิธีการสร้างแบบทดสอบ และ 4) จัดทำตารางวิเคราะห์โครงสร้างของแบบทดสอบ และสร้างแบบทดสอบเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมโดย

1) ครูผู้เข้าฝึกอบรม ทำกิจกรรมทดสอบก่อนการอบรม (Pre-test) เกี่ยวกับมาตรฐานและตัวชี้วัดการเรียนรู้ภาษาไทย และความเชื่อเกี่ยวกับทฤษฎีเชื่อมโอนภาษา

2) หลังจากการเรียนรู้หน่วยที่ 4 แล้วครูผู้เข้าฝึกอบรม สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ได้

3) หลังจากออกแบบการจัดการเรียนรู้และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว ครูผู้เข้าฝึกอบรมนำหลักสูตรไปทดลองใช้ในสถานศึกษา เป็นเวลา 6 ชั่วโมง

4) ครูผู้เข้าฝึกอบรมนำผลการทดลองใช้ มาร่วมกันสะท้อนคิด และประเมินผล หลังจากการเรียนรู้แผนการจัดการเรียนรู้ไปปฏิบัติจริงในชั้นเรียน

5) รวมเวลาการทำกิจกรรมนี้ ทั้งหมด 36 ชั่วโมง

การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจระหว่างก่อนทดลองและหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้สถิติทดสอบลำดับที่โดยเครื่องหมายของวิลค็อกซัน (Wilcoxon-signed rank test)
- 2) วิเคราะห์ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70 โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test)
- 3) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยพิจารณาจากข้อความจากแบบสังเกตการสอนในชั้นเรียนแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการโดยผู้วิจัย และนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis) การวิเคราะห์เหตุการณ์แบบไม่อิงทฤษฎี การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วเขียนบรรยายเป็นความเรียง
- 4) วิเคราะห์ความพึงพอใจ โดยใช้แบบแสดงความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมด้าน 1) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ คุณลักษณะของวิทยากร 2) กระบวนการ ได้แก่ การจัดกิจกรรมตามหลักสูตร และ 3) ผลลัพธ์ ได้แก่ การนำผลที่ได้จากการเข้าฝึกอบรมไปปฏิบัติการสอน โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตัวอย่างตารางแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) ผลการวิเคราะห์ ความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้สถิติทดสอบลำดับที่โดยเครื่องหมายของวิลค็อกซัน (Wilcoxon-signed rank test)

NPar Tests

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
Pre	10	7.7000	2.75076	4.00	13.00
Post	10	17.9000	1.37032	16.00	20.00

การทดสอบ	Mean	S.D.	Wilcoxon Signed Ranks Test	Sig.
Pretest	7.70	2.75	-2.825	.005
Posttest	17.90	1.37		

2) วิเคราะห์ความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย กับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้การทดสอบที (T-test)

ความสามารถด้าน การจัดการเรียนรู้ ภาษาไทย	ประเด็น การ ประเมิน	คะแนน เต็ม	เกณฑ์ ร้อยละ 70 ของ คะแนน เต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ความสามารถในการ ออกแบบการจัดการ เรียนรู้	4	16	11.2	14.35	1.06	9.348	0.000
ความสามารถในการ เขียนแผนการ จัดการเรียนรู้	4	16	11.2	13.65	0.88	8.769	0.000
ความสามารถในการ จัดการเรียนรู้ ภาษาไทย	4	16	11.2	14.65	0.82	13.334	0.000
รวม	12	48	33.6	42.65	2.17	16.166	0.000

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความสามารถที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้ 1) ครูควรมีความรู้ในเรื่องมาตรฐานและตัวชี้วัดในหลักสูตรฯ มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียน และมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้ลงมือปฏิบัติจริง 2) ครูควรมีความเข้าใจต่อสังคม วัฒนธรรม และทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ 3) รูปแบบการพัฒนาที่ควรนำมาใช้ในการเสริมสร้างความสามารถครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ควรใช้รูปแบบ “การฝึกอบรม” เพราะถือว่าเป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในด้านการเพิ่มพูนความรู้ใหม่ให้แก่ครู ได้นำความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่ได้รับจากการอบรมมาช่วยในการพัฒนางาน อีกทั้งทำให้เกิดประสบการณ์ในการทำงานมากขึ้น และ4) สาระสำคัญและกิจกรรมของหลักสูตรฝึกอบรม ควรเป็นหลักสูตรที่มุ่งส่งเสริมความสามารถให้ครู

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนที่สื่อสารได้ 2 ภาษา ให้นักเรียนรู้และเข้าใจภาษามาตรฐานหรือภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง

2. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมและเอกสารประกอบฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีความเห็นว่า หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.55) และความคิดเห็นเกี่ยวกับเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรม ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.55) จากผลการหาคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม พิจารณาความเหมาะสม และการศึกษานำร่อง (Pilot Study) กับครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 10 คน ที่มีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีความคิดเห็นจากการศึกษานำร่องของครูผู้เข้าร่วมการพัฒนาว่า หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.48)

3. ผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรม พบว่า คะแนนการทดสอบหลังการอบรม (Posttest) สูงกว่าคะแนนการทดสอบก่อนการอบรม (Pretest) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ นำเสนอเป็นผลการสอบถามความคิดเห็นของครูผู้รับการพัฒนามีต่อหลักสูตรฝึกอบรม ในด้าน

1) ด้านปัจจัยนำเข้าของครูผู้เข้าฝึกอบรมที่มีต่อคุณลักษณะของวิทยากร ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.39)

2) ด้านกระบวนการของครูผู้เข้าฝึกอบรมที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.39)

3) ด้านผลลัพธ์ของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อการนำผลที่ได้จากการฝึกอบรมไปปฏิบัติ การสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.50)

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาความสามารถที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ พบว่า โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมถึงสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ยังไม่มีการพัฒนาหลักสูตรสำหรับการพัฒนาครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ อีกทั้งครูผู้สอนควรมีความรู้ในเรื่องมาตรฐานและตัวชี้วัดในหลักสูตร

รวมทั้งความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน โดยเฉพาะในห้องเรียนที่มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการฝึกอบรม เพราะการฝึกอบรมเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ (knowledge) ทักษะ (skill) ความสามารถ (ability) และทัศนคติ (attitude) ของบุคลากรซึ่งจะช่วยปรับปรุงให้การปฏิบัติงานของบุคลากรมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ มธุรส ประภาจันทร์ และคณะ (2559) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมทำให้ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เรียนรู้พร้อมกับการทำงานซึ่งเป็นการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ครูผู้เข้ารับการอบรมเห็นประโยชน์ของการเรียนรู้เทคนิควิธีการใหม่ ๆ ที่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นอกจากนี้ ยังได้มีส่วนร่วมในทุกกระบวนการฝึกอบรม เพราะเป็นการฝึกอบรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติ ให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผลการเรียนรู้ตลอดจนลงมือปฏิบัติจริงผ่านกระบวนการแก้ปัญหาจากการฝึกปฏิบัติจริง นำผลจากการทำบทปฏิบัติการในหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ปฏิบัติจริงในห้องเรียน

2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ที่สร้างขึ้น ดำเนินการโดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยแก่นักเรียน กระบวนการต่าง ๆ เช่น กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างความสามารถครู ความรู้เกี่ยวกับชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ทฤษฎีการเชื่อมโยงภาษารวมถึงแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งเป็นการสร้างหลักสูตรที่มาจากปัญหาและสภาพความต้องการแก้ปัญหาเพื่อการพัฒนาอย่างแท้จริงที่พบว่าหลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรตามกระบวนการที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานความสามารถที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อนำข้อมูลมากำหนดจุดมุ่งหมาย และกำหนดเป็นเนื้อหาสาระของหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของ Tabá (1962, 422-425; อ้างอิงใน ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2559, 9-11) คือ วิเคราะห์สภาพปัญหา สำรวจความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม พัฒนาการของนักเรียน กระบวนการเรียนรู้ และธรรมชาติของการเรียนรู้ซึ่งเป็นแนวทางที่สำคัญในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

3. การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ มีประเด็นดังนี้

3.1 ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม เนื่องมาจากผู้วิจัยได้ใช้การฝึกทางปัญญาจากต้นแบบเป็นแนวคิดสำคัญในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม โดยเฉพาะการเสริมสร้างความรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามทฤษฎีเชื่อมโอนภาษา สำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นวิธีการใหม่ที่ครูยังไม่คุ้นเคย จึงต้องเรียนรู้จากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามทฤษฎีเชื่อมโอนภาษา ตามแนวคิดการฝึกทางปัญญาจากต้นแบบ (cognitive apprenticeship) ซึ่งเป็นวิธีการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเรียนรู้จากผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่าหรือผู้เชี่ยวชาญ เน้นการเรียนรู้ที่ใช้ทักษะทางปัญญาและการรู้คิด ทำให้ครูผู้เข้าฝึกอบรมสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเอง และมีความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโอนภาษา สำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์โดยมีวิธีการฝึกอบรม ได้แก่ 1) ตัวแบบ (modeling) 2) การชี้แนะหรือการ โด้ซ (coaching) 3) การเสริมศักยภาพ (scaffolding) 4) การพูดหรือสื่อสารออกมา (articulation) 5) การสะท้อนคิด (reflection) และ 6) การสำรวจเรียนรู้สิ่งใหม่ (exploration) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ศศิธร ชิดนาฮี, 2559) ที่ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดการฝึกหัดทางปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาพยาบาล ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน พบว่า 1) นักศึกษามีคะแนนความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลอย่างมีวิจารณญาณโดยรวมผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 จำนวน 57 คนคิดเป็นร้อยละ 87.69 ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 8 คนคิดเป็นร้อยละ 12.31 2) นักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลอย่างมีวิจารณญาณหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) นักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลอย่างมีวิจารณญาณหลังการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามทฤษฎีเชื่อมโอนภาษา สำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ หลังการฝึกอบรมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ประกอบด้วยความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามทฤษฎีเชื่อมโอนภาษา สำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ความสามารถดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ใช้การฝึกทางปัญญาจากต้นแบบ ทำให้ครูผู้เข้าฝึกอบรมมีความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามทฤษฎีเชื่อมโอนภาษา และสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมฝึกอบรมแนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (lesson study approach) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของชาธิณี ตรีวิญญู (2550) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาดำเนินการตามแนวคิดการศึกษาผ่านบทเรียน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) กระบวนการศึกษาผ่านบทเรียนที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดการศึกษาผ่านบทเรียนเป็นกระบวนการทำงานในการพัฒนาวิชาชีพของครูในบริบทการทำงานจริงของตนผ่านการทำงานกลุ่มแบบร่วมมือร่วมพลังอย่าง

เป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาการคิดและการเรียนรู้ของนักเรียน

จากการที่ผู้วิจัยได้ใช้การฝึกทางปัญญาจากต้นแบบเป็นแนวคิดสำคัญในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม โดยเฉพาะการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งเป็นวิธีการใหม่ที่ครูยังไม่คุ้นเคย จึงต้องเรียนรู้จากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา ตามแนวคิดการฝึกทางปัญญาจากต้นแบบ (cognitive apprenticeship) ซึ่งเป็นวิธีการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเรียนรู้จากผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่าหรือผู้เชี่ยวชาญ เน้นการเรียนรู้ที่ใช้ทักษะทางปัญญาและการรู้คิด ทำให้ครูผู้เข้าร่วมฝึกอบรมสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเอง และมีความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีวิธีการฝึกอบรม อันได้แก่

1. ตัวแบบ

ตัวแบบในการฝึกอบรมครั้งนี้เป็นผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา ได้แก่ Mr. Sangsok Son, Ph.D (TLE Researcher & Developer Literacy & Education Consultant LEAD Asia Pacific/SIL International) และผู้ช่วยศาสตราจารย์รณมา เทียนมี ผู้อำนวยการมูลนิธิภาษาศาสตร์ประยุกต์ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้งสองคนมีความสามารถในการโค้ช และการเสริมศักยภาพกิจกรรมของตัวแบบ ได้แก่ การยกตัวอย่าง การสาธิต การอธิบายความคิด

เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา เป็นทฤษฎีใหม่ที่ยังไม่มีการนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน การได้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านทฤษฎีการเชื่อมโยงภาษามาย่อยทอดให้กับครูผู้เข้าฝึกอบรมโดยตรง จะส่งผลให้ครูผู้เข้าฝึกอบรมเข้าใจนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์มากยิ่งขึ้น

2. การชี้แนะหรือการโค้ช

การชี้แนะหรือการโค้ช เป็นกระบวนการตรวจสอบการเรียนรู้ของครูผู้เข้าฝึกอบรม มีเป้าหมายเพื่อให้ครูผู้เข้าฝึกอบรมประสบความสำเร็จ เรียนรู้ได้ตามเป้าหมาย มุ่งพัฒนาและเสริมทักษะความสามารถ ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ ส่งผลให้ครูผู้เข้าฝึกอบรมมีความเข้าใจในกิจกรรมที่ฝึกปฏิบัติ สามารถบูรณาการกิจกรรมร่วมกับการออกแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องตามบริบทของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์

3. การเสริมศักยภาพ

การเสริมศักยภาพเป็นการที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของครูผู้เข้าฝึกอบรม ช่วยเหลือเฉพาะในด้านความรู้ความเข้าใจ และความสามารถที่อยู่เกินความสามารถของครูผู้เข้าฝึกอบรม ได้สร้างความรู้ความเข้าใจ และทำงานสมบูรณ์ด้วยตนเองให้มากที่สุด หากไม่สามารถทำได้

ผู้เชี่ยวชาญจะช่วยจนสร้างความรู้ ความเข้าใจด้วยตนเองได้ และทำงานสำเร็จ เมื่อครูผู้เข้าฝึกอบรมสามารถรับผิดชอบในการสร้างความรู้ความเข้าใจ และทำงานนั้นได้ด้วยตนเองแล้วผู้สอนจะค่อย ๆ ลดการช่วยเหลือลง

4. การพูดหรือสื่อสารออกมา

การพูดหรือสื่อสารออกมาเป็นการให้ครูผู้เข้าร่วมฝึกอบรมบอกเล่าหรือเขียนหลังจากที่ฝึกปฏิบัติการสร้างความรู้ความเข้าใจและทำงาน รวมทั้งการให้ครูผู้เข้าร่วมฝึกอบรมวิพากษ์งานของกลุ่มเพื่อน

5. การสะท้อนคิด

การสะท้อนคิดเป็นการทำให้ครูผู้เข้าฝึกอบรมได้ตรองถึงความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษาสำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง กิจกรรมที่ใช้ ได้แก่ การให้ครูผู้เข้าฝึกอบรมทบทวน ได้ตรอง และวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษาสำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง การเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจ และความสามารถของตนเองกับผู้เชี่ยวชาญหรือเพื่อน ๆ การสะท้อนคิดของครูจะทำให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้วิจัยรู้ว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจเพียงใด และมีเรื่องใดที่ต้องเติมเต็มความรู้ ปรับเปลี่ยนความคิดครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ต่อไป

6. การสำรวจเรียนรู้สิ่งใหม่

การสำรวจเรียนรู้สิ่งใหม่ เป็นขั้นตอนหลังจากครูผู้เข้าร่วมฝึกอบรมได้ความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษาสำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ และผู้เชี่ยวชาญถอยออกจากการช่วยเหลือ ผู้เชี่ยวชาญจะมีบทบาทคือ กระตุ้นครูผู้เข้าฝึกอบรมแต่ละคนให้มีการเรียนรู้อย่างอิสระ กำหนดเป้าหมายของตนเอง รวมทั้งการช่วยให้ครูผู้เข้าฝึกอบรมมีความมั่นใจในการสร้างความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติการสอน และแก้ปัญหาด้วยตนเอง

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยมีความโดดเด่น คือผู้เข้าฝึกอบรมได้รับการฝึกทางปัญญาจากต้นแบบ คือ Mr. Sangsok Son, Ph.D (TLE Researcher & Developer Literacy & Education Consultant LEAD Asia Pacific/SIL International) และผู้ช่วยศาสตราจารย์วรรณา เทียนมี ผู้อำนวยการมูลนิธิภาษาศาสตร์ประยุกต์ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านทฤษฎีเชื่อมโยงภาษาโดยตรง ซึ่งทั้ง 2 ท่านได้ถ่ายทอดความรู้ได้ตรงจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ได้ทำการชี้แนะในการทำกิจกรรมด้วยความเอาใจใส่ทุกกิจกรรม เพื่อให้ผู้เข้าอบรมเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงแม้ว่า Mr. Sangsok Son จะพูดภาษาไทยไม่ค่อยชัดเจน แต่ก็พยายามพูดสื่อสารด้วยอากัปกิริยาท่าทางให้ครูผู้เข้าอบรมได้เข้าใจ โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์วรรณา เทียนมี และผู้วิจัยช่วยแปลเป็นภาษาไทยให้เข้าใจ

ยิ่งขึ้น มีการเสริมศักยภาพครูผู้เข้าฝึกอบรมให้รู้จักการวิพากษ์ผลงานทั้งของตนเองและของเพื่อน รู้จักการสะท้อนคิด และนำผลที่ได้รับจากการสะท้อนจากการปฏิบัติกิจกรรมและปฏิบัติการสอนจริงในชั้นเรียนไปปรับปรุงและพัฒนา อีกทั้งมีการกระตุ้นความคิดในการให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในขณะทำกิจกรรมการเรียนการสอน เมื่อเกิดปัญหาที่สามารถแก้ปัญหาได้จนเกิดเป็นประสบการณ์ นำไปสู่ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากการทำวิจัย “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์” ผู้วิจัยได้สรุปเป็นข้อเสนอแนะ 2 ประเด็น ดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. หน่วยงานทางการศึกษา ทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ควรให้ความสำคัญ และสนับสนุนส่งเสริมให้มีการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ให้กับครูผู้สอน หรือพัฒนาเป็นหน่วยการเรียนรู้ หรือหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม

2. โรงเรียนที่มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ควรให้ความสนใจและให้ความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร โดยจัดทำเป็นหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถให้กับครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษาที่จะต้องสอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งประสบปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนคล้ายคลึงกับครูและนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในงานวิจัยนี้ อีกทั้งควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ให้กับโรงเรียนในสังกัดอื่น เช่น โรงเรียนในสังกัดโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน หรือโรงเรียนในสังกัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: *คุรุสภาลาดพร้าว*.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2560). *การพัฒนาหลักสูตร: ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: *สำนักพิมพ์ วิพรินท์*.
- ชาธิณี ตีรวรรณ. (2550). *การพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาตามแนวคิดการศึกษาผ่านบทเรียน*. กรุงเทพฯ: *สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- ชูชัย สมทิธิไกร. (2558). *การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร*. กรุงเทพฯ: *สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- มรุส ประจักษ์นทร์ และคณะ. (2559). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างความสามารถในการสอนอ่านและวินิจัยการอ่าน สำหรับครูระดับประถมศึกษาตอนต้น*. *ปริญญาบัณฑิตศึกษา* ดุษฎีบัณฑิต. *มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร*, กรุงเทพฯ.
- ศศิธร ชิดนาค. (2560). *การฝึกหัดทางปัญญา : รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างความรู้*. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลราชชนนี อุตรดิตถ์*, 9(2), 128-139.
- อรุณลักษณ์ คำนิ. (2561). *หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูผู้สอนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*. *ปริญาปราชญ์ดุษฎีบัณฑิต* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- Anne-Marie Bezzina. (2017). *Translanguaging Practices in the Teaching of French as a Foreign Language in Malta*. Faculty of Education, University of Malta.
- Dorotea Scopich. (2018). *Translanguaging In An Efl Classroom: Attitudes And Practice*. Submitted in partial fulfilment of the requirements for the M.A.in English Language and Literature and Italian Language and Literature at the University of Rijeka.
- Ofelia Garcia, Susana Ibarra Johnson and Kate Seltzer. (2017). *THE TRANSLANGUAGING CLASSROOM : Leveraging Student Bilingualism for Learning*. Philadelphia : Caslon, Inc.
- Proceedings. (2016). *Pedagogical and Cultural Approaches in Western Languages (The First International Conference)*. Srinakharinwirot University Bangkok, Thailand.

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*

ณัฏฐวัฒน์ อนันตะสุข¹ วาริรัตน์ แก้วอุไร²

(วันที่รับบทความ: 22 กรกฎาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 26 กันยายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 28 กันยายน 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานและระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีการดำเนินการตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน 2) สร้างและตรวจสอบคุณภาพ 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน โดยการนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม จำนวน 21 คน และ 4) ประเมินการใช้รูปแบบ

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนในปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.98 คิดเป็นร้อยละ 56.58 2) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน คือ 1) ค้นพบปัญหาจากบริบท 2) รวบรวมข้อมูลเชิงพื้นที่ 3) วิเคราะห์วิธีการแก้ปัญหา 4) ออกแบบกระบวนการแก้ปัญหา 5) แสดงผลการแก้ปัญหา 6) ประยุกต์ใช้ในบริบท และ 5) การวัดและประเมินผล ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.71 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ตามองค์ประกอบในการเรียนครบทุกด้าน และมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การเรียนการสอนบริบทเป็นฐาน, ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์, การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

* วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2565

¹ นิสิตปริญญาการศึกษาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, E-mail: curriculum.yo@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

The Development of Instructional Model Using Context Based Learning with Geographic Information System to Enhance Creative Problem Solving for Upper Secondary Students *

Nattawat Anantasuk¹ Wareerat Kaewurai²

(Received: July 22, 2022; Revised: September 26, 2022; Accepted: September 28, 2022)

Abstract

This research aims to develop a context based instructional model with geographic information system and to promote creative problem-solving abilities of upper secondary students. The research was carried out according to the research and development process in four steps which comprise: 1) to study the conditions and problems for the development of the instructional model; 2) building and checking quality; 3) studying the results of using the instructional model by applying it to the sample group including 21 students in Mathayomsuksa 6 at Navamindarajudis Matchim School, and 4) evaluating the use of the instructional model.

The findings were as follows: 1) The students' creative problem-solving conditions at present were at a moderate level and the student's creative problem-solving ability was 16.98 average score, representing 56.58 percent; 2) The development of the developed instructional model consists of: 1) principles, 2) objectives, 3) content, 4) teaching and learning process in 6 steps; 1) discover the problem from the context, 2) collect spatial data, 3) analyze the solution, 4) design the problem solving process, 5) display the result of the solution processing, 6) applied in context, and 5) measurement and evaluation. The results of the quality inspection were appropriate at a high level, having an Effectiveness Index of 0.71; 3) The students who were taught through the instructional model had the ability to solve problems creatively after studying at 70 percent higher than the threshold with a statistical significance at the .01 level, and 4) The students who were taught through the learning management had a high level of opinion on the instructional model.

Keywords: Context based Learning, Geographic Information System, Creative Problem Solving

* Research Article from thesis for the Doctor of Education Program in Curriculum and Instruction, Naresuan University, Thailand, 2022

¹ Student, Doctor of Education Program in Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Naresuan University, Email: curriculum.yo@gmail.com

² Associate Professor, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Naresuan University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

วิวัฒนาการโลกในยุคแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอันแสดงให้เห็นในรูปแบบของการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของพลเมืองและพลโลกในปัจจุบัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สอดคล้องกับการปรับปรุงสาระภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ดังที่ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2560) ได้อธิบายถึง การรู้เรื่องภูมิศาสตร์เป็นความรู้พื้นฐานของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาสาระภูมิศาสตร์ มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในลักษณะทางกายภาพของโลก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต สามารถใช้ทักษะ กระบวนการ ที่แสดงความสามารถในการใช้ความเข้าใจและการให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ เพื่อประกอบการตัดสินใจอย่างเป็นระบบในการแก้ไขปัญหาและวางแผนในอนาคต ซึ่งการส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตกับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงของโลกนั้น ทักษะสำคัญหนึ่งคือ ทักษะการคิด ซึ่งเป็นกระบวนการทางสมองของมนุษย์ที่มีศักยภาพสูงเป็นส่วนที่ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับสัตว์ สามารถคิดสร้างสรรค์ สร้างความสุขให้กับตนเอง และป้องกันตนเองให้พ้นจากภัยธรรมชาติได้ (ทศนา เขมมณี, 2544) โดยเฉพาะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving: CPS) ซึ่งถือเป็นทักษะทางความคิดที่บูรณาการทักษะการแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์เข้าด้วยกัน ด้วยการออกแบบวิธีการในการช่วยเหลือผู้แก้ปัญหาโดยการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จ (Isaksen, 1995) ซึ่งการผสมผสานระหว่างความคิดสร้างสรรค์ที่จะแก้ปัญหอย่างหลากหลาย และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ช่วยให้เกิดการคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจเลือกแนวทางวิธีการที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา (Lewin and Reed, 1998) ถึงแม้ว่าจะมีการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง แต่จากการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า ยังมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ดังแนวคิด Incebacak and Ersoy (2018) กล่าวว่า การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียนไม่เพียงพอในยุคข้อมูลข่าวสารที่มีแนวโน้มไปสู่วิธีการที่ทันสมัย ผู้เรียนจะต้องเป็นนักแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการคิดระดับสูง นอกจากนี้ ผลการศึกษาคะแนนการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) พบว่า ผลการประเมินรายตัวบ่งชี้ที่มีค่าร้อยละต่ำสุด หนึ่งในตัวบ่งชี้ นั่นคือ ตัวบ่งชี้ที่ 4 ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น มีค่าสถิติ $IND4=87.30$ (สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2559)

แนวทางหนึ่งที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ดังกล่าวได้ คือ การเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน (Context based Learning: CBL) เป็นการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์ในบริบทและเชื่อมโยงความรู้ของเนื้อหา กับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวันของผู้เรียน โดย Gilbert (2006) กล่าวว่า บริบทเป็นสถานการณ์ที่สร้างขึ้นมาเพื่อกระตุ้นให้เกิดการถ่ายโยงความเข้าใจเหตุการณ์ แนวคิด หลักการและสิ่งต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น และ Akers (1999) กล่าวว่า การเรียนรู้ตามบริบทที่หลากหลายและครอบคลุมบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ในชีวิตจริงทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ความว่า ควรจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ให้ผู้เรียนได้เผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหา (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2554) นอกจากนี้ ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS) เป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดและตัดสินใจ เป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับการทำงานเกี่ยวกับข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในการเก็บข้อมูล ซึ่งเป็นข้อมูลในการศึกษาพิกัดทางภูมิศาสตร์และนำมาจัดการวิเคราะห์และแสดงภาพ ตำแหน่งและรูปร่างของคุณลักษณะทางภูมิศาสตร์ (Godfrey and Stoddart, 2018) ซึ่งเป็นระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ออกแบบขึ้นมาเพื่อใช้รวบรวม จัดเก็บ วิเคราะห์ข้อมูลภูมิศาสตร์ รวมทั้งการค้นคืนข้อมูล และการแสดงผลข้อมูลบนแผนที่ (สรศักดิ์ กลิ่นดาว, 2542)

จากปัญหาและแนวทางดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากการใช้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในบริบทเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ค้นหาคำตอบของปัญหาที่เผชิญ โดยการรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่จากระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เข้ามาช่วยในการจัดการและตัดสินใจ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

3. เพื่อศึกษาผลใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศ ภูมิศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย

3.1 เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นระหว่างการใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐาน ร่วมกับระบบสารสนเทศ ภูมิศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.2 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ได้รับการ จัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศ ภูมิศาสตร์ กับเกณฑ์ร้อยละ 70

4. เพื่อประเมินการใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศ ภูมิศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎีรูปแบบการเรียนการสอนของ Anderson (1997) และ Joyce and Weil (2004) เป็นแบบแผนที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่สามารถใช้สอนทั้งในห้องเรียนและสถานที่อื่น ๆ เป็นการเสนอเหตุการณ์ แล้วนำไปสู่การจัดการเรียนการสอน ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาการเรียนรู้ 4) กระบวนการเรียนการสอน และ 5) การวัดและประเมินผล การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนต้องศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน นำเสนอแนวคิดสำคัญมากำหนดเป็นหลักการ เป้าหมาย และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เห็นว่ามีผลสำคัญทำให้รูปแบบการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ กำหนดแนวทางการนำไปใช้ ประเมินผลรูปแบบ ปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนในช่วงก่อนนำไปทดลอง

แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน ของ Gilbert (2006) และ Warren (2006) เป็นการเรียนรู้จากบริบทหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการถ่ายโยงความเข้าใจเหตุการณ์ แนวคิด หลักการและสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับผู้เรียน เกิดความสนใจและตั้งคำถามและค้นหาคำตอบ จากการลงมือปฏิบัติ มีปฏิสัมพันธ์จากการทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลระหว่างกัน เห็นคุณค่าของการทำงานเป็นกลุ่ม และได้ฟังพาดพิงกัน คิดค้น ทดลองทำให้เกิดการสร้างความรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำไปใช้ในบริบทอื่น

แนวคิดระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ของ Chang (2012) และ สุเพชร จิรขจรกุล (2552) เป็นข้อมูลภูมิสารสนเทศ ที่มีการอธิบายที่ตั้งและคุณลักษณะเชิงพื้นที่ ระบบสามารถรวบรวม จัดเก็บ บันทึก การเปลี่ยนแปลงและแสดงข้อมูลเชิงภูมิศาสตร์ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนและตัดสินใจ ที่สามารถอธิบายในลักษณะของข้อมูลเชิงพื้นที่และเชิงคุณลักษณะ ผ่านกระบวนการนำเข้า วิเคราะห์ จัดการ และแสดงผลข้อมูล

แนวคิดการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของ Osborn (1963) และ Isakan, Dorval and Treffinger (2011) เป็นคุณลักษณะของการคิดแก้ปัญหาจากการพิจารณาวิธีการที่มีความแตกต่างไปจากเดิม เหมาะสมกับสถานการณ์เพื่อการบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ โดยการระบุปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ หาวิธีการจากการระดมความคิดพัฒนาวิธีการและวางแผนการแก้ปัญหา แล้วนำเสนอผลการปฏิบัติและประเมินคำตอบนำไปสู่การตัดสินใจเลือกวิธีการและวางแผนการแก้ปัญหานั้นและเกิดคุณค่าต่อการแก้ปัญหา เพื่อนำวิธีการไปใช้ในโอกาสต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยศึกษาข้อมูล 3 ส่วน คือ

1. สภาพการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในปัจจุบัน โดยใช้แบบสอบถามในการสอบถามครูผู้สอนในวิชาสังคมศึกษา สาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ในโรงเรียน 8 แห่ง ๆ ละ 1 คน จำนวน 8 คน โดยเป็นครูผู้สอนที่อยู่ในโรงเรียนที่มีบริบททางกายภาพของแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ ดันน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

2. ปัญหาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการนำแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียน จำนวน 8 แห่ง ๆ ละ 5 คน จำนวน 40 คน โดยเป็นนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่มีบริบทเช่นเดียวกับครูผู้สอน

3. แนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานและระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในประเด็นแนวทางการจัดการเรียน

การสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานและระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลศึกษาพื้นฐานและยกย่องรูปแบบการเรียนการสอนซึ่งมีองค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ที่มาและความสำคัญของรูปแบบการเรียนการสอน และองค์ประกอบที่ 2 รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นโดยมีรายละเอียดตามองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน คือ 1) ค้นพบปัญหาจากบริบท 2) รวบรวมข้อมูลเชิงพื้นที่ 3) วิเคราะห์วิธีการแก้ปัญหา 4) ออกแบบกระบวนการแก้ปัญหา 5) แสดงผลการแก้ปัญหา 6) ประยุกต์ใช้ในบริบท และ 5) การวัดและประเมินผล

2. จัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนซึ่งผู้วิจัยได้สร้างคู่มือโดยแบ่งรายละเอียด ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อปฏิบัติในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และส่วนที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

3. ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอน และคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ด้วยเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นก่อนนำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผล

4. ทดลองนำร่องโดยนำรูปแบบการเรียนการสอน และคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 21 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย เพื่อหาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของรูปแบบการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายใช้แบบแผนการวิจัยกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest Posttest Design)

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม จำนวน 21 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง เป็นนักเรียนที่อยู่ในบริบทที่เกิดปัญหาทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสถานการณ์ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตัวแปรที่ศึกษา

ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอน โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกผลที่เกิดขึ้นระหว่างการใช้รูปแบบการเรียนการสอน และแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการสร้างความเข้าใจของการวิจัย รวมถึงข้อตกลงระหว่างดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนกับกลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบก่อนเรียนและเริ่มทดลองจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอน โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายตามแผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 3 แผน 18 ชั่วโมง
3. ผู้วิจัยบันทึกผลที่เกิดขึ้นขณะการดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน
4. ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ซึ่งมีองค์ประกอบตามกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 6 ด้าน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ปัญหา 2) การค้นพบแนวคิด 3) การค้นพบวิธีการแก้ปัญหา 4) การนำไปใช้ 5) การสร้างสรรค์ความรู้ และ 6) การประเมินผลลัพธ์การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตามการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ตรวจสอบข้อมูล บันทึก สร้างข้อสรุป แล้วจึงเขียนสรุปเชิงบรรยายความ
2. เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอน โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ กับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้สถิติการทดสอบ t-test (t-test one sample)

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินการใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้วยแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิตให้นักเรียนที่ผ่านการจัดการเรียนการสอนตอบแบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาในการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน พบว่า สภาพการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.69$, S.D. = 0.13) ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.98 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 56.58 นอกจากนี้การสัมภาษณ์ในประเด็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานและระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ได้กระบวนการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นค้นพบปัญหาจากบริบท 2) ขั้นรวบรวมข้อมูลเชิงพื้นที่ 3) ขั้นวิเคราะห์วิธีการแก้ปัญหา 4) ขั้นออกแบบกระบวนการแก้ปัญหา 5) ขั้นแสดงผลการแก้ปัญหา และ 6) ขั้นประยุกต์ใช้ในบริบท

2. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอน คือ รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ที่มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการเรียนการสอน และ 5) การวัดและประเมินผล และจากการตรวจสอบคุณภาพ พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.17$, S.D. = 0.61) คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.21) และแผนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.11) เช่นกันจากการหาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) มีค่าเท่ากับ 0.71 คิดเป็นร้อยละ 71.00

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ครบตามองค์ประกอบในการเรียนทั้ง 6 ด้าน

3.2 การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ พบว่า นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์กับเกณฑ์ร้อยละ 70

ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	คะแนนเต็ม	ผลคะแนน N=21 $\bar{X}$	ผลคะแนน S.D.	คะแนน ร้อยละ	t	p
1. การวิเคราะห์ปัญหา	10	8.14	0.73	7	81.40	7.13* .000
2. การค้นพบแนวคิด	10	7.86	1.06	7	78.60	3.74* .000
3. การค้นพบวิธีการแก้ปัญหา	10	8.05	0.92	7	80.50	5.25* .000
4. การนำไปใช้	10	7.71	1.01	7	77.10	3.23* .000
5. การสร้างสรรค์ความรู้	10	7.95	0.59	7	79.50	7.31* .000
6. การประเมินผลลัพธ์การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	10	7.81	0.51	7	78.10	7.36* .000
รวมคะแนน	60	47.52	0.31	42	79.20	32.47* .000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการประเมินการใช้รูปแบบการเรียนการสอน พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิต โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.13, S.D. = 0.11)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการดำเนินการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประเด็นที่นำมาอภิปราย 4 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของความสามารถในการแก้ปัญหานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากข้อมูลการสอบถามครูผู้สอนภูมิศาสตร์ แสดงให้เห็นว่าสภาพการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีระดับความสามารถอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ 1) การนำไปใช้ 2) การสร้างสรรค์ความรู้ และ 3) การประเมินผลลัพธ์การแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ ควรได้รับการพัฒนา สอดคล้องกับ Incebacak and Ersoy (2018) กล่าวว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียนไม่เพียงพอในยุคข้อมูลข่าวสารที่มีแนวโน้มไปสู่วิธีการที่ทันสมัย เพื่อสร้างโอกาสในการคิดที่หลากหลาย ผู้เรียนจะต้องเป็นนักแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการคิดระดับสูงทางความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

2. รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นจากการดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มากำหนดองค์ประกอบของรูปแบบที่ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล จัดทำเอกสารคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน แล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกฉบับ แล้วนำไปทดลองนำร่องเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ และนำมาปรับปรุงเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ตามแนวคิดของ Anderson (1997) กับแนวคิดของ Joyce and Weil (2004) ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการเรียนการสอน โดยมีกระบวนการสำคัญ 6 ขั้นตอน คือ 1) ค้นพบปัญหาจากบริบท 2) รวบรวมข้อมูลเชิงพื้นที่ 3) วิเคราะห์วิธีการแก้ปัญหา 4) ออกแบบกระบวนการแก้ปัญหา 5) แสดงผลการแก้ปัญหา 6) ประยุกต์ใช้ในบริบท และ 5) การวัดและประเมินผล เป็นไปตามแนวคิดของ Joyce and Weil (2004) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน แล้วนำแนวคิดสำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์มากำหนดเป็นหลักการ เป้าหมาย และองค์ประกอบอื่น ๆ โดยการทดสอบประสิทธิภาพ ด้วยการประเมินความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญทั้งด้าน

ทฤษฎีและปฏิบัติ และความเป็นไปได้เชิงปฏิบัติการ โดยนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ ในสถานการณ์จริง แล้วนำมาคำนวณค่าประสิทธิภาพของรูปแบบเมื่อเทียบกับเกณฑ์หรือความแตกต่าง ด้านสถิติ ส่งผลให้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.71 สอดคล้องกับ งานวิจัยของสุรธานี ศรีวิชัย (2561) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ อย่างมีความสุข พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และ ดัชนีประสิทธิผลมีค่าเท่ากับ 0.748

3. การศึกษาการผลใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศ ภูมิศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะจัด กิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นแสดงพฤติกรรมที่แสดงให้เห็น ถึงความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ กล่าวคือในขั้นที่ 1 ค้นพบปัญหาจากบริบท นักเรียน สามารถระบุหัวข้อของปัญหาของการเกิดอุทกภัยและวาตภัย อธิบายแนวสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ ได้อย่างถูกต้อง ขั้นที่ 2 รวบรวมข้อมูลเชิงพื้นที่ นักเรียนสามารถกำหนดวิธีการแก้ปัญหาทางภูมิศาสตร์ ที่สร้างสรรค์พร้อมอธิบายเหตุผลได้ ขั้นที่ 3 วิเคราะห์วิธีแก้ปัญหา นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการแก้ปัญหา สิ่งแวดล้อม โดยใช้ข้อมูลทางระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์มาใช้ในการตัดสินใจและหาข้อสรุป พร้อมกับ ระบุเหตุผลที่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ และเสนอการวางแผนการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่าง เหมาะสม ขั้นที่ 4 ออกแบบกระบวนการแก้ปัญหา นักเรียนสามารถระบุขั้นตอนและแสดงรายละเอียด การแก้ปัญหาได้อย่างชัดเจนทุกขั้นตอน ขั้นที่ 5 แสดงผลการแก้ปัญหา นักเรียนสามารถนำเสนอ แนวความคิดวิธีการแก้ปัญหาไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นได้และขั้นที่ 6 ประยุกต์ใช้ในบริบท นักเรียนสามารถเสนอการนำวิธีการแก้ปัญหาไปใช้ในสถานการณ์อื่นที่มีความทันต่อเหตุการณ์ และได้รับ การยอมรับจากเพื่อนในชั้นเรียน ดังนั้น จะเห็นได้รูปแบบการเรียนการสอนส่งเสริมพฤติกรรม ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้ เป็นไปตามแนวคิดของ Osborn (1963) กล่าวว่า การส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ควรมีการจัดการเรียนการสอนที่ให้เกิด เกิดจินตนาการ เรียนรู้ด้วยการลงมือทำ การระดมสมอง มีความคิดที่หลากหลายทิศทาง คิดได้มากในช่วงเวลา ที่จำกัด

3.2 ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์หลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ มีกระบวนการสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ตามแนวคิดของ Gilbert (2006) และ Warren (2006) คือ การเรียนรู้จากบริบทหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับผู้เรียน เกิดความสนใจและตั้งคำถามและค้นหาคำตอบ จากการลงมือปฏิบัติ มีปฏิสัมพันธ์จากการทำงานร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิด คิดค้น ทดลอง ทำให้เกิดการสร้างความรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำไปใช้ในบริบทอื่น ดังแสดงให้เห็นในขั้นกิจกรรมการเรียนการสอนที่นักเรียนต้องกำหนดวิธีการแก้ปัญหาที่มีความแปลกใหม่และหลากหลาย รู้จักวางแผน ออกแบบวิธีการอย่างเป็นระบบ มีความละเอียดรอบคอบ จึงส่งผลให้นักเรียนเกิดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 สอดคล้องกับการวิจัยของ สุนันทา พุดพันธ์ (2559) ที่พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนสมรรถนะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองโดยมีคะแนนการประเมินผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 คิดเป็นร้อยละ 80.95

4. การประเมินการใช้รูปแบบการเรียนการสอน จากการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิต โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่า ด้านปัจจัยนำเข้า ผู้สอนมีความรู้ความชำนาญในเรื่องการใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ที่สามารถนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านกระบวนการ ได้ผ่านการศึกษาค้นคว้า และการมีส่วนร่วมจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานรวมถึงการชี้แจง สร้างความเข้าใจทำให้นักเรียนรู้จักการเรียนรู้อย่างบริบท เกิดความคิดเชิงพื้นที่ เปิดโอกาสนักเรียนร่วมกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติการนำข้อมูลของระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์มาใช้ และมีการวัดความสามารถของนักเรียนเพื่อสร้างความคุ้นเคย ส่วนด้านผลผลิต ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ตามองค์ประกอบในการเรียนทั้ง 6 ด้าน นักเรียนปฏิบัติและแสดงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ครบทุกด้าน สอดคล้องกับแนวคิดของ Isakan, Dorval and Treffinger (2011) กล่าวว่า การคิดแก้ปัญหาจากการพิจารณาวิธีการที่เหมาะสมกับสถานการณ์เพื่อการบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งความสามารถจะแสดงออกมาตามขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอน

ข้อเสนอแนะ**ข้อเสนอแนะทั่วไป**

1. ครูผู้สอนควรกำหนดขอบข่ายของเนื้อหาในบริบททางภูมิศาสตร์ที่มีพื้นที่สอดคล้องกันระหว่างพื้นที่ในโรงเรียนกับพื้นที่นอกโรงเรียนที่นักเรียนสามารถศึกษาได้
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการนำไปใช้ให้เพิ่มขึ้น โดยการเสริมเทคนิคการใช้คำถามกระตุ้นความคิด การเขียนเรื่องเล่าเร้าพลัง ยกตัวอย่างบทบาทสมมติเพื่อให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นด้านการนำไปใช้ให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับกระบวนการทางภูมิศาสตร์
2. ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการเรียนการสอนภูมิศาสตร์ อาทิ เช่น การคิดเชิงพื้นที่ การรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ทักษะทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ทิสนา แจมมณี. (2544). *กระบวนการเรียนรู้ ความหมาย แนวทางการพัฒนา และปัญหาข้อใจ*. กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- ภทธี สุรโรจน์ประจักษ์. (2558). *การพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ความท้าทายเป็นฐานผสมผสานแนวคิดกระบวนการวางกลยุทธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา*. คุุณินพนธ์ครุศาสตรคุุณินพนธ์บัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สรศักดิ์ กลิ่นดาว. (2542). *ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์: หลักการเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุธาสิณี ศรีวิชัย. (2561). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เพื่อส่งเสริมความเป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ*. คุุณินพนธ์การศึกษาคุุณินพนธ์บัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- สุนันทา พุดพันธ์. (2559). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียนตามแนวทฤษฎีเชื่อมโยงนิยม*. คุุณินพนธ์ปรัชญาคุุณินพนธ์บัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

- สุเพชร จิรขจรกุล. (2552). การเรียนรู้ระบบภูมิสารสนเทศด้วยโปรแกรม ArcGIS Desktop 9.3.1. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์. ฟรินดิง แมสโปรดักส์.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2554). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พริกหวาน กราฟฟิค.
- สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2559). รายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม (พ.ศ.2554-2558) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. สืบค้นเมื่อ 6 ธันวาคม 2560 จาก <http://www.onesqa.or.th/upload/download/201703100845187.pdf>
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Akers, J.B. (1999). *Confronting the Realities of Implementing Contextual Learning Ideas in a Biology Classroom. (Unpublished doctoral dissertation).* Virginia Polytechnic Institute and State University, United States.
- Anderson, T.P. (1997). Using models of Instruction. In C. R. Dills and A.J. Romiszowski (eds.), *Instructional development paradigms*. Englewood Cliffs, NJ: Education Technology Publications.
- Chang, K. (2012). *Introduction to Geographic Information Systems, Sixth Edition*. New York: McGraw-Hill.
- Gilbert, J. k. (2006). On the nature of “context” in chemical education. *International Journal of Science Education*, 28(9), 957-976.
- Godfrey, B. and Stoddart, R. (2018). Managing In-Library Use Data: Putting a Web Geographic Information Systems Platform through its Paces. *Information Technology and Libraries*, 37(2), 34-49.
- Incebacak and Ersoy (2018). Creative Problem Solving Skills of Secondary School Students. *Necatibey Faculty of Education Electronic Journal of Science and Mathematics Education*, 12(1), 1-24.

Isaksen, S.G. (1995). On The Conceptual Foundation of Creative Problem: A Response to Magyari-Beck. *Creativity and Innovation Management*, 1(3), 52-63.

Isaksen, S.G., Dorvol, K.B., and Treffinger, D.J. (2011). *Creative Approaches to Problem Solving*. los Angeles: Sage.

Joyce, B., and Weil, M. (2004). *Model of Teaching*. (7thed). London: Allyn & Bacon.

Lewin, J., and Reed, P. (1998). *Creative problem solving in occupational therapy*. philadelphia: Lippincott-Raven.

Osborn, A.F. (1963). *Applied Imagination: Principles and procedures of creative thinking*. (3rd ed). New York: Charles Scribner's sons.

Warren, B. (2006). *The Influence of Science Standard Regulation on Teacher Quality and Curriculum Renewal: An Australia Perspective*. In Sunal, Dennis W. and Wright Emmett L. The Impact of state and National Standard on K-12 Science Teaching.

อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของการมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่ง การประสานงาน ภายใน ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร*

ประทีป จตุรพวงศธร¹ สุจินดา เขียวศรีพงษ์² อุษา ยาวิเศษ³

(วันที่รับบทความ: 30 สิงหาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 9 พฤศจิกายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 14 พฤศจิกายน 2565)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงของการมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่ง การประสานงานภายในซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการมุ่งเน้นตลาดที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงาน และศึกษาอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานโดยผ่านความสามารถทางนวัตกรรมของสหกรณ์การเกษตร การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือสหกรณ์การเกษตรจำนวน 318 ตัวอย่าง แบบสอบถามนำมาใช้เป็นเครื่องมือวิจัย สถิติที่ใช้คือ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structure Equation Modeling) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่ารูปแบบการวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์และทฤษฎี ตัวแปรสังเกตได้มีค่ามาตรฐานน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.479-0.917 ค่าความเชื่อมั่น (CR) อยู่ระหว่าง 0.895-0.964 ค่าความแปรปรวนเฉลี่ยของตัวแปรที่สกัดได้ (AVE) อยู่ระหว่าง 0.607-0.750 และค่าความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้คือ $CMIN/df = 0.819$, $df = 2$ $P = 0.41$ $CFI = 1.000$, $GFI = 0.998$, $AGFI = 0.985$, $RMR = 0.003$ และ $RMSEA = 0.000$

ผลการศึกษาพบว่า 1) การมุ่งเน้นลูกค้า 2) การมุ่งเน้นคู่แข่ง และ 3) การประสานงานภายใน มีอิทธิพลทางตรงต่อเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 1) การมุ่งเน้นลูกค้า 2) การมุ่งเน้นคู่แข่ง และ 3) การประสานงานภายในมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานโดยส่งผ่านความสามารถทางนวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การมุ่งเน้นลูกค้า, การมุ่งเน้นคู่แข่ง, การประสานงานภายใน, ความสามารถทางนวัตกรรม, ผลการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร

* บทความวิจัยหลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนเรศวร

¹ นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร, E-mail: xitmux@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร

³ อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร

Direct and Indirect Effects of Customer Orientation Competitor Orientation**Inter-functional Coordination that Effecting Performance****of Agriculture Cooperative ****Preteep Jaturapongsaton ¹ Sujinda Chemsripong ² Kitcha Yawised ³**(Received: August 30, 2022; Revised: November 9, 2022; Accepted: November 14, 2022)*

Abstract

The objective of this research is to study the direct effect of customer orientation, competitor orientation, and inter-functional coordination which are important factors of market orientation that affect performance and to studying the indirect effect on performance through the innovativeness of agricultural cooperatives. This research is quantitative. The samples are 318 agriculture cooperatives. The questionnaire was used as a tool for this research. The statistics used in this research are confirmatory Factor Analysis and structural equation model analysis. Confirmatory factor analysis, it was found that the measurement pattern was consistent with empirical data and theory. Standard regression weight was found to be between 0.479-0.917. The Composite Reliability (CR) was 0.895-0.964. The Average Variance Extracted (AVE) was 0.607-0.750. Goodness of Fit of the research are CMIN/df = 0.819, df = 2 P = 0.41 CFI=1.000, GFI=0.998, AGFI = 0.985, RMR = 0.003 และ RMSEA = 0.000

The findings of this research are 1) customer orientation, competitor orientation and Inter-functional coordination have a direct effect to performance significantly. 2) customer orientation, competitor orientation, and Inter-functional coordination have an indirect effect on performance through innovativeness significantly at .01 level.

Keywords: Customer Orientation, Competitor Orientation, Inter-function Coordination, Innovativeness, Agriculture cooperative Performance

* Research Article from Thesis for the Ph.D. Student Program in Business Administration, Naresuan University

¹ Ph.D. Student Program in Business Administration, Naresuan University, E-mail: xitmux@hotmail.com

² Associate Professor, Faculty of Business, Economics and Communications, Naresuan University

³ Lecturer in Faculty of Business, Economics and Communications, Naresuan University.

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ในยุคที่มุ่งเน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม สหกรณ์ต้องมีการปรับวิธีการดำเนินงานและรูปแบบธุรกิจเพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นสหกรณ์อัจฉริยะ (Smart Cooperative) โดยสามารถนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการธุรกิจและการบริการแก่สมาชิกโดยเป็นสหกรณ์ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีระบบบริหารจัดการและการควบคุมภายในที่ดี มีความสามารถในการบริหารจัดการและการดำเนินธุรกิจที่สามารถแข่งขันได้ สหกรณ์การเกษตรเป็นสหกรณ์ที่มีสถานะดำเนินการมากที่สุดในประเทศไทยคิดเป็นร้อยละ 53.7 ของสหกรณ์ทั้งหมด และมีมูลค่าคิดเป็นร้อยละ 14.31 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2563, 1) ดังนั้นการพัฒนาให้สหกรณ์การเกษตรมีความเข้มแข็งและเติบโตได้อย่างยั่งยืนย่อมส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย อย่างไรก็ตามตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560-2663 พบว่าผลการดำเนินงานลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะผลประกอบการ (กำไร) ในปี พ.ศ. 2563 เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ.2562 ลดลงจากเดิมร้อยละ 97.8 (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2564, 1) ซึ่งผลประกอบการที่ลดลงเป็นจำนวนมากช่วยสะท้อนให้ว่าสหกรณ์จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์และวิธีการดำเนินงานเพื่อให้องค์กรอยู่รอด

ภายใต้สภาพแวดล้อมทางการแข่งขันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา องค์กรที่อยู่รอดจะต้องมีความยืดหยุ่นและมุ่งเน้นต่อยอดนวัตกรรม โดยมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับการทำงานที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของตนเองและองค์กรได้ (มนัสนันท์ ไบคุณการ, 2563, 85-86) โดยมีนวัตกรรมในองค์กรเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างได้เปรียบ (Distanont & Khongmalai, 2020, 20) ดังนั้นองค์กรควรพัฒนาความสามารถเชิงนวัตกรรม (Innovativeness) จากใช้ทรัพยากร ความรู้และความสามารถขององค์กรด้วยการส่งเสริมพฤติกรรมและสร้างวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการมุ่งเน้นด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความสามารถทางนวัตกรรมเพื่อสร้างนวัตกรรมให้กับองค์กร โดยความสามารถทางนวัตกรรมจะเกิดขึ้นจากพฤติกรรมของบุคลากรในองค์กร องค์กรจำเป็นต้องมีบุคลากรที่เข้าใจบทบาทของตนเองและสามารถพัฒนาแนวคิดใหม่ ๆ หรือมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมให้แก่องค์กร เนื่องจากนวัตกรรมย่อมส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จ

ปัจจัยการมุ่งเน้นตลาด (Market Orientation) เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของปัจจัยการมุ่งเน้นความสามารถทางนวัตกรรมที่องค์กรและนักวิจัยให้ความสนใจ การมุ่งเน้นตลาดเป็นตัวแปรที่ก่อให้เกิดทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อองค์กร (Naver & Slater, 1990, 20) ซึ่งประกอบด้วย การมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่ง และการประสานงานภายในองค์กร ซึ่งส่งผลให้ผลการดำเนินงานขององค์กรเติบโต (Acikdilli, 2013, 50-53) การมุ่งเน้นลูกค้าจะช่วยให้องค์กรรับรู้ข้อมูลและความต้องการของลูกค้า

การมุ่งเน้นคู่แข่งจะทำให้องค์กรรับรู้จุดอ่อน จุดแข็งของคู่แข่งทั้งของตนและคู่แข่ง และการประสานงานภายในจะช่วยให้องค์กรรวบรวมข้อมูลที่สำคัญเพื่อนำมาวิเคราะห์และใช้วางกลยุทธ์ให้กับองค์กร

มีงานวิจัยสนับสนุนจำนวนมากที่บ่งชี้ได้ว่าหากองค์กรให้ความสำคัญต่อบัณฑิตการมุ่งเน้นความสามารถทางนวัตกรรมได้แก่ การมุ่งเน้นตลาดที่ประกอบด้วย การมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่ง การประสานงานภายในซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อความสามารถทางนวัตกรรมและผลการดำเนินงาน (Naver & Slater, 1990, 32; Hult et al., 2004, 435-436; Domi et al., 2020, 139-140; Acikdilli, 2013, 50-51) แสดงให้เห็นว่าการมุ่งเน้นการตลาดส่งผลที่ดีต่อความสามารถทางนวัตกรรมและผลการดำเนินงาน แต่การศึกษาในบริบทของการบริหารจัดการเพื่อสร้างความสามารถทางนวัตกรรมกลับมีอยู่น้อย โดยเฉพาะการศึกษาในภาคการเกษตร งานวิจัยที่ผ่านมาในช่วงปี พ.ศ. 2550-2560 ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการศึกษาสหกรณ์การเกษตรภายใต้บริบทการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขัน (Competitiveness) เพื่อความสำเร็จและผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศขององค์กร แต่การบริหารจัดการทางนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรให้เกิดผลการดำเนินงานที่ดียังได้รับการสนับสนุนหรือให้ความสำคัญน้อย ทำให้ขาดโอกาสในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการและการวิจัยในด้านนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงศักดิ์ ศรีศิลป์วงศ์ (2559, 21) พบว่าการบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพและการขาดทักษะและความรู้ในการดำเนินกิจการเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการดำเนินกิจการสหกรณ์การเกษตร ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจการบริหารจัดการนวัตกรรมเพื่อเติมช่องว่างงานวิจัยที่ผ่านมา โดยศึกษาอิทธิพลทางตรงของการมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่ง การประสานงานภายในต่อผลการดำเนินงาน และศึกษาอิทธิพลทางอ้อมโดยส่งผ่านความสามารถทางนวัตกรรมของสหกรณ์การเกษตรประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงของบัณฑิตการมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่ง และการประสานงานภายในที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานสหกรณ์การเกษตร
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางอ้อมของบัณฑิตการมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่ง และการประสานงานภายในที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานโดยส่งผ่านความสามารถทางนวัตกรรมของสหกรณ์การเกษตร

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การมุ่งเน้นตลาดถือเป็นวัฒนธรรมขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสินค้าและบริการเพื่อส่งมอบคุณค่าให้กับลูกค้า Narver & Slater (1990, 21) มองว่าการมุ่งเน้นตลาดเป็นผลรวมขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลของลูกค้าและคู่แข่ง แล้วนำข้อมูลมาสื่อสารให้ทั่วถึงทั้งองค์กร

โดยทำงานจากการประสานงานภายในองค์กรร่วมกันเพื่อสร้างอุปสรรคต่อคู่แข่งไม่ให้นำเสนอคุณค่าสินค้าหรือบริการที่เหนือกว่า โดยการมุ่งเน้นตลาดต้องการให้องค์กรเฝ้ามองดูความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เฝ้ามองผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า รวมถึงการสรรค์สร้างนวัตกรรมเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์กร (Mahmoud, 2016, 640-641) โดยการมุ่งเน้นตลาดมีองค์ประกอบ 3 ด้านคือ การมุ่งเน้นลูกค้า (Customer Orientation) การมุ่งเน้นคู่แข่ง (Competitor Orientation) และ การประสานงานภายใน (Inter-functional Coordination) (Narver & Slater, 1990, 21-22; Hult et al., 2004, 431) ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะก่อให้เกิดกระบวนการสร้างกิจกรรมระหว่างหน่วยงาน ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลของลูกค้าและคู่แข่ง และการนำข้อมูลมาแบ่งปันเพื่อใช้เป็นข้อมูลเพื่อผลิตสินค้าหรือบริการที่สามารถตอบสนองต่อความพึงพอใจของลูกค้า

การมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่ง การประสานงานภายใน และผลการดำเนินงาน

การมุ่งเน้นลูกค้า (Customer Orientation) เป็นกิจกรรมทางการตลาดที่องค์กรต้องการทราบและรับรู้ถึงความต้องการของลูกค้าเพื่อองค์กรจะสามารถนำเสนอสินค้าและบริการที่มีคุณลักษณะตรงตามความต้องการของลูกค้าได้เป็นอย่างดี โดยตระหนักอยู่เสมอว่าผู้บริโภคเป็นตัวแปรสำคัญต่อการเติบโตและการอยู่รอดของธุรกิจ หากองค์กรสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่เป็นเป้าหมายหลักได้ย่อมจะส่งผลให้องค์กรได้กำไรจากการดำเนินกิจการ (Kirca, et al., 2005, 25-26) สอดคล้องกับ Asheq & Hossain (2019, 6) พบว่าการมุ่งเน้นลูกค้าส่งผลทางตรงเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อผลการดำเนินงานในกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยเฉพาะการแสดงความคิดจากลูกค้ามีความสำคัญกว่าความคิดที่ได้จากนักการตลาดขององค์กร (Deshpandé, et al., 1993, 30) และผลการศึกษาเชิงคุณภาพของ Domi, et al. (2020, 139-141) สรุปว่าการมุ่งเน้นลูกค้ามีอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อผลการดำเนินงาน

การมุ่งเน้นคู่แข่ง (Competitor Orientation) เป็นเรื่องของความเข้าใจในศักยภาพและความสามารถของคู่แข่งที่มีอยู่ อาทิเช่น จุดแข็ง จุดอ่อน ของคู่แข่ง รวมถึงความสามารถต่าง ๆ และกลยุทธ์ที่คู่แข่งใช้ดำเนินกิจการ (Narver & Slater, 1990, 21) เมื่อธุรกิจต้องอยู่ภายใต้การแข่งขันที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หากองค์กรใดที่ให้ความสำคัญต่อการมุ่งเน้นคู่แข่งเป็นสำคัญ องค์กรนั้นย่อมสามารถเข้าถึงและเข้าใจผลกระทบด้านศักยภาพของสินค้าใหม่ของคู่แข่งที่นำมาวางในตลาดแข่งขันซึ่งย่อมส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร (Debruyne, et al., 2010, 164-165) สอดคล้องกับ O'dwyer & Gilmore (2017, 35) อธิบายว่าภายใต้องค์ประกอบการมุ่งเน้นตลาดที่ศึกษากับบริษัทเล็ก ๆ พบว่า การมุ่งเน้นคู่แข่งเป็นเรื่องสำคัญที่สุดและเป็นเพียงองค์ประกอบเดียวที่ส่งผลให้ผลการดำเนินงานขององค์กร และมีการศึกษาของ Masa'deh, et al. (2018, 3130) ในกลุ่มบริษัทเวชภัณฑ์พบว่า ทั้งการมุ่งเน้นคู่แข่งและการมุ่งเน้นลูกค้ามีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน

การประสานงานภายใน (Inter-functional Coordination) เป็นการทำงานประสานกันภายในองค์กรโดยใช้ข้อมูลจากการมุ่งเน้นลูกค้าและการมุ่งเน้นคู่แข่งนำมาสร้างสินค้าและบริการเพื่อให้เกิดคุณค่าที่สำคัญแก่ลูกค้า (Narver & Slater, 1990, 22) ทั้งนี้การทำงานประสานกันของบุคลากรในองค์กรจะส่งผลให้องค์กรสามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ (Ho et al., 2018, 157) เนื่องด้วยการทำงานร่วมกันเป็นอย่างดีของแต่ละหน่วยงานภายในองค์กรจะทำให้เกิดวิธีการคิดและนำเสนอความคิดใหม่ๆ ร่วมกัน สอดคล้องกับ Acar & ÖzŞahi (2018, 19) พบว่าความสัมพันธ์ทางตรงระหว่างการทำงานร่วมกันกับผลการดำเนินงานเป็นในทิศทางบวกโดยส่งผลต่อผลการดำเนินงานทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช่ว่าเงินอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Mubarak (2019, 92) ที่ศึกษาในกลุ่มสิ่งทอและพบว่าการทำงานร่วมกันส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพกลางและขนาดย่อม

ผลการดำเนินงานจะเกี่ยวข้องกับความสามารถขององค์กรในการบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล และการวัดผลการดำเนินงานขององค์กรเป็นกระบวนการประเมินผลงานและความก้าวหน้าในการดำเนินงานเพื่อให้ได้ผลงานตามเป้าหมาย ดังนั้นการวัดผลการดำเนินงานเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากทำให้ผู้บริหารทราบถึงผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาและสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินงานของธุรกิจในอนาคต (อุบลวรรณ สุวรรณภูสิทธิ์ และอำพล ชะโยมชัย, 2561, 23-25) ซึ่งการวัดผลการดำเนินงานสามารถแบ่งเป็นผลการดำเนินงานที่เป็นตัวเงินและผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ตัวเงิน (Asheq & Hossain, 2019, 4)

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปสมมติฐานได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การมุ่งเน้นลูกค้าส่งผลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน

สมมติฐานที่ 2 การมุ่งเน้นคู่แข่งส่งผลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน

สมมติฐานที่ 3 การประสานงานภายในส่งผลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน

การมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่ง การประสานงานภายใน ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงาน

จากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า การมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่ง และการประสานงานภายในมีอิทธิพลต่อความสามารถทางนวัตกรรม (Mahmoud et al., 2016, 640; Sukato & Terason, 2021, 84) สอดคล้องกับงานวิจัยเชิงคุณภาพของ Domi et al. (2020, 140) ยืนยันความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการมุ่งเน้นทั้ง 3 ด้านกับความสามารถทางนวัตกรรม โดย Alhakimi & Mahmoud (2020, 53) พบว่าการมุ่งเน้นลูกค้ามีความสัมพันธ์ทางตรงต่อความสามารถทางนวัตกรรมโดยเฉพาะการเก็บและการใช้ข้อมูลจะช่วยให้้องค์กรพัฒนากลยุทธ์การมุ่งเน้นตลาดซึ่งจะส่งผลต่อความสามารถทางนวัตกรรมขององค์กร รวมถึงการมุ่งเน้นคู่แข่งที่ส่งผลต่อนวัตกรรมขององค์กรด้วย (Schulze et al., 2022, 209) ขณะที่งานวิจัย

ของ Ho et al. (2018, 159) แสดงให้เห็นว่าการทำงานประสานร่วมกันภายในองค์กรมีอิทธิพลต่อความสามารถทางนวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญ

ความสามารถทางนวัตกรรมมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุต่อผลการดำเนินงานขององค์กร อนุวัติ สงสม (2562, 822) กล่าวว่าองค์กรจำเป็นต้องเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันที่ได้จากการรวบรวมความคิดด้านนวัตกรรมต่างๆ และนำมาประยุกต์ใช้จนก่อให้เกิดความแปลกใหม่ต่อสินค้า บริการ หรือกระบวนการ จนเกิดเป็นนวัตกรรม ดังนั้นความสามารถทางนวัตกรรมจึงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการดำเนินงาน สอดคล้องกับ ภทริกา ชินช่วง (2563, 24) พบว่า ความสามารถทางนวัตกรรมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลการดำเนินงานเนื่องจากความสามารถทางนวัตกรรมนำมาซึ่งการพัฒนาการบริการใหม่ๆ และการสร้างคุณค่าให้กับลูกค้า และถ้าองค์กรที่มีความสามารถทางนวัตกรรมที่สูงย่อมส่งผลให้ผลการดำเนินงานขององค์กรสูงขึ้นด้วย (Baykal, et al., 2018, 47)

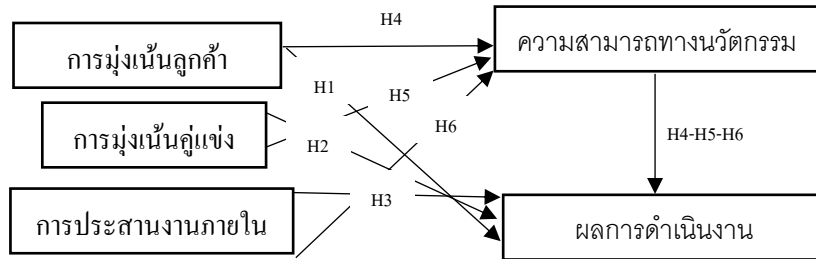
มีการศึกษาความสามารถทางนวัตกรรม: ปัจจัยและผลกระทบต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ พบว่า ความสามารถทางนวัตกรรมเป็นตัวกลางในความสัมพันธ์ระหว่างการมุ่งเน้นตลาดกับผลการดำเนินงานทางธุรกิจ สอดคล้องกับการศึกษาของ Mahmoud et al. (2016, 641) พบว่า การมุ่งเน้นตลาดที่ประกอบด้วย การมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่ง และการประสานงานภายใน มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน และผลการดำเนินงานได้รับอิทธิพลทางอ้อมโดยมีความสามารถทางนวัตกรรมทำหน้าที่เป็นตัวคันกลาง นอกจากนี้ Santos et al. (2020, 12) พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการมุ่งเน้นลูกค้ากับผลการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญโดยส่งผ่านความสามารถทางนวัตกรรม ขณะที่ D'souza et al. (2021, 9) พบว่า การมุ่งเน้นคู่แข่งส่งผลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานโดยส่งผ่านความสามารถนวัตกรรม และ Johnson et al. (2009, 99) พบความสัมพันธ์ระหว่างการมุ่งเน้นการประสานงานภายในมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานโดยส่งผ่านความสามารถทางนวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญ

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปสมมติฐานได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 4 การมุ่งเน้นลูกค้าส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางอ้อมโดยผ่านความสามารถทางนวัตกรรม

สมมติฐานที่ 5 การมุ่งเน้นคู่แข่งส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางอ้อมโดยผ่านความสามารถทางนวัตกรรม

สมมติฐานที่ 6 การประสานงานภายในส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางอ้อมโดยผ่านความสามารถทางนวัตกรรม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีประชากร (Population) ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ สหกรณ์การเกษตรในประเทศไทยตามรายชื่อจดทะเบียนสหกรณ์ตามแผนพัฒนาความเข้มแข็งสหกรณ์ให้เป็นองค์กรระดับอำเภอ จำนวนทั้งหมด 878 แห่ง (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2564, 1)

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามแนวการวิเคราะห์ด้วยสมการโครงสร้าง (Structure Equation Model: SEM) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2556, 120) เป็นเทคนิคที่ใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของการวิเคราะห์คือ 10-20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งการศึกษานี้มีตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างต้องมีไม่น้อยกว่า 280 ตัวอย่าง (20 x 14) โดยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยผู้ตอบแบบสอบถามคือ ผู้จัดการสหกรณ์การเกษตรประจำอำเภอหรือผู้ช่วยผู้จัดการสหกรณ์การเกษตรประจำอำเภอหรือผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ทำหน้าที่แทน

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Context Validity) เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหาที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์การศึกษาและนำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item – Objective Congruence : IOC) มีค่าเท่ากับ 0.932 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 ถือว่ามีความสอดคล้องกัน และได้ตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการทดลองเก็บข้อมูลกับสหกรณ์การเกษตรจำนวน 30 รายไปทำการตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์ของครอนบาคอัลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.964 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.7 ถือว่าเครื่องมือวัดมีความน่าเชื่อถือสูง (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอัจฉรา ขานิประศาสน์, 2547, 146-149)

การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ Google Platform โดยส่งเอกสารที่มี QR Code เพื่อใช้สแกนแบบสอบถามและส่งกลับมายังผู้วิจัย โดยผู้วิจัยได้แบบสอบถามตอบกลับมามีทั้งสิ้น 318 สหกรณ์ จากจำนวนสหกรณ์ทั้งหมด 660 แห่ง โดยเป็นอัตราการตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 48.18

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้คือ การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM)

สรุปผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าความเชื่อมั่น (Composite Reliability: CR) และค่าความแปรปรวนเฉลี่ยของตัวแปรที่สกัดได้ (Average Variance Extracted : AVE) ของแต่ละองค์ประกอบ

ตัวแปรสังเกต	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ	CR	AVE
การมุ่งเน้นลูกค้า (CUS)	0.479** – 0.880**	0.895	0.689
การมุ่งเน้นคู่แข่ง (COM)	0.713** – 0.877**	0.920	0.742
การประสานงานภายใน (INT)	0.670** – 0.917**	0.922	0.750
ความสามารถทางนวัตกรรม (INNO)	0.658** – 0.881**	0.964	0.656
ผลการดำเนินงาน (PER)	0.597** – 0.811**	0.937	0.607

หมายเหตุ : ** นัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01

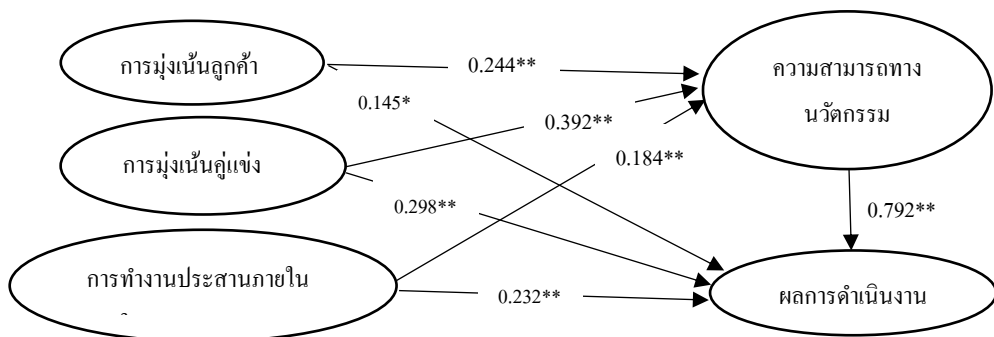
จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.479-0.917 ที่มีค่ามากกว่า 0.3 ทุกตัว จึงอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม ค่าความเชื่อมั่น (CR) ของตัวแปรทุกตัวอยู่ระหว่าง 0.895-0.964) ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.7 และค่าความแปรปรวนเฉลี่ยของตัวแปรที่สกัดได้ด้วยองค์ประกอบ (Average Variance Extracted: AVE) ของตัวแปรทุกตัวอยู่ระหว่าง 0.607-0.750 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.5 ซึ่งผลการวิเคราะห์ดังกล่าวจึงอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับ (Fornell & Larcker, 1981, 47-48) และผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดย CMIN/df=0.819, df = 2 P = 0.41 CFI=1.000, GFI=0.998, AGFI = 0.985, RMR = 0.003 และ RMSEA = 0.000 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2556, 109-116)

ตารางที่ 2 แสดงค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม ของตัวแปรการมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่ง การมุ่งเน้นการทำงานร่วมกัน ส่งผลต่อผลการดำเนินงาน โดยส่งผ่านความสามารถทางนวัตกรรม

ตัวแปรเหตุ	ตัวแปรผล					
	ความสามารถทางนวัตกรรม (INNO)			ผลการดำเนินงาน (PER)		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
การมุ่งเน้นลูกค้า (CUS)	0.244**	0	0.244**	0.145*	0.193**	0.338**
การมุ่งเน้นคู่แข่ง (COM)	0.392**	0	0.392**	0.298**	0.311**	0.609**
การทำงานประสานภายใน (INT)	0.232**	0	0.232**	0.241**	0.184**	0.425**
ความสามารถทางนวัตกรรม (INNO)	0	0	0	0.792**	0	0.792**

หมายเหตุ : ** นัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อผลการดำเนินงานคือ การมุ่งเน้นคู่แข่ง รองลงมา คือ การประสานงานภายในและ การมุ่งเน้นลูกค้า ตามลำดับ

ภาพที่ 2 โมเดลสมการเชิงโครงสร้างของ การมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่ง การประสานงานภายใน ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร ประเทศไทย

จากภาพ 2 ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางของการมุ่งเน้นลูกค้า (CUS) การมุ่งเน้นคู่แข่ง (COM) และการประสานงานภายใน (INT) ส่งผลต่อผลการดำเนินงาน (PER) ของสหกรณ์การเกษตร อย่างมีนัยสำคัญ พบว่า การมุ่งเน้นคู่แข่งมีค่าอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานมากที่สุด และรองลงมาคือการทำงานร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 และการมุ่งเน้นลูกค้ามีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานน้อยที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยสมมติฐาน H1-H2-H3 เป็นที่ยอมรับตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากภาพ 2 ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางของการมุ่งเน้นลูกค้า (CUS) การมุ่งเน้นคู่แข่ง (COM) และการประสานงานภายใน (INT) ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร โดยผ่านความสามารถทางนวัตกรรม (INNO) พบว่าการมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่ง และการประสานงานภายใน มีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงาน โดยส่งผ่านความสามารถทางนวัตกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ด้วยค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.193, 0.311 และ 0.184 ตามลำดับ โดยสมมติฐาน H4-H5-H6 เป็นที่ยอมรับตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของปัจจัยการมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่ง และการประสานงานภายในที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานสหกรณ์การเกษตร โดยอภิปรายผลเป็นสองประเด็นหลัก ประเด็นที่หนึ่งคือ การศึกษาอิทธิพลทางตรงของการมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่ง และการประสานงานภายในที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานพบว่า การมุ่งเน้นลูกค้าส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าเมื่อสหกรณ์การเกษตรสนับสนุนการสร้างพฤติกรรมด้านการมุ่งเน้นลูกค้าจะส่งผลให้ผลประกอบการขององค์กรดีขึ้นนำไปสู่ความอยู่รอดและความได้เปรียบเหนือองค์กรอื่นๆ ดังนั้นสหกรณ์การเกษตรต้องสร้างช่องทางและวิธีการติดต่อสื่อสารติดต่อกับลูกค้าได้ตลอดเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า ทั้งนี้การวัดความพึงพอใจของลูกค้าภายใต้การทำธุรกิจกล่าวได้ว่า ลูกค้าคือบุคคลสำคัญขององค์กรธุรกิจส่งผลให้ทิศทางการดำเนินธุรกิจจะยึดลูกค้าเป็นสำคัญ ดังนั้นสหกรณ์ควรตระหนักอยู่เสมอว่าผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการเป็นตัวแปรสำคัญในการเติบโตและการอยู่รอดสอดคล้องกับงานวิจัยของ Asheq & Hossain (2019, 6) และ Sarker & Palit (2015, 581) โดยการมุ่งเน้นลูกค้าส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน แสดงให้เห็นว่าลูกค้ามีความสำคัญต่อองค์กร การให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของลูกค้ากับการทำงานขององค์กรเป็นหน้าที่ที่สำคัญของผู้จัดการที่ต้องเน้นย้ำถึงความสัมพันธ์ดังกล่าว (Domi, et al., 2020, 139)

การมุ่งเน้นคู่แข่งส่งผลต่อผลการดำเนินงานพบว่า การมุ่งเน้นคู่แข่งส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน ดังนั้นสหกรณ์การเกษตรควรต้องสร้างแบบแผน หรือรูปแบบ หรือวิธีการของการคิดวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของสหกรณ์การเกษตรและคู่แข่งให้กับพนักงานเพื่อง่ายต่อการปฏิบัติงานและทำให้เข้าใจสถานการณ์ไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้สหกรณ์การเกษตรจะสามารถมองเห็นจุดแข็งของตนเองและเข้าใจถึงจุดอ่อนของคู่แข่งส่งผลให้สหกรณ์การเกษตรเข้าใจสถานการณ์ของตนเองและช่วยดึงความสามารถหรือจุดแข็งของตนเองที่มีอยู่ตอบโต้คู่แข่งในตลาดแข่งขันได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ จากผลการศึกษาพบว่า การมุ่งเน้นคู่แข่งส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน ดังนั้นการมุ่งเน้นคู่แข่งย่อมส่งผลให้องค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและสามารถนำองค์กรไปสู่ผลการดำเนินงานที่ดี (O'dwyer & Gilmore, 2017, 35; Masa'deh, et al., 2018, 3130; Sarker & Palit (2015, 581)

การประสานงานภายในส่งผลต่อผลการดำเนินงานพบว่า การประสานงานภายในส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน ดังนั้นสหกรณ์การเกษตรควรส่งเสริมพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมให้กับพนักงานทุกระดับและส่งเสริมกิจกรรมที่สามารถลดช่องว่างระหว่างหน่วยให้น้อยลงเพื่อให้เกิดการทำงานที่ร่วมมือกันมากขึ้น ทั้งนี้ภายใต้การประสานงานภายในองค์กรที่เหนือกว่า สหกรณ์การเกษตรจะสามารถ

สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานที่ดี (Yadav et al., 2019, 162; Acar & ÖZŞahi, 2018, 19) ทั้งนี้การทำงานประสานภายในร่วมกันของสหกรณ์การเกษตรเป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญโดยกำหนดการทำงานร่วมกันและไปในทิศทางเดียวกัน และหากสหกรณ์การเกษตรต้องการที่จะบรรลุเป้าหมายการทำงานประสานภายใน สหกรณ์การเกษตรควรมีการปรับพื้นที่การทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดการกระตุ้นและเกิดความคิดสร้างสรรค์ที่ช่วยซึ่งและกันอย่างมีอิสระและมีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่สองคือ การศึกษาอิทธิพลทางอ้อมของปัจจัยการมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่ง และการประสานงานภายในที่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานโดยส่งผ่านความสามารถทางนวัตกรรมของสหกรณ์การเกษตร ผลการศึกษาพบว่า นอกจากการมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่ง และการประสานงานภายในจะมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานแล้ว ยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานโดยส่งผ่านความสามารถทางนวัตกรรมอีกด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของสอดคล้องกับงานวิจัย Milani & Salavati (2018, 568) โดยการมุ่งเน้นคู่แข่งจะมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมมากที่สุด ทั้งนี้การมุ่งเน้นคู่แข่งถือเป็นส่วนสำคัญอย่างมากในการช่วยให้สหกรณ์สามารถกำหนดแผนกลยุทธ์ที่จะเอาชนะคู่แข่งได้จากการเรียนรู้จุดแข็งของตนเองและจุดอ่อนของคู่แข่ง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานที่ดีต่อสหกรณ์ สอดคล้องกับ D'souza et al. (2021, 9-10) พบว่า การมุ่งเน้นคู่แข่งมีอิทธิพลส่งผ่านจากความสามารถทางนวัตกรรมนำไปสู่ผลการดำเนินงานขององค์กร ขณะที่การประสานงานภายในจะมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมรองลงจากการมุ่งเน้นคู่แข่ง ทั้งนี้การประสานงานภายในองค์กรจะช่วยขับเคลื่อนให้ทุกหน่วยงานของสหกรณ์การเกษตรเข้าถึงข้อมูลที่สำคัญของลูกค้าและคู่แข่ง และหากสหกรณ์การเกษตรสามารถประสานงานภายในระหว่างทรัพยากรในองค์กรได้เป็นอย่างดีย่อมทำให้ลูกค้าเห็นการปฏิบัติงานที่เหนือกว่าคู่แข่ง ดังนั้นการทำงานประสานร่วมกันควรเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริการ การจัดการข้อมูลทั้งลูกค้าและคู่แข่งแบบวันต่อวันเพื่อช่วยให้องค์กรได้ตระหนักถึงศักยภาพทางธุรกิจเพื่อก่อให้เกิดผลการดำเนินงานที่สูงที่สุด สอดคล้องกับJohnson et al. (2009, 99) พบว่าการประสานงานภายในส่งผลกระทบซึ่งกันและกันกับความสามารถทางนวัตกรรมนำไปสู่ผลการดำเนินงานที่ดีขององค์กร สำหรับการมุ่งเน้นลูกค้าพบว่า การมุ่งเน้นลูกค้าส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลการดำเนินงาน ทั้งนี้การมุ่งเน้นลูกค้าเป็นส่วนสำคัญถือเป็นกลยุทธ์สำคัญและถือเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินธุรกิจที่มุ่งให้ความสำคัญและตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้าเป็นสำคัญที่จะช่วยให้สหกรณ์การเกษตรสามารถสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้แก่ลูกค้า ทั้งนี้การมุ่งเน้นเน้นลูกค้าเป็นส่วนหนึ่งของการมุ่งเน้นตลาดโดยมุ่งไปที่ตัวลูกค้าเป็นศูนย์กลางของกลยุทธ์เพื่อนำไปช่วยสร้างผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น สอดคล้องกับ Santos et al. (2020, 12) พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการมุ่งเน้นลูกค้ากับผลการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญโดยส่งผ่านความสามารถทางนวัตกรรม

ดังนั้นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสหกรณ์การเกษตร การปรับพื้นที่การทำงานร่วมกัน และการเข้าถึงข้อมูลของลูกค้า สิ่งเหล่านี้จะเอื้ออำนวยให้การมุ่งเน้นคู่แข่ง การมุ่งเน้นลูกค้า และการประสานงานภายในกลายเป็นแรงขับเคลื่อนที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยส่งผ่านจากความสามารถทางนวัตกรรมของสหกรณ์การเกษตรที่มีอยู่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการศึกษาพบว่า การมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่ง การประสานงานภายในมีอิทธิพลทั้งตรงและทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ ดังนั้นผู้บริหารสหกรณ์การเกษตรควรสร้างพฤติกรรมการมุ่งเน้นลูกค้าด้วยการเก็บข้อมูลลูกค้าและนำมาวิเคราะห์เพื่อค้นหาความต้องการของลูกค้า สหกรณ์ที่มุ่งเน้นลูกค้าย่อมยกระดับความพึงพอใจและสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า ขณะเดียวกันสหกรณ์ต้องมุ่งเน้นคู่แข่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูลคู่แข่งทั้งจากลูกค้าและจากการเสาะแสวงข้อมูลจากภายนอกองค์กร และนำมาวิเคราะห์หาจุดอ่อน จุดแข็งของคู่แข่ง เพื่อใช้สร้างโอกาสให้กับสหกรณ์และสร้างอุปสรรคให้กับคู่แข่ง นอกจากนี้สหกรณ์ต้องสร้างพฤติกรรมการทำงานร่วมกันให้เกิดเป็นวัฒนธรรมขององค์กร การประสานงานภายในที่ดีจะก่อให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้นซึ่งจะส่งผลให้องค์กรสามารถสร้างความรู้และความสามารถจนก่อให้เกิดเป็นความสามารถทางนวัตกรรมนำไปสู่การสร้างสรรคนวัตกรรมใหม่ๆ อันส่งผลให้กับผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศกับสหกรณ์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษานี้เป็นการศึกษาปัจจัยการมุ่งเน้นตลาดที่ประกอบด้วย การมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่ง และการประสานงานภายในที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงาน และศึกษาอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานโดยส่งผ่านความสามารถทางนวัตกรรม ดังนั้นเพื่องานวิจัยที่ครอบคลุมมากขึ้น งานวิจัยในอนาคตควรศึกษาการมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่งและการประสานงานภายในที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงาน โดยศึกษาความสามารถทางนวัตกรรมเฉพาะด้าน ได้แก่ ความสามารถทางนวัตกรรมสินค้า กระบวนการ ตลาด หรือ กลยุทธ์ เพื่อจะได้เข้าใจว่าความสามารถทางนวัตกรรมด้านใดที่สหกรณ์ควรมุ่งเน้นเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์กับสหกรณ์ หรืออาจศึกษากับองค์กรอื่น ๆ ก็จะเกิดประโยชน์ในบริบทนั้นเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2563). *สารสนเทศความรู้ทางการเงิน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 เมษายน 2565, จาก

<https://www.cad.go.th>download>information63>

- กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2564). สารสนเทศกรมส่งเสริมสหกรณ์. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2564, จาก <https://www.cpd.go.th/index.php>
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2556). *การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ด้วย AMOS*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.
- เกรียงศักดิ์ ศรีศิลป์วงศ์. (2559). การพัฒนาการบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตรของกรมส่งเสริมสหกรณ์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 8(15), 19-29.
- ภัทริกา ชินช่วง. (2563). ความสามารถทางด้านนวัตกรรมบริการและผลการดำเนินงานขององค์กรอย่างยั่งยืน: งานวิจัยเชิงประจักษ์ของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 12(1), 15-29.
- มนัสนันท์ ใบคุณากร.(2563). *อิทธิพลขององค์กรแห่งการเรียนรู้ต่อผลการดำเนินงานขององค์กรผ่านพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สาขาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.*
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอัจฉรา ธานีประศาสน์. (2547). *ระเบียบวิธีวิจัย*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- อุบลวรรณ สุวรรณภูสิทธิ์ และอำพล ชะโยมชัย (2561). นวัตกรรมและผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของกิจการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (โอท็อป) ในประเทศไทย. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 38(1), 18-35.
- อนุวัต สงสม. (2562). ผลของความสามารถทางนวัตกรรมที่มีต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน สำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดสงขลา. *Veridian E-Journal: Silpakorn University*, 12(3), 821-834.
- Acar, Z.A. & ÖZSahi, M. (2018). The relationship Among Strategic Orientation, Organizational Innovativeness, and Business Performance. *International Journal of Innovation Management*, 22(1), 1-27.
- Acikdilli, G. (2013). The Effect of Marketing Capabilities and Export Market Orientation on Export Performance. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 5(6), 30-59.
- Alhakimi, W. & Mahmoud, M. (2020). The impact of market orientation on innovativeness: evidence from Yemeni SMEs. *Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 14(1), 47-59.
- Asheq, A.A. & Hossain,Md.U. (2019). SME Performance: Impact of Market, Customer and Brand Orientation. *Academy of Marketing Studies Journal*, 23(1). 1-9.

- Baykal, E., Zehir, C. & Kole, M. (2018). Effects of Servant Leadership on Gratitude, Empowerment, Innovativeness and Performance: Turkey Example. *Journal of Economy Culture and Society*, 57, 29-52.
- Debruyne, M., Frambach, R.T. & Moenear, R. (2010). Using the Weapons You Have: The Role of Resources and Competitor Orientation as Enablers and Inhibitors of Competitive Reaction to New Products. *Journal of Product Innovation Management*, 27(2), 161 – 178.
- Deshpandé, R., Farley, J.U. & Webster, F.E. (1993). Corporate Culture, Customer Orientation, and Innovativeness in Japanese Firms: A Quadrad Analysis. *Journal of Marketing*, 57(1), 23-37.
- Distanont, A. and Khongmalai. (2020). The role of innovation in creating a competitive advantage. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 41, 15–21.
- Domi, S, Capelleras, J.L. and Musabelliu, B. (2020). Customer orientation and SME performance in Albania: A case study of the mediating role of innovativeness and innovation behavior. *Journal of Vacation Marketing*, 26(1), 130-146.
- D'souza, C., Nanere, M., Marimuthu, M., Arwani, M. & Nguyen, N. (2021). Market orientation, performance and the mediating role of innovation in Indonesian SMEs. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 1-17.
- Fornell, C. & Larcker, D.F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Ho, K.L.P., Nguyen, C.N., Adhikari, R., Miles, M.P. & Bonney, L. (2018). Exploring market orientation, innovation, and financial performance in agricultural value chains in emerging economies. *Journal of Innovation & Knowledge*, 3(3), 154-163.
- Hult, G.T.M., Hurley, R.F. & Knight G. A. (2004). Innovativeness: Its antecedents and impact on business performance. *Industrial Marketing Management*, 33, 429-438.
- Johnson, A.J., Dibrell, C.C. & Hansen, E. (2009). Market Orientation, Innovativeness, and Performance of Food Companies. *Journal of Agribusiness*, 27(1/2), 85-106.
- Kirca, A.H., Jayachandran, S., & Bearden, W.O. (2005). Market Orientation: A Meta-Analytic Review and Assessment of its Antecedents and Impact on Performance. *Journal of Marketing*, 69(2), 24-41.

- Mahmoud, M.A., Blankson, C., Owusu-Frimpong, N., Nwankwo, S. and Trang T.P. (2016). Market orientation, learning orientation and business performance: The mediating role of innovation. *International Journal of Bank Marketing*, 34(5), 623-648.
- Masa'deh, R., Henzab, J.I., Tarhini, A. & Obeidat, B.Y. (2018). The associations among market orientation, technology orientation, entrepreneurial orientation and organizational performance. *Benchmarking: An International Journal*, 25(8), 3117-3142.
- Milani, A.M. & Salavati, S. (2018). The role of Market Orientation and Innovation in Improving Business Performance of the Banking Industry. *European Journal of Sustainable Development*, 7(4), 556-571.
- Mubarak, K.M. (2019). Impact of customer & Competitor Orientation and Inter-functional Coordination on SME's Performance. *Journal of Management*, 14(2), 88-94.
- Narver, J.C. & Slater, S.F. (1990). The Effect of a Market Orientation on Business Profitability. *Journal Of Marketing*, 54(4), 20-35.
- O'dwyer, M., & Gilmore, A. (2017). Competitor orientation in successful SMEs: an exploration of the impact on innovation. *Journal of Strategic Marketing*, 27(1), 21-37.
- Santos, M.J., Perin, M.G., Simões, C. & Sampaio, C.H. (2020). Customer orientation and financial performance relationship: the mediating role of innovative capability. *Gest & Prod*, 27(4), 1-20.
- Sarker, S & Palit, M. (2015). Strategic orientation and performance of small and medium enterprises in Bangladesh. *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, 24(4), 572-586.
- Sukato, N & Terason, S. (2021). Innovativeness in the Chinese Hotel Industry as Affected by Social Networking Site Behavior and Customer Orientation. *Asia-Pacific Social Science Review*, 21(2), 75-89.
- Schulze, A., Townsend, J.D. & Talay, M.B. (2022). Completing the market orientation matrix: The impact of proactive competitor orientation on innovation and firm performance. *Industrial Marketing Management*, 103, 198-214.
- Yadav, S.K., Tripathi, V. & Goel, G. (2019). Mediating effect of innovation with market orientation and performance relationship. *Journal of the Iberoamerican Academy of Management*, 17(2), 152-167.

การพัฒนาเว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK

สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท*

มนัสวีร์ โตกระแสน์¹ ดวงใจ พุทธเกษม² ไกรวิญญ์ ดีเฒ่า³

(วันที่รับบทความ: 9 กันยายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 8 ตุลาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 11 ตุลาคม 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาเว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครู 2) เพื่อศึกษาผลการใช้เว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครูด้านเทคโนโลยี 3) เพื่อศึกษาผลการใช้เว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครูด้านวิธีการสอน และ 4) เพื่อศึกษาผลการใช้เว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครูด้านเนื้อหา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนมาตรฐาน ว 4.2 สารเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ในระดับประถมศึกษา ปีที่ 1 - 6 ปีการศึกษา 2564 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาทที่รับผิดชอบสอนในรายวิชาที่ไม่ตรงตามวิชาเอกที่สำเร็จการศึกษา จำนวน 45 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย การวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เลขที่ใบรับรอง HE-049-2565 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เว็บฝึกอบรมและแบบประเมินการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวความรู้ผนวกวิธีสอนด้วยการบูรณาการเทคโนโลยี (TPACK) (Tae S. Shin et al., 2009) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t-test แบบไม่อิสระต่อกัน

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า 1) ผลการพัฒนาเว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครูอยู่ในระดับดีมาก โดยด้านเวลามีความเหมาะสมดีเยี่ยม ด้านประสิทธิภาพของเนื้อหา ด้านภาพและภาษา ด้านแบบทดสอบ ด้านประสิทธิภาพของเว็บ ด้านการออกแบบจอภาพของเว็บและด้านการนำเสนอมีความเหมาะสมดีมากเท่ากัน 2) ผลการประเมินความรู้ด้านเทคโนโลยีของครูพบว่า ครูได้รับความรู้ด้านเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นและเข้าใจในการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี 3) ผลการประเมินความรู้ด้านวิธีการสอนของครูพบว่า ครูสามารถดัดแปลงการเรียนการสอนหรือมีวิธีการสอนที่สามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจในขณะที่นักเรียนไม่เข้าใจ โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ มาผสมกันในการจัดการเรียนการสอนได้มากขึ้น 4) ผลการประเมินความรู้ด้านเนื้อหาของครูพบว่า ครูมีความรู้และเข้าใจในสาขาวิชาที่สอนและความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริง มโนทัศน์ทฤษฎีและกระบวนการในวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ได้ดีขึ้น

คำสำคัญ: เว็บฝึกอบรม, การจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณ, TPACK

* วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: manatsawee.t@nsru.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: Puttasem@hotmail.com

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: kraiwit.liw@gmail.com

The Development of Web Based Training for Learning Management of Computing Science Based on TPACK Concept for Teachers Under Chainat Primary

Educational Service Area Office*

*Manatsawee Tokrasae*¹ *Duangjai Puttasem*² *Kraiwit Dee-aim*³

(Received: September 9, 2022; Revised: December October 8, 2022; Accepted: October 11, 2022)

Abstract

The objectives of this research were 1) to develop Web Based Training for learning management in Computing Science based on TPACK concept for teachers, 2) to study the results of using Web Based Training for learning management in Computing Science based on TPACK concept for teachers in Technological Knowledge, 3) to study the results of Web Based Training for learning management in Computing Science based on TPACK concept for teachers in Pedagogical Knowledge, and 4) to study the results of using Web Based Training for learning management in Computing Science based on TPACK concept for teachers in Content Knowledge. The samples in this research were teachers who teach the core area 4.2 Technology (Computing Science) at the primary 1 - 6 level, Academic Year of 2021 and work under the Chainat Primary Educational Service Area Office which did not graduate directly in the Computer major of 45 people. This research has passed the Human Research Ethics Certificate No HE-049-2565. The tools used in the research were Web Based Training and assessment form of knowledge-based learning process combined with Pedagogical Knowledge with Technological Knowledge (TPACK) (Tae S. Shin et al., 2009). The statistics used in the data analysis were Mean, Standard Deviation, t-test dependent.

The results of this research found that 1) The results of the development of Web Based Training for learning management in Computing Science based on TPACK concept for teachers at a very reasonable level. In terms of time the performance test of web visual content and visual language has good applicability in web display design. 2) The results of teachers Technological Knowledge found that Teachers gain more technical knowledge and understand the use of new technologies in teaching management. 3) The results of teachers Pedagogical Knowledge found that Teachers can adjust teaching and action methods to help students understand, while students do not understand the use of different technologies. More teaching management. 4) The result of teacher Content Knowledge found that Teachers have a good understanding of the subjects they teach as well as the facts theories and processes in the course of technology (Computing Science).

Keywords: Web Based Training, Computing Science, TPACK

* Research Article from Thesis for the Master of Education (Computer Education), Nakhon Sawan Rajabhat University

¹ Student Master of Education (Computer Education), Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: manatsawee.t@nsru.ac.th

² Assistant Professor, Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: Puttasem@hotmail.com

³ Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: kraiwit.liw@gmail.com

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

การจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรตามแนวทางของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2561) ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) รายวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนให้มีความรู้มีทักษะในการคิดแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561)

การจัดการเรียนรู้รายวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) เป็นทักษะการแก้ปัญหาที่ถูกจัดเป็นหนึ่งในทักษะสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills, 2007) นอกจากนี้ทักษะการแก้ปัญหายังถือเป็นทักษะขั้นพื้นฐานของการพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดสร้างสรรค์และทักษะที่สนับสนุนการสร้างนวัตกรรม (Canter, 2004 cited in Kay & Greenhill, 2011)

การเพิ่มรายวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ยังไม่ใช่ปัญหาหลักที่สถานศึกษาส่วนใหญ่กำลังเผชิญอยู่ แต่ปัญหาหลักของสถานศึกษาที่ยังไม่ถูกแก้ไข คือ คุณภาพการศึกษายังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยนโยบายการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งหวังเพื่อให้ได้การศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่กำหนดซึ่งส่วนสำคัญส่วนหนึ่ง คือ ประสิทธิภาพของครูและประสิทธิผลการสอนของนักเรียน โดยปัญหาการขาดแคลนครูเป็นปัญหาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพส่วนใหญ่จะเกิดปัญหากับโรงเรียนระดับประถมศึกษาซึ่งมีทั้งโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนในชนบท

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนในชนบทส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการบรรจุครูใหม่ไม่เพียงพอกับความต้องการหรือการบรรจุบางสาขาวิชามีลักษณะที่ไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556) ทำให้เกิดปัญหาครูจำเป็นต้องสอนในรายวิชาที่ไม่ตรงกับสาขาวิชาที่จบการศึกษามารวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจากการเพิ่มรายวิชาใหม่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์อีกด้วย ความคลาดเคลื่อนในการจัดการกับรายวิชาใหม่ในสถานศึกษายังคงส่งผลกระทบต่อการจัดครูผู้รับผิดชอบรายวิชา เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ที่ไม่ใช่ครูคอมพิวเตอร์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาทได้ให้ข้อมูลในปี พ.ศ. 2564 ระบุว่า ครูคอมพิวเตอร์ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท จำนวน 165 โรงเรียนพบว่า มีครูวิชาเอกคอมพิวเตอร์เพียง 56 โรงเรียนเท่านั้น ทำให้การจัดครูผู้รับผิดชอบรายวิชา เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ในโรงเรียนที่ไม่มีครูคอมพิวเตอร์ประจำการอยู่เป็นครูในรายวิชาอื่นเช่น ครูวิทยาศาสตร์ ครูคณิตศาสตร์ เป็นต้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท, 2564)

จากปัญหาข้างต้นอาจสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้รายวิชาใหม่นี้ไม่เป็นไปตามมาตรฐานหรือตัวชี้วัดของรายวิชา จึงจำเป็นต้องพัฒนาครูที่รับผิดชอบสอนในรายวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ที่ไม่ใช่ครูคอมพิวเตอร์ ให้สามารถจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การใช้องค์ความรู้ด้าน TPACK Model ที่พัฒนาขึ้นโดย Misha & Koehler (Koehler, 2016) จาก Pedagogical Content Knowledge หรือ PCK โดย Shulman (1986) โดยให้ความสำคัญกับความรู้ในการจัดการเรียนรู้รูปแบบแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาแบบเฉพาะเจาะจง Misha & Koehler (2006) จึงเสนอให้มีการเพิ่มเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการจัดการเรียนรู้เข้าไปกับโมเดลเนื่องจากแนวโน้มการจัดการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปรวมถึงเทคโนโลยีอื่น ๆ เข้ามามีบทบาทสูงขึ้นด้วย

การเรียนการจัดการเรียนรู้ตามโมเดล PCK จึงถูกพัฒนาขึ้นเป็น TPACK (Technological Pedagogical Content Knowledge) Misha & Koehler (2008) ให้ชื่อว่าเรียกว่า TPACK ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของครุรวมในการบูรณาการความรู้ทั้งสามมิติเข้าด้วยกันเป็น Total Package ของการใช้เนื้อหา การสอนและเทคโนโลยีในการเรียนการสอน TPACK มีวัตถุประสงค์หลัก คือ การที่จะทำให้ผู้สอนสามารถบูรณาการเลือกใช้และผลิตสื่อวัตกรรมการทางเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันกับหลักทฤษฎีการสอนและเนื้อหาวิชาที่สอน (Koehler, M.J. 2016, Mishra & Koehler, 2006)

TPACK Model จึงเป็นการบูรณาการความรู้ความเข้าใจและทักษะทั้งสามส่วนเข้าด้วยกันเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่ดีมีประสิทธิภาพโดยมีสิ่งที่สำคัญได้แก่ ประการแรก คือ ความรู้ในเนื้อหาสาระ แนวคิดหลักการ รวมทั้งด้านเจตคติที่ดีของข้อมูลต่าง ๆ ที่จะเรียบเรียงพร้อมที่จะถ่ายทอดไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประการที่สอง คือ ความรู้ความสามารถและทักษะของการถ่ายทอดความรู้ด้านเนื้อหา รวมถึงการวัดผลประเมินผลในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหานั้น ๆ ตามความเหมาะสมกับหลักสูตรทางการศึกษาที่ได้กำหนดเอาไว้ให้กับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

TPACK Model จึงถือได้ว่าเป็นการสนับสนุนแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพเพราะการจัดการเรียนรู้ตามกรอบแนวคิด TPACK ไม่เพียงแต่เป็นการเน้นประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการสอนแต่ยังครอบคลุมและคำนึงถึงคุณภาพในการจัดเตรียมเนื้อหาสาระของการสอนและการเลือกใช้วิธีการสอนให้สอดคล้องกับเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน แต่ด้วยสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 ในปัจจุบันจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาครูแบบพบหน้ากันจึงไม่สามารถทำได้ การจัดการฝึกอบรมด้วย เว็บฝึกอบรม (Web-Based Training: WBT) จึงเป็นทางเลือกในการฝึกอบรมให้กับครูได้เพราะ เว็บฝึกอบรมเป็นรูปแบบของการฝึกอบรมชนิดหนึ่งโดยใช้คุณสมบัติต่าง ๆ ของอินเทอร์เน็ตผ่านเว็บไซต์มาช่วยในการสนับสนุนหรือการฝึกอบรมเกิดกระบวนการในการเรียนรู้ร่วมกับวิทยาการได้

เป็นได้เป็นอย่างดี จึงเป็นทางเลือกในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและยังช่วยพัฒนาคุณภาพหรือสร้างมาตรฐานคุณภาพของมนุษย์ในยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี (พนาริ สายพัฒนา, 2551)

จากความสำคัญของรายวิชาวิทยาการคำนวณและปัญหาของครูผู้สอนข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาเว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาทในรูปแบบการฝึกอบรมผ่านเว็บ เพื่อช่วยในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนวิชาวิทยาการคำนวณและช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถทบทวนและเรียนรู้ได้ตลอดเวลา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาเว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท
2. เพื่อศึกษาผลการใช้เว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครูด้านเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท
3. เพื่อศึกษาผลการใช้เว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครูด้านวิธีการสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท
4. เพื่อศึกษาผลการใช้เว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครูด้านเนื้อหา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 3 ส่วนหลัก ดังนี้

1. สารการเรียนรู้เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ)

เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) คือ วิชาที่ไม่จำกัดการคิดเพื่อให้เหมือนคอมพิวเตอร์เท่านั้น แต่เป็นการพัฒนากระบวนการทางความคิดเชิงวิเคราะห์เพื่อให้ผู้เรียนในทุกระดับชั้นสามารถนำมาใช้แก้ปัญหาของในชีวิตประจำวันรวมทั้งเป็นฐานความคิดในการแก้ปัญหาของการเรียนในรายวิชาอื่น ๆ โดยใช้ความคิดร่วมกับเทคโนโลยีเพื่อเป็นการสั่งให้คอมพิวเตอร์ทำงานและช่วยแก้ไขปัญหามาที่เราต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยมีมาตรฐานและคุณภาพของผู้เรียนดังนี้

1. มาตรฐานการเรียนรู้ 4.2 เข้าใจและใช้แนวคิดเชิงคำนวณในการแก้ปัญหาที่พบในชีวิตจริงอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนรู้การทำงานและการแก้ปัญหา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้เท่าทันและมีจริยธรรม

2. คุณภาพผู้เรียน จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แก้ปัญหาอย่างง่ายโดยใช้ขั้นตอนการแก้ปัญหาที่มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเบื้องต้น รักษาข้อมูลส่วนตัว จบชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 ค้นหาข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพและประเมินความน่าเชื่อถือ ตัดสินใจเลือกข้อมูล ใช้เหตุผลเชิงตรรกะในการแก้ปัญหา ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในการทำงานร่วมกันเข้าใจสิทธิและหน้าที่ของตน เคารพสิทธิของผู้อื่น

2. แนวคิด TPACK

TPACK (Technological Pedagogical Content Knowledge: TPACK) คือ กรอบแนวคิดที่ Mishra & Koehler (2009) พัฒนามาจากกรอบแนวคิดของ Shulman (1986) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีความรู้ด้านเนื้อหาบูรณาการกับวิธีการสอน (Pedagogical Content Knowledge: PCK) โดย TPACK ให้ความสำคัญของเทคโนโลยีเป็นหลักซึ่งการบูรณาการความรู้ทั้งสามด้านได้แก่ เทคโนโลยี วิธีการสอนและเนื้อหาที่สอนเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนแก่นักเรียนโดยที่ครูต้องเลือกเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับเนื้อหาเลือกเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับวิธีการสอนและเลือกเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับการบูรณาการวิธีการสอน และเนื้อหา ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะการแก้ปัญหาของผู้เรียน TPACK สามารถแบ่งเป็น 7 องค์ประกอบ (Koehler & Mishra. 2009, Mishra & Koehler, 2006, 2008) ได้แก่

1. ความรู้ด้านเทคโนโลยี (Technological Knowledge: TK)
2. ความรู้ด้านวิธีการสอน (Pedagogical Knowledge: PK)
3. ความรู้ด้านเนื้อหา (Content Knowledge: CK)
4. ความรู้ในการบูรณาการด้านเทคโนโลยีและด้านวิธีการสอน (Technological

Pedagogical Knowledge: TPK)

5. ความรู้ในการบูรณาการด้านเทคโนโลยีและด้านเนื้อหา (Technological Content

Knowledge: TCK)

6. ความรู้ในการบูรณาการด้านวิธีการสอนและด้านเนื้อหา (Pedagogical Content

Knowledge: PCK)

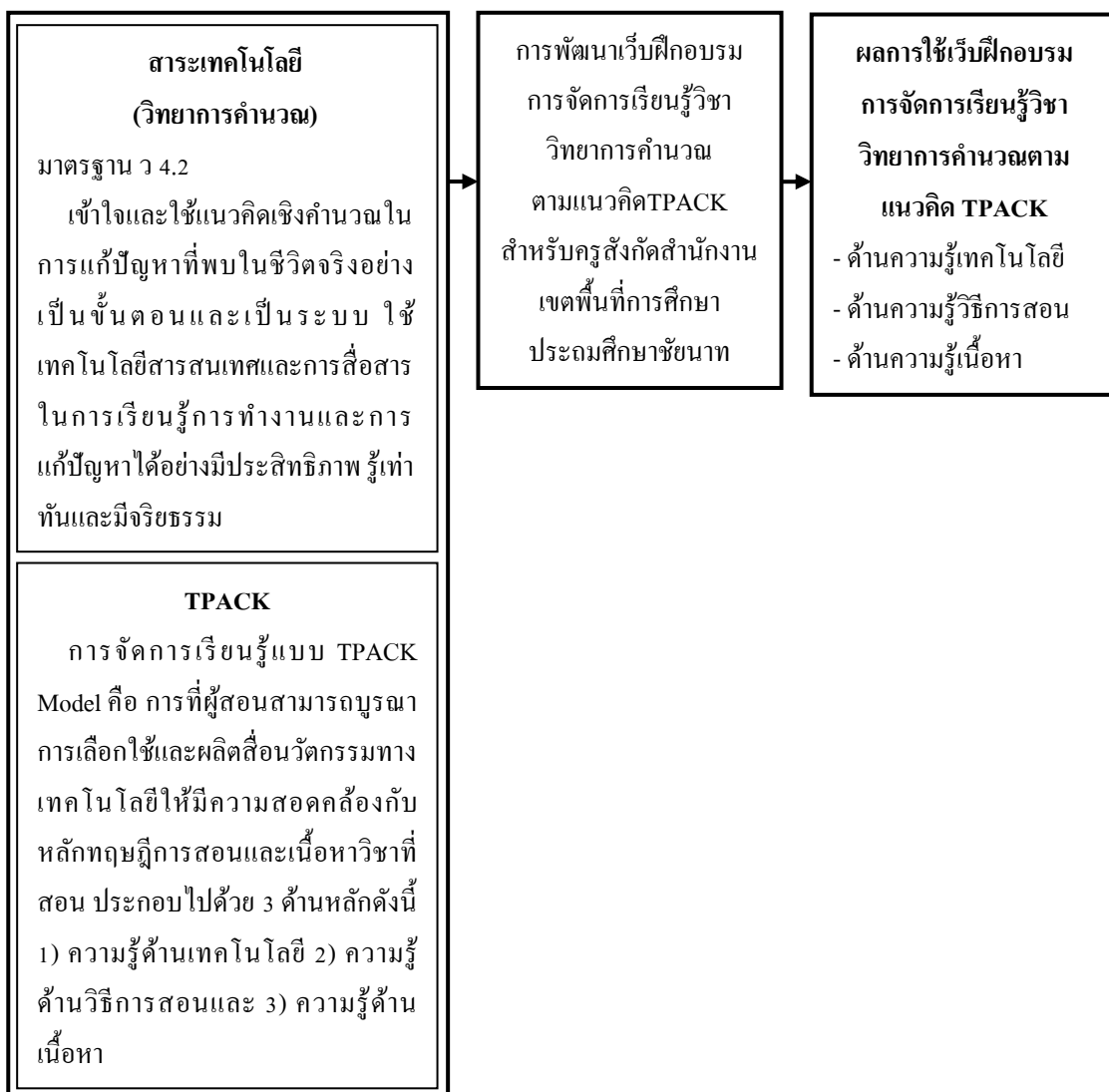
7. ความรู้ในการบูรณาการด้านเทคโนโลยี ด้านวิธีการสอน และด้านเนื้อหา

(Technological Pedagogical Content Knowledge: TPACK)

3. เว็บบล็อก

เว็บฟ็อกบรอม หมายถึง การจัดฟ็อกบรอมหรือการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านการออกแบบและพัฒนาอย่างเป็นระบบโดยใช้อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลางในการฟ็อกบรอม โดยการนำเสนอข้อมูลในลักษณะต่าง ๆ เช่น ข้อมูลภาพ ข้อมูลเสียงหรือภาพประกอบเสียงผู้บรอมสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องทุกที่ทุกเวลาตามต้องการ (สมใจ สืบเสาะและพัลลภ พิริยะสุวรรณค์, 2556)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาทฤษฎี แนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ TPACK

ระยะที่ 2 การออกแบบและพัฒนาเว็บไซต์กอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท

ระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้เว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาทด้านเทคโนโลยีฯ ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้และด้านเนื้อหา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) การสร้างและหาประสิทธิภาพของเว็บฝึกอบรมผู้วิจัย ดำเนินการออกแบบเว็บฝึกอบรมได้ศึกษาข้อมูลแนวคิดทฤษฎีเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเว็บฝึกอบรมโดยใช้หลักการออกแบบและพัฒนาสื่อ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการวิเคราะห์ ขั้นการออกแบบ ขั้นการพัฒนา ขั้นการทดลองใช้และการประเมินผล 2) การสร้างแบบประเมินคุณภาพเว็บฝึกอบรม มีจุดประสงค์ 7 ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพของเนื้อหา ภาพและภาษา เวลา แบบทดสอบ ด้านประสิทธิภาพของเว็บ ด้านการออกแบบจอภาพของเว็บและด้านการนำเสนอ โดยแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ 3) การสร้างแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี วิธีการสอนและเนื้อหา ทำการวิเคราะห์หลักสูตรและจุดประสงค์ของเนื้อหาแต่ละหน่วยและสร้างแบบทดสอบจากผลการวิเคราะห์เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยให้ครอบคลุมส่วนของเนื้อหาแต่ละหน่วยและสอดคล้องกับจุดประสงค์ นำผลหลังการทดสอบมาวิเคราะห์เป็นรายข้อเพื่อหาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกโดยเลือกแบบทดสอบที่มีค่าความยากระหว่าง 0.20 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.20 - 1.00 4) การสร้างแบบประเมิน TPACK ดำเนินการแปลแบบประเมิน TPACK จากของแบบสำรวจ TPACK ของ Denise A. Schmidt, Evrim Baran, Ann D. Thompson, Punya Mishra, Matthew J. Koehler & Tae S. Shin (2009)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนการอบรมและหลังการฝึกอบรม
- 2) การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดองค์ความรู้ของผู้อบรม เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจใน TPACK 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ด้านการประยุกต์ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้และด้านเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

- 1) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เพื่อวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
- 2) การคำนวณหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่า t-test แบบไม่อิสระต่อกันด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเบื้องต้น

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาเว็บไซต์ประกอบการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท

ผู้วิจัยได้พัฒนาเว็บไซต์ประกอบการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครู โดยแบ่งออกเป็น 4 บทเรียน ได้แก่ บทที่ 1 แนะนำบทเรียน บทที่ 2 ความรู้ด้านเทคโนโลยี (TK) บทที่ 3 ความรู้ด้านวิธีการสอน (PK) และบทที่ 4 ความรู้ด้านเนื้อหา (CK) ผู้เข้าอบรมจำเป็นต้องสมัครเขาใช้งาน และเข้าสู่ระบบด้วย USER และ PASSWORD เพื่อเข้าใช้งาน

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพเว็บไซต์ประกอบการ

ที่	รายการประเมิน	μ	S.D.	ระดับคุณภาพ
ด้านประสิทธิภาพของเนื้อหา				
1	ความสอดคล้องของโครงสร้างเนื้อหากับจุดประสงค์	3.67	0.58	ดีมาก
2	ความเหมาะสมของเนื้อหากับพื้นฐานความรู้ของผู้เข้ารับการศึกษา	3.67	1.15	ดีมาก
3	ความถูกต้องของเนื้อหา	4.33	0.58	ดีมาก
4	โครงสร้างของบทเรียนให้เนื้อหาสาระดี	3.67	0.58	ดีมาก
5	เนื้อหาการนำเสนอ เข้าใจง่าย	4.00	0.00	ดีมาก
6	ความเหมาะสมของการเชื่อมโยงส่วนประกอบแต่ละส่วนภายในบทเรียน	3.33	0.58	ดี
7	การสรุปเนื้อหา มีความชัดเจน	3.33	0.58	ดี
8	การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับเนื้อหา	4.00	1.00	ดีมาก
9	บทเรียนมีลักษณะน่าสนใจและน่าสนใจ	4.00	0.00	ดีมาก
10	ตัวอย่างประกอบของแต่ละหัวข้อมีความเหมาะสม	4.33	0.58	ดีมาก
ภาพและภาษา				
11	ภาพประกอบเหมาะสมกับเนื้อหา	4.00	0.00	ดีมาก
12	ขนาดของภาพที่ใช้ประกอบมีความเหมาะสม	4.67	0.58	ดีเยี่ยม
13	ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสม เข้าใจเนื้อหาได้ง่าย	4.67	0.58	ดีเยี่ยม
เวลา				
14	ความเหมาะสมของเวลากับเนื้อหา	5.00	0.00	ดีเยี่ยม
15	ความยาวของเนื้อหาในแต่ละบท มีความเหมาะสม	4.67	0.58	ดีเยี่ยม
16	ความเหมาะสมของเวลาในการนำเสนอบทเรียน	4.33	0.58	ดีมาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	รายการประเมิน	μ	S.D.	ระดับคุณภาพ
แบบทดสอบ				
17	ข้อคำถามมีความชัดเจน	4.00	0.00	ดีมาก
18	ความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์	3.33	0.58	ดี
ด้านประสิทธิภาพของเว็บ				
19	คำแนะนำในการใช้เว็บเข้าใจง่าย	4.33	0.58	ดีมาก
20	เว็บการฝึกอบรมมีความง่ายต่อการใช้งาน	4.67	0.58	ดีเยี่ยม
21	สามารถย้อนกลับไปยังหน้าจออื่น ๆ ได้ง่าย	4.67	0.58	ดีเยี่ยม
22	ความถูกต้องในการทำงานของโปรแกรม	4.00	0.00	ดีมาก
ด้านการออกแบบจอภาพของเว็บ				
23	เมนูการใช้งานมีความชัดเจน	4.33	0.58	ดีมาก
24	รูปแบบ สี และขนาดตัวอักษร มีความเหมาะสม	4.33	0.58	ดีมาก
25	ความชัดเจนของตัวอักษรบนพื้นสีต่าง ๆ	4.33	0.58	ดีมาก
26	การใช้สีพื้นจอภาพมีความเหมาะสม	4.33	0.58	ดีมาก
27	ขนาดของภาพที่ใช้ประกอบมีความเหมาะสม	4.33	0.58	ดีมาก
28	การออกแบบหน้าจอในภาพรวมมีความเหมาะสม	4.33	0.58	ดีมาก
ด้านการนำเสนอ				
29	ความน่าสนใจของเนื้อหา	4.00	0.00	ดีมาก
30	การใช้ภาษาเข้าใจง่าย	5.00	0.00	ดีเยี่ยม
31	การเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาที่มีความเหมาะสม	4.00	0.00	ดีมาก
32	ภาพที่นำเสนอสอดคล้องกับเนื้อหา	3.67	0.58	ดีมาก
33	มีแหล่งข้อมูลที่สนับสนุนการเรียนรู้ เช่น การแนะนำแหล่งข้อมูล และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง	3.33	0.58	ดี
34	ปริมาณเนื้อหาในแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสม	3.33	0.58	ดี
35	เนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.00	0.00	ดีมาก
36	เนื้อหาที่มีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน	5.00	0.00	ดีเยี่ยม
37	เนื้อหาส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้	5.00	0.00	ดีเยี่ยม
คะแนนเฉลี่ยรวม		4.16	0.34	ดีมาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นถึงผลการประเมินคุณภาพเว็บฝึกอบรมพบว่า ผลการพัฒนาเว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาทภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก

ตอนที่ 2 ผลการใช้เว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครูด้านเทคโนโลยี ด้านวิธีการสอนและด้านเนื้อหา

ตารางที่ 2 ผลการใช้เว็บฝึกอบรมด้านความรู้เทคโนโลยี ความรู้วิธีการสอนและความรู้เนื้อหา

ตัวแปรที่ศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	t-test	Sig. (2-tailed)
ความรู้ด้านเทคโนโลยี					
ก่อนเรียน	45	3.74	0.38	6.97*	.00
หลังเรียน	45	4.22	0.50		
ความรู้ด้านวิธีการสอน					
ก่อนเรียน	45	3.74	0.37	6.76*	.00
หลังเรียน	45	4.21	0.50		
ความรู้ด้านเนื้อหา					
ก่อนเรียน	45	3.80	0.30	6.26*	.00
หลังเรียน	45	4.15	0.46		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการใช้เว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครูด้านความรู้เทคโนโลยีหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการใช้เว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครูด้านความรู้วิธีการสอนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการใช้เว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครูด้านความรู้เนื้อหาหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาเว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ในด้านประสิทธิภาพของเนื้อหา พบว่า จากการวิเคราะห์ผลการพัฒนาเว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาทโดยภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมเนื่องจากการวิเคราะห์เนื้อหาที่ใช้ในการออกแบบมีความกระชับชัดเจนและเข้าใจง่าย ความถูกต้องของเนื้อหาและตัวอย่าง

ประกอบของแต่ละหัวข้อมีความเหมาะสมกับผู้เข้ารับการอบรมโดยผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างจากเนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื้อหาการนำเสนอ เข้าใจง่าย การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาและบทเรียนมีลักษณะจูงใจและน่าสนใจและความเหมาะสมของการเชื่อมโยงส่วนประกอบแต่ละส่วนภายในบทเรียนและการสรุปเนื้อหาที่มีความชัดเจน ภาพและภาษา ขนาดของภาพที่ใช้ประกอบมีความเหมาะสมและภาษาที่ใช้มีความเหมาะสม เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายและภาพประกอบเหมาะสมกับเนื้อหา เวลาที่มีความเหมาะสมของเวลากับเนื้อหาในการนำเสนอบทเรียน แบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน ข้อคำถามมีความชัดเจนอยู่ และความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ ด้านประสิทธิภาพของเว็บการฝึกอบรมมีความง่ายต่อการใช้งานและสามารถย้อนกลับไปยังหน้าจออื่น ๆ ได้ง่าย ด้านการออกแบบจอภาพของเว็บ เมนูการใช้งานมีความชัดเจน ด้านการนำเสนอ ผ่านวิดีโอและมีภาพประกอบเนื้อหาในแต่ละบทเรียนการใช้ภาษาเข้าใจง่าย เนื้อหา มีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันและเนื้อหาส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ปริมาณเนื้อหาในแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสม โดยสอดคล้องกับเว็บฝึกอบรมจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น ยังต้องขึ้นอยู่กับกระบวนการออกแบบและพัฒนาเว็บเพจเพื่อการเรียนการสอน ซึ่งเปรียบเทียบได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญ หลักสำคัญในการออกแบบและพัฒนาเว็บให้มีประสิทธิภาพมีรูปแบบการออกแบบและพัฒนาระบบสำหรับการฝึกอบรมซึ่งขั้นตอน คือ มีการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนในขั้นตอนนี้มีการกำหนดขอบเขตของโครงการ การตั้งวัตถุประสงค์ของการเรียน การกำหนดผู้เรียนและการกำหนดสิ่งแวดล้อมในการนำเสนอซึ่งผู้ออกแบบต้องแน่ใจว่าเว็บฝึกอบรมนี้มีความเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนมีการเลือกวิธีการที่เหมาะสมในการนำเสนอเว็บฝึกอบรม การออกแบบบทเรียน การสร้างโครงสร้างของเว็บและการประเมินผลเว็บ เพื่อทำการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง (Driscoll, 2002)

2. ผลการประเมินการใช้เว็บฝึกอบรมด้านเทคโนโลยี จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีพื้นฐานการใช้เทคโนโลยีไม่มากนัก เป็นผลมาจากหลายปัจจัยเช่น วิชาเอกที่จบการศึกษามา การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่มีอยู่ตลอดเวลา และเมื่อได้รับผิดชอบสอนในรายวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ซึ่งเป็นวิชาใหม่ที่ถูกบังคับให้มีการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา แต่เกิดความคลาดเคลื่อนในการตัดสินใจให้ครูผู้รับผิดชอบสอนไม่ใช่ครูคอมพิวเตอร์ และเนื่องด้วยจำนวนครูไม่เพียงพอหรือไม่มีครูคอมพิวเตอร์ในโรงเรียนนั้น ๆ ก็ส่งผลให้การรับผิดชอบสอนในรายวิชานี้เป็นครูรายวิชาอื่นทำให้เกิดปัญหาการใช้เทคโนโลยีเกิดขึ้นกับครูที่ต้องสอนในรายวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) แต่หลังการฝึกอบรมมีผลสูงกว่าก่อนการอบรม ที่พัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีหรือสร้างความเข้าใจให้กับครูเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอน ในศตวรรษที่ 21 แบบ TPACK MODEL โดยการใช้การสอนแบบเสมือนจริง ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 6 ภูมิภาคโรงเรียนอนุบาล

กำแพงแสน ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนวิทยาศาสตร์โดยใช้สื่อเสริมการเรียนรู้แบบเสมือนจริงที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ TPACK MODEL ด้วยเทคนิคความเป็นจริงเสมือนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนด้วยบทเรียนวิทยาศาสตร์โดยใช้สื่อเสริมการเรียนรู้ โลกเสมือนผสมโลกจริงสูงกว่าก่อนเรียน (จันทมนิ สระทองหน และ จรินทร์ อุ่มไกร, 2560)

3. ผลการประเมินการใช้เว็บไซต์ประกอบการเรียนการสอน จากผลการวิจัยพบว่า ครูมีวิธีการสอนที่หลากหลายแต่รายวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) เป็นรายวิชาใหม่ การนำวิธีการสอนแบบเดิมทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ไม่ครบถ้วนผู้สอนที่ไม่ได้จบตรงวิชาเอกคอมพิวเตอร์ จึงไม่เข้าใจบริบทของการเรียนการสอนของรายวิชานี้ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการสอนหรือหาความรู้เทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ ให้เป็นไปตามบริบทของครูรายวิชาคอมพิวเตอร์มากที่สุด ภายหลังการฝึกอบรมจึงเกิดความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ แบบ TPACK MODEL ด้วยเทคนิคความเป็นจริงเสริมสามมิติ ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านตรอกสะเดา ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ TPACK MODEL ด้วยเทคนิคความเป็นจริง เสริมสามมิติในรายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนด้วยบทเรียนวิทยาศาสตร์โดยใช้สื่อเสริมการเรียนรู้ โลกเสมือนผสมโลกจริง (Augmented Reality) (ณัฐกานต์ เทพบำรุง และ จรินทร์ อุ่มไกร, 2561)

4. ผลการประเมินการใช้เว็บไซต์ประกอบการเรียนเนื้อหา จากผลการวิจัยพบว่า ครูที่ไม่รู้เนื้อหาหรือไม่แม่นยำในเนื้อหาจะไม่สามารถออกแบบกิจกรรมหรือผนวกความรู้ด้านเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีสอนหรือเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม แต่เมื่อได้รับการพัฒนาความรู้ด้านเนื้อหาได้ทบทวนและแก้ไขสิ่งที่คลาดเคลื่อนหรือบกพร่องได้ ผู้วิจัยค้นพบว่าครูที่มีความรู้ด้านเนื้อหาจะสามารถบูรณาการความรู้ด้านวิธีสอนและเทคโนโลยีได้ดีกว่าที่ไม่รู้เนื้อหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ผลของการพัฒนาความรู้ในการบูรณาการเทคโนโลยีกับวิธีสอนและเนื้อหาที่สอน (TPACK) ของนักศึกษาครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนพบว่า เนื้อหาของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าเฉลี่ย คะแนนผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมในทุก ๆ เนื้อหา ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการ เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (ลิลา อุดยาศาสตร์, 2561)

ข้อเสนอแนะ**ข้อเสนอแนะทั่วไป**

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับ TPACK Model เพื่อให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับการวิจัยและนำมาพัฒนากรอบแนวคิดและกระบวนการวิจัยเพื่อใช้ศึกษาผลการใช้เว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก แบบประเมินการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวความรู้ผนวกวิธีสอนด้วยการบูรณาการเทคโนโลยีจากแบบสำรวจ TPACK ของ Denise A. Schmidt, Evrim Baran, Ann D. Thompson, Punya Mishra, Matthew J. Koehler & Tae S. Shin (2009) โดยวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2) เพื่อศึกษาผลการใช้เว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครูด้านเทคโนโลยีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท 3) เพื่อศึกษาผลการใช้เว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครูด้านวิธีการสอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาทและ 4) เพื่อศึกษาผลการใช้เว็บฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณตามแนวคิด TPACK สำหรับครูด้านเนื้อหาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท โดยการวิจัยครั้งนี้วัดผลการจัดการเรียนรู้ตาม TPACK Model เพียง 3 ด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้เรื่องเทคโนโลยี ความรู้เรื่องเนื้อหา และความรู้เรื่องวิธีการสอน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีวัดผลการจัดการเรียนรู้ตาม TPACK Model ให้ครบทั้ง 7 ด้านความรู้ ได้แก่ 1) ความรู้ด้านเทคโนโลยี 2) ความรู้ด้านวิธีการสอน 3) ความรู้ด้านเนื้อหา 4) ความรู้ในการบูรณาการด้านเทคโนโลยีและด้านวิธีการสอน 5) ความรู้ในการบูรณาการด้านเทคโนโลยีและด้านเนื้อหา 6) ความรู้ในการบูรณาการด้านวิธีการสอนและด้านเนื้อหาและ 7) ความรู้ในการบูรณาการด้านเทคโนโลยี ด้านวิธีการสอนและด้านเนื้อหา
2. อาจนำไปปรับใช้ในรายวิชาอื่น ๆ เนื่องจาก TPACK Model เป็น Model ที่ช่วยพัฒนาทักษะของครูอย่างครอบคลุมเพื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จันทมนิ สรทองหน และ จรินทร์ อุ่มไกร. (2560). การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

แบบ TPACK MODEL โดยการใช้การสอนแบบเสมือนจริง. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ณัฐกานต์ เทพบำรุง และ จรินทร์ อุ่มไกร. (2561). การจัดการเรียนรู้แบบ TPACK MODEL

ด้วยเทคนิคความเป็นจริงเสริมสามมิติ ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 1 กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านตรอกสะเดา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

- พนาริ สายพัฒนา. (2551). การฝึกอบรมผ่านเว็บ (*Web-based Training : WBT*). สืบค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2564. จาก <http://social.chan.rmutto.ac.th/edtechpark/RidArealpanaree.doc>.
- ลิลลา อุดยาศาสตร์. (2561). ผลของการพัฒนาความรู้ในการบูรณาการเทคโนโลยีกับวิธีสอนและเนื้อหาที่สอน (*TPACK*) ของนักศึกษาครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, ยะลา.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ: องค์การค่าของ สกสศ.
- สมใจ สืบเสาะและพัฒน พริยะสุวรรณ. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เชิงธรรมชาติบนเว็บ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต. วารสารวิทยบริการ, สำนักวิทยบริการ, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). แนวทางการนิเทศศัณณพิกัด. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. (2564). ทะเบียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564. ชัยนาท.
- Denise A. Schmidt, Evrim Baran, Ann D. Thompson, Punya Mishra, Matthew J. Koehler & Tae S. Shin. (2009). *Technological pedagogical content knowledge (Track): The development and validation of an assessment instrument for preservice teachers*. Journal of Research on Technology in Education.
- Driscoll M. (2002). *Web-BASED TRAINING*. San Francisco: Jossey-Bass/Pfeiffer.
- Kay, K. & Greenhill, V. (2011). *Twenty-first century students need 21st century skills*. In Wan, G (Ed), *Binging schools into the 21st century* (pp. 41-66). New York: Springer Dordrecht Heidelberg.
- Koehler, M. J. (2016). *Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK)*. Retrieved December 28, 2020, from: <http://www.tpack.org/>.
- Koehler, M. J. & Mishra, P. (2009). *What is technological pedagogical content knowledge (TPACK)*. Contemporary Issues in Technology and Teacher Education (CITE Journal).
- Mishra, P. & Koehler, M. J. (2006). *Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher Knowledge*. The Teachers College Record, 108(6), 1017-1054.

- Mishra, P. & Koehler, M. J. (2008). *Introducing technological pedagogical content knowledge*. Paper presented at the In Annual Meeting of the American Educational research Association, New York.
- Mishra, P. & Koehler, M. J. (2009). *Too Cool for School No Way! Using the TPACK Framework: You Can Have Your Hot Tools and Teach with Them, Too*. *Learning & Leading with Technology*, 36(7), 14-18.
- Partnership for 21st Century Skills. (2007). *FRAMEWORK FOR 21ST CENTURY LEARNING*. Retrieved July, 24, 2021, from: http://www.p21.org/storage/documents/1.___p21_framework_2-pager.pdf.
- Shulman, L, S. (1986). *Those who understand: knowledge growth in Teaching*. *Educational researcher*, 4-14.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

การส่งบทความ

1. ให้พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษสัน ตั้งค่าน้ำกระดาษเป็น B5 (JIS) (7.17 x 10.12 นิ้ว) ระยะขอบ บน/ล่าง/ซ้าย/ขวา 0.7 นิ้ว และหัวกระดาษ/ท้ายกระดาษ 0.5 นิ้ว ควรมีความยาวไม่น้อยกว่า 8 หน้าและไม่เกิน 14 หน้า รวมเอกสารอ้างอิง โดยพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Office Word 2007 หรือ 2010 ขึ้นไป ใช้แบบตัวอักษร Angsana New
2. ชื่อเรื่องใช้ขนาด 18 พอยท์ ตัวหนา ชื่อผู้เขียนใช้ ขนาด 16 พอยท์ ตัวหนา และเนื้อหาใช้ ขนาด 15 พอยท์ โดยให้เขียนเชิงอรรถไว้ด้านล่างบทความด้วยภาษาไทย-อังกฤษ โดยระบุตำแหน่ง สถานที่ทำงานที่ติดต่อได้ ทุนวิจัยที่ได้รับ
3. หากมีอ้างอิงเอกสารในการเขียนบทความให้อ้างอิงไว้ในส่วนท้ายของบทความ โดยใช้คำว่า “เอกสารอ้างอิง”
4. การจัดส่งต้นฉบับบทความให้ส่งผ่านระบบออนไลน์ทางเว็บไซต์วารสารวิชาการและวิจัย สังคมศาสตร์ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSSRA>

การตีพิมพ์บทความ

1. วารสารนี้จะรับตีพิมพ์บทความในสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ หรือ สาขาที่เกี่ยวข้องเท่านั้น
2. ต้นฉบับที่ส่งมาให้พิจารณาตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่นมาก่อน และจะต้องไม่ส่งตีพิมพ์ซ้ำซ้อนในวารสารหลายฉบับในเวลาเดียวกัน
3. การตีพิมพ์บทความลงในวารสาร จะเรียงตามลำดับก่อน-หลัง ตามวันที่ได้รับเรื่อง บทความจะจัดส่งให้กองบรรณาธิการพิจารณาถึงความเหมาะสมของบทความ และอาจจะจัดส่งให้เจ้าของบทความปรับแก้ไขในเบื้องต้นก่อนจัดส่งให้ผู้ประเมินอิสระ (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน/บทความ
4. กองบรรณาธิการ ขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาและตีพิมพ์บทความทุกเรื่อง รวมทั้งการปรับปรุงบทความบางส่วนตามข้อเสนอแนะของกรรมการภายนอกที่เป็นผู้อ่านบทความ
5. ชำระค่าธรรมเนียมพิจารณาตีพิมพ์บทความภาษาไทย จำนวน 3,500 บาท และบทความภาษาอังกฤษ จำนวน 4,000 บาท โดยชำระผ่านธนาคารกรุงไทย สาขามหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ชื่อบัญชี “กองทุนวารสารวิชาการสำนักงานส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ เลขที่บัญชี 661-0-61605-1” บทความที่ไม่ได้รับตีพิมพ์ไม่สามารถขอรับเงินคืนได้
6. บทความที่ตีพิมพ์ลงในวารสาร ถือว่าเป็นผลงานทางวิชาการหรืองานวิจัยของคณะผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ ผู้เขียนและคณะต้องรับผิดชอบต่อบทความของตน

ทั้งนี้ แนวคิด และรูปแบบการนำเสนอบทความในวารสารนี้เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่ละคน การนำบทความหรือส่วนหนึ่งของบทความไปตีพิมพ์เผยแพร่ให้อ้างอิงแสดงที่มาข้อมูลเกี่ยวกับผู้เขียนบทความ และกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการคัดเลือกบทความลงตีพิมพ์ และจะแจ้งให้เจ้าของบทความทราบหลังจากผู้ประเมินอิสระตรวจอ่านบทความแล้ว

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSSRA>

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
398 หมู่ 9 ถนนสวรรค์วิถี ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000
0-5621-9100-29 ต่อ 1211 หรือ 09-7924-5216 โทรสาร 0-5688-2523